

P.O. rel. 8150[±](2

Weyss

Szemlélyétek. Késő. Unokánk: Fiai.
 A. Nagy. Dugonicsnak. A. Hiv. Csokonai.

Rajzolta Kerecsmihályi.

Helyezte Károlyi Posten. 1798.

A'

SZERECSENEK.

ÚJ J A B B É L E T R E

H O Z T A

DUGONICS ANDRÁS

KIRAJI OKTATÓ.

MÁ S A D I K K Ö N Y V.

Á F R I K A I E S E T E K.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

POZSONYBAN és PESTEN

FÜSKÚTI LANDERER MIHÁLY

bötűivel és kölcségével.

1 7 9 8.

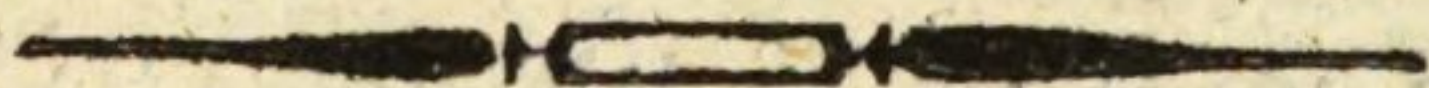
Hohay szép

Bayerische
Staatsbibliothek
München

DUGONICS' OSZLOPA.

AZ Ő BARÁTIHOZ ÉS TISZTELŐIHEZ.

ISTENEM! Igazán láttam - é szememmel?
Vagy csak Álom jádzott képzelődésemmel?
De! hát álmodhat-é oly tisztán valaki:
Hogy a' Való' képét ily nyilván lássa-ki?
Nem-nem! Mert álmunkkal oda van mindenünk.
El-tűnik árnyéka, mihelyt fel-serkenünk.
De én, a'-mit láttam, arról úgy eszmélek.
Mint-ha késért volna egy Mennyei Lélek.

* * * * *

A' Magyar HELIKON' virágos tövében
(A' szelíd *Múzsáknak* híves mezejében)
Apró *Violákat* 's *Ne-felejcset* szedtem.

Egy kis Bokrétába tarkán egyengettem.
Víg énekecskéket (a'-mint van szokásom)
Danóltatott velem csendes andalgásom.
Melyet egy kis *Zefir*, kerengvén lejtősen,
A' Bokorról vissza-süvülte kettősen.

* * * * * *

A' hegynek tetején (hová a' Szerelem;
 'S az édes vágyódás nézetett-fel velem)
 Láttam! Magam láttam! De mivel-hogy nagyok
 A' *Látások*, és én kis Éneklő vagyok:
 Te beszéld-el, KLIÓ! hogy raktak a' kopott
 Kő-maradványokból egy dücső OSZLOPOT.
 'S kik rakták a' hegynek tetején? és KINEK?
 Hol már egy oszlopa állott GYÖNGYÖSINEK.

* * * * * *

Egy nagy sötét BARLANG (egyedül magában)
 Méj torkolattal áll a' hegy' oldalában.
 Porlott kövét lepte a' RÉGISÉG' moha:
 Mint-ha még kéz se lett volna rajta soha.
 Rakás Maradványok' pusztá dülledékit
 Az üdö' fogai lassan tördelék itt.
 Sok MAUZOLÉUMNAK itt tört-le a' Feje
 El-temetve van itt sok TEMETŐK' Heje.
 Kevéjködtek hajdan sok TORMOK-TEMPLOMOK,
 Mellyeknek a' porban alig van már nyomok.
 Láss itt fok örököt-ígérő OSZLOPOT,
 Melynek már a' darab köve-is el-kopott.
 Kő-halom már, a'-mit rakott SÉMIRAMIS!
 Kő-halom sok ezer KOLOSSUS-PIRAMIS!
 Nagy NEVEK és böcsös ÉRDEMEK a' porban
 Meg-vetve hevernek mohoson egy sorban.
 Sok VITÉZEK-HÉRÓK el-dülve valának,
 AGAMEMNON előtt a'-kik virágzának.

* * * * * *

A' FELEDÉKENSÉG ült ezek' tetején.
 Vastag gyászos darócz vólt burkolva fején.
 Érzéketlen — némán — süketen — és — vakon
 Hevert a' láb alá tapodott hamvakon.

Két kezét bágygyadtan tévén két szemére;
 Bocsátotta gözös fejét a' térdére.
 Egy homájos fölhő, mely a' méjről jöve,
 Körülette sűrű köd-kárpitot szöve.

* * * * *

A' néma hallgatás örzi e' barlangot.
 És nem ereszt belé semmi-féle hangot.
 Olykor (ha ide jut velágunk' lármája)
 Egy fél-rekedtt hangot ád az üreg' szája.
 De az-is olly zavartt, oly lassú, és siket:
 Hogy már kettő közül nem hallhatd egyiket.
 Az örökös álom (a' Halálnak bátyja)
 E' környékre hideg szárnyjait bocsáttya.

* * * * *

Az avúlt RÉGISÉG magát itt hízlallya.
 A' - mit a' Századok szültek; ő el-fallya.
 Torka nagy; még nagyobb gyomrában a' verem.
 Melybe megy, valami e' világon terem.
 Aczél fogak márván-ínjében pengenek;
 Minden el-múlardót rakásra őrlenek.
 Mivel e' hely a' fényt éppen nem szenved;
 Az örök-éjtől-szött vastag szőnyeg fed,
 Útja-is, méj völgyben vagyon, 's-tekervényes.
 Igen omladékos, dudvás, szövevényes.

* * * * *

Nem vólt a' LABIRINT oly tévelygős régen,
 Mely épült KRÉTÁBAN titkos mesterségen.
 DÉDAL annyi ezer vakos fordúlatot
 Ezer ösvénnyébe ennek nem rakhatott:
 Mint a'-mennyi öszve-kevertt tekervények
 Között tétováznak ebben az ösvények.
 TÉNARI öblei POKLOK' üregének
 Oly kietlen ködben tán nem tekergének;

A' millyen homájban úszik e' tartomány,
Hol hamar el-téved maga a' TUDOMÁNY.

* * * * *

Itt láttam DUGONICS' Lábainak nyomát.

Hogy járta-föl ezt a' RÉGISÉG' Templomát.
Itt van PACAJA-is le-téve, 's LAMPASSA:

A' mit Ő itt látott, hogy azt más-is lássa.
Ezért érdemlette: hogy HELIKON-hegyen
E' régi KÖVEKBŐL néki OSZLOP legyen.

Melynek, buzgó szívvel, első talpot vetett
A' HALADATOSSÁG, 's hazai SZERETET.
A' FELEDEKENSÉG' setét BARLANGJABAN
Szedett KÖVET Ezek rakták-fel sorjában.
Melyet, sok csókok között, a' hív EMLÉKEZET
Háláló könyvekkel össze-cémentezett.

Akkor a' GRACIAK csinosra faragták,
És reá a' SZÉPSÉG' MAZZÁT bőven rakták.
Egy BABÉR-KÖSZORÚT a' nagy OSZLOP fölött
Ölelő kézzel tett az ÉRDEM 's TISZTELET.

* * * * *

Mihelyt az OSZLOPHÓZ közelebb eshettem;

A' darab KÖVEKET rendre nézegettem.
Némelyik TRÓJANAK (a) össze-tört falából
Vólt faragva Páros' fehér Márványából.

Némejeket köves Sziklájából raka
Bölcs ULISSESENEK (b) a' sovány *Ithaka*.

So-

(a) Értetődik ezenn DUGONICS-úrnak azon Könyve: melynek ily címje vagyon: TRÓJA' VÉ-SZEDELME. Nyomtatódott *Pozsonyban* LANDERER-Mihály' bötűivel, és költségével. 1774-dik Esztendőben. Ezen Könyve, DUGONICS-úrnak számos Könyvei között, leg-első vala.

(b) Ennek a' Könyvnek ily címje van: ULISSESENEK, *ama' híres. és nevezetes Görög Királynak*

Sokonn vésve láztott, a' *Kolkisi Házon*,
 ARGONAUTAIVAL (c) vitézködő *Jázon*,
Kar-jeli Kö-szálon vólt metzve *Etele*.
Etele, és kedves ETELKAJA (d) vele.
 KÜN (e) maradványok-is közötté láztattak,
 Melyeket LASZLÓNAK a' *Künnék* hordottak.

A 4

Lát-

csudálatos Történeiei, 's-a'-t. Nyomtatódott *Pesten* ROYER-Ferenc bötüivel 1780-dik Eszten.

- (c) Ez a' Könyv, eredeti ki-adássára nézve, Deák nyelven vagyon szerevve ilyen cím alatt: *ARGONAUTICORUM, sive: De VELLERE Aureo Libri XXIV*. Nyomtatódott *Pozsonyban*. LANDERER-Mihály' bötüivel 1778-dik Eszten. Ez a' Görög-szabású Könyv Magyarra fordított, ugyan-magától a' SZERZŐ-úrtúl, némelly Nagyságos Személyeknek hathatós kéreessökre. E' Könyvnek címje ez: *A' GYAPJAS VITÉZEK*. Nyomtatódott *Pesten*, FÜSKÜTI-Landerer-Mihály' bötüivel, és kölcségével 1794-dik Esztendő.
- (d) Ez a' DUGONICS-úrnak leg-híresebb, és az egész Ország előtt leg-kedvesebb Munkája. Ki-nyomtatódott elsőben *Pozsonyban*, *Pesten*, *Kassán* FÜSKÜTI-Landerer-Mihály' bötüivel, és kölcségével 1788-dik Eszt. A' Könyvnek címje akkoron ez vala: *ETELKA. Egy igen ritka Magyar Kis-aszszony. ÁRPÁD és ZOLTÁN Fejedelmink idejckben*. 's-a'-t. — Mivel pedig az egész Nyomtatvány egy esztendő alatt el-fogyhatott; ismétt újra nyomtatódott *Pozsomban* és *Pesten* FÜSKÜTI-Landerer-Mihály' bötüivel, és kölcségével. 1791-dik Eszt. E' Könyvnek mostani kurta címje ez: *ETELKA*. — Mivel pedig e' második Nyomtatván-is fogytán van; esztendő ilyenkorra elő-kerül a' harmadik.is.

- (e) Két Darabokban jött-ki e' cím alatt írt Könyv: *JELES TÖRTÉNETEK. Melyeket a' Magyar Játék színre alkalmaztatott DUGONICS-András*.
 Nyom-

* * * * *

Láttam még iszonyú nagyságú KÖVEKET,

Tíz ember-is alig bírná-el ezeket,
Rettentők valának, mint a' miket maga
Herkules (Abila', 's Kalpénéél) faraga.

TOLDI (f) állította ezeket magának;

De már a' Mohoktól bé-vonva valának.
Két dücső Szűz-is vólt: BATORI MACSKÁSI (g)
A' mint mutatták a' KÖVEK' mohodzássi.

* * * * *

Vólt még egy fekete lapos síma MARVANY,
Vésve vala rajta egy KROKODIL-sárkány,
Tiszta SZÜZESSEGET mutatta-meg bőven
A' Szép KARIKLÉA hajdan ezen Köven.
Kondor SZERECSENNEK (h), emlékezetére,
MÉROEBÖL hozták HELIKON' hegyére,

Ezek-

- Nyomtatódtak Pesten FÜSKÜTI Ifiabb Landerer-
Mihály' bötüivel és költségeivel 1794-dik Eszten.
Enneka' Könyvnek Második Darabjában föl-talál-
tatik KUN-LASZLO, kiről itten emlékezet vagyon.
(f) Nem külömben TOLDI-Miklósnak élete ugyan-
azon JELES TÖRTENETEK BEN talál-tatik-fel.
Tudni-illik az első Darabban,
(g) Ugyan-azon JELES TÖRTENETEK BEN va-
gyon BATORI-Máriának Szomorú Története-is,
a' második Darabban — Különös Könyvben ta-
lál-tatik-fel MACSKÁSI-Juliánának viszontagsága
ilyen cím alatt: AZ ARANY-PERECZEK, Ez
a' Nevezetes Könyv nyomtatódott Pesten LAN-
DERER-Mihály' bötüivel és költségeivel 1790-dik
Eszten-dőben — Mivel pedig a' Nyomtatványok
egész-szen el-fogytak; ebben az 1798-dikban új-
ra ki-nyomtatódik Pozsonyban.
(h) Ez által DUGONICS-úrnak e' jelen-lévő mun-
kája értődik, melynek címje: A' SZERECSENEK.
Ennek-

Ezekből építék az OSZOLPOT ezek

A' DUGONICS' hírét föl-építő Kezek,

* * * * *

Egy Rendes TÖBB-SZÖGET tettek tetejére.

Céloztak ez által azon ERDEMERE,

Hogy TUDÁKOSSÁGÁT(i) magyarul ki-adta.

Melyel a' számtalan TÖBBIT meg-haladta;

Hogy mindent tanított hejesen meg-mérni;

A'-mit Egen-Földön a' szemmel el-érni.

Ez egy-is vihette HALHATATLANSÁGRA;

Hív Honnyait pedig HÁLADATOSSÁGRA,

* * * * *

Sok hejen a' Kövön ÁRPAD, TOKSON, ZOLTAN

Triumfált az üdö' el-múlándó vólttán,

Sok dücső ÖSEINK nevei a' Fényben

Kezdetek ragyogni a' nagy Építményben.

A 5

Ezek

Ennek második Könyvében hozódik-elő az a' nevezetes Márvány, melyről itten szó vagyon.

(i) DUGONICS-úr' Remek-munkájának lehet mondani a' TUDÁKOSSÁGRÓL írott két Könyveit, melyek ki-nyomtatódtak Pesten LANDERER Mihály' bötüivel és költségével 1784-dik Eszten. Mivel pedig ezek a' Nyomtatványok - is egészen el-fogytak; e' fojó 1798 - dik Esztendőben újra nyomtatódnak Pesten FÜSKÜTI-Landerer-Mihály' bötüivel és költségével, három Könyvekre osztva, I. A' BÖTÜ-VELETES (Algebra), II. A' FÖLD-MÉRÉS (Geometria). III. A' HÁROM-SZÖGELLÉS (Trigonometria). És A' CSÜCSOS-SZELESEK (Sectiones Conicae). A' fekvő bötükkal írott Verseket, és ezeket a' Jegyzéseket szerzette M * * * S * * *.

* * * * * *
* * *

Ezek között láztott a' NAGY TISZTELETŰ
DUGONICSNAK metzve nehán Arany Betű.
Mellyet a' hív MAGYAR KEZEK így metzének :
A'. HAZA.

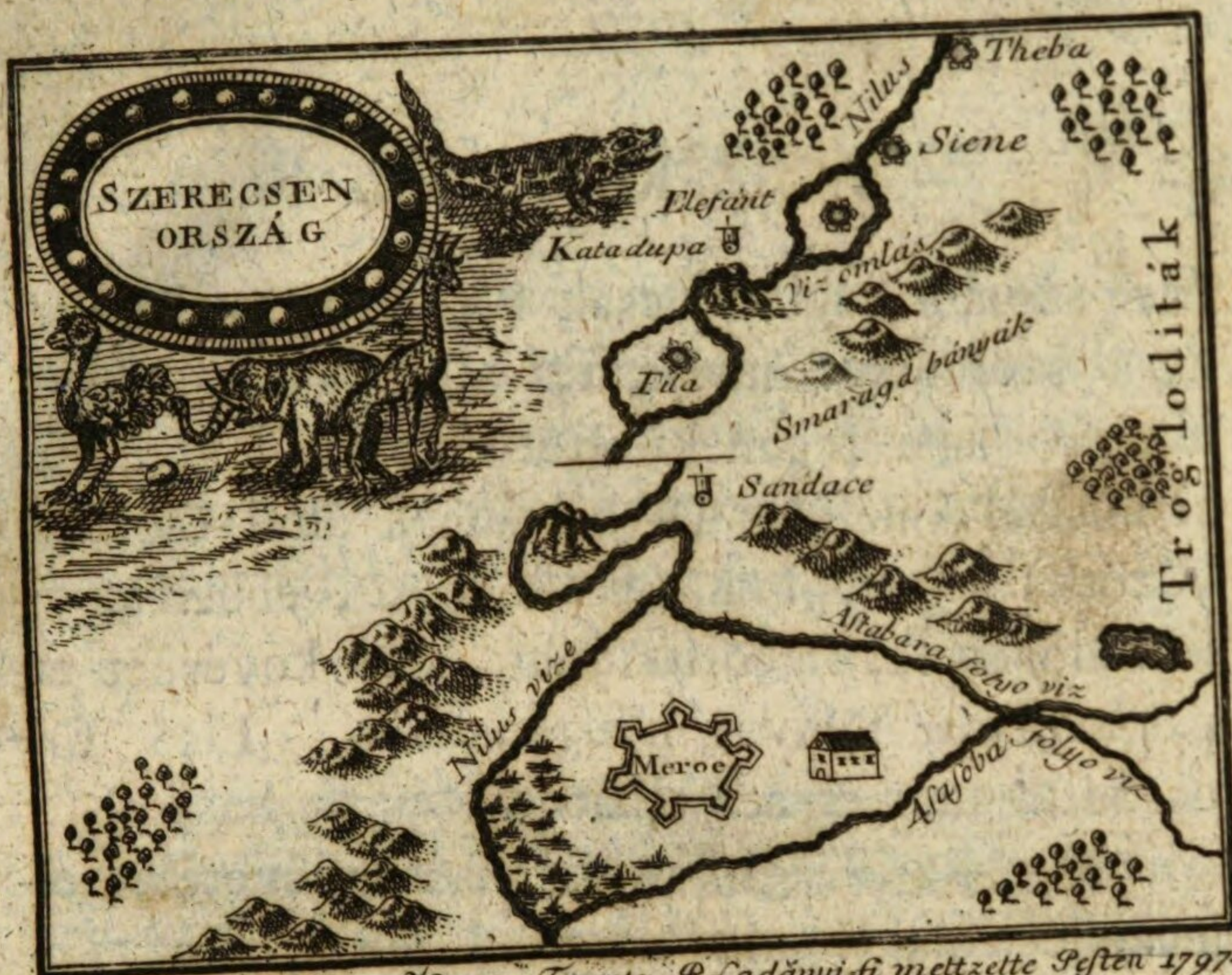
DUGONICS. ANDRAS. NAGY. NEVÉNEK.
Szemét sok Haza-fi könyvekkel áztatta.
Sok hév indulatok buzogtak alatta.
Azok közt bennem-is az össze-olvadt
Szív sok hálados könyvekre fakadott.

* * * * * *
* * *

Tisztelem NAGY TUDÓS! ennyi érdemedet.
'S Haza-fi csókokkal értetvén Tégedet ;
A' MAGYAROK' kegyes ISTENÉT imádtam :
Hogy ily *Magyar-szívű* HAZAM-FIAT láttam.
Aldgyon-is-meg az ÉG, édes HAZAM-FIA !
Zengjen DUNA-TISZA 's-minden Magyar' fia !
Ezt kívántam NÉKED. Meg-ne-szólly ezekért
A' TE érdemidhez illetlen versekért.
En mint TEMISTOKLES OSZLOPODNAL sírtam,
És alá ez' egy-pár sorocskákat írtam :

* * * * * *
* * *

SZEMLELLYÉTEK. KESŐ. UNOKÁK'. FIAI.
A'. NAGY. DUGONICSNAK. A. HÍV. CSOKONAI.

ELSO SZAKASZ.

Az Égiptomi eseteknek eleje.

I. Utnak eredés.	V. Karikléa' keservei.
II. Haszontalan járás.	VI. El - válás.
III. Viszsa - térés.	VII. Új látomán.
IV. Tanakodások.	VIII. Újjabb látomán.

ELSŐ RÉSZ.

Útnak eredés.

§. I.

Éjtszaki álmok.

A Fehér szeméjek Nausiklesnek egygyik szobájába takarodtanak. Maga a' Gazda magánosan feküdt. Kalaziris és Knémon, a' hol annak előtte, most - is ott nyugodtanak. Kiki valamint vagy baját érzötte; vagy örömet lölte; úgy, vagy édesdedön; vagy keservesen aludtt. E' társaság közül egy se találkozott, ki Karikléának

ának szomorúságihoz csak közelített volna - is. Ez a' szerentsétlen Leán, a' sanyarúságoknak tárgyává már régen ki-tétetvén; attól a' tegnapi álmától, melyet (a' bálvánna által-ölelése között) a' templomban álmodott, ebben az éjjeli üdőben föl-háboríttatván; igen kevésben tapasztalhatta kedves nyugodalmát. Első föl-ocsódtta után el-se-alhatott.

Mint-ha *Teágenessének* vissza-jövetelét ellenzené valaki, mind magának lábát, mind *Teágenesnek* kezét úgy egygyüvé-kötöztteknek lenni álmodta (pedig avval a' *Pójával*, melyet mindenkoron magával hordozott): hogy a' föl-ol-dásnak minden reménsége el-tűnne; és soha többé vissza-se-fordúlna.

Ezen futalékos álmát rosza magyarázta e'koron. Mert a' jövendőket által-nem-érthette. Nem vala gyakorlott az álmoknak meg-fejtésében. Ugyan-azért: a' szent Isteneknek homájos jelentéssöket-is maga' fejére magyarázhatta. Tehát: ha, álmának hejtelen magyarázatjával, önnön-magának keserűségöt okozott; nem másnak, hanem magának tulajdoníthatta. Alig múlt-el: hogy meg-nem-tépte haja' szálait.

Valami mennyegzőrül álmodozott *Knémon*. De világosan eszére nem vöhetette: Ő házasodott-é-össze valakivel? avvagy *Teágenes* *Karikléájával*? Ha édes atyja' Jóságának el-kótya-vetyéltetésse (éjtszakának szomorú óráiban-is)

is) eszébe-nem-ütközött volna; ezen álmát (valamennyi között) leg-örvendetösebbnek állíthatta volna. Szívét mind atyja', mind maga' szégyensége gyötrötte. Ugyan-azért: maga' menyegzője felől nem-is álmodozhatott.

§. II.

Úti intézet.

Ezen álmodozások és nagy nyughatatlanságok között, el-halada az éjtszakának sötétje. Némejeknek ugyan későbbre, sem-mint óhajtották; némejeknek pedig (fő-képpen azoknak, akik a' nappali vendégösködésben jó ízűen öttek és ittak, ugyan-azért: semmi haszontalan dolgokról nem gondolkodtak) sokkal hamarébb, sem-mint kívánhatták.

A' napnak föl-kelessét meg-nem-várhatván *Kalaziris* és *Knémon*; a' teg-napi intézetnek végre-hajtássáról-is erősen gondolkodván; hamar föl-kereködtek unalmas ágyjokból, és egyenesen *Nausikles*hez mentenek. Oda-érköztöknek oka nem más lehetött; hanem: hogy elsőben *Teágenesnek* hol-léttét igazán ki-tanúlhassák, azután pedig feléje eredhessenek.

Hogy kívánságjokat elejébe adták; meghallgatta esdöklő kérésseiket a' csudálatos-szívű *Nausikles*. Tüstént föl-ugordott ágyjából; és, utazó ruhájába öltözvén, nagy szívességgel mondani láccattatott: hogy, *Teágenesnek* fölkeresésében, egy pörcentésig késedelmesküdni nem fogna.

Mi-

Minek - utánna ügyeközetjüket meg-tudta; ajánlotta társaságát *Karikléa* - is. De e' gyöngé Szűznek velök - utazását igen alkalmatlannak lenni rebesgette *Nausikles*. Hogy ügyeközetjéről le - verje; azt vitatta előtte: hogy az utak (noha ugyan nem hosszúak) útálatosok volnának; és, göröngyjei miatt, nagyon alkalmatlannok. Meg - ígérte azt - is: hogy *Teágenesszel* még ma itt fognának termeni.

Igy tehát a' szorgalmatos leánt itthon felejtötték. Ő ugyan (a' - mint kiki által-értheti), amazoknak el - meneteljek után, nagyon búsúlhattott. De ellemben azoknak, a' - miket bizonyosoknak lenni reméllött, végre-hajtássok' közel-létte miatt, édesdedön örvendözhetött. Csupállották jó kedvét *Nausikles*' cselédjei; fő-képpen *Nausikléa*, a' Gazdának leánya.

§. III.

Úti - látomán.

Azomban ezek, ki - indulván *Kémisből*, mind-addig *Nilus*' partja mellől el-nem-távoztak: még a' vizen által-nem-töttek magokat. Mert így: azon *Líxis* - faluba leg - közelebb érhettek; holott, *Teágenesszel* egygyütt, *Mitránest*-is lönni gondolták.

Egyszer a' partnak alacsonyabb részszére leereszködvén; szemeikre - vöttek egy vastag, és temérdek állatot; melyet a' Bölcsesebbek *Leviatánnak*; közönségösebben *Krokodilnak* neveznek.

Ennek

Ennek az állatnak külső tekintete sokat hasonlított a' Gyíkhoz; de hosszúsága közel tíz-könyöknyi vala. Jobb oldaláról balra hempörögven; el-rejtötte fejét a' vízbe; az-után pedig annak derekára érkezött. Itten magát (meg-lehet: hogy amazoknak hirtelen előkerülttöktől meg-ijedtt) a' hüllámok közé rejtötte.

Ugyan-ezen állatnak, mint valami szokott, és (fő-képpen *Égiptomban*) nem ritka természetnek hirtelen láttássára semmit se hajtott *Nausikles*. Nem irtózott tőlle *Kalaziris*-is: meg-röttent még-is az Öreg, és töprekődni azonn láccatott: ne-hogy ennek mostani meg-jelenése: vagy valami úti akadályokat; vagy talán szerencsétlenséget-is okozzon.

De bezzeg (íme! mi lölhette *Knémont*!) nem-is látta egészszen a' *Leviatánt*; hanem annak csupán mozgó árnyékát (avvagy talán azt se igazán) úgy-annyira meg-ijedtt: hogy magát (röttögéssének meg-szünttét más-képpen nem remélhetvén) a' szaladásra tökellené, és vissza-kéváncozna *Kémisbe*. Erre magát (minden szokása ellen) ki mondhatatlan-képpen el-nevette *Nausikles*. *Knémonnak* szemei közé nézvén; mosojogva így szóllott

KALAZIRIS: Soha ily bátortalan embert. Én a' gondolattal valék: hogy csak azok az éjje-li lázok háborgathatnak tégedet, melyek valami

mi szokatlan zörgésökkel, avvagy jaj-szavakkal (aszszon'; avvagy leán' képében) alkalmatlankodnak. Azomban (a'-mint mostanában nevetve tapasztalom) nappal - is hasonlítás magához; és nem csak valami csudálatos névnek babonájától; hanem egy oly állatnak látománjától - is irtózol, mely nálunk nem szokatlan, nem - is félelmes.

§. IV.

Nausikles' rémülése.

NAUSIKLES: Mit? egy csudálatos névnek babonájától? Ugyan ki lehetött az a' Teremtés, ki őtet, ha pusztá nevét hallja, babonásan meg-köti?

KALAZIRIS: Ha menny-dörgős Istennek; ha káromkodó Bajnok - embernek röttenetős szavát hallaná, ki valaha erős tetteinek nyilvánosságával (valamint *Herkules*) e' velágnak mind-a' - három részszét meg - rémítötte volna: annyira nem csudálhatnád. Hanem egy aszszoni állatnak gyöngé nevére; arra - is (a' - mint maga mondgya) ebből az árnyékból ki-költözöttnek, úgy meg - ijedni: hogy magához - is alig térhessön; nem természetes dolog.

NAUSIKLES: Ugyan kérlek, édes *Kalazirisem*! mi történhetött vele?

KALAZIRIS: A'-mint a' Betyárok kezeik közül ki - mentöttesd, haza - is hoztad édes *Karikleámat*; ugyan - azon éjtszaka egy valami nevet

vet, irtóztató röttögéssei között, hallván Te-
tölled; nem csak egyszeriben el-iszonyodott;
hanem, egy szem-pillantatban, el-lelkötlenödött.
Engömet pedig alunni éppen nem hagyott. Va-
júdássai, és veszedelmes tébojodássai között,
szünetlen hánkolódott. Észre-hozattatásának,
és kocsonnya-röszketéssének meg-engesztelése
nem kis munkámba került.

NAUSIKLES: Mi neve a' Boszorkánnak?

KALAZIRIS: Ha újra meg-nem-ijedne; elő-
állítanám azt a' Rémitőt. Jó ízűen nevetnél:
ha nagyobb rémuléssét hallanád; mint mikor
a' *Leviatántól* meg-ijedtt. *Tizbének* mondád.

§. V.

Nausikles' baja.

Ennek a' *Tizbe* névnek hangozatját vévén
Nausikles, nem igen nevetött (a'-mint *Kalaziris*
gondollya vala); hanem inkább meg-szomoro-
dott. Álmélkodott osztán egy üdeig. Végte-
re: azt forgatta eszében: mi' köze *Knémonnak*
ama' *Tizbével*? Hogy ösmérné Ötet? Minő
szövetsége azon híres *Leánnal*?

A' Keresködőnek ezen szomorú állapotját
észre-vévén *Knémon*; nagy hahotára fakadott.
Csudálkozott pedig *Kalaziris*: mivel az egész
történetben semmit se tudott. A' nevetést rosz-
neven-vötte *Nausikles*. Mert azt gondolá: hogy
azzal ki-csúfoltatik. De mind ezekkel semmit
se gondolván, így szólla

B

KNÉ-

KNÉMON : Nem vöszöd-é észre, *Kalaziris* ! minő csudálatos ereje legyen annak a' *Tizbe* névnek ? Ez nem csak engömet , ki természetöm szerint igen félénk vagyok ; hanem *Nausiklest* - is meg-ijesztheti , ki , Kalmár-léttére , a' tengöri habokat-is meg-veti. A'-mi több : reája nagyobb erejével tódúlt. Mert , a'-mint látod , magán kívül tötte ; holott engömet csak kis nevetésre ingerlött.

§. VI.

Tudakozás.

NAUSIKLES : Oh Velág ! Velág ! Be sok különbözöt tapasztalni benned !

KNÉMON ; Vajjon élsz-é még , édes *Nausiklesem* ? Mert ugyan el-andalodtál ám !

NAUSIKLES : A' Vendégségnek , a' Barátságak fzent Isteneire kérlek bennetöket , kérlek arra a' barátságos asztalra , és arra a' sóra-is , melyekkel hajlékomban oly édösdedön élte-tök ; és én azokat igaz jó szívemből adtam : vallyátok-ki igaz lelkötökre : honnét tudgyátok ? avvagy kitől hallottátok *Tizbe* ' nevezetét ?

KALAZIRIS : Csür-rád mostanában édes *Knémonom* ! Ez Uraságodat illeti.

KNÉMON : Hogy-hogy engömet ?

KALAZIRIS : Meg-ígéröd-vala ennek-elöt-te : hogy , ha én magam' történeteimnek végét szakasztom ; és egészszen ki-beszéllem magamat , te neköm azzal fogod meg-köszönni jó akara-

to-

tomat: hogy a' magadét-is el-mondod. Én böcsülettel el-mondottam a' magamét. Te tehát a' tiédde tartozol.

KNÉMON: Ennél pedig alkalmatosabb üdö nem löhet?

KALAZIRIS: Örömet fogja azokat *Nausikles*-is hallani. Az-után: azt-is mondgyák a' *Sciták*: hogy a' jó szós Úti-társ föl-ér egy hatlovas hintóval.

§. VII.

Knémon' esetinek sommája.

Engedelmeskődött *Knémon*: most egy csomóba kötötte mind-azokat, melyeket, a' *Betyárok'* Szigetjében, *Teágenes* és *Karikléa* előtt, elő-beszéllött. Ezen történeteinek elő-számlálással, a' reménség fölött, igen türhetőnek tőhetette a' kedvetlen utat.

Elsőben tehát magát *Athénai Szüleménnek* lönni mondotta. Atyja *Aristip*; Mostohája pedig *Demeneta* lött légyen. Ennek kacérságait ki-nyilatkoztatta, és ebben *Tizbének* eszközéseit. E' *Leánzót* Mostohája' Szolgálójának lönni mondotta. El-nem-tagadta azt-is: a' Népnek azon jóvá-hagyássából, mely a' szülői gyilkosságot meg-akarja vala büntetni; miként küldött Szám-ki-vetésbe? Hogy jött *Égínába*?

El-beszéllötte azokat-is, a'-miket *Káriástól* *Égínában* hallott. *Tizbének* fortéjos ravaszságait; *Demeneta'* fortéjjait; *Aristipnak* Bú-gondjait;

annak, *Arsinoe'* házában, meg-jelenéssét; *Demenetának* szoros meg-kötöztetéssét; a' kútba-ugrássát; és ezökhöz-tartozó környülméneket.

Meg-fejtötte azokat-is: a'-miket *Antiklessel* szóllott. Mostohájának halála miatt, atyjának veszedelmét; Jóságának kótya-vetyéltetéssét; *Demeneta'* Rokonságának föl-zöndüléssét; *Aristipnak* szám - ki - vetéssét; *Tizbének* valami *Naukráciai* Keresködövel (ki e' Leánt Mátkájának fogadta) *Athénából* el-illantássát.

Tudtokra adta azt-is: *Antiklessel* egygyütt hogy ment-ki *Égínából*; ugyan-csak ezen *Tizbének* föl-keresésse' végött. Ide *Égiptomba* minö nagy bajokkal érkezött. A' vala légyen ekkor Urasága' fő gondja: hogy *Tizbét* valahol az úton föl-találhassa, vissza *Athénába* meg-kötözve vezesse; szegén atyját (ezen semmireköllö leánnak bizonsága által) ki-szabadítlassa, és vissza-állíthassa.

Arról emléközött az-után: *Égiptomi* útjának alkalmatosságával, sok-féle veszedelmeken köröszkül-kosúl-gázolván, sok keserves viszontagságok között, már erre, már amarra hajtatván; hogy akadott valami tengöri Tolvajoknak kezökbe. Azoknak türhetetlen erkölcstelenségjöket éppenséggel el-ünván, miképpen akarta magát ki-szabadíttani. Ugyan-azért: éjtszakának üdején, magát a' Hajóból ki-vetvén, hogy úszik vala, hogy kénlödik vala a' tengöröknek

vizein. Midőn a' Betyárok' Hajóját meg-pillantotta; előttök hogy búvárkodott. Végtere: ugyan-csak ezektől hogy fogattatott-el; és abba a' Szigetbe hogy-hogy vitetött, melyben *Teágenessel*, és *Karikléával* meg-ösmétködött.

Leg-utóljára hagyta *Tizbe'* halálának módját, magának a' Szigetből ki-jöttét, és azon félelmét, melyel, *Termútisnak* társaságában, megterhösödött. Hogy találta-elő *Kalaxirist*. Vele egygyütt hogy érkezött *Kémisbe*.

M Á S A D I K R É S Z.

Haszontalan járás.

§. I.

Lízisbe érkezés.

Ezök-után meg-állapodott *Knémon*. Tölle többet nem kívánhattak ezök-is; ő se talált ögyebet, a' - miről beszélhetött volna. Ezek-után tehát, édes atyjának siralmas állapotját gondolóra vévén, egészen el-hallgatott.

Szorgalmatosan figyelmezött *Nausikles* minden azon szavakra, melyekben *Tizbe'* történetének valóságát lönni gondolta. Nem kételkedött abban-is: hogy a' többiben-is igazat szólott: mivel a' *Naukráciai* Keresködőnek környülménjeit oly igazán el-beszéllötte. Csak kevésben múlt-el: hogy magára nem vallott. Ki-is-val-

vallotta volna minden bizonnal; hogy ő legyen az a' *Naukráciai* Kereskődő, ki *Tixbét* elcsábította, és *Athénából* elvitte; ha magát egy reméntelen ujság elő - nem - adta volna.

Ezen beszélgetések között jól - meszszi mentek *Kémistől*. Észre - se - vették: midőn magok előtt látták azt a' hejségöt, mely *Mitránesnek* kedves lakása vala, és melyet mostani utazások' tárgyává azon okból töttenek: hogy *Tedgenest* ki - válcsák. *Lízis* vala azon városkának neve.

§. II.

Lízisi dolog.

Mihejest a' *Niluson* által - mentenek; és ojas ösmerőssére talált *Nausikles*, ki *Lízisből* haza iparkodott *Kémisbe*. Fiatal vala az ember, de egyszer - 's - mind gazdag Kereskődő. *Kémisben* egy fiatal özvegybe bele - szeretött. Ez őtet, hízeltkődő mesterségivel, és fő-képpen szeretetének alkalmas ki - nyilatkoztatásával, minden vagyonából csúfosan ki - forgatta, és szinte koldússá tötte. Őtet a' városon kívül találván; így szóllítá - meg

NAUSIKLES: Te ugyan, *Peneis!* igen véletlenül jöttél előmbe. Hol cszavarogsz?

PENEIS: De én se reméllöttem volna: hogy ma itt talállyalak. Hol kódorogsz.

NAUSIKLES: Bajunk igazított *Lízisbe*. Téged mi lölhetött? Nincs dolgod a' bótban?

PE-

PENEIS: Te pedig kérdezhetöd - é azt: mi lölhetött? ki tejjes életem - beli foglalatosságot mat könyv - nélkül - is tudod?

NAUSIKLES: Ki tudna minden történetöket fris emléközetben tartani?

PENEIS: Fris emléközetben: hiszen az enyimek minden napi történetök.

NAUSIKLES: Minő tehát a' mái?

§. III.

Peneis' baja.

PENEIS: Minden munkáim, minden iparkodássaim csak egy célra tárgyalnak: hogy ama' *Kémisi* Kegyesömliek parancsolatjában eljárjak. Ő számára kereszködök. El-adok; és veszek ismétt mindeneket. Se nappal, se éjtszaka semmi nyugtom miátta.

NAUSIKLES: Ha semmi hasznod benne, nagyon sajnállak. Többet érdeömlöttél volna.

PENEIS: Semmi más hasznom az izzasztó fáradozásoknál, és a' lélekig - ható szidalmazásoknál. Sietnöm köll most - is e' *Nilusi* madárral. Ösméröd - é a' *Fénikopterust*? Ezt én mennél-előbb (szeretetének föl - gyámolíthatatlan el-enyísztte alatt) eleibe szolgáltatom, pedig a' napnak le-alkonyodtta előtt. Ha addig kebelébe nem zárom; hólnap reám - se - tekint. Sőt: ki - mondhatatlan nagy bosszúságomra, mással karoltattya magát köröszkül. E' pedig türhetetlen előttem. Inkább a' *Nilusba* ugrom; mint sem ezt látom.

NAUSIKLES: Még se löhet ötet kegyetlen Szeretőnek mondani: mivel, parancsolatjának betöltésére, iparkodnod nem sokat kölletik. *Fénikopterust* kévánt, nem magát azon *Fénikset*, melye: ide *Indiából* hoztak tiszteletes Őseink. Mind-azáltal: minek fárasztottad ide magadat? Azt a madarat *Kémisbe* - is föl-találhattad volna. Annak minden haraszt szállást ad.

PENEIS: Nem teccik néki az otthonos. A cipők - is (ha *Memfisben*, avvagy Nagy *Thébában* szabják) böcsössebbek előtte. Meg-parancsolta: hogy ide fáradgyak. Így üz csúfot minden dologból. E' fölött bolondnak - is tart. El-kölletik pedig mind - ezeket szenvednöm. Hát ti hová szándékoztok?

§. IV.

Mitránes' dolga.

NAUSIKLES: Mí ugyan se *Féniksért*, se *Fénikopterusért*; hanem más valami *Fogoj* madár után járunk. *Lixisbe* iparkodtunk mi-is. Keressük pedig *Mitránest*. Beszédünk van vele. Mit halani felölle? ide haza vagyon - é?

PENEIS: Nincsen.

NAUSIKLES: Ne beszélly!

PENEIS: Bizonosan nincsen.

KALAZIRIS: Meg - ne csally.

PENEIS: Éppen nem szokásom.

KALAZIRIS: Nem tudnád - é meg - mondani: mostanában hol légyen.

PE-

PENEIS : Mondgyák: hogy, ezen az elmúlt éjszakán, sereg Katonákat vezetött *Bessa*-falu ellen. Tudni-illik: hogy valami fogoj Ifiat vissza-vegyen a' Falusiaktól, kit *Mitránes* maga küldött *Oroondates*hez: hogy *Memfis*ből menél-előbb *Babilonba* vitessön.

KALAZIRIS : Hogyan az Istenért!

PENEIS : Mert: midőn ama' Fogojt *Bessa* alatt vinnék a' katonák; reájok estek a' *Falusiak*, és töllök azt az ifiat el-vötték.

§. V.

Teágenes' hol-létte.

NAUSIKLES : Mi oka löhet: hogy az Ifiú mellett ki-keltenek a' *Falasiak*.

PENEIS : Azt én bizonyosan nem tudom. Csak éppen azt hallottam: hogy valami Nagy *Vezér* vötte legyen arra a' *Falusiakat*: hogy ötet a' Katonák körmei közül ki-szabadícsák.

NAUSIKLES : Egy valami nagy *Vezér*? Ki löhet mostanában *Bessa'* falu' *Vezérje*?

PENEIS : Nevét *Tiamisnak* hallottam.

KALAZIRIS : Minek? *Tiamisnak*?

NAUSIKLES : Hallod-é *Kalaziris*? Erre mit mondasz? Hát, ha e' Fogoj *Teágenes*?

KALAZIRIS : Ő az minden bizonnal. Ha nem: édes *Peneisem*! tudod-é valóságosan: hogy azt a' Fogojt közébe kerítették a' *Bessaiak*?

PENEIS : Ha nem tudám-is; könnyen elhitethetném magammal. Mert másként: minek

ment volna *Bessa* - falu ellen *Mitránes*? Azután azt - is mondgyák *Lízisben*: hogy, kik azt a' *Fogajt* vezették; nagy' - kevesen voltak. Így tehát az Ifiu szárnyakra kaphatott.

KALAZIRIS: Hát ha *Mitránes* győzte - meg a' *Falusiakat*? és így vissza - vötte az Ifiat?

PENEIS: Vötte - é? nem - é? nem tudom; de nehezen hiszem. Csak ezen az éjtszakán gyűjtötte-össze Vitézzeit. Ugyan-ezért: azt se tudhatni: bé-ért-é eddig *Bessába*? De én íme el-késtem! Lősz ma lakodalmam otthon. Isten veletök.

§. VI.

Tanakodások.

Hogy emezek *Peneisnek* utolsó szavait; főképpen *Mitránesnek* meg - indúlta felől, álmélkodva hallották: egygyik a' másiknak szemé közé nézött. Drága volt ekkor a' tanács. Nagyon sajnállották: hogy, e' mostani üdőre nézve, a' reménből ki - hültek. Végteére így kezdötte

NAUSIKLES: Semmire se mentünk most egyszer. Sajnállom; de kétségbe nem esöm. El-ne - hagygyuk magunkat. Jó az Isten; jót ad. Mennyünk-viszsa *Kémisbe*. Kevés úti költségünk vagyon: mivel ennél a' városkánál tovább nem ügyeköztünk. Ha a' következő útunkra nagyobb szorgalommal készülünk; ezen - túl sokkal alkalmatosabban járhatunk.

KALAZIRIS: Oh édes *Nausiklesem*! Vajjon meg - talállyuk - é *Teágenest*?

NAU-

NAUSIKLES : Ha mi *Bessába* a' *Betyárok*-hoz menendünk (mert ők , a' - mint *Peneis'* szávaiból ki - hozom ; el - szórattatássok után , oda gyülekeztenek) , és *Teágenest* csoportjuk között meg-löllyük ; ötet , mint - ha zsebünkben lönne , olybá-tarthattyuk. Az Istennek gond - viselessét abban - is tapasztalhattyuk : hogy *Peneisre* találunk. Azokkal , a' - miket tölle hallottunk , mintegy kézen-fogva oda vezettetünk , holott *Teágenes* nem *Fogoj* módra tartatik. Ha tehát otthon jól el-készülünk ; egyenesen *Bessa* felé indullyunk.

HARMADIK RÉSZ.

Viszsa - térés.

§. I.

Haza - indulás.

Hogy ezöket el-mondotta *Nausikles* ; emezökek könnyen el-hitethette : hogy (mivel úgy , ha *Kémisbe* vissza-térendenek ; minden ügyeközetjeiknek szerencsésebb végét érhetnék) mostanában ugyan *Lízisbe* bé-se-mennyenek ; *Teágenes* felől se kérdözösködgyenek semmit.

Noha ugyan ama' *Peneisnek* tudósítássai nagy örömet okoztak *Nausiklesnek* és *Kalazirisnek* föl-háborodott szívökben ; mind - az'-által : ezen örömet még nagyobb vígasságokra verte *Knémon* , azt vittatván előttök : hogy , mivel
Ti-

Tiamis nem csak szereti ; hanem tiszteli - is *Teágenest* , és annak különös tulajdonságait : ha egyszer őtet kezei közé kaparíthatta ; onnatt őtet bizonyosan ki - nem - eresztötte ; meg - se - engedte : hogy *Bessából* csak egy tapodásnyira - is vitessön.

Ama' Görög Ifiúnak ezen okoskodássait hallván émezök ; *Teágenesnek* mind föl - találássát , mind vissza - vételét nem csak lehetségösnek ; hanem bizonyosnak - is lönni gondolták. Tehát , *Nausiklesnek* jó tanácsját követvén , mostanában ugyan vissza - fordúltanak , avval a' föl - tétellel lévén : hogy otthon sokáig nem múlatoznak ; hanem , leg - föllebb .ét napok alatt , *Bessa* felé erednek.

§. II.

Haza - érkezés.

Az egész vissza-menetelben vagy semmit , vagy igen keveset beszélöttek egy - mással. Kiki maga' ügyében foglalatoskodott — *Kalazirisnek* fő - gondja *Teágenes* , és annak vissza - váltássa vala — *Knémont* édes atyja' jószságának kótya - vetyéltetése ingatta , és hazájába vissza - édösgette — De *Nausikles* (Keresködő léttére) maga' hasznát kereste ; föl - is - találhatta. El - válik : minő színnel festötte haza - menetel' okát.

Hogy *Kémis'* várrossába vissza - érkeztek ; 's - nem - is messze volnának *Nausiklesnek* házától :

íme

ime *Kariklét* és *Nausiklét* a' kapu előtt állani ; és (jól - előre ki - eresztött szemekkel) ennek az útnak leg-szerencsésebb végét szemlélgetni látták.

Leg - is - leg - elsőben *Kariklénak* szíve megdöbbsz. Ennek oka az vala : hogy csak avval a' számmal fordulnának - vissza , melyel innét-hazúl oda mentenek. E' történetét csudálatosnak lőnni állította. Mire véllye e' dolgot ; soha nem tudhatta.

Hogy *Teógenest* föl - találhatták ; arról kétködni éppen nem láccatott. Hogy magokkal el - hozták ; azt-is bizonyosnak tartotta. Hanem (valamint a' szerető szívek gyanakodók) kü-lömb - féle gondolatokat forgatott.

§. III.

Karikléa' szomorúsága.

Minek-utánna szemeit minden - felé vetötte *Karikléa* ; és *Teógenessét* még-se-láthatta : elsőben azt gondolá : hogy szemei homájosok : és így a' negyedikét ki-nem vöhetik. Vagy : ha ezek élesek ; azon útnak között el-rejtötte magát. Hogy közelebbre értenek ; és *Teógenessét* még se láthatta : meg-törlötte szemeit , és ezeket mondotta

KARIKLÉA : Istenem - Uram ! Jól látok-é ? avvagy homájosok szemeim ?

KALAZIRIS : Vödd-elő eszöd' erejét, és látni fogod : hogy az örömelek állandósága nincsen.

KARI-

KARIKLÉA: Oh irgalmatlan Egek! — Talán el-sikkasztották eddig! — Csak ez löhetne, a' mit nem várhattam, el-se-gondolhattam volna!

KALAZIRIS: Mennyünk-bé; leg-alább az udvarba. Hadd: pihennyünk valamit.

KARIKLÉA: Egy tapodást se előbb, még élttét, avagy holttát ki-nem-mondgyátok. Az Istenre kénszerítelek bennetöket: a' Feleletnek halasztással, meg-ne-sújjosícsátok jobban azon terhömet, melynél nehezebbet az emberiség soha nem látott. Legyen az tulajdona egyenes szívetöknek: hogy előre ki-jelencsétök az ízetlenöket. Hadd készícssem-el szívemet, mind a' reméllöttek' el-fogadássára; mind a' nem reméllttek' el-viseléssére.

§. IV.

Teágenesről tudósítás.

KNÉMON: Benned ugyan (nagy okosságú Szűz), fényes erkölcsjeid között, valami különösségöt tapasztalok. Nem csak a' roszt; hanem a' soha-nem-követközendőt-is hamar el-hiszed.

KARIKLÉA: Oh szólly Te, édes *Knémonom!* Csupán a' te nyelved vagyon föl-vágva. Ezek mindnyájan, valamint a' halak, el-némúltanak. Szólly (mondám): hogy én-is tudhassam: éle-e? avvagy, vele egygyütt, meg-haltam?

KNÉMON: Bizonosan élsz; és, vele egygyütt, ez-után-is élni fogsz. Nem csak él *Teágenes*, hanem egészségös-is, szabad-is.

KA.

KARIKLÉA: A' szigetben van-e? és kívül?

KNÉMON: *Bessában — Tiamissal.*

KARIKLÉA: Szerencsétlen jelek! — *Bessában?* és *Tiamissal* vagyon? — Hiszen *Tiamis* (a' mint *Termütistól* hallók) el-fogattatott — Fogva tehát *Teágenes*-is.

KNÉMON: Se *Tiamis*; se *Teágenes*. Mert *Tiamis*, annak az ellenségnek, mely őtet megkötöztette, kezei közül ki-szabadulván; éppen akkor szabadította - ki *Teágenest* - is, midőn *Memfisbe* vitetött. Köll-e több? Avvagy félhecc-e immár valamitől.

§. V.

Enyelgések.

KARIKLÉA: Könnyű néked beszélled, édes *Knémonom*! De nekem ennyi üdeig szenvedniöm, iszonyító böl dogtalanság.

KNÉMON: Úgy, de mikor egyszer bizonyosan tudod: hogy ő valósággal él; ki-is-szabadult.

KALAZIRIS: Csak ugyan ki-teccik, édes *Knémonom*! hogy a' szeretetnek tudománjában nem igen gyakorlottad magadat. Ime látd! az igazán-szeretők előtt, még azok-is félelmesöknek teccenek: melyeket, lázok gyanánt, a' madarak ellen ki-rakunk: és csupán azokat hiszik valóságosoknak, melyeket vagy szemeikkel látnak, vagy előttök köllemetösöknek teccenek. Ha mind-ezek el-tűntenek előllök; az-után osztán tele-telnek minden-féle szomorúságokkal.

NAU-

NAUSIKLES: Ezt igazán mondd, édes *Kalaxirisem*! Ki-is-teccik, hogy előtted a' velág nagyon ösméretös. Csupán csak azt ragaszthatom még - is szavadhoz: hogy, kik egy - mást valósággal szeretik; el-nem-hitethetik magokkal: hogy valaha egy - mástól el - válhassanak. De, ha egyszer el-váltak; bizonyosnak lönni állítták: hogy soha többé össze - nem - kerülnek.

KALAZIRIS: Látod tehát, *Knémon*! hogy *Karikléám* semmi szemre-hányást meg-nem-érdömlött; midőn *Teágenes* után sohajtozott.

§. VI.

Vendégösködés.

Hogy mind-ezek így történtenek; *Kalaxiris* (éppen atyai kegyességgel) *Karikléának* szemibe nézett. El-mosojodott a' Szüz; nem külföldben az Öreg - is. Meg - fogta osztán a' *Leán*-nak kezét; és őtet szobájába vezette. *Knémon* pedig *Nausikléába* kapott; és őtet (karján fogva, nagy nyájassan) *Karikléa* után, szobájába vitte.

Azomban *Nausikles* (az útban el - fáradott Barátjainak valami mulatságot adni akarván; eszében - is valami alattomos, de igen fontos gondolatot forgatván) mind szokássa, mind fő-képpen természete ellen, oly vacsorát készítettött azon nap'-esttének tájján, melynek mássára (noha, egész életjeknek üdején, nem csak egyben voltak) nehezen találhattak; de ilyennek hírét se hallották.

Mert

Mert : hogy az otthonosokat ne emlegessem ; ezeken kívül az asztalhoz ültek azok - is, kik, a' városiak közül, leg-főbbek ; 's-ugyan-ezért különösen hivatalosok vóltatnak. Megparancsolta leánjának-is : hogy, ne csak a' vacsorát el-ne - múlassa ; hanem ojátén Ruhájába - is öltözzön , mellyet leg - ékesebbnek , és a' Jegyruhához leg-hasonlóbbnak lönni gondolhat.

Minek-utánna egészen le-telepödtek ; vígan evének , és ivának mind-nyájan. Csupán *Kariklénak* kedvét nem látták. Ellemben olly vígasága támadott *Nausiklénak* ; hogy azt mind-nyájan nem csak csudállának ; hanem rajta álmélkodnának - is a' víg - kedvű vendégek , és az otthonosok-is.

§. VII.

Nausikles' intézete.

Minek-utánna a' Vendégösködésnek elegendére jutottak ; ki eme' beszédhez ki amahhoz fogott. A' többi között, (mivel immár intézeteit tovább el-nem-titkolhatta) így szólla

NAUSIKLES: Barátim ! Tudgyák a' jó Istenek : hogy csoportos jelen-léttötök nagy öröömre válik. Óhajtom-is magamnak : hogy veletök ily gyönyörűen tölcsem életömnek napjait. Azzal , a'-mi kevesem vagyon , szívesen osztom kedves Barátimmal — Édes *Kalaxirisem* ! mivel fő-képpen a' te-hozzád-tartozandókat , nem jövevén Szarándokoknak ; hanem valóságos-

itthonosimnak ; és különös Barátimnak tarthatom : ha Jóságomba részesítenélek bennetöket ; se neköm nehezemre , se leánomnak kárára nem háramlana. Sőt : ha nálam megmaradnátok ; ígérném azon szorgalmatosságomat, hogy számotokra (mivel jó szokásunk így hozza immár magával) ezen itthonos vendégjeink-is adgyanak valamit , és így nem közönségös segedelmetökre lögyenek.

KALAZIRIS: Soha szívességöd felől nem kételkedtem valaha. Most se kételkedem.

NAUSIKLES: De egyszer-is-mind általláthattyátok , tudhattyátok-is : hogy nekem a' Keresködés kenyere. Kezdenek-is immár lengedözni a' szelíd *Zefirusok*, mellyek a' tengöröket ki-nyittyák , és a' Keresködőknek egyszer-is-mind bé-harangoznak. Föl-ébresztöttek engömet-is e' gyönyörködtető jeles hangozatok ; és a' Keresködésnek minden Szentjei arra ösztönözték gondatlanságomat : hogy hajómnak orrát *Görög* ország felé fordícsam. Íme ki-jelentöttem egész szándékomat. Hogy mind-a'-két rész okossan el-igazícsa dolgait ; adgyátok-ki ti-is a' ti tanácstokat.

§. VIII.

Kalaziris' el - szándása.

KALAZIRIS: Szerencsés útat mind szárazon, mind vizen. Ama' *Merkúr*, ki a' Keresködőknek bizodalmas vezérjök ; ama' *Neptún*, ki

az Evezőknek tudós Kormányosok, mindenütt veletök evezzenek ; és, mivel bennünket mindenkoron jó szívvel láttál ; sőt : el-válásunk üdején-is, a' barátság' törvényeit meg-tartod ; ezen jó tötteidnek bokrosságáért, minden Rév-partot jó Fogadóvá, minden várost vendég-szeretővé ründöllyenek.

NAUSIKLES : Mit cselekszöl tehát ?

KALAZIRIS : Nékem ugyan, mind te-től-
led, kedves *Nausiklesem* ! mind ezen házadtól el-
válnom, avvagy inkább el-esnöm, mellyet (igaz
szívedere nézve) tulajdonunknak tartottunk ;
nagy nehezemre leszen. De el-tökéllöttem még-
is magamban : hogy bennetöket itt hagygyalak,
és *Teágenesnek* föl - kereséssére indullyak. Egy-
gyet-ért ebben *Karikléám*-is. Mi gondolattal lé-
gyen *Knémon* ; bizonyosan nem tudom. Rajta
áll : el-akar-e velünk jönni ? avvagy nem ?

§. IX.

Knémon' habozássa.

KNÉMON : Oh emberi szarándokságnak bi-
zontalansága ! Minő változásokat tapasztaltunk
mi-is, tapasztaltak mások-is. A'-mi engöm' illet :
torkig tele-teltem viszontagsággal. — Íme *Athé-
nából* szám-ki-vettettem ! meg-fosztattam Nem-
zetségemtől ! *Égiptomba* jöttem ! a' Betyárok' ke-
zeikre kerültem — Minden-ezen csavargásaimban
kevés üdeig mutatott valami kegyes orcát az áll-
hatatlan szerencse. Csak egy kézzel adogatta a'

jót ; de két kézzel ráncigálta vissza. Magamat a' Betyároknál leg-szerencsésebbnek lönni állítottam ; ugyan-azért : szerencsétlenségemet végetlennek lönni meg-se-álmodhattam.

KALAZIRIS. Nem-is löhet azt a' szerencsétlenség felől mondani : hogy a' véges erőnek végetlen igája légyön.

KNÉMON: Igen-is tapasztaltam eztet : mert *Teágenessel* és *Karikléával* itt találkoztam össze, kik-is inségeimen nagyon segítőttenek. Remélöttem azon bódogságomat : hogy , vagy velek élni fogok az ő országjokban , vagy ők velem Görög országomban.

KALAZIRIS : Talán ugyan ezen reménedet föl-háborította egy valami Istenség !

KNÉMON : Sőt : az el-válásnak kellemetlen hírlelésével fenyegeti szívemet. Ugyan mit cselekedgyek ? avvagy hová mennyek ? El-löhetné-e addig *Karikléát* hagynom : még *Teágenessének* karjai között nem látom ? Ez az egy cselekvénem, tejjes életömben, leg-nagyobb böcstelenségömre válhatna.

KALAZIRIS : Velünk jössz tehát : hogy *Teágenesünket* föl-kereshessük ?

KNÉMON : Igen-is. Nem csak azért : hogy annak föl-találása bizonyos ; hanem leg-főképpen azért : mert emberrel jót tönni, szép dolog.

KALAZIRIS : Fele-barátját annyira szeretni : hogy annak föl-találását maga' meg-lölésének vél-

vélhesse egy valaki; bizonyára dücsőségös dolog. De egy édes atyának szerencsétlenségét-is fölfogni; annak el-kótya-vetyéltt jószágát hejreállítani; hanyatlott öregségét föl-gyámolítani; el-enyiszttekor szemeit bé-fogni, utolsó lehhére vigyázni; nem csak dücsőségös dolog, hanem kötelességödben-is áll jó fiú.

KNÉMON: Oh mért emlőgetöd ezöket?

KALAZIRIS: Azért, hogy inkább a' kötelességre, mint-sem a' dücsőségre tarcs számot.

§. X.

Knémonak szándéka.

KNÉMON: Ugyan kérlek, édes *Kalaziri-sem!* kedves *Karikléám!* adgyatok egyszer valami jó tanácsot: el-hagygyalak-é? avvagy inkább el-hagyhassalak-é bennetöket?

KALAZIRIS: Ha a' jövőndöket nem tudgyuk, nem-is tudhattyuk: mivel Istenek nem vagyunk: ha engömet nagyobb szerencsétlenségek sarkalnak; tégöd' pedig jobb szerencsék várnak: már akkor által-nem-láthatnám: mért köllene, a' velünk-útazással, a' változó szerencsére kieresztenöd magadat. Már mi ki-ereszthettyük igazán, mivel egyszer a' hínárba jutottunk; bele-is bontakoztunk; ugyan-azért kötelessegünkben áll: hogy belölle ki-fejtlődzünk.

KNÉMON: Oh bölcseségnek Remekje! Hol találhatom másodat? Köszönöm atyai javallásodat. Meg-követlek tehát mind tégödet,

mind a' vendég-szerető nagy Istcneket: hogy Hazámba-való menetelemről gondolkodnom köll-
letik. Talán azt kívánnyák a' menny-égiek-is: hogy bennetöket el-hagygyalak: mivel *Nausik-
lesnek* szerencsés hajózását éppen erre az üdöre
röndölték.

NAUSIKLES: Tölled ugyan, *Knémón*! nagy gondatlanság volna: ha édes atyád' házát (ha ed-
dig-is életében meg-maradhatott) árvaságra hagy-
nád. Ha bár ott-hon szegénségben élsz -is; ha
bár a' szükséggel össze-ölelközöl-is: azt még-is
igazságos, és csupán-magaért - szeretetre-méltó
erkölcsnek lönni vélhetöd: ha valakit magad után
állítaszsz, ki Hazádnak szolgállyon.

§. XI.

Knémonnak el-tökéllésse.

KNÉMÓN: Oh! bár csak olly szerencsés löhet-
nék: hogy *Karikléa* előtt ki-menthetném maga-
mat! De, mivel a' dolgot löhetetlennek lönni állí-
tom; leg-alább: a' mit vele töhetök, el-nem-mú-
latom. Ime! el-nem-hagylak mind-addig: még
veled egygyütt (hogy *Teágenesödet* meg-lássad) a'
Bessai Betyárokhoz nem megyek. Ha-hogy ot-
tan ötet föl-találhattyuk; és kezünkbe keríttyük;
ha ő engöm' azon okból meg-dícsér: hogy ennek
a' drága zálognak hív őrzője voltam; oh ki írhat-
ná-le akkori öröömnek özönét! El-válhatok
osztán tölletök; és, lelkem'-ösméretének gyönyör-
ködtető táplálásával, *Athénaba* vissza-térhetök.

NAU-

NAKSIKLES: Igen okosan. Én pedig addig az üdeig, még a' *Bessai* Betyároktól vissza jövendesz ; ide-haza maradok. Mind-addig a' tengőrré se fogom hajóm' szállítani.

KNÉMON: Köszönöm, édes *Nausiklesem*! ezen szívességödet. Ennél nagyobb, ebben az időben nem mutathattál volna — Hanem még egygyet, édes *Karikléam*! Ha (a'-mitől megmencsen az Isten) minden reménünkből ki-hűlünk ; ha *Teágenest* se *Bassában*, se *életében* nem találhattyuk : akkor immár (ha drága szeméjjedtől el-válok) meg-engedhetöd : mivel akkor nem annyira magadra, mint Gyám-atyádra (erre az erdőmös *Kalazirisre*) hagylak.

NEGYEDIK RÉSZ.

Tanakodások.

§. I.

Karikléa' gondoltati.

Már ennek-előtte-is észre-vötte azt a' szemes *Karikléa* ; és magával el-is-hitette : hogy *Knémonnak* szíve *Nausikleának* édesdedön-ki-teccő indulataihoz igen hajlandó. Ezt *Karikléában* csudállani nem löhet. Mert: kinek szíve' porát a' szerelem' szikrája föl-lobbantotta, annak szeme (a' más leánnak, avvagy ifiúnak szeretete' megvisgálásában) tüzes szokott lönni.

Észre-vötte *Karikléa* azt-is: hogy eme' szeretőknek gyakorta-való össze-kelesöket nem csak jóvá-hogyná *Nausikles*; hanem arra alkalmaztosságot-is nyújtana: hogy egy-mással beszélgeszenek, és kiki maga' szívét a' másikéba olcsa.

Meg-szerette *Knémont* a' Keresködő, arra az okra nézve-is: hogy annak mind tisztességet, mind hajlandóságát tapasztalva szemlélte; mind fő-képpen azért-is: hogy egygyetlen-egy (és valóban szeretetre méltó) szép leányának, noha bár magát mértékletösen kedveltetni tudná; kevés szeretői találkozónának.

Gyakran észre-vötte *Karikléa* azt-is: hogy *Knémonnak* kedvét: nem csak vadászná *Nausikléa*; hanem szerencsésen meg-is nyerhetné. Gyakran mosojogtak (tudni-illik) egy-másra. Egygyik a' másikának jelen-léttében gyöngyörködött. Kedvetlenek voltak: ha, vagy egy-más mellett nem ültek; vagy egy-másra nem néztek.

Mind-ezöket, és ezökhöz több hasonlókat tapasztalván a' Szüz; ezökön kívül maga' példájából-is jól tudván: minő nehezére esne *Nausikléának*, ha *Knémon* (édes *Teágenssének* föl-keresésére velek utazván) amannak szeméjjétől sokaig el-találna-maradni: nem vélte tanácsosnak lönni: hogy ötet az útra reá-beszéllye, ha lehetne-is, és magával el-vigye. Oly jó szíve vala *Karikléának*: hogy a'-mit magának nem kévánt; azt másnak se kévánhatta.

Azt-

Azt-is is gondolóra vötte szegén *Karikléa*: ne-talántán *Leán-pajtássa* (az újjonc szeretőknek szokássokat követvén) vő-legénjét félcse; föl-is-háborodgyon arra, ki az össze-forrani-kezdő szívek közé (ha bár kis üdöre-is) választó vizét öntené. Ezzel ő *Nausikléát* meg-szomorítani éppen nem akarta.

§. II.

Karikléa' jó szíve.

Mind - amazokat előre jól el-gondolván; *Knémonnak* ennek-előtti szavaira, és okoskodásaira ezeket mondotta

KARIKLÉA: Eddig-is eleget szenvedtél, édes *Knémonom*! Igen sajnállanám: ha miattam új veszedelömbe botlanál. Többet cselekedtél erőttünk, sem-mint Társaságodtúl remélhettük volna. Oh! ha téged' (a' Betyároknak ama' szigetjökben) hozzánk nem röndöltek volna a' jó Istenek; mi már eddig oda löttünk volna.

KNÉMON: Talán még se.

KARIKLÉA: Hál'-adatlan lennék: ha annak életét, ki az enyimet ennyi üdeig tökéletesen kormányozni tudta, új veszedelömbe sürgetném; melyből ki - nem - bontakozhatna. Hozzám - kimutatott szívességödért fejedre várhatod az Istennek áldomássait. Te immár szarándokságodnak célját elérted. Engemet a' szerencsének kegyetlen üldözései (akár-mi - képpen gondolkozom) egész eddig el-nem-hagyhattak.

KNÉMON : Meg-engedhetnéd tehát : hogy el-válhassak óhajtott szeméjjedtől ?

KARIKLÉA : Menny-viszsa *Athénába*. Látogasd-meg Nemzetségedet. Lásd-meg atyádnak szerencsétlen Házát. Meg-ne-vesd ezen alkalmatosságot, melyel *Nausiklesnek* kegyessége ünnepszol. Ne kényszerítsd a' Keresködőt arra : hogy, az üdőt halasztván, nyereségében kárt vallyon. Ennél jobb alkalmatosságra nem igen könnyen találhacc. Ebben maradhacc.

KNÉMON : Hát te azomban ?

KARIKLÉA : Mind-addig fogok a' szerencsének mostohaságával szembe szállani ; még valahára bújdosásom' végét föl-találhatom. Ha e' nyomorútt velágon semmi emberemre nem támaszkodhatok ; ha *Kalazirisemtől*-is el-hagyattatom ; ha édes *Teágenesemet* soha többé nem látom : gondja leszen reám azon Istennek, a'-ki engem' teremtt.

§. III.

Új házasság.

NAUSIKLES : Néked ugyan, szép *Karikléa* ! tejjes szívemből óhajtom mind-azokat, melyeket te-önnöd-magadnak kívánhacc. Lögyenek Késérőid azok az Istenek, kik eddig-is életödre vigyáztak. Engedgyék-meg néked : hogy (mivel oly bátor szíved, olly nagy bölcsességed vagyon) azon Rokonidhoz juthass, kik drága szeméjjödet annyi üdőtől fogva látni óhajtyák. Ezt néked a' jó Istenek bizonyosan meg-adgyák.

KALA-

KALAZIRIS : Én pedig, a'-még élek , soha el-nem-hagylak , édes *Karikléám* ! Reám bíztak a' jövendőlkő Istenek. Kötelességömben áll tehát : hogy haza vigyelek , és Szülőidnek karjai közé vissza-tögyelek.

NAUSIKLES : Te pedig, edes *Knémonom* ! semmit se törődj azon : hogy *Tizbét* (ama' ravasz leánt) *Athénába* vissza-nem-vihetőd. Már most szívemet egyenesen ki-adom. Én vagyok az a' *Naukráciai* Kereskődő, ki azt a' leánt *Athénából* ki-csaltam. Meg-szántam az ügye-fogyottat : mivel Mostohádnak Rokonjait-is ellene föltámadni láttam. Vele ugyan jót tőnni ; de magának -is hasznót hajtani kívántam.

KNÉMON : Ezt ugyan az a' leán meg-köszönhetette ; de meg nem-érdömlötte. Ő az én számomra nem teremtetött.

§. IV.

Leán - ígérés.

NAUSIKLES : De teremtetött más valaki, kinek szeméjjével bóldogságban élhecc. Ha , mint nékem ; néked-is úgy fog-tecceni : elég pénzre kaphacc ; noha atyád' jószága kótya-vegyére hányatott. Hazádba-is mehecc ; és ott magadat nagyra-vihetőd. Vödd-el felségül az én leánomat. Ez néköd több kincsöket viszen híres *Athénádba*, sem-mint *Tizbét* reméllöttél volna. Ő tégödet szeret, és veled meg-elegődhetik. Jól tudgya : ki légy , és minő szülőktől származtál.

KNE-

KNÉMON: A' kincsök nem boldogítanak. Ha *Nausikléának* szíve hajlandó; csupán abban lölhetöm boldogságomat.

NAUSIKLES: Mit gondolsz *Nausikléám*!

NAUSIKLÉA: Ha atyámnak úgy teccik! - - Ha *Knémonnak* techetek - - - miért nem?

A' szíveket meg-egygyezötteknek tapasztalván *Nausikles*; őket össze-eresztötte. Nem sokára ott termöttek a' lantosok, és a' Nászidálnak éneklésséhez kezdöttek. Leg-első völt *Nausikles*, ki, örömének özönét meg nem-gátolhatván, el-kezdötte a' táncot. Utánna a' többiek. Főképpen azon örvendöttek: hogy a' vendégség lakadalommá változott.

ÖTÖDIK RÉSZ.

Karikléa' Keservei.

§. I.

Karikléa' magánossága.

Mások ugyan valósággal vígadtak; a' menyegző fájkák-is gyöngyörűen égtek: midőn a' bú-gondok *Karikléát* el-lepték, és kegyetlenül össze-meg-meg-öszsze-zavarták.

Végét a' lakadalomnak semmi - képpen meg nem várhatván; se a' táncosok közé magát elegyíteni éppen nem akarván, nem-is óhajtván: alattomban a' táncos Palotából ki-szökött; és
abba

abba a' szobába ment, mellyet csupán az ő számára (mivel immár *Nausikléával* nem hálhatott) azon éjtszakára készítettek vala.

E' szokatlan hajlékába bé-menvén; nem csak magára zárta az ajtót; hanem bé-is-kalatolta. Csak alig vólt: hogy ezen magánosságában meg-nem-tébojodott. Maga ellen támadván; és sanyargató gondolataival telédes-tele-telvén; a' dühöségnek jeleit-is mutatta. Meg-eresztötte haját; és ismétt össze-zavarta. Le-szaggatta inkább, sem-mint le-vetötte ruháját. Minek-elötte le-feküdt; máganosságában így jajgatott:

§. II.

Karikléa' siralma.

Rajta tehát magam-is! — Egy gyönyörű táncot indítok azon Isteneim előtt, kik engömet másnak lakadalmába kínáltak — Mondgyátok ná-szi daljaimat tí zokogó keservek! — Íme nagy sújjaim alatt lejtözök — Zöngjön tehát a' sötét éjtszaka — Lakadalmamnak Elöl-ülőjévé röndölöm a' füles Bagojt; Táncoló társsaimnak a' bernyákoló Macskákat — Ne világícszatok Fák-ják; füstölögjetök pedig tí halotti szövétnekök! — Látod-látod ezt a' Palotát! — Mennyegzőmnek el-lakássára minő alkalmatos pedig. Kár: hogy vő-legényem nincsen. Az-is, a'-ki van; csak távúlról szeretöm.

Lássa az ember: *Knémon* meg-házasodott; és táncol. *Teágenes* pedig tévejeg; avvagy talán:
meg

meg-fogva, meg-is-láncolva sanyarog. — Az-is, ki ez-előtt velem hált; *Nausikléa* férjhez-ment. Itt állok magánosan; meg-vetve az egész velagtól.

Nem irigylöm ugyan szerencsétöket, édes *Nausiklédm!* édes *Knémonom!* sőt: hogy boldogságban éllyetek; bizonomra kéyánom. De hogy velem így nem bánnak az ég-beliek! - - - Oh! mit-is modgyak: hogy ne vétkezzek!

Életemnek *Játék-színjében* oly hosszúúra szabták ezt a' *Föl-vonást*: a' *Kárpitok'* változássa - is oly kietlen számra terjedött: hogy mind én *Szerpömet* állva viselni, mind a' *Szemelők* ülve látni el-ünnyák. De én, talán a' *Darab-szerzője* ellen panaszkodom? Méltatlanúl cselekszöm. Istenek voltak, a'-kik szerzőtték. Ha vége szakad; talán *tapsolunk*.

De Te, édes *Teágenesem!* ha eddig meg-találtál halni; és én ezt valahára meg-hallom (adgya pedig az Isten: hogy ezt életemben ne hallyam); íme reád köszönöm könyveimnek ezen záporát; mellyeket ez-előtt örömömnek víg napjaira tartottam. Torodra tépem hajamat, hasítom öltözetömet. (Ezeket mondván le-szakasztotta hajának fürtjeit; ruháját-is meg-hasogatta). Ezek legyenek szem-földeleid. Hadd testödön mindaddig: még koporsódba le-szállok. Akkor osztán reám burkolom; és, veled egygyütt, e' gonosz velág elől el-tünök. Ezeknél jobb gondolatokat, ezen környülménemben nem forgathatok.

Hogy-

Hogy-ha pedik életödni fényje (mint a' futó csillag) el-nem-enyiszött; jelenny-meg ezen Lasnakomon. Múlatozz velem; ha különben nem lehet; leg-alább édes álmaimban. Ne nyúlly hozzám ekkor-is; hanem őrizz, és könnyörűly azon, aki tulajdonod.

Úgy teccik: mint-ha szívem meg könnyedött volna. Úgy képzölöm magamban; mint-ha jelenlennél, és bolondoskodásimat jó ízűen nevetnéd. Én-is nevetem.

§. III.

Karikléa' le - nyugtta.

Hogy ezöket, és illyekhöz más hasanlókat, mennyegző dalja gyanánt, el-éneklött *Karikléa*; hirtelen bele-vágta magát az ágyba: a'-hol osztán el-is-terjedött. Sokáig forgolódott benne; avvagy inkább, minek-előtte el-aludtt, keserve-sen fötröngött.

Noha bár erőltette szeme' héjjait; de egészen le-nem-zárhatta. Csuklani kezdött az-után, pedig veszedelmesen. Nem sok üdö múlva, ismét nyögésökre fakadott. Zokogott-is osztán elég hangosan.

El-végre: ezen különös, és mind-eddig soha-így-nem-tapaszsaltt nagy gyötrelmei után, az iszonyító nyughatatlanságok között; egészen el-fáradván, el-is-lankadván; mint-egy szédülö-gve, elsőben ugyan el-szöndörödött, az-után pedig jó ízűen el-aludtt; röggelig föl-se-ébredött.

Csu-

Csudálkozott pedig szegén *Kalaxiris*, midőn, a' hajnali csillagnak ki-pirúltta után; észrevötte azt: hogy az egész házban mind-nyájan nem csak föl-ebredtek immár, hanem talpon-is állottak; kedves leányját pedig, régi szokássa szerént, oldala mellett sűrögni nem tapasztalta.

E' szokatlan történetnek valóságos okát kiakarván - nyomozni; háló-szobájának ajtajához iparkodott; de őtet (elégszer kopogatván az ajtón, sőt nevét-is egy-néhányszor nevezvén) föl-nem-ébreszthette.

§. IV.

Karikléa' föl-ocsódta.

Végtére az-után: tulajdon nevének gyakor hallattára, régi szokássa ellen, föl-borzadott. Magához térvén; és *Kalaxirisnek* szavait elégképen ki-vévén: azon öltözetjében, mellybe magát a' nyugodolamra adta; az ajtóhoz tántorgott; 's-annak zárját ki-nyitván, kalatját-is vissza-taszítván, ki-nézött. Minek - utanna *Kalaxirist* meg-látta; egészlen meg-nyitotta az ajtót; és őtet bé-eresztötte.

Leányjának el-szóródott haja' szálait, és meg-hasogatott ruháit szeméire vévén az Öreg; tüstént el-hitette magával: hogy ezek nem egyéb-valaminek művei; hanem azon irtoztató gyötrelmeknek maradvánjai, melyeket a' tegnapi napon ki-nem - állhatott. Hogy őtet az ágyba vissza-segítötte (mert magának

nak oda - menni alig löhetött) és ötet le - fektetén, meg - szólícsca - é ? nem - é ? nem tudta. Noha a' leánnak intézeteit által - nem - láthatta ; így szóllítá - meg - még - is ötet

KALAZIRIS: Mi lelt, édes leánom? Te (a'-mint látom) igen gyötröd magadat. Nem vöhetöd tehát (eszes-okos lévén) annyi hasznát eszödnék: hogy a' közönségös viszontagságoktól, melyek másokon - is hamar erőt vöhetnek, magadat el - nyomattatni ne hagygyad ? Ha igazat köll szóllanom ; én tégedet (ebben a' különös és szokatlan állapotodban) éppen nem ösmérlek ; noha ennek - előtte mindenkoron csudállottam röttenhetetlen szívedet.

KARIKLÉA: Oh szerelmes atyám!

§. V.

Karikléa' baja.

KALAZIRIS: Te, fiam (a'-mint gyanítom) igen méjjen süjjectedél. Juttasd eszödbe: hogy Isten nem vagy ; hanem alkotván, az-is pedig változó, és minden szem - pillantatban (csekély terhek alatt-is) mind - a'-két részre hamar - billenő. Mért akarod el-emíszteni magadat ? és nem reméllöd inkább a' jó dolgokat? Kéméld-meg életödet; ha nem magadra, leg - alább *Tedgenesödre* nézve. Néki a' te' Léttedben gyönyörúsége telhetik ; sőt (a'-mint szívének különös hajlandóságát ösméröm) nálad nélkül semmi - féle - képpen nem élhet.

D

KA-

KARIKLÉA : Oh kedves atyám ! Meg-köletik - vallanom : hogy feddésseid igazságosok. De , ha mostani állapotomba jól bele-tekíntenél ; úgy gondolom : hogy meg-érdömölhetném bocsánatodat. Engemet, nem valami köz - eredetű , avvagy valami új-kévéáncsiság háborgat ; hanem ama' tiszta , ama' szemérőmmel-tejjes indulatok ingerlenek , melyekkel *Teágenesömböz* viseltetni szoktam. Mivel szeméjjét föl-nem-találhatom, avvagy talán többé nem-is láthatom ; ez engem' kimondhatatlan - képpen keserít. Ha felölle gondolkozom ; minden test - ízeimmel reszketek : mivel él - é ? avvagy meg-hólt ? mind - e'-korig nem tudom. Tudnom pedig köllene.

§. VI.

Karikléa' biztattatása.

KALAZIRIS : A'-mi pedig annak szerencsését illeti ; abban magadat éppenséggel ne gyötörd. Bizonos légy benne : meg-engedik a' jó Istenek : hogy gyönyörűségösen egygyütt éllyetök. Mert énigen hitelesöknek tartom azokat a' szavakat : melyek meg - jelentötték bóldogságtokat.

KARIKLÉA : Oh adná az Isten !

KALAZIRIS : Gondolom pedig azt-is : hogy *Peneis* nem hazudhatott ; midőn (össze - találkozván vele *Lízisnél*) azt beszéllötte : hogy, midőn *Teágenes Memphis'* várossába vitetött ; magának nagy szerencséjére , *Tiamisnak* kezeire juthatott. Ha ez úgy vagyon : bizonos lehet ab-

abban: hogy életében meg-maradtt. Mert: a'-
mint *Knémontól* - is hallhattad; néki ennek - e-
lőtte - is jó barátja vala *Tiamis*.

KARIKLÉA: Oh! a' jó barátság-is meddig
szokott tartani. A' tavaszi hónál engedőbb.

KALAZIRIS: Ne késedelmesködgyünk te-
hát; hanem, mennél-előbb, *Bessa* felé indullyunk.
Ezen egy útunk szerencsésseé tészen mind - a'-
kettőnket. Téged' ugyan: mert *Teágenesödet* meg-
ölelhetöd. Engem' pedig: mert fiaimat meg-
láthatom. Mert: hallottad talán; hogy *Tiamis*
édes fiam legyen.

§. VII.

Karikléa' félelme.

KARIKLÉA: Ha *Tiamis* a' te valóságos fi-
ad; se ez alatt a' név alatt más valaki nem lap-
pang: akkor én, *Teágenesömmel* egygyütt, nagy
veszedelőmben csavargok.

KALAZIRIS: Miről álmodozol Leán?
Szólly: hadd halljam veszedelmedet.

KARIKLÉA: A' bizonyos szerencsétlenség-
ről beszélek. Nem álmodozom pedig; hanem
valójában rösztetök.

KALAZIRIS: Mitől röttögsz Nyúl - zúz?

KARIKLÉA: Minek - utánna a' Betyárok-
nak horgaikra akadtunk; és a' *Kerekdékbe* vitet-
tünk: azon *Tiamis* (eme' szerencsétlen orcám-
nak pirosságát látván, meg - is csudálván) meg-
szerette csekéj szeméjemet; és (hogy igazab-

ban ki - mondgyam) úgy - annyira belém - bolondult: hogy magamat tölle el - nem - vonhattam. Meg - köllött tehát ígérnem : hogy , ha *Memfisbe* , avvagy más valahová érközünk , a'-hol *Apollónak* , vagy *Diádnak* templomára akadnánk ; vele való házasságra reá - adnám magamat.

KALAZIRIS : Ezt pedig igazán meg - ígérted - é? vagy a' kételenség hajtott reája?

KARIKLÉA : Nem valék ugyan azzal a' gondolattal : hogy valaha édes *Teágenesömet* el-hagygyam. Hanem : úgy hozván magával az el-kerülhetetlen szükség , ravaszka gondolatokat csupán csak azon okra nézve forgattam : hogy az üdőt mind - addiglan halaszszam : még az Isten meg - könyörül rajtunk ; és annak körmei közül ki - szakaszt.

KALAZIRIS : Ezt én ugyan csodálatos dolognak lönni gondolom. Hát most : mi véleködéssel löhecc felölle?

KARIKLÉA : Ha (még haramja - léttére) meg-tudgya : hogy én *Bessa* falu mellett kódorgok ; avvagy a' hejségbe bé - is - léptettem ; vajjon mit gondolsz Te-is kedves édes atyám : ha ezeken kívül szeméjemet - is szemeire vöheti : mi bajom löhet esküvésöm miatt? Reá-nem-emléköztet - é arra : hogy tulajdona vagyok?

KALAZIRIS : Te pedig , kedves - édes leánom ! ismétt attól röttögsz , a'-mitől tartanod se köllene. Azt gondolod talán : hogy *Tiamis'* ké-
vén-

váncsiságának oly ereje löhessön, mely a' fiúi kötelességet el-szakaszthassa? Ne kételkedgy abban: hogy (ha engem' meg-lát) hevei legottan le-foiranak.

KARIKLÉA: Ha ez bizonyos lönne; igen örvidenek. De atya! ezt csak reméllhetni őtölle, nem pedig várhatni.

KALAZIRIS: Ugyan azért: vígyázz magadra, édes leánom. Eppenséggel nem fog-ártani; ha fiamnak szem-közébe érközvén, fortéjos gondolataidat elő-vövendöd. Elég eszed hozzá. Ha szükségét látod; a' ravaszságot se tiltom. Inkább ő csalódgyon-meg; mint téged' veszedelembe lássalak.

§. VIII.

Karikléa' el-tökéllésse.

KARIKLÉA: Akár tréfából; akár szántt akaratból mondottad az előbbenieket: te lássad; én mind-azon-által abban maradok: a'-mit *Ted-genesömmel* a' Betyárok' Kerekdékjében el-végeztem vala.

NAUSIKLES: Nem kétlem: hogy okosan el-intéztétek a' jövendő dolgokat. Mind-az-által: hasznatokra válhatna: ha nékem-is megjelentenétek akaratotokat: ne hogy köröszüljárjak röndöléstökön.

KARIKLÉA: Éppen azt akarom vala előt-
ted ki-nyilatkoztatni. Ezt végeztük, tudni-illik,
magunkban: hogy kóldús ruhába öltözünk; és

a' falukon e' forma - képpen csavargunk. Jeleket - is osztogattunk egy - másra ; hogy egy - mást jobban meg - ösmérhessük.

KALAZIRIS: Valójában okosan: mert a' koldúsoknak irigyjeik nincsenek.

KARIKLÉA: Könyörüllyenek inkább raj - tunk ; sem - mint üldözzenek bennünket. Talán nem ártana néked - is : ha velünk egygyet értenél ; és papi ruhádat koldús gúnyákra , és rongyokra vönnéd. A' Kúfárok igen csudálatosok. Meg - es - hetik : hogy így töllök ingyen - is nyerünk vala - mit. Ezt pedig el - ne múlászszuk.

§. X.

Úti készület.

Leánjának ezen javallássát meg - dicsérte , el - is - fogadta *Kalaziris*. Mivel pedig *Teáge - nest* mind - a' - ketten egyenlő - képpen szerették ; és annak föl - kereséssében a' drága üdőt vesz - tegetni tanácsosnak lönni éppen nem vélhették : hogy útra eregygyenek , és pedig mennél - ha - marább ; magokban el - tökéllötték.

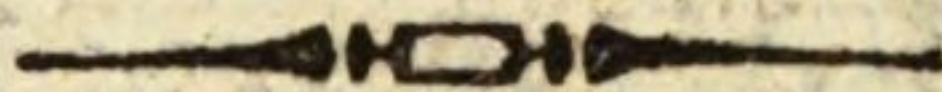
Minek - utánna e' szarándokságra magokat egészen reá - adták ; egyenesen *Nausikles* - gaz - dához mentenek. Ez akkor , leánjának szeren - cséjéről és a' tengőri utazásnak alkalmatlanság - jairól gondolkodván , *Nausikleával* , és annak Urával *Knémonnal* beszélgetött.

Hogy emezek a' Gazdának mellékös szo - bájába érkeztek (mert nem akarák - szándékjo - kat ,

kat, az újjonc házasságokkal oly barátságosan közleni) el-tökéllött akaratjokat elejébe tötték. Tanakodtak osztán egy keveset. Mind - az' - által: bizonyos meg-indulásnak szabott üdejét, a' holnap napnak elejére röndölték. Ha az egész dolgot jól föl-vönni akarjuk; ezen éjtszaka - is, *Karikléa* előtt, türhetelen vala.

H A T O D I K R É S Z.

E l - v á l á s.

§. I.

Útra indulás.

Alkalmatlanok voltak tehát az éjji nyugodalmak. Kiki maga bibéjét fájlalta. *Karikléának* szíve mák-szemnyire törődött. Élesztötte ugyan ötet *Teágenes'* föl-találássának nen utolsó reménje; de minek - utánna a' remént a' bizontalansággal szembe - eresztötte; ez annak édességét meg - ürmösítötte.

Föl-költenek osztán mind - nyájan, pedig a' napnak ki - derültte előtt; és a' félbe-szakadtt munkákat ismétt elő - vötték. Azonn voltak *Karikléa*, és *Kalaziris*: hogy, minden halogatás nélkül útnak eredgyenek, semmit se gondolván amazoknak akár - minő el-tökéllésökkel.

Ne - hogy pedig ez az utazás (fő - képpen *Karikléának* gyöngye lábaira nézve) meg - terhö-

södgyön; alájok szekeret rőndöltetött *Nausikles*, melyben, ha nem tovább, leg-alább ama' tárgyaltt *Bessáig* alkalmatosan utazhattak volna. De ezek, meg-köszönnén a' jó akaratot, semmit se akartak el-vőnni; meg-elégödvén azon holmikkal, melyeket búgyorjokba dömöcsköltének.

Mind-ezeket nagyon láccatott sajnállani *Nausikles*. De, minek-utánna azt-is tapasztalta; hogy újjabbra-fogott kérésseire se hajtanának valamit; őket el-eresztötte.

§. II.

Úti késérés.

Mind-az'-által: hogy őket bolondjában el-ereszteni ne láccattasson *Nausikles*; el-késérte egy darabig. E' társaságban vala *Nausikléa*-is, *Knémon*-is. Ezeket *Karikléa* nagyon szerette; sajnállotta-is, hogy nem sokára töllök el-válnia köllene.

Hogy osztán az el-intézött határokra érkeztek (mert azt a' hejet választották célúl, a'hol *Knémon* a' *Leviatántól* meg-ijedött vala); el-fakadott *Nausikléa* nevetve, Urának meg-ijed-tét hallván.

Minek-utánna *Lízis* ellenébe érkeztek (a' Nemhöz-illő szép szokások szerint) el-búcsúztak egy-mástól. Egygyik a' másiknak kezét meg-fogta, meg-is-szorongatta, és mejjéhez tötte. *Karikléa* pedig *Nausikléával* össze-csókolkoztak.

De

De az el-válás után leg-nagyobb sírásokra fakadtak. *Nausiklesnek* Háza azért kesergött: mivel oly köllemetős vendégjeitől meg-fosztatnia kellett. Emezek pedig azért szomorkodtak: mert magokat a' változó szerencsének bizontalanságára hagyván, utóllýára: mire juthatnának? elérík - é céljokat? avvagy az útbán - is el - veszhetnének? éppen nem tudhatták. E' mostani útazásnál se bizontalanabb, se keservejobb mind-ediglen nem vála.

§. III.

Maga az útazás.

Amazok tehát (nagyon bánkodva) haza mentenek. Emezök pedig (előbbeni intézetjök szerént) le-vetvén szokott öltözetjüket, magokra úgy egyengették koldús öltözetjüket: hogy nem csak láccattatnának szegényöknek lönni; hanem valóban vólnának - is. Mert: azok a' fényös kövek, azok a' drága gyöngyök, melyeket búgyorjokban hordoztak; őket ebből a' szükségből ki-nem-menthették; nem - is azért hordoztatának.

Mind-ezekén fölül *Karikléa* (hogy ékes szeméjjét annál - inkább el-titkolhassa) bé-kormosította, bé-is-sározta orcájának pirját. Sött: oly képpen meg-változtatta színjét: hogy, hirtelen feléje nézvén, *Kalaziris* se ösmérne reá.

Meg-nem elégödvén ezökkel; *Laurus* - levelekkel-meg-koronázott fejét valami szennyes

keszkenővel bé-kerítötte, melynek egygyik szárnyát arcolatja előtt le-eresztötte; ezzel szeme' fényjeit úgy el-rejtötte: mint a' fátyolokkal szokták a' pípes - búbos menyecskék.

Hátára vala kötve Búgyorja, mely az iszákhoz nagyon hasonlított. Bele-valának nem annyira rakva, mint dömöcskölve ékes öltözetjei. Mind-az'-által ama' búgyor éppen olyannak tectöött: mint-ha úti eledelöknek, avvagy (melyeket az úton házról - házra koldúlnak) a' kenyér szeletöknek foglalója volna. Benne valának a' *Del fusi* szent öltözetök-is, és azok a' drága emlékek, melyeket édes anyja az erdőre ki - téve.

§. IV.

Úti szer - tartás.

De avval a' *Pójával*, melyre eredetének fenynyösségét varták; hogy soha valakinek kezeibe ne jusson; magát belől által - övedzötte; és hasa fölött hordozta. A' tegzet *Kalaxiris'* kezeibe adta: mert az ő terhhe igen csekéj vala, mely - is maga' ruhájából állott.

Ezt a' tegzet valami kérges, és haszontalan bőrbé takarván; és így színét ellenző színre fordítván; mint valami terh, maga hátán hordozta *Kalaxiris*; és alatta magát meg - is görbítötte. Az íjjat pedig, egészen meg - eresztvén húrját; páca gyanánt hordozta.

Ezzel a' szer - tartással járván az útakon; ha észre - vöttek: hogy valaki elejökbe kerül;

Kala-

Kalaziris ugyan (jobban meg-görbítvén magát) hajúlt hátának nagyobb púpját mutatta. Magát öregebbnek töttette; sem-mint valósággal vala. *Karikléa* pedig az Öregnek oldala mellett mendegelt; mint-ha vagy Felesége, vagy leánya lönne.

De, ha az utazók csoportosan jöttek; akkor *Kalaziris* egy lábára sántikált; és *Karikléának* adta jobb kezét: mint-ha (vezeték nélkül) jártányi ereje se lönne. Evvel a' fortéjjal legtöbbeket meg-csaltak: mert sokan találkoztak: kik rajtok nagyon szánakodtak, 's-alamiszsnaát is adtak. Igen örvendöttek pedig ezen szerencsájökön. Másként útjokat meg-gátolhatták volna. Néha egygyik a' másiknak ruháját szemére hánta, melyeken fót' hátára fótot ragasztottanak.

§. V.

Bessíhoz menetel.

E' nyomorúltt állapotban lévén szegények; meg-nem-feletköztek a' jó Istenökről. Hozzájuk fojamodtak tejjes szívökből. Nagy meg-alázódással kérték a' kegyetlenebbeket: hogy máregyszer előbbeni szenvedéseikkel meg-elégöd-vén, szerencsétlenségjököt meg-fordítani, és mindeneket jó végre hajtani méltóztanának.

Ezen könyörgésök után úgy teccöt: mint-ha valami magánosságokban botorkáznának. Senkit se láttanak ez-után, ki őket a' követközött

zött úton meg - gátolhatta volna. Tehát, nagy csöndösségben, *Bessának* határára érkeztek. Ők ugyan a' gondolattal valának: hogy *Tiamisnál* találják *Teágenest* ebben a' faluban. De ott egygyikére se találhattanak.

H E T E D I K R É S Z.

Ú j l á t o m á n.

§. I.

Bessai csudák

Mert: minek - utánna *Bessának* eleibe érkeztek láttak sok embereket le - vágva, és még meleg vérökben ide - tova fetrengve. A' le - hülltek között leg - több *Persákat* szemléltek. A' Falusiak közül pedig igen keveset. Ki - vöhették pedig minden jelekből: hogy a' Csata nagy, és való - ságos vala.

A' mészárlásokat kegyetlenöknek, a' sebe - ket - is irtóztatóknak látták. Egygyet se vö - hettek - ki közüllök, kiben a' lélek meg - ma - radhatott volna. De eszökkel föl - nem - érhet - ték, se az Ellenközőknek sorssokat, se a' hadakozás' okát.

Minden ki - gondolható veszedelmeket el - méjébe forgatván *Karikléa*; és fő - képpen *Teá - genesse* felől szorgalmatoskodván; körös - kö -
rül-

rül - járta a' le - hűllott testeket. Szeme közé nézött szinte mind - egygyiknek: ha talán valami ösmerős arcúlatnak homájos vonássait látná. Ő ugyan (gyöngé természetjére nézve) az ijjetén vérös csatákban nem örömet forgott; de mostanában (*Te á g e n e s s é n e k* szerencsétlenségéről gondolkodván) néki bátorította szívét, és így a' vérös tetemektől semmit se irtózott.

§. II.

Egy Cigánné.

Így egészen el - járván a' holt testeket; a' le - omlottak közül semmi ösmérésre nem találhattak. Az élők közül nem másra; hanem egy vén *Cigánnéra* akadtak, ki - is, egy *Bessai* Katonának tetemei mellett térdelvén, nem csak zokogott; hanem emíszította - is magát.

Hogy hozzája közelebbre érkeztek; el - tökéllötték magokban: hogy meg - szóllítták. Vártak - is tölle egy valami bizonyost.

Először tehát őtet vigasztalni kezdötték; és, a' - mint ki - teccött, iszonyú zokogássait le - is - csillapították. Mert: nem láccatott immár oly kétségbe esötnék lönni: hogy minden remént ki - rekesztött volna szívéből. Végére megis - adta magát; és hogy egészen észre - tért; így szóllította - meg őtet

KALAZIRIS: Aszson! kit siratól?

CIGÁNNÉ: Ezt az előttem fekvő fiamat.

KALA-

KALAZIRIS : Mért jöttél - ki e' hejre ?

CIGÁNNÉ : Hogy valakitől agyon-verettessem. Még ez meg-esik ; tort indítottam ennek számára. Ez nem másból áll ; hanem anyai könyvemnek keserveiből, és a' jajgatások' szünetlenségéből. Bár e' végre soha se szülne egy anya-is.

KALAZIRIS : Hát e' Csatának okáról hallottál - é valamit ?

CIGÁNNÉ : Igen keveset.

KALAZIRIS : Lehetne - é tudnom ?

CIGÁNNÉ : Mi hasznod benne ?

KALAZIRIS : Kár - vallottak vagyunk , valamint tégedet lönni tapasztalunk. E' csatában elveszhetött az - is , a' - kit mostanában keresünk.

CIGÁNNÉ : Kit kerestök tehát.

KALAZIRIS : Mond - el előbb a' csatának okát : osztán fogod dolgaimat meg - hallani.

§. III.

A' Csatának oka.

CIGÁNNÉ : Láthattyátok : hogy *Mitránes* a' *Falusiakat* meg - nem-győzhette. Mert ezek, amannak intézeteit előre ki-tapogatván, ellene sok lesöket küldöttek, pedig oly takarékos hejekre : melyekben magokat egy-szálig el-is-röjthették. Hogy *Mitránes* ide érkezött; ezek hirtelen reá-rohantanak, némejek ugyan szemközbe szögezvén ölü laudsájokat ; némejek pedig annak hátújjára kerülven. És így a' *Persiai* seregöt egészszen le-kaszabálták.

KALA-

KALAZIRIS : Hát *Mitránest* mi lölte ?

CIGÁNNÉ : Ő volt, a' ki leg-elsőben le-esött.

KALAZIRIS : Mit mondasz ?

CIGÁNNÉ : El-estek a' *Falusiak* közül-is ; de igen kevesen. És íme ! ezek közül vagyon fiam - is , kit előttem el - terülve láttok. Körösz-tül - van - verve egy *Persiai* nyillal. Talán nem sokára így fogom siratni másik fiamat - is , ki , még tegnap , *Memfis* felé indult a' többi *Bessaiakkal*.

§. IV.

A' Csata' környülménje.

KALAZIRIS : Jó aszszon ! ne jövendölly magad ellen ily rosztat. Vajjon nem tudnád - é annak okát meg - mondani : mért indultak *Memfis* ellen a' *Bessai* katonák ?

CIGÁNNÉ : Mondott erről valamit azon élő Fiam. De mi hasznod , avvagy károd benne ?

KALAZIRIS : Mond-el igazán. Nagy jót tesz velünk. Ettől függhet minden szerencsénk.

CIGÁNNÉ : Mivel a' *Bessaiak* egy oly valami törvéntelen dolgot követtenek - el : hogy azon említett Ifiat *Mitránes'* katonáinak kezeiből ki - ráncigálták -- -- --

KARIKLÉA : Minő Ifiat ?

CIGÁNNÉ : Kit a' Betyárok' szigetjökben elfogtak , és *Memfis* felé vittek.

KARIKLÉA : Istenem ! Ez bizonnára *Teágenes'* ! Hogy juthatott ő a' *Bessaiak'* kezökbe ?

CIGÁNNÉ : Hogy ötet ezenn a' falun kö-
röszkül vitték (igaz volt- é ? nem- é ? nem tud-
ni) ; meg-állították őket a' *Falusiak* ; és azt az
Ifiat ösmerössöknek lönni mondták ; és így ö-
tet a' *Bessai* Vezérnek elejébe hozták — Hogy
tehát e' törvéntelenséget el - követték a' *Bessai-*
ak ; és osztán, *Mitránessel* egygyütt , a' reájok-
tódúlt ellenséget-is egy lábíg le-kaszabálták ;
igen nagyon tartottak *Oroondatestől*. Mert : ha
ez (egy nagyobb seregnek vezérje lévén) előbb
hallotta-vólna-meg a' Csata' ki-menetelet , sem-
mint a' *Falusiak* ő reája üthettek ; a' falut e-
gészzen el-nyomhatta volna.

§. V.

A' *Bessai* Vezér.

KALAZIRIS : Más valamit hallottál-é még ?

CIGÁNNÉ : Azt - is mondták a' *Bessaiak* :
hogy, ha *Memfisben* volna *Oroondates* ; hirtelen
reája fognának ütni , ne - hogy magát a' csatára
el-készíthesse. Ha pedig oda-haza nem volna
(mert azt-is hírlelik : hogy a' Fekete Szerecsenek-
kel hadba keverődött , és messze volna *Mem-*
fistől .) a' várost még könnyebben meg - hódít-
hatnák : mivel a' Védék távúl lönnének.

KALAZIRIS : Ki *Bessában* a' vezér ?

CIGÁNNÉ : Mire kérdözöd ?

KALAZIRIS : Annak szerencséje a' mién-
ket szülheti.

CIGÁNNÉ : Azt mondták : hogy *Tiamis*.
KA-

KARIKLÉA: Micsodát? *Tiamisnak* mon-
dották? Már most bizonyos; hogy, azon Ifjú,
Teágenes legyen.

KALAZIRIS: Hát azt tudod-e, aszszon!
ki legyen az a' *Tiamis*?

CIGÁNNÉ: Ki-mi legyen; nem tudom.
Elég az: hogy (egy hévvel, egy lévvel) ötet
a' Fő-papságra emelik; ki-adván eme' mostanin,
kit a' törvén ellen paposkodni mondanak. De én,
minek - előtte a' Faluból ki-indúltanak; azt - is
hallottam *Tiamis* - vezértől: hogy, ha a' *Mem-*
fisi ütközetben győzedelmesködni nem fognak
(sem - mint a' *Persáknak* hatalmok alá jussanak)
egy lábíg le - vágattyák magokat.

§. VI.

Szállás - kérés

KALAZIRIS: Már értöm az egész történe-
töt. Isten hozzád jó aszszon!

CIGÁNNÉ: Hová ügyeköztök?

KALAZIRIS: Meg - hálni e' faluba. Hol-
nap osztán *Memfisbe*.

CIGÁNNÉ: Nem tanácslom a' falut. Föl-
háborodva vannak a' Lakosok. Mivel éjtszaka-
is van; a' Kémektől félhetnek. Varáslók va-
gyunk mind - nyájan. A' jót - is, ha akarjuk, rosz-
ra magyarázhattyuk.

KARIKLÉA: Mond - meg néki: hogy oly
vélekedéssel volnánk felölle: ha bé-vinne, nyr-
godalmunk lönne házánál.

CIGÁNNÉ: Haza mostanában nem megyek. Nem - is möhetek: mivel fiamnak torát el-nem-végeztem. Szükség pedig: hogy el-végezzem. Ha ennek végét meg-várhatnátok; talán meg-löhetne - engednöm: hogy az-után velem-jöjjetök. Másként a' bajt el-nem-kerülítök. Ha velem maradni nem kívánczotok; mivel talán fáradtak-is vagytok: fejetökre parancsolom: hogy ezektől a' tetemektől el-távozzatok; és így alattomos cselekvénimet meg-ne-lessétök. Meg-eshetik röggel (mert hamarébb el-nem-végezhetöm) hogy reátok talállyak, és magammal a' faluba vigyelek.

§. VII,

El-távozás.

A' Banyának ezen beszédjeit (közben-közben) szórúl-szóra meg-magyarázta *Kalaziris*. El-tökéllötték osztán: hogy a' föl-háborodott faluba (magok' veszedelmökre) ne mennyenek; se, a' *Cigánné* mellet, a' tetemök között ne maradvanyanak. Meg-köszönték tehát a' jó akaratot; és magokat a' röggelre-meg-ígértt kegyességébe ajánlván, tölle el-távoztanak.

Barna *Égiptomnak* ebben a' tájában; úgy-mint *Bessa'* falunak kerületjében, és ehhez-tartozandó más kerületökben-is, azok a' terem-tésök laktak, kiket közönségösen *Cigányoknak* neveztek. A' Tolvajkodásokhoz, a' vétkeesebb rablásokhoz, sőt még a' haramjaságokhoz-is

sokat tudtanak. Mind-ezeket nem vétőknek, se nem hibának; hanem élelem' módjának, és okosan bé-vött szokásoknak tartották. Űzték a' búbájos mesterségöt-is, melyhez, kicsinség-jöktől-fogva, hajlandóságok vagyon.

Ez a' vén aszszon (a' *Bessai Cigánnék* között) fő-nemességü vala. Ura *Bíróságot*, avvagy inkább (az ő nevezetjök serént) *Vajdaságot* viselt ebben a' faluban. Valamint ura leg-nevezetössebb *Vajda*, úgy felesége leg-híresebb *Bubájos* és *Varázs* ó vala.

§. VIII.

Dombra - menés.

Minek - utánna ennek a' banyának fenyegetésseit (hogy búbájos cselekvénjeit ne nézőgessék) meg-hallották emezek; könnyen el-hittették magokkal: hogy abban valaminek lap-pangani köllene. Nem messzire mentek tehát azoktól a' tetemöktől, midőn egy kis dombra találtak, és ezt, az éjji nyugalomra alkalmazatosnak lönni gondolták.

Ennek külét egy húzomos pázsit vontá-bé. Oldalain el-szórva valának a' mezei virágok. Imit-amott föl-emelkedtek a' sűrű bokrok, a' leveles *Harasztok*, a' tövises *berkek*. Nem messze tölle az üres *ligetek*, az alacsony *erdők*, a' magossabb *Szálasok*.

E' gyönyörű dombon, a' következő éjtszakának csöndös ki-alvássára, le-telepedtek emezek. És *Kalaxiris* ugyan, feje alá hejhez-

tetvén *Karikléának* tegzét, tüstént le-heverődött; és nem igen sok üdő múlva (mivel nagyon el-fáradott vala) a' dombnak oldalán el-is-szöndörödött.

Soha nem vélhették volna; hogy azon említett *Cigánnné* azokra a' cseleködetökre vete-medhessen, melyeket az-után szemeikkel lát-tanak. Ama' boszorkános Szeméj a' természet-nek szabássait föl-bontani, és ördögös mes-teriségével az isteni hatalomnak ellenére menni láccattatott.

§. IX.

Álmatlanság.

Últ még ekkoron a' félénk *Karikléa*, egy haraszt mellé tévén bűgyorját. Várta szemeire azon álmokat, melyek ha bár ki-nem-elégí-tenék-is; leg-alább szeme' hejját ki-pihentetnék. De semmi-féle-képpen el-nem-alhatott. Né-zött az éppen-akkor-föl-emelkedő szép hód-ra, mely ekkor igen szépen világoskodott: mi-vel, annak töltte után, harmadik vala ez az éjtszaka. A' Fölhők pedig nem alkalmadlankod-tak, mivel már ez előtt el-takarodtak vala.

Az öreg *Kalaxiris* (egy, az útnak alkatlan-ságai miatt, meg-törődött ember) nem csak (a'-mint ez-előtt mondám) el-szöndörödött; hanem, kevés üdő múlva, az álomtól el-is-nyomattott. Ugyan-ezért ama' boszorkános cse-lekvénnek elejét éppen nem láthatta.

El-

Ellemben *Karikléa*, egészen tele-telvén sokféle gondolatokkal, nem csak a' nap' esttét, hanem az egész éjtszakát - is álom nélkül töltötte. Nem volt tehát csuda: hogy valami ojjast látott, mely istentelen ugyan, de, az *Égiptomá* boszorkános aszszonok között, gyakorlani szokott útálatos babona vala.

NYOLCADIK RÉSZ.

Újjabb látomán.

§. I.

A' Babona' kezdete.

Ama' boszorkános vén Banya tehát, ki, amazoknak el-távoztok után, magát biztos hejen lönni, meg-se-hallgattatni gondolá; egy sírt ásott elsőben. Az-után: annak két ellenző hosszabb párkánjain meg-gyújtotta a' tüzeket. Utóljára: meg-hóltt fiának hideg tetemeit oda-hurcolván, azokat a' gödör elejére hanyatfektette.

Minek-utánna ezt az első, és a' babonának folytatására igen szükségös munkáját elég nagy hamarsággal végre-hajtotta; abból a' *Lábasból*, mely a' sírnak a' tetemekkel-ellenző keskönyebb párkánjára hejheztetött; ki-véve egy csekéj szelencét; és ugyan-ezzel azon említett verembe egy felől szín-mézet, más fe-

lól tejet húzomosan csurgatott. El - köszönte osztán a' szelencét ; és azt végtére a' verőmbe vetötte.

Utóljára : ki - oldotta keszkenőjéből a' lisztöt. Azt elsőben meg - sózta , meg - is - tejezte ; az - után oly - formára gyúrta , mely a' gyeröki álladalomnak formájához nagyon hasonlíthatott. E' *Bábot* a' tűznél meg - piritotta ; az - után osztán *Laurussal* és *Bdellussal* meg - koronázta ; végtére a' verőmbe vetötte.

§. II.

Holttnak föl - támasztása.

Hogy ezöket nagy szorgalommal , és még nagyobb figyelmetösséggel el - végzötte a' Banya ; jobb kezébe markolt egy dsidát , melyet egy meg - halálozott embernek meg - merevödött újjai közül ki - facsart. Az - után : mint - ha dühösködni kezdene ; a' fémlő Hóld - világra fordult , és sok - féle kákom - b'ikomokat kiáltott. Vért csöp-pentött osztán Karjából , melyet *Laurus* ágra eresztvén , vele a' tüzet - is meg - hinté.

Több ijeten búbájosságokat - is cselekedött , melyek bizonnára (fő - képpen azok előtt , kik ilyeneket soha nem láttak , soha nem hallottak) álmélkodásra méltóknak láccattak. Leg - utóljára osztán : fiának hideg tetemeire borúlván , és annak füleibe valami boszorkános szavait bele - eresztvén ; ötet ördögös mesterségével föl - is - támasztotta.

Mind-

Mind-ezen berbecsölésökre, a' gyöngé szí-
vű *Karikléa*, noha ennek - előtte - is nagy fele-
lömmel nézte a' szer-tartásokat; mostanában fő-
képpen, minek - utánna ezt az iszonyító föl-tá-
madást látta; szörnyű - képpen meg - röttent, el-
is andalodott. A' - mi több: ennek az ijesztő
látománnak további ügyeléssével, magán kívül
lévén: föl - költötte *Kalazirist*: hogy ő - is szem-
lélye az eleven hólttat; és, ha löhet, elejét
vögye a' méltatlánságnak.

§. III.

Halotti kérdözés.

Eme' vén *Cigánné* éppen nem láthatta se
Karikléát se *Kalazirist*: mivel ezek a' sötétben
vóltanak. De ezek nem csak látták őtet: mivel
a' tüzek mellett dolgozott; hanem (mivel az
egész boszorkános szer - tartás nem meszszi-
végeződött a' dombtól), midőn egyszer fiát han-
gos szavaival gyötrötte, kérdözösködő szavait-
is hallották. Így nyaggatta pedig szegén fiát
a' kegyetlen

CIGÁNNÉ: Mond-meg igazán: életben
van - é bátyád *Memfisnél*? És, ha él, szeren-
csésen jön - é - vissza Anyjához?

Anyjának eme' két kérdéseire semmi fele-
letöt nem adott a' föl - támadtt nyakas látomán.
Hanem éppen úgy teccött: mint - ha, fejének kü-
lönös mozgatással, avvagy inkább (a' meg-
halálozott szerencsétlen embereknek régi szo-

kássok szerént), annak meg - rázássával, az igazat ki - nem - jelenötte; hanem édes anyjának meg - csalássára iparkodott volna.

Elég az: hogy fiától (noha várhatta) semmi bizonyost nem vöhetött a' banya. Ezt ő pedig nem csak sajnállotta; hanem boszszonkodott - is reája, fő - képpen avval az alkalmatossággal, midőn haragos anyja előtt hanyat dőlt, és egészen le - rogyott; végtére másadszor - is meg - holt.

§. IV.

Új föl - támadás.

Fiának testjét csak hamar meg - fordította a' Banya; és hasra fektette. Meg - támadta osztán őtet sok kérdéseivel. Füleibe berbécsöklött valamit; és ismét a' tetemektől nagy sérenséggel föl - ugrott.

Körül - és - köröszkül járván hideg tagjait; már a' langoló tűzhöz kardossan szaladott; már a' verömbé ugrott, és onnatt ismét kicsámpáskodott. Eme' boszorkános cselekvései egész - addig tartottak: még a' holttat újonnan meg - elevenítötte, föl - is támaszotta. Így szólla osztán hozzája a'

CIGÁNNÉ: Még egyszer kédelek: él - é bátyád? vissza - tér - é *Bessába*? Anyai hatalmammal élven, erősen parancsolom: szavaddal, ne jelekkel felelly.

Ezt

Ezt az új csudát látván *Karikléa*, már meg-nem-ijedött; hanem, maga' hasznát vadászván, arra kérte a' föl-ébredött *Kalazirist*: hogy a' látománhoz közelebbre jöjjön; és, *Teágenes* felől, tölle valamit kérdozzön.

Ezt az Öreg meg-nem-cseleködte. Oda-nem-menttének azt az okát adta: hogy az egész történet csupádon-csupa ördöngösség volna. Ezt mind-az'-által el-köllene mostanában türnie: mivel meg-gátlássa hatalmában nem löne. Nem-is illene: hogy ilyenekbe keverödyön a' Papi szeméj, ki az állatoknak belső részéből szokná az igazságot meg-tudni.

§. V.

A' Látomán' szava.

El-se-végezte *Kalaziris* előbbeni szavait; hanem azoknak csak vége felé vala: midön nagy irtózással hallya: miként tolakodnak kifelé (mint valami tekervénes barlangnak húzomós üregéből) a' más-velági szavak, melyeket e' forma értelömmel ejtött az a'

LÁTOMÁN: Minek-utánna leg-elsőben föl-támasztottál; meg-engedtem jó Any! meg-se-föddöttelek azért a' vak-merészségödért: hogy (a' *Párkák'* törvényeit meg-vetvén) azt, a'-ki egyszer meg-hóltt, *bibri-babriságoddal* ismét e' velágra hoztad. Meg-se-föddöttelek (mondám): mert a' hólttak között-is (a'-menyire löhet) fön-tartatik a' fiúi tisztelet. Mivel

pedig azon tiszteletömet el - nem - fogadtad ;
sőt: első törvéntelen cselekvéned után, a' holt-
nak meg - jelenéssétől semmit se irtóztál ,
és, hogy veled , ne csak jelekkel, hanem sza-
vakkal-is beszéllyek reá- kénszerítöttél; el-te-
mettetéssömet ily hosszú üdöre halasztván,
hogy a' bóldogúltt lelkek' társaságjokba hamarébb
juthassak, arról gondolkodni nem láccattattál ;
mind - ezeket pedig nem Istennek nevében , ha-
nem, a' Pokol -belieknek ingerléssökből, tulaj-
don hasznodra, önnöd javadra cselekedni kíván-
tad; hallyad vétkes fejedre mind - azokat, me-
lyeknek elő-adtoktól már régtől-fogva irtózom,
és irtózhatik - is egy fiú.

§. VI.

A' Banyáról ítélet.

CIGÁNNÉ : Igazat szölly , hal'-adatlan Pur-
dé. Másként szemedet - is ki - karmolom.

LÁTOMÁN : Nem egyebet ; hanem a'- mi
fejedre telik , minden bizonnal. Se te másik fia-
dat életében nem látod ; se ő tegöd' (ha *Mem-
fisből* vissza jő) e' velágon nem talál.

CIGÁNNÉ : Még - is világosabban.

LÁTOMÁN : Mivel tejjes életödnök szá-
mos napjait ilyetén útalatos *kákom - bákomban*
töltötted ; és , anyám lévén , engemet nem rin-
getni: hogy örökre el-alugygyam ; hanem: hogy
föl - ébredgyek, csipködni - is kívántál, a' dárda-
halált el - nem - mulatod ; hanem (egy kis üdö
múl-

múlva) bizonyosan bele - ütközől. Ekkor osztán *ophella* ! Másik Uradnak lak - hejére visznek ; és ott keserőséggel tartanak.

CIGÁNNÉ : No csak rajta szemtelen. Azt gondolod talán : hogy , a'-mit mondasz , mind el - hihetöm ?

LÁTOMÁN : Ha ezen én föl-támasztásomat alattomban cselekedted volna (mert ezt , mint valami csudálatos titkot , el-kölletött volna rejténöd , és az el-enyíszíttek' titkos csudájokat az élők előtt ki-nem-jelentenöd) ; talán az égi *Devákát* irgalmasabbaknak remélhetted volna. Most pedig ezen bú-bájos mesterségödet mind látták , mind hallották a' közel - lévő emberek.

§. VII.

Új Jövendölés'

CIGÁNNÉ : Ne beszélly boszszúságot rosz-Purdé. E' hólttak közül egy se él. Az élők közül egy sincs itt.

LÁTOMÁN : Hallgatóid közül Papok' Vajdája az egygyik. Erre az emberre nézve , nem annyira veszedelmes esztelen szorgalmatlanságod. Pap-léttére el-titkolhattya , el-is-fogja-titkolni illetlenségidet.

CIGÁNNÉ : Minő illetlenségimet ? A' hólttat föl - támasztani illetlenség - é ?

LÁTOMÁN : Hallgass Anyám, ha meg-bánni nem akarod. Szeretik e' Papot a' nagy Istenek.
Meg-

Meg-engedik néki a' *Párkák*: hogy (ha *Memfis* alá későre nem érkezik) életjökben lássa harcoló magzatjait; és, a' kíváncsú Pap-sajton, össze-is békéltesse őket.

KALAZIRIS: Hallod - é, édes *Karikléám*! mit mondott. Ezt én ugyan, hogy tudom, nagyon szeretöm. Mennél előbb *Memfis* felé mennyünk.

KARIKLÉA: Lassan-lassan! tátogattya száját a' *Látomán*. Talán én felöllem-is fog mondani valamit. Hallyuk.

LÁTOMÁN: De eme' búbájos cselekvéenedben azon vigyázatlanságod leg-tűrhetetlenebb: hogy előbbeni sűg-bűggássaidat oly szeméj-is hallotta; ki, telédes-tele-telven mohón szeretetével; el-veszött Vő-legénjét keresi. Füleibe mentek minden szavaid. Hallya tehát töllem-is viszontagságait. A' Föld' határjára érend nyughatatlanúl; de meg-nyugszik ottan véghetetlenül. Ezek az Isteneknek dolgaik.

§. VIII.

A' Cigánnénak csinje,

Előbbeni szavainak el-hadartta után, lerogyott a' látomán; és harmadszor-is meg-hólt. Ez immár irtóztató tüneménynek láccatott. Egy szót se szólhatott szegén *Karikléa*. Hallgatott az el-bámúltt *Kalaziris*-is.

Hogy e' boszorkános látománnak szavait elhiggyék eme' jó eszűek, azt a' szentségös ima átaljában tiltotta. Hogy pedig azokat éppen-

penséggel meg - vessék ; azt cselekedni nem merték , mivel (mind - a' - két részre nézve) igazat mondani láccattatott ama' *Látomán*.

Azomban: Fiának elég világos szavaiból észre - vévén a' Banya : hogy azok az említett hallgatók nem lehetnének egyebek , hanem azok a' két jövevén szeméjek, kiket maga mellől elparancsolt vala ; ellenök írtóztató - képpen föl - pattant. A' - mint fegyverével föl - öltözve vala ; és a' kardot jól meg - markolta : egy esze - veszöttnek rút szokássa szerént, köröszkül - kosúl, össze - vissza - futkosta a' holt tetemeknek útálatos sorjait. Mert : hogy azon szem - fülesök a' testök között lappangnak ; azt mint - egy bizonyosnak lönni tartotta.

§. IX.

A' Cigánnénak utóljja.

El - tökéllötte pedig magában az irgalmatmatlan Banya : hogy , ha őket meg - találhattya ; úgy - mint *olábkodó* leseket ; avvagy *oroszkodó* kémekeket , kik búbájosságának ellenzői vólnának , bizonyosan meg - öli. Erre való nézve : ez után az el - tökéllésse után , nagy tüzesen föl - lobbant ; és nagyobb serénséggel kereste a' jövevénöket.

Minden haszon nélkül dühösködött az ott - nem - vólttak ellen. Fejére - is telt ; a' - mit fia mondott. Mert : midőn a' Hólttak között esze nélkül futkosott ; és amazoknak kárjokat minden erejéből hajhászta : véletlenül , egy föl - álló

álló högyös dárdába ütközött; mely - is ágyékát köröszkül - és - kosúl szaggatta, és így a' velágnak ezen cégerös csúfját, és csúfosabb cégerjét böcsületössen ki - is - végzötte.

Mind-ezeket szemmeikkel látták *Karikléa* és *Kalaxiris*. Által - is - értöttek a' jövendölö Alságoknak akarátjokat, melyeket ama' föl - támasztott cigán - legény által értéssökre adtanak.

Mivel tehát azokat, a' *Cigánnéra* nézve, bétöltteknek látták; úgy véleködtek a' magokéről - is: hogy néha az ördöngös babonák - is igazat mondhatnak, ha az isteni ihlelésöktől reákénszeríttetnek.

Végtére: el-hitették azt-is magokkal: hogy, ha, vagy a' Föl - égnek Isteni, vagy az Al-pokolnak Igazgatói azt parancsolnák: a' számárdítás - is jelenthetne valamit.

MÁSA DIK SZAKASZ.

A' Memfisi Nagy Udvarnak ekkori
álladalma.

1. Tovább - éredés.	8. Teágenes Arsakénél.
2. Különös viaskodás.	9. Viszáltt gondolatok.
3. Tiamis' Papsága.	10. Kibelének bajai.
4. Arsake' gyötrelmei.	11. Teágenes' fortéjja.
5. Kibelének fortéjja.	12. Újjabb fortéj.
6. Arsakének fortéjja.	13. Akhemennek csinje.
7. Teágenes Karikléával.	

ELSŐ RÉSZ.

T o v á b b - é r e d é s.

§. I.

A' Bessaiak' dolga.

Azt ugyan kiki el-gondolhattya : minő veszedélembe forgottak *Karikléa* és *Kalaziris* ; midőn ama' boszorkános *Cigán* szerzemén a' holtak között kódorgott , és őket bizonyos halálra kereste , de szerencsájökre föl-nem találhatta.

Hogy tehát : mind a' jelen-lévő , mind a' Falusiaktól-követközhető viszontagságoktól ki-meneködhessenek ; és magokat ama' Látomán-
nak

nak jövendölésséhez alkalmaztassák; bé - se - mentek a' faluba; hanem, egygyet - értvén, arra az útra tértek, mely egyenösen *Memfis* felé vezetött.

Mivel *Memfis* nem igen messze vala *Besától*; ezek pedig hajnal' hasadtakor indultak - meg onnét, holott ama' vér - ontások voltak; a' napnak egészszen - föl - emelkedte előtt, a' városnak szem - közébe érkeztek.

§. II.

Memfisi dolgok.

Minek - előtte *Memfisnek* falaihoz értek; már messziről látták: hogy a' Város' lakóssai minden kapukat bé - kalatoltak; és, hogy az ellenség, melyet *Tiamis* vezéről - vala, a' falhoz közel - ne - férhessen; bé - se - mehessen; a' bástyákra virrasztó katonákat raktak.

Eleve meg - tudták *Tiamisnak* ügyeközetét a' *Memfisiek*; másoktól - is ugyan; de fő - képen azon katonáiktól, kik, *Mitránes'* holtta után, *Memfis* felé szaladtak; és a' városba bé - is - eresztettek. Ezek nagy lármával adták elő a' következő hadi ostromlásokat.

Seregjének ki - zárttát észre - vévén *Tiamis*; e' reméntelen esetön meg - nem - ütközött. Reméntelennek lönni mondottam: mert azt gondolá: hogy hírénel hamarébb érkezött.

Mind - az' - által: a' - mit egyszer föl - tött, azt végre - is - hajtani szándékozván; mivel mostaná-

tanában a' Város' ostromának módját nem látta: az egész seregöt egybe-gyűjtötte, és azt a' napkeleti kapunak ellenére szögezte. Le-telepödtek tehát mind-nyájan; és várva-várták az ostromnak üdejét.

§. III.

Tiamis' fortéjja.

Azomban ama' meszsze-látó *Tiamis*, ki az illyetén esetökben ki-váltt eszességü vala; hogy ezen ki-zárattatássának reméntelen történetét, és, ebből következhető szerencsétlenségét, vitézzei előtt el-titkolhassa; tüstént meg-parancsolta a' Had' Nagyjainak: hogy, mivel a' *Bessai* csatában emberől viaskodtak; el-is-fáradtak; mostanában ugyan nyugödnák-ki magokat; és, ki-vévén azt a' történetöt, melyben a' városiak ki-akarnának -rontani: minden ostromlásnak békét hagygyanak.

E' vólt első, és valóságosoka a' hadi szünetnek. De a' másik az vala: hogy Katonáit olyegy-irtóztató harcra alkalmatosoknak láthassa, melyel az egész városnak föl-dúlássára, és a' Lakosoknak egy lábíg el-vesztéssére töreködik vala. Föl-élesztötte magában a' tüzet avval a' gondolattal: hogy *Oroondates* ellen hadakozik, ki ötöt Papi hivataljából (az egész Papi Röndek nagy gyalázatjára) ki-iktatta vala.

Azon-közben: a' *Memfisi* Polgárok, kik, az első hírnek lengedözéssétől meg-csalattat-

ván, az ellenségnek számos embereitől félni láccattattak : minek-utánna azoknak maroknyi seregjüket a' bástyákról szemlélték ; tüstént össze-gyűjtötték a' Lovancokat ; az-után ama' Nyilasokat-is, kik a' város' védelmezéssére itthon hagyattattak.

Ezek az össze-gyűjtött vitézök magokhoz vöttek a' bé-szökteket-is ; 's-a' Polgárok közül-is eleget. Ruhájok ezeknek (valamint az ijen környülményekben meg-esik) röndetlen, és igen külömböző. Fegyverjök-is sok fele. Furkója vala némejnek. Némejnek villája, vagy pedig len kaszája. Ezök a' Városból ki-ütni ; és, a'-mint mondták, ama' Díb-dábokra esni akartak.

§. IV.

Egy Öregnek tanácsa.

Ezt a' zenebonás vak-merőségöt, és a' városnak- éppen-nem -szokott lármás zöndüléssét látván egy érdömös Öreg ; egy magos köre állott a' Városnak piaccán, és a' nyughatatlan Népet maga eleibe intötte.

Össze-csödültének nem csak a' Fegyverösök ; hanem (a' pallérozott városoknak köz szokássok szerént) azon fegyvertelenök-is, kik a' leg-kissebb újságokat-is szem-fülel lát'-hallani kívánták. Eme' csöcselekhöz eme' beszédjét mondotta azon említett

ÖREG : Csillapodgyon-le, Polgárok, heves indulatotok ; és éllyetök egyszer eszötökkel-is.

No-

Noha ugyan *Oroondates* ide-haza nincsen; 's-ugyan-ezért: a'-Katonai dolgokban függetlenebbek vagytok; illik még-is: hogy az Igazgatónéhoz könyvetök, és tölle tanácsot kerjétek. Ha ő a' *Kiütést* javallani fogja; én azt javallom: hogy magatokhoz több katonákat szödgyetök, és az ellenségnek maroknyi számát meg-ne-vessétek.

Az Öreg' javallását el-fogadni láccattanak amazok: mert tüstént az *Égiptomi* kirájnak azon háza felé tértenek, mely (mivel a' Kiráj soha *Memfisben* nem lakott; de feléje se ment) az Igazgatónak Lak-hejéve változott. Ekkor (*Oroondatesnek* itthon nem léttében) annak Felesége *Arsake* igazgatta a' várost.

§. V.

Az Igazgatónéről.

A'-mi ennek az aszszonnak szeméjjét illeti; azt ki-váltt gyönyörűnek mondhatni. Termete magos. Arculatja igen szép. A' reá-bízott dolgokban nem csak szemes, hanem fáradhatatlan-is. Ha más okokra nézve nem; de csak azért-is fen-hejjázó és nagyra-vágyó löhetött: mert eredetének fényességét szünetlen szeme előtt hordozta.

Test-vér húga vala annak a' kirájnak, ki ekkor egész *Égiptomban* uralkodott; és, *Nilus'* fojójának ama' jobb részén, közönségösen abban a' városban lakozott, mely, *Nilustól* nem messzire lévén, *Babilonnak* neveztetött.

A'-mi hajlandóságát illeti ; igen szerette a' szépet. Fickándozott benne a' fiatal vér: mivel a' huszszon-egygyet nem rég' ugrotta-átal. Gyakran ütöttek-ki, és zabola nélkül nyargaltak heves indulatai. Urának itthon-nem-léttében világosabban szerelmesködött, sem-mint ki-szökdecsölő szikráit el-titkolhatta volna. Se a' népnek rágalgalmazó szavait (noha bár alattomosan morogtak); se urának gyanúit el-nem-kerülhette.

§. VI.

Tamis' Paposkodása.

Hogy pedig ennek-előtte *Tiamis* a' Fő-papságból ki-hült ; és hejjebe Öcsje tétetött: azt - is *Arsakének* tulajdoníthatni ; nem ugyan úgy, mint-ha annak ki-iktatását eszközölte volna ; hanem : mivel *Oroondatesnek* alkalmatosságot nyújtott ama' fontos gyanúra: mint-ha a' Fő-papot meg-szerette volna. Ez a' gyanú arra kényszerítötte az Igazgatót: hogy egygyiket a' másiktól el-vonnya. A' gyanú pedig e' történetből származott :

Minek-utánna *Kalaxiris* éppen azon okból, mellyet néki (két fiainak össze-veszésök felől) meg-jelentöttek az Istenek ; *Memfisből* ki-takarodott, és többé vissza-se-ügyeközött; sőt immár (mint a' Híren - kapóbbak mondották) a' holtak közé-is számláltatott: a' nemzetnek régi szokása szerint, atyjának el-enyisztte után, *Tiamisnak* kölletött a' Fő-papi méltóságra

ságra föl - emeltetni : mivel a' Szülöttek között, leg - öregebb , ugyan-azért az Isteni szolgálatra leg-alkalmasabb-is vala. Éppen ezt cselekedték a' *Memfisiek*. A' Papi eszközöket, a' Templomnak kincsjét keze alá adták.

El-kezdötte egyszer *Ízis'* templomában a' szolgálatot. Erre mindenünnet azért gyülekeztek nagy számmal: hogy az új Papnak derekaságát, és hozzá - foghatóságát ki-kémelhessék. A' többi között *Arsakének* - is szemeibe ütközött.

§. VII.

Tiamis' romlása.

Mert *Tiamis*, természetére nézve, takarékos és köllemetös lévén; az - után a' papi öltözetben-is igen gyönyörűen világosodván; szándéka, sőt akaratja ellen-is magába szerettette a' rakoncátlan szívű Igazgatónét.

Nem gondolta pedig *Arsake*: hogy az elég-ségös legyen: ha a' szerelmnek tüzét csupán maga érezi; és ama' hideg-vötte-szeretőjével nem közli. Ugyan - azért: *Tiamisnak* elő - fordúltta' üdején, pillangatot reája; és elég - képpen kitechető módokkal (úgy-mint szemeinek kacson-gatásával, kezeinek mejjéhez vitelével, föl-és-alá-mozgatásával) ki-mutogatta heves indulatait.

A' szerelemnek ezen cégéres jeleit föl-se-vötte *Tiamis*; mind azért: mivel, a' termé-

szet' adakozóságából, igen mértékletös vala; mind fő-képpen azért: mert; edes atyjának szorgalmatossága alatt, igen tisztessegösen neveltött; mind végtére azért - is: mert, a' - miket akkoron az Igazgatóné cselekedött; mind - azokat enyelgésöknek, szerelem - fitogtatásoknak lönni gondolta; és így azokat vagy nem értötte *Tiamis*; vagy, ha értötte-is, jóra magyarázta, fő-képpen hivataljának ezen foglalatosságában; a'-hol, szent érzékenségeit egy csomóba szollítván, csupán az Istenek' oltárjára figyelmeztött.

§. VIII.

Petoziris' gonoszsága.

Azomban *Tiamisnak* nem barátságos Öcscse (ki már régtől-fogva irigylötte néki azt a' törvénes hivatalt) szemére vévén *Arsakének* szokatlan pillangatássait, és kacérabb integetésséit; és, mire céloznának, mindenestől jól tudván; ezen cselekvénjének nagy méltalanságát maga' hasznára fordítani kívánta; arra-is fordította.

Leg-is-leg-elsőben (az akkori áldozatnak bé-mutatta után) egyenesen *Oroondateshez* iparkodott, pedig alattomban; és előtte nem csak azt beszéllötte álnokúl: hogy Felesége (*Tiamisba* bele szeretvén) rossz fát tött legyen a' tűzre; hanem hazugúl azt-is bele-rántotta: hogy kecsegtetéseit szívesen el-fogadta *Tiamis*.

El - hitte mind - ezeket *Oroondates*: mert azon - kívül - is Feleségét féltötte, és igen gyanakodó vala. Sőt: mivel ennek - előtte - is meg - sajátította félre rugásait, mind - azokat igazaknak lönni gondolta. De, *Petozirisnek* jelen - léttében, ki - nem - fakasztotta Hitesse - ellen - föl - hójagzott boszszúját; mind - azért: mivel: a' mondottakat meg - cáfolhatatlan jeleknek lönni nem allíthatta; mind fő - képpen azért: hogy (*Arsakének* fényes eredetére tekintve) sok ijekeket, melyekről méltán gyanakodhatott, el - kölletött nyögnie.

Mind - az' - által: hogy Felsége' intézeteinek minden alattomos útját bé - vágja; elsőben *Tiamist* annak barátságától el - tiltá. Az - után: semmi alkalmatosságot el - nem - múlata: hogy őtet gyakorta meg - rázogassa. Végte're szám - ki - vetötte, és öcscsét hivataljába tötte.

§. IX.

Arsake' okossága.

De ezek, melyeket előbb mondtam, már régön történtek. Most azokhoz lássunk, melyek, a' Polgárok' föl - zöndülése után, *Memfis'* várossában történtek.

Hogy a' Polgárság *Arsakének* szobájába érkezött, és az ellenségnek ide - érkezését megjelentötte; Sőt: hogy a' Katonaságot mind össze - gyűjttesse, és a' kapun ki - eresztesse, parancsolni - is láccatna; így szólla

ARSAKE : Atyám-fiai ! a'-miket mostanában sürgettök ; azokat hamarjában végbe-nem-vihetöm ; de tanácsos se volna. Még azt se tudgyuk igazán : ellenségeink-é ők ? avvagy talán barátunk ? Mi ok ingerlötte ellenünk ? mi erővel legyenek. Okosabbak lesztek : ha a' bástyára fölhágtok , és intézetjeiket ki-kémlelitök. Ha mindenek világosan ki-nyílnak ; el-löhet osztán röndölnünk azon eszközöket , melyek az ilyen al-kalmatosságban szükségösök lesznek.

Úgy teccöt : mint-ha *Arsake* az igaz úton járna. El-hitette a' Polgárokkal : hogy a' ki-ütés, ha nem veszedelmes, leg-alább haszontalan lönne. Ez-után a' bástyára mentek , és azoknak maroknyiságát újra meg-vetötték.

§. X.

Arsake a' bástyán.

Meg - parancsolta osztán az Igazgatóné : hogy Inassai, a' kapu' fölibe, egy sátort emel-lyenek. Ezt ők nagy hamarjában ki-is cöveköltek. Külső takarékJa vörös bárson vala. Belye vékony és arannyal-habzó bíborokból állott. Nem sok üdö előtt ajándékban kapta bátyjától ; és ma fitogtatta elsőben.

Maga *Arsake*, leg-drágább, és leg - ékessebb ruhájába öltözvén, nagy pompával a' város' bástyájára késértetött , és a' Sátor alatt megpihent. Körülötte vóltanak Test-örjei, ezüsttel, és arannyal gazdagon föl-ékesítve.

Ki-

Ki-pihenésse után, a' követségnek szokott jeleit (a' szárnyas pácát, és a' fehér kendőt) Örjei által ki-emeltette, annak mutatójául : hogy inkább a' békességre , mind a' hadakozásra hajlana. Az-után az ellenségnek Vezérjét , és a' Seregnek Nagyjait elő-szóllította.

Csak kettőt választottak a' *Bessaiak* , kiket a' Város' bástyájához *Arsakének* eleibe küldöttek : *Tedgenest* és *Tiamist*. Ezek a' kapu' elejére érkezvén ; meg-állottak nagy méltósággal , fölfegyverközve ugyan egészen ; de le-sisakolt fejekkel. Ezt minő okból tötték , nem tudni. Talán azzal *Arsakét* (úgy-mint egy kirájnak hűgát) meg-akarták azok az Ifiak tisztolni , kik az emberségöt jól tudták.

§. XI.

Hadi tudakolás.

Hogy mindenek le-csillapodtak ; az a' *Hírlelő* , ki erre az alkalmatosságra különösen ide hívattatott ; *Arsakének* oldala mellett meg-állott. Ennek füleibe valamit súgott az Igazgatóné. A' bástyának egy ki-dültt nagy kövére állván ; így szólla a'

HIRLELŐ: Ő kiráji Főntsége *Arsake* , Fő-Igazgatónknak (ama' neves *Oroondatesnek*) leg-érdemessebb hitesse , hűga pedig annak az Úrnak , ki az egész velágon szélesen és hosszan uralkodik, azt kérdözteti általam : kik vagytok ? és miért jöttetök ?

TIAMIS : Vitézzeim *Bessai* Lakosok ; én *Tiamis* vagyok — Midőn Fő-papi hivatalomból ki-
tudtak ; törvéntelenök voltak mind *Petoxiris*,
mind pedig *Oroondates* — Öcsém gyanúban hozott
Urad előtt; mint-ha veled értenék — Urad-is
hamar el-hitte a' nem-igazat — Ide azért jöttem :
hogypapi hivatalomba vissza-tétessem — Rajtad
áll : ha azt vér-ontás nélkül óhajtod — A' vér-
patakokat ne nékem , hanem magatoknak tulaj-
donícscsátok — Illik hozzád : hogy *Oroondatest*
észre hozd — *Petoxirist* meg-büntesd — Aman-
nak élelmem' ; emennek böcsületöm' el-vesztés-
ét köszönöm — vagy mind-a'-kettőt vissza-
add , vagy Urastól oda vagy.

§. XI.

Arsakének tüzei.

Most értötték a' *Memfisiek* : minő zavarok-
kal ment végbe *Tiamisnak* dolga. Eme' kurta,
de igen fontos , és sújos beszédöket hallván ,
nem lehet elegendő-képpen le-írni : miként zsi-
bajkodtak. Most hallották szám-ki-vetéssének
okát ; és azt méltatlannak lönni ítélték. Jól
ösmérték *Tiamist*. Vele neveködtek , és éltek.
Szemébe néztek az Igazgatónénak ; azt akar-
ván tőlle meg-tudni : mi' módon akarna rajta se-
gíteni.

Most értötte leg-elsőben *Arsake* : mi oka
löhetött *Tiamis'* le - tételének , és szám - ki - ve-
téssének. Észre-vötte : mit akara a' Kár-vallott

mon-

mondani: midőn a' vele-egygyet-értésről tárogatta szavait. Nagyra böcsüllötte mind tisztességét, mind okosságát: midőn a' nép előtt oly szavakkal élt, mellyek ő - előttök homájosok; maga előtt vilagosok voltak.

Föl-gyúlladot tehát *Petoxiris* ellen, és azokra a' méltatlanságokra, mellyek immár réggen el-múltanak, 's feledékönségbe-is hozattanak; emléközetével vissza-fordulván: éppen abban láccatott meg-állapodva lönni. hogy löhethetne ellene mérgét ki-önteni. Maga' javára kívánnia vala ezen alkalmatosságot fordítani; és a' kölcsönt kölcsönnel (mivel hírében annyira talpaskodott) vissza-tromfolni.

A'-mi *Arsakének* (másként-is egy tüzes aszszonnak) forró heveit annál-inkább' föl-gyúllasztotta; azon aszszonyi gyarlósága vala, melyből soha életében ki-nem-vetközhetött: hogy benne *Tiamisboz*-hajló régi szeretete meg-nem-rozsdásodhatott. Ezzel meg-nem-elégödvén; mostanában *Teágenest*-is vizállott tekinteteivel erősen lopogatta; és annak ki-teccő tulajdonságait oldalaslag vizsgálván, és érdemök szerint böcsülvén; szívét mind-a'-kettőnek szeretetére tátva-nyitva tartotta.

Ezen gyarlóságaitól szerencsétlenül megkerítettvén, éppen nem bírhatott maga-magával. Hova-tovább nézött reájok; annál-inkább beléjük szeretött.

Oly

Oly gondatlanúl vitte pedig végbe ezen alkalmatossá graki-ütközött cselekvénjeit: hogy a' föl-hójagzott indulatoknak temérdöksége oldalán-is ki-teccött. Ezzel még-is nem igen sokat láccattatott gondolni: mivel úgy teccött: mint-ha abban meg-győzettetött volna: hogy a' nagy-születésű deli aszszonyoknak akár - minő cselekvénjüket (ha bár a' törvénnel meg - nem-egygyeznének-is) jóra tartoznának magyarázni az al-születésű Polgárok.

MÁSADIK RÉSZ.

Különös Viaskodás.

§. I.

Arsakének felelete.

Eszének ezen háborúiból nem más - képpen tisztúlhatott-ki az Igazgatóné; hanem éppen úgy: mint ama' nyavajások szoktak, kik sújos betegségben sénlenek. Hogy egészszen magához térhessön; egy kevesé meg-állapodott; mint-ha a' feleletről gondolkodott volna. Nagy nehezen várták szándékjának ki-nyilatkoztatássát. Azután így kezdötte

ARSAKE: Tí gyönyörű; és (a' mint látom) nagy-nemzetű Vitézek! vögyétök - föl okosan: minő bolondságra vetemödtetök, midőn egy maroknyi Bajnokjaitokkal azt a' várost merész-

merészlettétek meg-szállani, mely ezer'-meg-eze-
rektől nem félhet. Bizonosan : ha reátok csap-
ni akarnánk ; az első ütközetöt ki-nem-állhat-
nátok.

Ama' nagy Urunknak ezen üdö-beli szép
szerencséje (noha bár annak érdömös Igazga-
tója ide-haza nincsen) igen jó álladalomban
vagyon mostanában *Memfisben*. Úntig elegen
vannak a' védelmező Katonák : mert ha az el-
lene-állathatlan szűkségről arra találnánk kénsze-
rítettetni : hogy kis seregtöket körül-kerítsük és
bennetöket egy-lábig le-tögyünk ; az töllünk
(csupán itthon-maradott Katonáinkra nézve-is)
könnyen ki-telketik.

De nem illik : hogy jobbakra-vágyó, és jobb-
szerencsében-bízó hív embereimet az ilyen ha-
szontalanságokban szerencséltessem : mert tíktö-
ket-is nem valami köz-jónak elő-mozditássa ; ha-
nem valami különös nehezteléstöknek meg-bosz-
szúllássa ingerölhetett e' bolondos csatára. E'
különös tüzet, különös okossággal és móddal
szűkség el-óltani.

Elöttem tehát igazságos dolognak teccik ez
a' gondolat (és, hatalmam szerént, parancsolom-
is) : hogy Polgárjaink ugyan békkal lögyenek ;
és se ezek a' *Bessaiakat*, se azok a' *Memfisieket*
ne haborgassák.

Mind-azon-által ama' két Férj-fiak, kik, a'
Fő-papságnak el-nyéresse vegött, veteködni akar-
nak ;

nak ; másoknak ugyan békét hagygyanak ; hanem az egész dolgot magok között sürgezzék, elis-végezzék. Híjják - ki egymást szál - kardra, avvagy dárdára ; vagy (ha éppen úgy teccik) akár mi más Leventásdi csatára. Ki a' vívó Bajban nyertesnek lönni találtatik ; azé légyen a' Papi méltóság. Ebben maradgyunk : mivel én eztet igazságos dolognak lönni gondolom.

§. II.

Külömb vélekedések.

Az Igazgatónénak fontos szavai után, a' városiak ugyan nagy öröm - kiáltásokra fakadtanak. Az egekig magasztalták a' szent ítéletöt. És benne meg-is-állapodtak.

Ha a' dolgot, annak valósága szerint, föl-vösszük ; a' hamar-le-csöndösülésnek okai ezek löhettek. *Először* : gyanúba vöhették *Petoxirist* ; mint-ha, ravasz mesterséggel élven, meg-rontotta volna jó bátyját. *Másadszor* : A' rosznak megjobbúlássát nehezen remélhették. *Harmadszor* : Talán magok felől-is szörgalmatoskodtak, és kiki nyereségjének tartotta : ha (maga' életének nem harácsoltatássa mellett) a' nehéz szerencsének sújját más' vállára tolhattya.

De az Igazgatónénak előbeni röndöléssével nem láccattattak meg - elégödve lönni a' *Bessai Vitézők*. *Petoxirisnek* tehetségéről még semmi bizonyosat nem hallván ; *Tiamist*, legjobb Vezérjöket, nem akarták a' bizontalan-ki-mene-

mentelű viaskodásba menten eresztteni. *Mitránesnek* el-estte után, ha őtet el-találnák veszteni; semmi jó szerencsét nem várhatnának fejökre. Még pedig szükségjök lönne arra: hogy valaha szerencsések lögyenek.

A' Vitézöknek eme' gondoskodássokat észre-vévén *Tiamis*; *elsőben*: hozzá-való hajlandóságjokat szép válogatott szavakkal ékesen megköszönte. *Az-után*: *Petozirisnek* a' Baj-vívó Messerségben nagy tudatlanságát, és ennél-is-nagyobb gyakorlatlanságát elég-hihető-képpen ki-nyilatkoztatta. Magát abban már regtől-fogva forgottnak, e'-mellet erősebbnek-is lönni mondotta; le-is-csillapította.

§. III.

Petoziris' félelme.

Ki tudgya; ha az Igazgatóné-is (midőn eme' két Test-véröket össze-veszette) a' gondolatlan nem vala-é: hogy tisztességös móddal *Tiamist*, minden gyanú nélkül, leg-hamarébb maga mellé vögye. *Petozirist* pedig, ki őtet oly purutya-módra le-gyalázhatta; kedve szerént megboszszúlhassa.

Akár miként vala a' dolog; elég az: hogy minek-utánna az Igazgatónénak ítéletét hallotta *Tiamis*; minden késedelöm nélkül, a' csatához fogott. A'-mi héánosságát látta föl-fegyverközéssének; azt magára föl-vötte. Fejébe a' sisakot *Teágenes* nyomta, mely igen ékesen vala
föl-

föl-tarajosítva ; és így magában-is a' szépet, annál szebbnek mutatta.

A' mi ebben leg-nevetségösebb vala ; erővel köllött *Petozirist* a' városnak kis kapuján ki-taszigálni, és végtére ki-tolni ; más-ként : semmi-féle okok reá-nem-vöhették volna : hogy *Tiamisnak* szeme' eleibe jöjjön. Sokat szabódott ekkor is. Erősen mentögette magát : hogy kölletlen menne minden vitába , de fő - képen az ojanba, mely az embernek bőrében állana , 's-melynek vége vér-ontás-is lönne.

§. IV.

Teágenes' jó szíve.

Minek-utánna *Petozirisnek* nem közönségös félemét észre-vötte *Teágenes*, annak szíve meg-esött, és a' csatáról le-akarta verni *Tiamist*. Gondolkodtak a' *Memfisiek*-is, ha reá-férhetne-e *Tiamisra* : hogy erőtlen Öcsjét le-tegye. Így kezdötte pedig

TEÁGENES: Íme! Íme! *Tiamis*! Hogy erőltetik ki-fele szegén Öcsédet. Nem látod - é: mit csinál?

TIAMIS: Reszket, mint a' kocsonnya.

TEÁGENES: Én csak egygyet mondok — Bátyja vagy! meg-nem-szánhatnád?

TIAMIS: Én-is erre csak egygyet felelek — Ő nékem ellenségöm-is. Meg-nem-támadhatnám?

TEÁGENES: Ellenségöd ugyan, az igaz; de látod: hogy csupán kényszerítettve.

TIA-

TIAMIS : Jól mondád. Ugyan-azért : el-tökéllöttem magamban : hogy meg-nyerem ; meg-is-ijesztem ; de föl-nem-koncolom. Meg-fogom ösmértetni vele tehetségömet ; ő pedig, ha jó vér vagyon benne , szeretni fogja atyafiságomat.

TEÁGENES : Ember vagy *Tiamis*. A' jó cselekedetnek , maga a' cselekedet jutalma. Mind-az'-által : hallod-é vezér !

TIAMIS : Mit akarsz ?

TEÁGENES : Hát én ezek után mit tegyek ?

§. V.

Teágenesről intézet.

TIAMIS : Éppen erről gondolkodtam magam-is. Én ugyan, az Öcsémmel-való csatában, semmi veszedelmet nem tapasztalok. Ötet tudatlannak tudom ; magamat gyakorlottnak lönni ösméröm. De , mivel a' szerencse forgandó ; - - -

TEÁGENES : És néha oly valamibe keríthet : melynek elejét meg-se-álmodhattad

TIAMIS : Felölled e' gondolattal vagyok : ha Öcsémet szerencsésen meg-győzöm , és a' Főpapságba vissza-mehetek ; lesz miből élnünk mind-a'-kettőnknek.

TEÁGENES : Köszönöm szívességedet.

TIAMIS : Ha pedig, reménségöm ellen, meg-győzettetöm ; türhető élelmedet a' *Bessai* Vitézeknél lölhetöd. Légy azoknak vezérjök. Ők tégöd' nem külömben ; mint engemet szeretnek. Haram-jaskodgy velök , még más kenyered leszen.

G

Ezeket

Ezeket így el-intézvén, meg - ölelték egymást és sírva fakadtak. Oka *Teágenes'* könyveinek az vala : hogy a' Csatának ki-menetelet (noha *Tiamisnak* erősségéről, és gyakorlottságáról nem kételkedött) bizontalannak lönni gondolta. Egyszer eshetne-meg ; a' mit egész esztendőben nem várni. El-váltak osztán egy-mástól. *Tiamis* a' Csatához látott.

Azomban *Teágenes* (a'-mint közönségösen föl-öltözve vala) minden cifra nélkül le-ülvén ; arra függesztötte-szemeit : a'-merre *Tiamist* lépdegelni látta. Észre-nem-vöhetette pedig a' szerencsétlen ifjú : hogy ezzel *Arsakének* alkalmatosságot nyújtott, melyből sokak következtének. Őtet az Igazgatóné szívessen szemelte, bele-isbolondúlt.

§. VI.

A' Csata' kezdete.

Ezek között *Tiamisnak* vigyázó szemei szüntetlen *Petoxirisre* tárgyaltanak. Hogy őtet az ajtón ki-taszigálva ácsorogni látta; egyenesen ellenére szaladott. De ez, ki-nem -állhatván tüzes szemeinek lángjait; ismét az ajtónak tartott. Bé-akart a' városba szaladni. De, kik ama' kis kapunál állottak, bé-nem eresztötték.

Mind-ezöket látván *Arsake*; Hirlelője által meg-parancsolta a' városiaknak: hogy, ha *Petoxiris* a' szaladásra célozna, és (ángolna módra)

módra) a' városba bé-csúszna ; avvagy magát valahol el-rejteni akarná : bé-ne-fogadgyák ; hanem , mindenütt nyomban lévén , a' viadalra kikénszericscsék.

Szaladott tehát *Petoziris* , a'-mint csak tölle ki-telhetött , a' városnak bástyái körül. A' mik futássát meg-gátolhatták ; mindeneket le-rázott , avvagy le-hagyított magáról. Se Kard , se Lán-dsa , se más valami fegyver nem köllött. De köllött a' baktatás , melyet a' városnak azon bástyája felé intézött , a' - hol *Nilustól* nem annyira félhetött.

§. VII.

Teágenes' szorgalma.

Mivel ekkor immár se *Petozirist* , se *Tiamist* nem láthatta *Teágenes* ; emennek meg-eshető veszedelme felől szorgalmatoskodván ; föl-kele előbbeni nyugodalmas hejéből , és utánnok nyomula. Föl-se-övedzötte kardját , se a' dárdát kezeibe nem vötte : ne-talán-tán (mint-ha *Tiamisnak* védelmére tárgyalna) felölle a' város oly ganúban lönne.

Tehát a' kapunak arra a' részszerére tötte , mind kardját-dárdáját-paissát , mind más egyéb fegyverét , mely *Arsakének* ellenében vala , és a' -honnétt azok a' fegyverök igen köllemetösöknek láccattak.

Nem vala még ekkor *Petoziris* meg-győzve , de nem-is messze vala tölle *Tiamis*. Alig volt ,

hogy öcscsét nyakon nem ragadta. De emennek lába gyors, testje fegyvertelen lévén, jobban szaladhatott amannál. Ugyan-azért: *Tiamisnak* nagy bosszúságára, őtet csalogatni láccattatott. Mind-addig bosszontotta lelkét, még a' város' bástyáit kétszer meg-nem-kerülték.

Hogy a' harmadszori kerengéshöz fogtak; ezeket a' haszonatlan futkározásokat el-únván, és Öcscsére meg-is-neheztelvén: elő-vette sebes lábainak minden erejét, 's-derekasan neki-futamodott. 'S-ismétt el-érvén *Petoxirist*; föl-emelte lándsáját; és őtet azzal fenyegette: hogy, ha e' szem-pillantatban meg-nem-állapodik; derekába hajtya.

§. VIII.

Közbe - vetés.

Íme! midőn fenyegetéssének bé-töltéssére iparkodik; 's-már-már a' landsát derekába veti: éppen azon szem-pilantásban (akár az Isten' gond-viséléssének, akár annak a' szerencsének tulajdonicscsuk, mely az ember' életét igazgatni szokta) az előbbeni látománok, egy új látománnal meg-bővültenek; mely a' többinél érzékenebb vala.

Mert íme! (a'-mit mára senki; valahára kevesen remélhettek) egyszeriben a' Csatánál termött *Kalaziris*, és fiainak viaskodássait meg-illetődve látta. El-csudálkozott erre az Öreg: minek - utánna meg-ösmérte kedves fiait.

És

És bizonnára : ha az egész dolgot gondoló-
ra vesszük ; az Isteni végezésöknek valóságát
nem tagadhattuk. Mennyit fáradott szegén *Ka-
laziris* : hogy úton-ne-érjék a' következők !
Szántt akaratból hagyta-el *Memfis*' várossát , és
arra az okra választotta a' szám-ki-vetést : hogy,
a' - mit mostanában látott , fiai' csatáját ne lássa ;
és íme el nem-kerülhette. Meg-kölletött látnia ,
amit előre meg-jelentöttek az Égiek. Ki-teccik
ebből : hogy a'-mik egyszer jövendők, bizonyosan
el-is-jövendenek.

HARMADIK RÉSZ.

Tiamisnak Papsága.

§. I.

A' Vitának dereka.

Hogy, a'-mint mondtam, a' harmadszori keren-
gëshöz fogott *Petoxiris* ; már messziről észre-
vötte őket *Kalaziris*. A' végső veszedelemtől
tartván , és azt meg-előzni akarván föl-ébresz-
tötte vénségének lankadtságait, és hozzájuk nem
kis alkalmatlansággal szaladott.

De ama' két veszeködők (a' viaskodásba
egészszen bele merülvén, és fő-képpen Öcscse
az ő bátyjától tartván) nem figyelmeztek édes
atyjokra. Ismét a' szaladáshoz kaptak. Kiki
ahhoz látott, a'-mire célozott. Nem hallgatták

édes atyjoknak azon szavait, mellyekkel őket neveiken nevezvén, maga felé fordítani akarta. Sőt: koldús ruhájára nézve, valami alamizsna-után-vagyódónak lönni gondolván; őtet, mint valami tekergőt, meg-is-vetötték.

Kik a' bástyákon állottak; egy-más között arról kérdőzködtek: minő okok indíthatták arra azt a' vén embert: hogy magát a' csatába avassa, és életét meg-ne-kéméllye?

Magasztalták őtet némejek: mint béket-szörző Jövevént; ki-nevették mások, mint haszon nélkül fáradozó bitangot. Azt mondták némejek: hogy Jövendőelő lönné; de ojas, ki másoknak inkább, mint magának tudna igazságot jelenteni, avvagy mondani.

§. II.

Kalaziris' ki - nyíltta.

Igen észre-vötte *Kalaziris*: hogy annak oka, melyért őtet fiai meg-nem-ösmérhették; a' ruhának meg-változása volna: főtjaival egygyütt, le-vetötte a' külső takarékokat. És, noha ugyan más-képpen se volnának bé-fonva; meg-eresztötte, és széles vállain el-szórta szent hajának hosszú szálait. Kezéből a' pácát, hátáról a' bűgyort le-tötte.

Elejébe méne az - után mind - a' - kettőnek, pedig oly arcúlattal, mely azon kívül-is tiszteletre méltó, de fő-képpen egy papi szeméjhez igen illő vala. Nagy halkkal térdjeire ereszködött.

dött. Kezeit-is köröszkül-vetötte nagy mejjén. Meg állottak erre amazok, és már most szemeibe szegesebben néztek. Fiainak meg-szüntöket látván, így szólla hozzájuk

KALAZIRIS: Ide hozzám, szerelmes fiaim! Nem vagyok-é én édes atyátok? Nem vagyok-é én *Kalaziris*? Ha nem volnék-is; leg-alább (öregségömre, és néktek-jót-kévánó szeretetömre nézve) könnyen löhetnék. Hagygyátok-el, kérlek, ezeket a' dühösségöket, melyek valami kegyetlen röndölésből származtak. Csillapícsátok-le hevességtöket. Ezt édes atyátok mondgya, kinek szavát fogadnotok kölletik.

§. III.

Meg - ösmérés.

Hogy atyjoknak előbbeni szavait hallották *Tiamis* és *Petoxiris*; elsőben ugyan (e' remén-telen dolognak hirtelen elő-adtta miatt) nagyon álmélkodtak. Az-után: eleibe térdelvén, lábát-kezeit-fejét össze-csókolgatták. Végte: hogy arcúlatjából a' régi vonásokat jobban ki-vöhes-sék; szegessen szemeibe néztek. Mert: a'-mi szavainak hāngját illeti, azt az előbbenihez igen hasonlónak lönni hallották.

Így tehát minden jelekből elég-képpen ki-hozván: hogy ez nem ijesztő; hanem édes atyjok nékiek; szívökben külömb-féle, és magokkal igen ellenköző indúlatokat érzöttek. Örvendöttek azon: hogy kit régen a' halál' rovás-

sára szeltek; és lajstromába-is foglaltak; azt, minden remenségjök fölött, életben tapasztalták. Szégyönlötték pedig előtte: hogy Véra' Vér ellen támadott, és (atyjoknak láttára) éktelenül veszeködtenek. De még a' viaskodásnak ki-menelete, és a' következőknek bizontalansága miatt-is nem keveset törik vala fejöket.

Midőn e' változásokat, e' reméntenlenkülömb-ségöket látták amazok, kik a' bástyák' fokain fül-és-szem-meresztve állotak; soha nem tudhatták meg-fogni, mi patvár lölte ezöket. Egy szót ki-sajtolni belőlök nagy mesterség lött volna. El-bámúlva voltak mind-nyájan. Azt se tudták: minő tanácshoz fogjanak.

§. IV.

Újabb történet.

Hogy így el-andalodva ácsorogtanak; midőn így csudállyák az előbbeni történetöket; midőn, a' szorgalmatos Kép-írónak módjára, meg-nem-mozdúlva mereszgetik fejöket; íme! az előbbenihez ismétt uj látomán csatoltatott, mely annál szokatlanabb vala.

Az öreg *Kalazirisnek*, a'-mint-csak tőlle kitelhetött, szüntelen nyomában lévén *Karikléa*: minek-utánna *Tedgenest* meszsziről meg-pillantotta (mert tudni-való az: hogy a' szeretőknek szemek igen élösök. Néha egy mozdulás, vagy egy meszsziről-észre-vött ösméretös ruha, ha bár hátuljáról láttya-is, azon szeméjnek meg-ösme-rés-

réssére viszi a' valóságos szeretőt); mint-ha, annak látásával, nagyon meg-illetődött volna; kiterjesztve hordozván karjait, nagy forrósággal elejébe szaladott, és előtte meg-állott.

Le-nem-írhatni azt a' vigasztalást, melyet *Karikléa* akkor érzött fő-képpen, midőn fejét *Teágenessének* dobogó mejjére úgy hejhezttötte, mint maga *Teágenes* cselekedött, midőn *Delfusban*, a' *Pája-futás* után, *Karikléának* eleibe szaladott. Annyira ment pedig örömének özöne: hogy semmi leg-kisebb szóra nem fakadhatott. Úgy teccött: mint-ha alattomos nyögésseivel (mert vannak néha ezeknek-is szavaik) köszöntötte volna *Kédvessét*.

§. V.

Teágenes' vigyázatlansága.

Eme' nyakán-csüggő szeméjnek ábráztjára tekintvén *Teágenes* (ez ekkor igen nagyon sápadtt; és, a'-mint jobban szemeire vötte, szántt akaratból bé-mázolt, és éktelenül el-rútított vala) meg-nem-ösmérhette azt, kinek látására annyi üdőtől fogva iparkodik vala.

A'-mi több: ruházatjára vetvén szemeit; midőn rajta fót' hátán fótot tapasztalt; őtet (mint valami tekergőt, és még talán meg-vesztegetésére - iparkodó bájos *Cigánnét*) magától el-verte, el-is-taszította.

Álmélkodtak erre a' Városiak. Nem csudálották annyira azon szép termetű ifiat: hogy azt a' kacér, és talán boszorkános seméjt ma-

gától el-taszította ; mert az előttök nagyobb csudának teccöt : hogy a' földre le - nem - sodrotta, vagy meg-nem-pofozta : mivel, az ő gondolatjok szerént, ezt a' bért (mind szüz a' koszorút) inkább meg-érdömlötte volna.

Imígy el-üzettetvén *Karikléa*; nem-hogy meg-nehezített volna, hanem inkább *Teágenessének* nagyobb szerelmére gerjedött. Örömének özönét tovább nem gátolhatatván; ismét nyakába borúlt; és, a'-mint csak tölle ki-telhetött, leg-szorossabban által-ölelte. De még ekkor se fakadhatott szavakra; hanem alattomban nyögött, nyilván sírt, pedig örömének temérdöke miatt.

§. VI.

Teágenes' kegyetlensége.

Ekkor immár *Teágenes* (a'-mit felölle soha nem vélhetött volna valaki) szegén *Karikléát* (mint oly ösmeretlen szeméjt, ki hátra-marádássára iparkodnék, ki *Kalaziris'* történeteinek gyönyörködtető szemléléssétől ötet meg-fosztani kívánná) markossan pofon-vágta, és, még kegyetlenebb módra el-taszítván magától, a' földre le-sodrotta.

Kedvességének ezen kegyetlen cselekvénjeire elsőben el-lankadott; az-után el-szédülni láccattott, vegtére csak ezeket mondhatta

KARIKLÉA: Már ezt *Pithiáddal* nem köllött volna cseleködnöd édes *Pithiusom*. Meg-engedöm tejjes szívemből: mert nem tudod, ki vagyok.

Eme'

Eme' kurta szózatokat hallván *Teágenes*; mint azok az emberek, kik mellett reméntelen hirtelenséggel és sebességgel a' Menny-kő lecsapott, nem csak el-hűlnek, hanem meg-is rőttennek, és magokon egy harapásnyit segíteni nem tudnak: úgy ő-is, hogy *Karikleán*-el - követött méltatlanságról gondolkodott; iszonyú- képpen meg-ijedött; és magáról meg-feletközött.

§. VII.

Karikleá' jó szíve.

Kedvessének bajait észre-vévén a' Szűz, addig hízelködöt mellette, még őtet egészen fölébresztötte. Elsőben: a' mejre-varrott fákjára vetögette szemeit, és ezöket, nagy szégyenletében, szegesen rajta tartotta.

Az-után: Kedvessének szeme közé nézván *Teágenes*, szeretetének hevessége miatt, szinte elolvadot. Az az angyali ékessége ki-teccöt a' mázok alól, és köröszkül-hatott a' vastag fókokon.

Nem mert szóllani *Teágenes*. Kételködött abban-is: ha ezen vétjét, ha akarná-is, meg-bocsáthatná-e a' Szűz; mellyet halálosabbnak lönni godolt amannál, midőn más valakinek életét el-rabollya valaki. Mert ekkor az ösmeretlent haszonért boszszantaná az ember. Mostanában pedig ő egy ösmerös szeméjt, minden haszon nélkül, kegyetlenül gyötrött.

Kedvessének ezen küszködésseit annál - inkább szemeire vévén *Karikleá*; és őtet valóság-
gal

gal meg-szánván ; egyszeribe ki-terjesztötte karjait , és azok közé várta Édössét. Gondolkodott elsőbben az Ifjú : ha a' Szüz' szívességének ily hamar el-fogadtával meg-nem bántaná-é újra. Össze-ölelköztek az-után ; és magokat össze-ölelközve sokáig tartották.

Mind-ezek-en-is nagyon csudálkoztak a' Városiak. Fő-képpen azonn: hogy előbb el-taszigálták egy-mást, pofon-is-csapkodták ; most ismét össze-ölelgették , össze - is - csókolgatták.

A' Fehér szeméjek azért nehezteltek , megis-botránkoztak : hogy oly ékes , és fölségösebb-szeretetre méltó Ifjú, oly szurtos cigánnénak karjai közé szaladott. Ezt *Arsake* se látta jó szemmel : hogy a' leán , velág csúfja lévén , szeretni merte azt a' Remeköt, ki az ő ölébe sokkal inkább illene.

§. VIII.

A' vitának vége.

Midőn ezek ily külömböző gondolatokkal végeződtenek ; azomban a' Test-véri hadakozásnak vége szakadott. A' szomorú kezdetnek (mert azt gondolák vala mind-nyájan: hogy a' csata vérontás nélkül végre nem hajtatik) a' Játék-színi daraboknak köz-szokása szerént, más végezete léve , sem-mint reméllötték. Vig szabáson végződött a' szomorú kezdet.

Mert *Kalaziris* , ki Fiai' halálának szinte szemlélője vala, közöttök békességet szöröztén,
végté-

végtere meg-kötötte a' frigyet-is. Az égi rëndölésöket ugyan, a'-mint ki-teccött, el-nem kerülhetett; de, annak üdejébe erköztvén a' *Pap' sajt-jára*, a' csatának leg-szerencsésebb végét szemlélte, és így az Istenöknek különös kegyelmes-ségökkel dicseködhett.

Magzatjai, tíz esztendők után most látván leg-először édes atyjokat, annak baza-érközésén nagyon örvendtek. A' tartós békességet ez az öröm szülte közöttök, és örökre össze kapcsolta az el-szakadt szíveket. Tanakodtak osztán egy-más között: mi tévők lögyenek.

§. IX.

Ki - elégülésök.

Nem sok üdö múlva, édes atyjokat (kit ennek - előtte a' veszedelmes csatának fő-okául löhetött elő-állítani, mivel, üdö előtt, és éppen reméntelenül mondott-le Fő-papi hivataljáról) egy szívvel és akarattal a' mezőkön-tépött virág-koszorúval (mert papi koronája jelen-nem-vala) a' szokás szerént meg - koronázták. Azután: papi-hivataljához-illő ruháját a' bűgyorból ki-véven, egészen föl-öltöztették. Végtere a' város felé vitték.

De a' *Memfisiek* (abba-hagyván a' papi látománt) csupán *Karikléát* és *Teágenest* nézték. Ezek a' Fiatalok nem messzire léptettek *Kalaziristől*. Hogy mind-nyájan a' kapu előtt meg-állapodtanak; elejökbe tódult a' város, pedig

dig oly szorosságra csoportosodván: hogy az utóbbi menetelt szinte meg-gátolnák, és ott őket sokáig tartóztatnák.

A' Fiatalok *Teágeneshez* gyülekeztenek. Kik ember-korúak voltak; *Tiamisnak* társaságát vadászták, és sokan őtet meg-is-ösmérték. Kik az Öregök' számok közül voltak; *Kalazírishöz* adták magokat. A' Fehér-szeméjöknek szépei *Karikléához* csődültek: hogy őtet közelebről láthassák. Észre-vöttek pedig: hogy nem közönségös termés.

Ama' *Bessai* vitézeknek: hogy őtet a' Fő-papi méltóságra föl-segítették, meg-köszönte *Tiamis* jó akaratjokat. A' Falu' számára száz ökröket és ezer Juhokat ígért. Fejenként a' Katonáknak tíz-tíz arany pénzeket. Őket osztán haza-eresztötte.

§. X.

Memfisbe menetel.

Ily szerencsésen el-végezván az előbbieneket; édes atyjának jobbját maga' nyakán körülkerítötte *Tiamis*: mert észre-vötte: hogy mind az előbbeni útnak alkalmatlansága, mind e' mostani nagy örömének forrósága miatt, alig bírhatná meg-élemödött testjét. Hasonló-képpen cselekedött *Petoxiris* annak baljával.

Igy tehát, édes Fiaira támaszkodván *Kalaziris*; számos embereknek velek-menttében, számtalan Fákjának lobogási között, *Ízisnek* temploma

ploma felé vitetött. Sűrűn jártak a' kezek' tapsolásai. Morgottak az *Égiptomi* cigán dorombok ; sivítottak a' sípok - is.

Értéssére esött az Igazgatónénak : hogy azon Öreg ember *Kalaziris* légyen. Mivel tehát mindnyájokat a' templom felé iparkodni látta ; magát-is oda késértette; de högykeségét a' templom' ajtaján kívül nem marasztotta. Drága ruhákkal-kényösködő Örjeit maga mellé vötte.

§. XI.

Arsake' színlésse.

Hogy a' templomban le-telepődött az Igazgatóné ; sok gyöngyöket , több arany láncokat és más e' - féleket nyilvánossan maga eleibe hozatott , el - akarván az egy - ügyükkel hitetni : hogy, ezeket a' templomnak ékességére szánván, Isteneit szereti.

De más valami vala ő-kégyelmének bögyében. Semmit se gondolván az ég-beliekkal ; egy földi termésnek küllemetösségét vadászta. Szemeinek nyilait *Teágenesre* szórta. Ez előtt fitogtatta adakozó szívét ; és , hogy őtet hatalmába kericscse ; magát bő-kezűnek töttette.

Már akkor egészen föl-ékesítve vala *Karikléa* : midőn az Igazgatóné a' templomban le-telepődött. *Teágenessével* egygyütt ő-is a' templomba érkezött ; aztmondgyam-é : hogy szerencsájére ? avvagy inkább szerencsétlenségére.

Elég az : hogy éppen oda kerültek e' jöve-
vén szépek : holott *Arsakének* szemeibe ütköztek.
Föl-gyúlladott szíve a' tüzes aszszonnak. Ez-
zel meg-nem-elégödhetvén : minek-utánna *Karik-
léának* ki-teccő ékességét lopogató szemeivel
oldalaslag vizsgálta , szívét a' szerető-féltés még
jobban föl-lobbantotta.

Föl-háborodott lélekkel irigyleni kezdötte
a' Szüznek szerencsáját. Gyanakodott felölle,
és szinte el-hitette magával : hogy szeretője lé-
gyen. Mit (úgy mond) ? Hamarébb meg-vöhet-
te szívét, mint én ostromolni kezdöttem ?

§. XII.

Tiamisnak koronázása.

Ezek-között *Kalaxiris* , a' templomnak papi
rekesztjébe érközven ; az Istenek' bálvánja előtt
orcájára le-borúlt. Alig vólt : hogy , szokatla-
szorongatásai között, lelkét ki-nem-adta. Meg-
változott egészségében. Le-terült osztán a' Föld-
re ; és éppen el-lankadott. Föl-segítötték ugyan
fiai ; de előbbeni voltát vissza-nem adhat-
ták.

El-hültenek erre azok az emberek , kik kö-
rülötte motoztak. Viszsa-vöhetette még-is el-
futamodott páráját ; és, a'-mint gyöngeségétől ki-
telhetött , *Íziszre* köszönte vizes poharát. An-
nak Gond-viselésébe , és Fiának párt-fogasa alá
ajánlotta a' Fiatalokat. Fiainak minden jókat ké-
vánt. Ezek után hallgatott.

Nem

Nem sokára : magához térhetött. Papi reszktjéből ki-jöven, le-vette maga' fejeről a' koronát, és azt *Tiamiséra* tötte; azt adván a' Közönségnek tudtára : hogy ő immár (öreg ember lévén) a' papi hivatalnak meg-nem-felelhetne. Örebbik fiának törvényes következését meg-bizonyította, melyre-is föl-kiáltott a' közönség, és attyának röndölését hamar el-fogadta.

Ezek után *Kalaziris* a' templomnak abba a' részszébe távozott, mely elejétől-fogva a' Papok' szállására röndöltetött, a' templomnak hátuljától nem messze. Oda költözött *Petoxiris* és *Tiamis*. Oda *Karikléa* és *Teágenes* - is.

NEGYEDIK RÉSZ.

Arsakének gyötrelmei.

§. I.

Arsaké' nyughatatlansága.

Leg-utólsó vala az Igazgatóné, ki a' templomból ki-takarodott; akkor-is, igen nehezen, és gyakran vissza-fordulva : mint-ha *Ízisnek* tiszteletében el-hagyott volna valamit; melynek el-végezése kötelességében állana. Ezzel akarta az együgyűeknek szemeiket ki-szúrni. Mindaz'-által szüntelen *Teágenesre* nézőgetött.

Minek-utánna haza-érkezött; egyenesen háló szobájába tántorgott. Abból a' nagy-árú

ruhából, melyben a' Közönség előtt oly csudálatosan fényösködött, ki - nem - vetközvén; bele - vágta magát az ágyba. Veszedelmes gondolatokkal fárasztotta elméjét. Ki már ennek-előtte-is igen hajlandó vala a' szerelmesködésre; mostanában, *Teágenest* látván, egészlen bele-bolondúlt.

Igy feküdt egész éjtszaka; avvagy inkább: egygyik oldaláról a' másikra forogván; fene - módra nyughatatlankodott. Már föl - emelgette magát; már ismét le - terítötte. Nyögött-is; siránkozott - is. Magához szöllította szolgálóit - is; de semmi parancsolni - valót föl - nem - találván; azokat ismét el - eresztötte.

§. II.

Arsakének Dajkája.

Valósággal bele-esött volna a' Szerelem' dühösségébe (mely dolog az *Égiptomi* barna menyecskéknél nem ritka történet); ha egy vén aszszonja nem találkozott volna, ki sok -féle mulattatásokkal, és többnyire a' szerelem-gyulladásokkal táplálgatni szokta, és ekképpen orvosolgatta kegyetlen idúlatait.

Ennek a' vén szerszámnak nevét *Kibelének* mondták. Óságára nézve, talán a' Velág' örökségével veteködött. Kicsinségében *Arsakének* szaraz *Dajkája*; meg - lett-korában szobáinak *Örje*; és (a' - mit benne leg-elsőnek mondhatni) szerelmesködésseinek *Elő-mozdítója*; egy szóval: kacér aszszonjának ronda *Kerítettője* vala.

Igen

Igen jól tudta mostanában - is: hogy annak májját valami kíváncsiság forrallya; és a' szerelemnek tüzes lángjai között éppenséggel olvadna. Vele volt mind - a' - bástyán; mind az-után a' templomban - is. Észre-vőtte gerjedelmeit; midőn *Teágenest* szemeire vőtte. Tudta mind természetét; mind az ijenökre szörnyű vágyódássait.

Ekkor *Arsake* szobájába nem vitte *Kibelét*. Ugy teccött: mint-ha szégyönlötte volna: hogy *Teágenesbe* úgy bele-szeretött. Így tehát az egész éjszakát mind-a' - ketten magánosan töltötték. Minek-utánna osztán meg-virradott; elő-hívatott a' Dajka, és aszszonjához bé-is-eresztetött.

§. III.

Arsake' panaszszai.

KIBELE: Mi lölhetött, édes Alakom! Uj-é? avvagy régi indulatok gyötrennek? Talán megígézött valaki? Ki-löhetne az, kit a' te szépségöd lépre - nem-keríthetne? Ha ki Téged' szerethet (kit az egész Velág szeretetre méltónak állít); nagy szerencséjének tarthattya. Nem gondolhatok oly gyémánt - keménségű szívet, mely, ha reá-töszöm fejemet, ki-állhassa ostromaimat, el-fülelhesse hitegetésseimet. Ha föl-födözhetnéd bibédet; a' többit reám bízhatnád. Sok ijekben segítöttelek immár.

ARSAKE: Sebet vöttem, öreg Any! pedig méjjet, és melynél fájósabbat soha nem érzöttem. Én ugyan, az illetén állapotomban, sokszor ta-

pasztaltam mind eszességödet, mind szorgalmatosságodat. De e' máj napon kételkedni láccatom mind-a'-kettő felől. A' Szerencsébe pedig nem bízhatom: mert (a'-mint magamban érzöm, és még ezt az érzést soha ennek-előtte meg-se-álmodhattam) engemet, e' mostani szeretetömben, szerencsétlennek kívánnak látni a' kegyetlenebb Istenek.

KIBELE: Mikor löttél ily bátortalan?

ARSAKE: Azt a' hadakozást, mely, a' város' bástyáin kívül, elég nyersen kezdődött, elvégezték, pedig vér-ontás nélkül, a' szerencsés Bajnokok, meg-is-békéllöttek egy mással. Én azomban új háborúk közé jutottam, melyekben nem csak testöm, hanem lelköm-is köröszkül-sebesítettött — Ugyan mért láttam? — Oh *Kibele!* — Ha tudnád!

§. IV.

Arsake' bibéj.

KIBELE: Hadd tudgyam tehát.

ARSAKE: Azt az Ifiat! - - -

KIBELE: A' ki *Tiamissal* érintkezett?

ARSAKE: Azt! azt! igen-is.

KIBELE: Láttam: hogy *Tiamis* után szaladott

ARSAKE: Oh! ha szemed volt; hogy ne láttad volna. Ékességének sugárjai mindenünnett lövellődtek - ki belőlle. Meg-láthatták a' paraszt szemek-is. Meg-láthatták azok-is, kik nem szeretnek, sőt azok-is, kik a' szeretetöt meg-vetik.

KI-

KIBELE: Bizonnára mondaszsz valamit.

ARSAKE: Hallottad tehát mi Bajom. Vöddelő minden mesterségödet; és, ha azt akarod: hogy életben maradgyak - - -

KIBELE: Nekem-is teccik az a' Jövevény. Széles mejjú és vállú — Nyakát erősen tartya — Fövel haladta fölül a' többieket — Tekintete édes — és még-is méltósággal tejjes — Most nőteti elsőben haja' szálaít — Csak most pöjhösödik álla-is. Rútnak nem mondhattya senki - is.

ARSAKE: Oh beszélly-beszélly felőlle. Nekem úgy teccik: mint - ha magam' küllemetőségeit hallanám, ha az övét hallom.

§. V.

Kibele' bíztatássa.

KIBELE: De, ha igazat köll szóllanom; oly véleködésben-is vagyok: mint-ha azon Ifú gondatlan - is lönne. Nem láttad: hogy néki - esött ama' rongyos leánnak? Hogy ölelgette, hogy csókolta szemünk' láttára? Magával hozta a' templomba - is.

ARSAKE: Oh ne-is emlícsd azt a' szemtelen leánt. Mi vihette reá azt a' szép Ifiút, hogy annyira bele-szeressen? Orcája bé - mázolttnak teccött. Ruhája ringy - rongy, és még akkor tele pizokkal. Alig, ha ez - előtt-is nem szerették egy - mást.

KIBELE: Én az Ifiát olyannak lönni állítom, ki a' szerelmet üzi. Ugyan-ezért hamarébb-

is meg-keríthetöm. Bár ama' szép-is ; csak addig tart, még szebb nem találtatik. Ha Tégödet meg-pillant az az Ifjú (ennek pedig mennél-előbb meg-kölletik lönni), akkor osztán eme' bársonnal föl-cseréli ama' rongyokat ; és a' hitvánt - -

ARSAKE : Ugy-é : meg-veti ? — Anyók ! ha ezt nékem végbe vihetöd ; aranyba foglaltatlak.

KIBELE : Ez az én gondom leszen. Te pedig el-ne hadd magadat. Térj vissza az előbbiekre ; és mindenkor szeress. Ez vissza-állítja egészségödet. Most még az ágyat el-ne-hadd : hogy jól ki-nyughassad magadat.

ÖTÖDIK RÉSZ.

Kibelének Fortéjja.

§. I.

A' gonosz elme.

Mind-ezek után meg-intötte az Igazgatóné Kibelét hogy a' dologban szemesen el-járjon. Ötet órón fogva ne vonogassa , hanem két sebeinek legyen orvossa : a' Szeretetnek, és osztán a' Szerető-féltésnek. Ezek-után (mivel az üdö meg-világosodott) el-eresztötte a' Dajkát magától , ki-is az éjjeli mécsöt ki-vitte, és maga után húzta az ajtót.

Innent a' Dajka egyenesen haza-ment, és azon mesterségökről gondolkodott, melyekkel ama'

ama' Jövevént ostromolni fogja. És valóban : ki-is-gondolt egygyet, melyel oly tévejedés-be hozta *Teágenest* : hogy belőlle az-után kinem-bontakozhatott. Alig várhatta a' napnak virradtát. Tüstént el-akarta-kezdeni irtóztató intézetjeit.

Hogy az üdő röggellött, maga mellé vötte *Arsakének* azt az Inassát, kit maga a' Kiráj küldött Huga' számára ; egy szolgáló leánt-is, ki-nek kezébe egy kezkenőt adott, meybe valaméj süteményöket köttetött.

§. II.

Kibele a' templomba.

Ezen társsaival egyenesen *Ízis'* Temploma felé ballagott. Hogy az ajtónak küszöbében megálltak ; (mert az üdőnek ezen tájában nem vólt szabad a' Fehér-szeméjeknek a' templomba bémenni) elő-szóllítottak egy nevendék Kis-papot, kihez

KIBELE : Áldozatra jöttem (úgy mond) : hogy az Istenektől *Araskének* böl dogságát ki-kérjem. Meg-ijedött álmától. Még ma kívánná a' félelmet, ha löhetne, el-üzni.

NEVENDÉK : Se ma ; se holnap ; se az egész héten bé-nem-eresztelek. Áldoznod pedig éppen nem szabad. Menny-viszsa : és más valami módon orvosold - ki az Igazgatónét.

KIBELE : Ugyan röndös emberek vagytok ám tik. Mi Patvar lölhetött bennetöket ?

NEVENDÉK: Az egész templom szomorú.

KIBELE: Ennek okát - - -

NEVENDÉK: Minek titkolnám? — *Kalaziris*, annyi esztendőknél el-fojása után, szerencsésen haza érközvén; és magát azon Édesseinek, kiket valójában szeretött, társaságába adván: Nap' estte felé meg-eresztötte örömeinek özönét; és, szokása szerint, igen vígan vacsorált. Hogy osztán az Istenekre köszönte vizes Poharát; kar-székjébe le-ült; és egyszeriben szava el-állott.

KIBELE: El-áll néha nekem-is.

§. III.

Kalaziris' baja.

NEVENDÉK: Minek-utánna magához térhetött: egyenesen édes Fiaihoz fordúlt, és nekik meg-jelentötte: hogy a' halálnak pitvarában volna. *Tiamisra* bizta a' Fiatalok' sorssát. Lelkére kötötte pedig őket; meg-is-parancsolta: hogy, ha üdejére talál; országjokba vissza-vezesse, vagy leg-alább vissza-vítesse. Ezek után le-feküdt; el-is-szöndörödött.

KIBELE: Végtére talán el-aludtt.

NEVENDÉK: Akár az örömnél nagysága miatt (meg-szorúlván lehhének útjai); akár öregségének szokott erőtlensége végött (meg-szakadozván izmosságának töhetségei); akár az Isteneknek kegyességök miatt (kiktől életjének végét nagy buzgósággal kérhette) a' Kakasoknak

nak utolsó kukorikolássok felé (a'-mint fiai, kik szünetlen mellette virrasztottanak, ma röggel el-beszéllöttek) gyarló életének végét szakasztotta; és, sok viszontagságokon által-költözvén, az örök nyugalomra távozott.

KIBELE: Ezt még talán a' városban nem tudgyák? Még-üzentétök-é az Igazgatónének? Nagyon fogja őtet ez-is sajnállani.

NEVENDÉK: Hírlelőinket csupán a' belső rőndhöz (a' Papi méltóságokhoz) küldöttük. Ezek az elsők az ijetén környülméneken. Országunknak régi szokássára ügyelvén; csupán ezek fogják a' testöt el- takarítani.

§. IV.

Kibele' furasága.

KIBELE: Hát, ha szépen kérnénk benne-töket; minket a' templomban, avvagy a' holttnak testjénél meg- szenvednétek - é?

NEVENDÉK: A' Papi rőndön kívül egy lel-köt se eresztünk vagy a' templomba, vagy a' holttnak testjéhez.

KIBELE: Ezt a' szoros törvént sokáig üzi-tök - é vajjon?

NEVENDÉK: Egész egy hétig.

KIBELE: Leg- alább *Arsakének* üdvösségé-jért, föl-löhetne ezeket a' Pogácsákat az Istenek-nek ajánlanom: mivel e' dolog szükségös.

NEVENDÉK: Mostanában pedig áldoznotok éppen nem löhet, mivel Papnék nem vagytok.

KIBELE : Hát azokat a' két fiatalokat mért szenvedítők nálatok ? Ők szarándokok ; mi itt-honosok vagyunk. Kiket illet inkább az itt maradás ?

NEVENDÉK : Jelen nem löhetnek azok-is ; noha Papi hivatalunkban sorsosink.

KIBELE : Hová intézítők lakássokat ?

NEVENDÉK : Azt még bizonyosan nem tudom. Hallottam mind-az'-által : hogy , templomunknak kerületén kívül , egy-valami hajlékot igazíttatott-el nekik *Tiamis*. Ott pedig , az el-takaríttatásnak üdején , jó lakássok leszzen. Oda még ma el-mennek ; ott-is hetelnek.

§. V.

Kibele' álnoksága.

KIBELE : Halladsza *Nevendék* ! ha szavamat fogadnád (nem tudom pedig : mért nem fogadhatnád) ; nagy jót tönnel mind az Igazgatónéval , mind azokkal a' Jövevénekkel.

NEVENDÉK : Ha jót tőhötek , el-nem-múlantom. Ugyan-csak ezért löttem Pappá : hogy minden alkalmatosságban Fele-barátimmal jót tőgyek.

KIBELE : Hallottad talán az Igazgatóné föl : mennyire magasztallya a' *Görögöket* , mind eszöknek élességére , mind Nemzetségek' nemességére nézve ? Tudod talán azt-is : minő szívességgel legyen az ügye-fogyott szarándokok iránt ?

NEVENDÉK : Hallottam : Tudom -is.

KI-

KIBELE : Ha tehát az Igazgatónénak nagydivatú kegyelmét az egész Papságnak javára fordítani kívánod ; hitesd-el azokkal a' Jövevénekkel : hogy jobb szállásra nem-is vágyódhatnának ; mint , ha *Arsakének* kiráji Palotájába jönének. Ott nála tejjességgel ki-nyugosztalhatnak magokat. Szójj velök.

Fortéjos és álnok *Kibelének* ezen oroszkodó leleménjeithalván az egy-ügyű Nevendék ; nem tudta , nem-is gondolhatta : minő álnoksággal tejjes teremtéssel beszéllöt. A' véleködéssel vala : hogy velek jót teendene : ha az Igazgatónénak úri Lak-hejébe bé-szerezhetné.

§. VI.

A' Fiatalok' sorsa.

Hogy tehát őket erre a' jó szerencsére hamarabb föl-segíthesse a' Nevendék ; egyenesen hozzájok iparkodott. Mind-a'-kettőt nagy szomorúságokban találta. Képzölni-is alig lőhetött azokat a' sírásokat, melyekkel , *Kalaxirisnek* halála végött , gyötrik vala magokat. Meg-szánta, és ezeket mondotta a'

NEVENDÉK : Tí bizonnára nem azt cselekszítök, a'-mire az észnek bölcsessége tanít ; hanem inkább : az egy-ügyűektől-föl-vött szokásokra ügyeltök. Az Isteni Tanúlmánoknak , és a' Bölcs embereknek oktatássok ellen , azt a' Fő-papot könyvezitek , ki ezt az árnyék velágot itt hagyta , és az örök világosságba távozott.

TEÁ-

TEÁGENES: Nem tudod tehát: mi bajunk!

NEVENDÉK: Ez ugyan bennetök bocsánandó vétök: mivel Ő néktek nem csak Párt'-fogótok; hanem atyátok-is vala. De íme, *Kalaziris* hejett *Tiamist* tötték fő-papnak az Égi ründölésök. Ez tíktöket úgy fog szeretni; mint *Kalaziris* szeretött.

KARIKLÉA: Oh, ha benne bízhatnánk!

NEVENDÉK: Sőt: szorgalmatoskodott immár böcsületös Lak-hejetök felől. Oly szállás vagyon számotokra ründölve, mely nem csak valami Vándorlókhoz; hanem nagy-eredetű emberekhez-is illik. Mennyetök azon aszszonhoz, ki a' templomnak öreg ajtajánál reátok várakozik. Kövessétök őtet, és néki mindenben engedelmesködgyetök. Ő néktök valóságos anyátok.

§. VII.

A' *Fiatalok' reá - vövésse.*

A' Nevendék' javallássainak engedelmesködött szegén *Teágenes*; vagy azért: mivel, *Kalazirisnek* holtta után, nem vala annyi üdeje: hogy a' következő gonoszfortéjokat fontolóra vöhesse; vagy talán inkább azért: mert, ebben a' sanyarú állapotban, annak a' Jó-szívű *Tiamisnak* emberségét meg-is-köszönhatték, ki felől a' féle véleködésben vóltanak: hogy e' tisztességös szállás felől ő szorgalmatoskodott legyen.

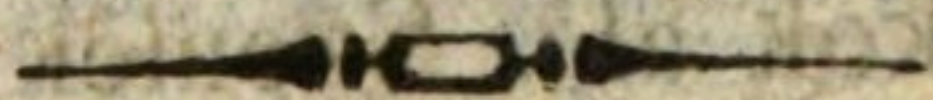
Mind - az' - által: ha az egész dolgot jobban meg-visgálhatták vólna; ha azon szomorú és el-tűrhetetlen esetöket, melyekbe, ezen szállás
mi-

miátt, bele - keverödtenek, előre meg-sajdithatták volna: annyi üdeig a' halállal nem küszködtek volna. Meg-érzette ezeket *Karikléa*; de mivel *Teágenesnek* reá-szánttát látta; annak jó kedvét meg - szegni nem akarta.

Hogy a' kiráji Kastéjnak közelére jutottak; nem csudálhatták elegendő-képpen ama' nagyméltóságú Épületeket. Högykén járdogáltak körülötte azok az Udvari emberek, kik az Igazgatónénak szolgálatjára mindenkoron talpon állottak.

H A T O D I K R É S Z.

Arsakének Udvara.

§. I.

Udvarba menetel.

Hogy az-után a' Kastéjba érkeztek; mindennütt *Kibelének* nyomát követték. Ez őket készakarva vitte a' leg-fényösebb Épületekön körösz-tül: hogy aszszonjának méltósága annál-inkább ki-tessön. Vigasztalta őtet mindenben. És, hogy jó kedvűek legyenek; anyai szorgalommal intötte.

Későn vöttek észre eme' szegény Párak: hogy ez a' Fölségös szállás, mostani állapotjokra nézve, alacson Szeméjjökhöz nem illik. Kedvére forgatta őket a' gonosz szerencse. Egy-két napig tartott a' nyugalom; sokáig a' nyughatatlanság.

Sar-

Sarkokba hágtak a' szomorú esetök. Az égi rön-
dölés-is szinte úgy bánt velök: mint-ha magok
keresték volna veszedelmöket.

Szegények — Gyámoltalanok — és egyszer-
's-mind el-hagyattatott fiatalok lévén — a' gyö-
nyörü szállásnak szép takaréka alatt, kész ra-
bokká löttek. A' szarándokságokban, a' vándor-
lások között gyakoroltatott élös elméjük
eszökbe - nem - tüntette azt a' gondolatot: hogy
előre lássák veszedelmöket.

Hogy a' leg-fényesebb osztályokon által-vezet-
tettek; végtére egy ojanba vitettek, mely az
emberek' zsibajjától elég-képpen el - távozott,
és igen csöndösnek lönni láccatott. Kertöt é-
pitöttek az ablakok alá. Szemek' határja *Nilus'*
vizéig terjedött.

§. II.

A' ravaszság' eleje.

Szerették ugyanezen szerencsájöket. *Karik-
léának* kedve abban-is telhetött: hogy *Teágenes-
sétől* el-nem-szakadott; abban - is: hogy a' kerti
virágokat nagy-örömet nézte. Hogy egészen
le-telepödtek; így szólla hozzájuk

KIBELE: Fiaim! mostani szomorúságtok-
nak okát a' Nevendéktől hallottam. Sajnálom:
hogy azon *Kalaziristöket* el-vesztöttétök, ki nek-
tök valóságos gyámolótok vala. De hagygyuk ab-
ba ezöket: ne-hogy sebeitök föl-cserepösödgyenek

KARIKLÉA: Az ijekről máskor-is szólhatunk

KI-

KIBELE: Most tehát azokról: a' melyek hasznokra válhatnak — Mondgyátok-meg, Fiaim! kik vagytok? és honnét jöttetek? Mert: hogy Görögök lögyetök; szátok' kereksege mutatya. Hogy nemes eredetűek-is vagytok; ki-teccik abból, a' -mit testötökben szemlélök. Ha elakarnátok - is - tagadni való szeméjjötöket; el-arúlhatná Nemességtöket a' bátor szív; a' sugártermet; az ékes szóllás; a' tisztességös orca.

KARIKLÉA: Mit kérdöl tehát elsőben?

KIBELE: Ama' hírös Görög-országnak melyik várossában születtetök? és mind-e'-koráig vajjon hol tévejöggtetök?

KARIKLÉA: Ez már egyszerre sok-is.

KIBELE: Én előttem nem teccik: mivel mindezeket javatokra nézve kérdözöm. Mindeneket meg-fogok-vinni az Igazgatónénak. Ez a' Görögöket nagyon szereti. Az onnatt-érközött szarándokokkal-is igen sok jót téssen. Ha nevetökkel, Nemzetségtöket-is ki-nyilatkoztatattyátok; nagyobb örömmel bátorkodom eléjébe mönni. O igen tisztességös aszszon.

TEÁGENES; Illik-is egy Igazgatónéhez: hogy tisztességös ne csak láccattasson, hanem legyen-is. Fő-képpen: mivel Kiráji származat.

KIBELE: Láttjátok édes Fiam! Én-is Görög-országi ivadék vagyok. Születéssöm' heje Lesbos. Ide, nagy szerencsémre úgy hoztak: mint valami Fogjot; nem pedig úgy, mint szabadost.

Asz-

Aszszonomnak , kis - korában , Száraz-dajkája voltam ; mostanában mindenesse vagyok. Nem hazudnék , ha azt mondanám : hogy általam vöszí egész lélokzetét. Én vagyok néki esze , füle , szája ; és , egy szóval mindene. Én vagyok az-is , ki a' hozzátok - hasonló tisztességös szeméjeket ösmeretségébe juttatom.

KARIKLÉA: Bizonyára nagyra mehettél.

KIBELE: Most én ugyan még keveset mondtam. Az - után fogjátok meg - tudni , ki légyek , és veletök minő jókat töhetök.

§. III.

A' Fiatalok' eszessége.

Eme vén Szatyornak előbbeni szavait , azokkal a' cselekvényekkel , melyeket az Igazgató-nénak szemeiből , tegnap a' templomban ki-nézött , egybe vetvén *Teágenes* (tudni-illik: hogy szögezte reá tüzes szemeit ; minő csalóka , minő kacér tekintetökkel ingerlőtte ösméretlen szeméjjét ; miként intögetött ; miként hunyorított szemével) ; mind-ezeket *Kibelének* mostani szavaival egybe - nem - egyengethette.

Előbbeni locsogásaira felelni akart valamit ; de *Karikléa* , méjjen bele - tekintvén az egész dologba , félre - szóllította őtet , és arra kérte igen alattomban , hogy magáról meg-ne-feletközzön , és őtet Test-vérének színellye. Ezeket előre-is el - gondolván , *Kibeléböz* így szólla

TEÁ-

TEÁGENES: Hogy Görögök legyünk ; azt igazán hallottad. Engem' *Teágenesnek* ; Test-vérömet *Kariklésznak* nevezik. Szülőinket keressük, kiket a' Tolvajok *Athénából* ki-loptak. De mi azoknál nagyobb inségben vagyunk : mivel kegyetlenebb Harmajáknak körmeik közé akadtunk. Meg-fosztottak ojas vagyonunktól , melyeket *Kincseknek* - is löhetött volna mondani. Életünkben alig maradhattunk. Ha *Kalazirisbe* nem ütköztünk volna (azt én az Úr-Isten' különös gondviseléssének lönni gondolom) mind-eddig rabok löttünk volna. Maga' pénzen váltott-ki bennünket. Áldgya - meg ezért az Isten minden csontjait. Ide azért jöttünk : hogy hátra-maradt kevés napjainkat vele -egygyütt tölcsük. Most , a'-mint látod ; magunkra hagyattattunk. El-vesztöttük azt: kit, Szülőinknek el-rabolatássok után, édes atyáknak tartottunk.

KIBELE: Már ez - előtt - is mondám : hogy ezen szerencsétlenségtöket nagyon sajnállom. Mind - az' - által: igazságosan azt - is bizonyosnak lönni mondhatom : hogy édes anyátoknak hejjebe engömet röndöltenek a' meszsze - látó Istenek.

TEÁGENES: Nagy köszönettel vöszszük mind emberiségödnök, mind Vendég-szeretödnök igazi ki-nyilatkoztatássát. Azzal mutatod hozzánk anyai kegyességödet, ha , elsőben , Test-vérömmel való itt maradásomat meg-

engedöd ; az-után : ha továbbra halasztod azt , a'-mi *Ársakének* (ama' kegyes Igazgatónénak) meg-látogatássát illeti.

KIBELE : Minő végre mondod ezöket ?

TEÁGENES : Mí mostanában az ő Palotájába nem illünk. A'-mi ennél-is több : mí az ő társaságát nem kívánhattuk : mivel osztán barátságával-is meg-kénálhatna. Nékem az én Test-vérom leg-nagyobb mulatságom leszön.

§. IV.

Hizelködésök.

Nagyon örvendőzött azonn *Kibele* : hogy őket, nem-csak-egyszer, Test-véröknek lönni halotta. Úgy vélekedött a' Ravasz : hogy azt a' leán , ha *Arsake* az ő bátyját szeretni kezdené ; szerencséjének fogná tartani. Ellemben : ha mátkája lött volna ; azt még meszsziről-is meg-gátolta volna. Tehát az előbbenire így szóllott

KIBELE : Soha te azokat (ha szeméjjét jól meg-ösméröd) az Igazgatóné felől nem fogod mondani. Ő mindenkor magához hasonló. Tudgya magát minden-szerencse-beliekhez alkalmaztatni. Sőt inkább (ha csak ki-kölletik az Igazat mondanom) gyöngédedebb indulattal viseltetik azokhoz , kik valaha valami szerentsétlenségbe forogtak.

TEÁGENES : Ez ugyan, valamint az emberi Nemzetben ritka ; úgy dücsőségös erkölcs egy Igazgatónében.

KIBELE: Hát még a' többiek? Mivel ő *Persiaból* (ama' csinos Országból) eredött; igen közelít a' Görög erkölcsökhöz. Ugyan - azért: a'-kik ottan származnak; azokat ki-mondhatatlan-képpen szereti. Fő-képpen pedig az *Atbénai* szüleményekben gyönyörködik.

KARIKLÉA: Ezt már igen szeretöm.

KIBELE: De tíktöket-is nagyon szeret ám-
Ő — Fiaim! lögyön jó kedvetök. Bizonyomra mondhatom: hogy itt-maradástokat még - nem-bánnjátok. Te ugyan, szép Ifiú! föl-fogsz mind azokkal ékülni, a'-mik a' Férj-fiákhoz illenek. Húgod pedig *Arsakénak* barátnéja leszen. Köll-é több ennél? Ennek pedig tüstént meg-kölletik lönnie. Csak egy kis várakozással lögyetök; menten vissza - fordúlok. Itt maradgyatok.

§ V.

Kibele' rëndöléssei.

Minek-utánna előbbeni szavait elég édösdedön el-mondotta *Kibele*; eme' fiatalokat szobájokba hagyta. Maga ki-takarodván; reájok zárta az ajtót. Egygyet a' szolgálók közül elő-találván; így szólítá-meg

KIBELE: Egy lelköt bé-ne-ereszsz az ajtón. Ki-se-bocsásd ama' Fiatalokat. Jól eszödbe tarcsd: más-ként meg-lakoltatom töttödet.

LEÁNZÓ: Hát ha *Achemen* fiad vissza-tér? és bé-kévánczik?

KIBELE: Ő mostanában hol vagyon?

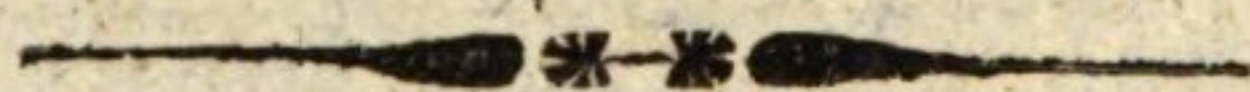
LEÁNZÓ: A' templom felé sétált azon ügyeközettel: hogy szemeit ottan meg-mossa; osztán bé-keni. Fájlallya a' jobbikát.

KIBELE: Őt' se erezd hozzájok. Íme a' szobának kulcsa. Tödd-el orra elől. Ha kérdezi: hol légyen? azt mond: hogy magammal el-vittem.

Ezek ugyan eddig mind így történtenek. *Teágenes* a' szobában maradott *Karikléával*. Nem tudták a' nyomorúlttak: hogy le-sárattatott Fogjok. *Kibele* pedig *Arsakéhez* ment.

H E T E D I K R É S Z.

Teágenes Karikléával.

§. I.

Karikléa' siralma.

Magokra hagyattván a' szerencsétlen Ifiak; úgy teccöt: mint - ha az a' magánosság, valami nagy siralomnak el-terjedött völgyje, és még újabb nyomorúságoknak rajzolója lönne. Könyvvel-láb állván szemei, így sohajtott

KARIKLÉA: Oh édes *Teágenes*!

TEÁGENES: Mi lölt Kedvesem?

KARIKLÉA: Íme mire jutának!

TEÁGENES: Mi bajod?

KARIKLÉA: Akkor hagyhatott-el bennünket, midőn reá nagy szükségünk lött volna!

TEA-

TEÁGENES: Ez már meg-esött.

KARIKLÉA: Óh én szerencsétlen teremtés! Elsőben ama' jó *Kariklest*, ki engem' leánjának fogadott; ki engem' nagyon szeretött: *Delfus'* várossában meg-csaltam, el-árúltam, el-hagytam! Ezt a' *Kalazirist* pedig, ki engem' szárnya alá fogott; atyai módra vezérlött; és leánjának tartott; egyszeriben úgy el-vesztöttem, hogy hideg tetemei mellett jól ki-se-sírhattam magamat. Istenem mire jutánk!

TEÁGENES: Ezzel föl-nem-támaszthattuk.

KARIKLÉA: Oh édes Gyámom! édes Vezéröm! (hozzá adom azt-is, a'-mi Isten-igazában valál) szerelmes Atyám! — Íme, mivel eltöltattam tölled, reád köszönöm ezen könyveimnek árját. Meg-tisztellek, halotti módra, hajamnak ezen fűrtjeivel-is.

§. II.

Ellenzés.

Hogy szavainak utóljára jutott a' leán; néki-esött fejének, és haja'-szalait sűrűn ki-ráncigálta. Ötet meg-fogván, derekát-is körülkarolván; így szólla

TEÁGENES: Mit gondolsz, Édesem! mi hasznodat látod tüneményeidben.

KARIKLÉA: Mit használhatnak hajam' fűrtjei? *Kalazirisnek* el-enyísztte után, minő reménben élhetök? — Ama' gondos Vezéröm! Szarándoki állapotomban útjaimnak El-igazító-

tója! Kalaúzom az el - menetelben! Szülőimnek régi ösmérösse! Minden viszontagságimban legfőbb vigasztalom! A' közelítő veszedelmek szemes meg - vizsgálója! Meg - gátolója! El - is - térítője! Mindenben igazi Kormányosom! egy szóval: Egygyetlen - egy *Kalazirisem* oda - lött — Itt hagyott bennünket, mint valami Világtalanokat, kik magokon segíteni nem tudnak, kik senkihez nem fojamodhatnak. Nála nélkül útunk el - veszöttnek; hajónk csavargósnak, halmaink által - hághatatlanoknak teccenek. El - rö - pült előllünk ama' kegyes, ama' Méltóságos és valóban ősz Galamb; ama' bölcs és köllömetős Lélök, ki hozzánk - való szeretetében soha módot, soha véget nem tudott.

§. III.

Achemennek el - érkezése.

Hogy ijeket, és ijeknél még keservesebbeket jajgatott; oda lött szíve *Teágenesnek*. Sírt ugyan benne a' Lélök; de, külső - képpen, víg ábrázatot mutatott. Kérte a' Szüzet: hogy ily emíszítő gondolatokat abba - hagyván, maga magát meg - szánja, meg - is - kéméllye. El - jött azomban; és bé - zárva - találván az ajtót; így kérdőzösködött

ACHEMEN: Hallod - é Leánzó! mi ez?

LEÁNZÓ: Anyád parancsolta.

ACHEMEN: Talán miáttam?

LEÁNZÓ: Ki - zárt neveszetesen tégöd' - is.

ACHE-

ACHEMEN: Ki van oda benn?

LEÁNZÓ: Egy Leán, és egy Ifú?

ACHEMEN: Ki félek?

LEÁNZÓ: Úgy teccik: Szanrádokok.

ACHEMEN: Mikor érkeztek?

LEÁNZÓ: El-menetelöd után.

ACHEMEN: Szép - é a' Leán?

LEÁNZÓ: Szébb a' szebbnél-is.

ACHEMEN: Meg - löhet - é látnom?

LEÁNZÓ: Ott az ajtó-hasadék. Külömben meg - neheztel anyád. Menten el - jő pedig.

§. IV.

Achemennek csinje.

Ezek után *Achemen*, amazoknak bé-zártok' okáról gondolkodván, nagy serénséggel az ajtóhoz léptetött. Hogy a' Szüzet siráncozni hallotta; oda-vetötte szemeit, holott, az ajtó és ágas között, egy kis nyílás támadott.

Hogy az-után, a' Leánt szemeire vöhetette, noha őtet soha ennek - előtte nem látta, se nem hallott felölle valamit (ki-vévén azon keveset, melyeket a' Betyárok' szigetjökben tapasztalt); tüstént bele - szeretött. Ezzel meg-nem - elégedvén, úgy teccött: hogy mennél tovább szemlélte, annál inkább meg - vövödött szíve. El - hitette magával: hogy ennél szebb teremtésre nem-is találhat.

El - nem vehetvén rólla szemeit, sok féle gondolatot forgatott. Elsőben az ütközött eszé-

be: az a' gyönyörűségös alkotmán minő lönne, ha nem búsúlna; ki oly küllemetős akkor - is, midőn siránkozik?

Bizonnyára: ez volt *Karikléában* különös: hogy ötet a' sirás (mivel szép vala) meg-nem rútította, sőt (úgy szóllván) még ékesebbnek rajzolta.

Meg-sebesültt tehát *Achemennek* szíve. Alig hagyhatta-el a' hasadékot-is. Egy-más után sokat sohajtozott. Ott hagyta osztán az ajtót; és szobája felé szomorúan indult.

§. V.

Kibele a' Fiatalokkal.

Azomban a' Dajka (el-végezván dolgát az Igazgatónénál) egyszeriben vissza-érkezött. Hogy *Teágenes'* szobájának ajtaját maga' megnyitá; tüstént meg-ösmérte vörös szemeikön a' ragyogó sirást: noha mind *Teágenes*, mind fő-képp *Karikléa*, annak nyomát el-akarván törülni, jó kedvöket színlötték.

Mind-az'-által: a' bú-gondokból egészszen ki-nem-tisztúlhatván, a' vörösségön fölött, szemök' héjja alatt felejtötték könyveiknek egy-nehány öreg csöpjeit. Ugyan-azért: ama' vén *Denevérnek* egerészö szemeit el-nem-kerülheték. Nagyon töttette magát, midőn ezeket kezdötte szórogatni

KIBELE: Édes Fiaim! Üdön kívül mért sanyargattyátok úgy-annyira egészségtöket? Ör-
ven-

vendgyetők inkább. Íme, következő boldogságatok miatt, én magam-is tapsolok.

KARIKLÉA: Hogyan értöd ezeket?

KIBELE: Mert ékes szeméjjötök felől igen jól gondolkodik *Arsake*. Azt, a'-mi kedvetöket töltheti; veletök közleni el-nem-múlattya. Meg-engedte: hogy elejébe jöjjetök. Hagygyátok-el-tehát a' sírást. Ez a' gyerököket illeti. Szükség pedig: hogy, midőn az Igazgatóné előtt meg-jelenni fogtok, frisek, és elevenök lögyetök.

TEÁGENES: A' Fő-pap' halálának emléközete fakasztotta-ki szemeinkből a' könyveket. Ő nekünk (a'-mint mondánk) édes atyánk vala.

KIBELE: Ezt én valósággal gyeröki szokásnak mondhatom. A' *Korcs*-is atyának mondhattya azt, a'-ki vele jót teszön.

KARIKLÉA: Oh nem tudod Te aszszon! kit vesztöttünk-el benne.

KIBELE: Érott gyümölcs vala. Magától is le-húlla, és a' sirba gördüle.

KARIKLÉA: Bár soha le-ne-húllott volna! Ő a' gyümölcsösbe mindenkoron bé-illött.

KIBELE: Örökké pedig nem függetött. De tí bezzeg más valakire találtatok ám, ki reátok fogja árasztani minden javait. Annyit ad; a'-mennyit kívántok. Hát, ha mindenekben kedvét keresitök?

KARIKLÉA : Ez már soknál - is több , egy
ösméretlen aszszontól.

KIBELE : Csak , midőn hozzája mőnendő-
tők ; mind szavaimra , mind oktatásaimra szor-
galmatosan vigyázzatok. Előre meg- tanítalak
bennetöket : mikép' visellyétők magatokat , fő-
képpen akkor : midőn veletők valamit paran-
csolni akar. Az ő Lelke valósággal nagy , és
igazában kiráji. Fiatal ékességét jól tudgya.
Tart maga felől valamit ; 's - ojan - is , ki , ha
mit parancsolva kéván , azt meg - nem - nyerhe-
ti ; boszszújának tüzét föl - tudgya - lobbantani.

§. VI.

Vacsora' üdeje.

El - hallgatott végtére *Teágenes*. Szomo-
rán nézött *Karikléa* - is : mert mind - a' - ketten
ama' Vén dudának fortéjos bordonnyából (fő-
képpen az utolsó billegtetésekre nézve) elég
nyilvánosan hallották ; igaznak - is vélték : hogy
Arsake kacér ; *Kibele* pedig Kerítő. Mind - ezek-
nek jó végét nem reméllhették.

Minek - utánna a' beszélgetésöket egészen
el-végezték ; éppen akkor a' *Herülttek* közül
egy-nehányan oda jötte nek. Asztal vala kezök-
ben , nem csak a' szükségre való eledelökkel
meg - rakva ; hanem a' gyönyörűségre tárgyaló
csemegékkel meg - telve. Az edények pedig mind
aranyból vóltanak ; és valamint a' villám , úgy
fényösködtenek.

Meg-

Meg-jelentötte az-után egy a' *Herülttek* közül: hogy mind-ezek ő - kiráji - *Főntségétül* a' Jövevének' számokra küldettettek légyenek. Vennék-el ezen ajándékját, minden arany edényekkel egygyütt, mellyek az asztalon vólnának. Nem sok üdö múlva többek követköznének. Ezzel a' *Herülttek* vissza - mentenek.

Nem mertek az asztalhoz nyúlni; attól tartván: ne-hogy ennek valami rossz követközéssei lögyenek. De, *Kibelétől* reá - verettetvén; hozzá láttak, nagy mértékletösséggel, mind - az ételhez, mind az italhoz. Úgy viselték magokat: mint - ha az el - hintött lépeket észre-se-vöttek, vagy vöhették volna.

§. VII.

Teágenes' hivatala.

Igy történt az Igazgatónénak úri adakozósága másszor-is. Nem külömben öttek a' követközött napokon, és szinte el - hitették magokkal: hogy *Kibelének* szívés ajánlása *Arsakénél* sokat töhetött. Harmad' napra ismétt elő - jöven, így szóllott *Teágeneshez* a' leg - örebbik

HERÜLT: Az Igazgatónénak parancsolatjából érközünk, azt jelentvén nevével: hogy annak meg-látogatássára szabadságot nyertél. Élly azon bóldogságoddal, melyet ő kevésnek, és igen ritkán osztogat.

TEÁGENES: A' parancsolat csupán engöm' illet - é? avvagy talán Test-vérömet-is?

HE-

HERÜLT: Csupán magadat. Nála vannak a' *Persiai Bölcsék*. Ezek elsőben a' Férj-fiakkal; az-után a' Fehér-szeméjekkel szóllanak. Annak üdejében el - hívattya Test - vérödet - is.

TEÁGENES: Köztünk maradgyon (*Karik-leám*); Én ezt a' kínálást *gyanús*nak gondolom: mert még *böcstelennek* nem akarom mondani.

KARIKLÉA: Akár minek mondgyad; de ellene ne állj. Engedgyünk eleinte valamit. Meg-lássuk mire iparkodik. Mind - az' - által tapogatva járj. Elég eszöd hozzá. Vezéröllyön azon Istenünk, ki eddig - is vezérlött.

NYOLCADIK RÉSZ.

Teágenes Arsakénél.

§. I.

Teágenes' fírfisége.

Reá - szánta magát *Teágenes*; meg - is - indúlt mindgyárt. A' *Herülttek*, kiknek tarsaságjokat el - nem - kerülhette, szünetlen azonn vóltanak: hogy meg - tanácscsák: miként köllessék a' Nagy Úrnak Test-vérével szóllani; hogy köllessék őtet imádni. De mind - ezeket meg - vetötte *Teágenes*. Bé - ment az Igazgatónéhoz.

Egy - kiráji székhöz hasonlóba ül vala akkor *Arsake*. Arannyal ki - varrott bárson öltözetében kevéjködött. Tele vólt *Indiai gyön-*
gyök-

gyökkel. Büszkélködött azok' arrával. De fő-képpen azon *Persiai Turbánban* mutogatta magát, melyet akkor fodrott-fejére igazítottanak. Körülötte állottak a' gazdagon-föl-öltözött Örök. Előtte ültek a' Tanácsnokok, jobbra és balra elosztva.

Hogy e' Pompát meg-látta ; úgy teccött : mint-ha nem csak meg-vetötte ; hanem el-is-utálta volna. Illetlennek tartotta a' Nagyoknak azon hitván szokássokat : hogy a' nem tulajdonokban kevéjek. Meg-feletközvéen *Karikléának* javallásáról ; maga' szája' rándulását követte.

§. II,

Üdvözleti környülmén.

Semmitalább nem hagyott Fírfiségéből. Nem töttette magát ; se intézetjeit *Arsakének* gyarlóságához nem igazgatta. A' hímzött szönyegöknek drágaságát szemlélvén ; nagyobb szívet vött. Térdet nem hajtott , őtet nem-is imádta ; hanem , szeme közé nézvén , és fejét merevedten tartván , ezeket mondotta

TEÁGENES : Üdvöz légy kiráji vér *Arsake!* Előtted áll *Teágenes* , egy Görög Nemes.

Hogy ezeket el-mondtta ; morogni kezdöttek a' Tanácsnokok. Őtet, noha talán nem vakmerőnek , leg-alább nagyon merésznek tartották : mivel se az üdvözletnek formáját meg-nem tanulta , se magát, egy kiráji vérnek Istensége előtt, meg - nem - hajtotta. Ezökre

AR-

ARSAKE: Ez (úgy mond) nem annyira halálos véték , mint ifiúságának hibája. Tekincsetek mind tudatlanságára , mind kül-földiségére. Jusson eszötökbe az-is: hogy ő valóságos Görög, kik magokat leg nagyobbra böcsülik.

E' szavai után le-tötte, *Teágenes* előtt, kerek *Turbánját*. Meg-nehezteltek erre-is a' Tanácsnokok: mivel ezt (úgy-mind a' köszöntés elfogadása' jelét) csupán a' kiráji Követökre szabták. Semmit se gondola ezzel *Arsake*; inkább azonn gondolkodott: mit felellyen *Teágenesnek*.

§. III.

Arsake' öröme.

A' Feleletöt ugyan görög nyelven akarta megtönni az Igazgatóné , de mivel nem gyakorlotta magát, *Persiai* nyelven nagy örömmel ezt tolmácsoltatta-meg néki: hogy: jó remenséggel legyen. Jelencse-meg, ha szüksége leszen. Ötet szükölködni nem hagyná. Most pedig szállására menne , és ott nyúgodna. Intött osztán a' *Herültteknek*: hogy vissza-késérjék. Nagyobb pompával esött vissza-térése, mint ide jövedele.

Ennek a' Jövevének meg-dücsöíttéssét csudálatos szemekkel nézte *Achemen*. És valójában úgy teccöt: mint - ha eme' pompának okát el-tálalta volna. Hallgatott mind-az'-által okosan, a' dolog' ki-menttére ügyelvén. Mérgelődött magában, és sokat főzni láccatott.

Ezek

II. KÖNYV. II. SZAKASZ.

Ezek után *Arsake* híres lakadalmat adott a *Persák* Nagyjainak. El-akarta velök hitetni: hogy szeméjüket nagyra böcsülli, és hogy ezt a' vendégségöt-is ő kedvökért szörzötte. De valósággal szóllván, mind-ezekkel *Teágenesre* célozott, és annak szívét vadászta: tudni-illik: hogy asztalára leg-híressebb eledelőket küldvén, magához csábíthassa.

§. IV.

Arsake hízelködésse.

Küldött pedig nem csak az eledelökből, és italokból eleget; hanem, a' melyeken nappal heverhessenek, nagy - munkával - készültt drága szőnyegöket-is. Mind-ezeket fölül ajándékozott nekik külömb-színű ékes kárpitokat, melyeket a' *Sidóniai* kezek hímzöttek; de a' *Lídiai* Szűzek festöttek.

Küldött (különösen *Kariklédának* számára) egy gyönyörű leánzót — *Jóniából* vötte eredetét — Midön a' *Szerecsenek* Kirájnájához a' többivel egygyütt el-adóul vitetött; ötet magánál megtartotta az Igazgatóné, és száz ökrök' árán megvötte. Ennek erkölcsesei ojak, a' minők azok, melyeket a' leg-nemesebb görögök nevelésre vösznek. Eredete nemes, de el-szegényödött. Ki-tündöklött a' Jóság belöle. Szépsége' bizonságául azt az egygyet vöhetni: hogy a' többi között ő választatott arra: hogy a' *Szerecsenek* aszszonjához vitessön.

Ezt

Ezt a' leánzót nagyon meg-szerette mind *Karikléa*, mind *Teágenes*, nem csak azért: hogy véle görögül beszélhettenek, hanem fő-képpen azért: mert annak egyenes és ártatlan szívét szelíd maga viseletéből első alkalmatossággal kivették — Meg-érött, és a' le-szakasztásra alkalmatos-üdejü gyümölcsnek tartatott. — Neve *Aura* — Szerencséje méltatlan.

KILENCEDIK RÉSZ.

Viszáltt Gondolatok.

§. I.

A' dolognak valóságához akarván nyúlni *Arsake*; magához hívattatta *Kibelét*. Ezen hitván aszszonnak ronda szeméjje előtt szinte meg-alázván kiráji Fentségét; könnyörögni láccatott: hogy *Teágenest* üzőbe vögye; indulatait zavargatni kezdgye; és részszeré csábícsca.

Meg-ígérte minden mesterségét *Kibele*. Ugyan azért: hogy ígéretének mennél-előbb eleget töhessön, újra meg-ígérvén *Arsakének* a' jó akaratot, az Ifiúnak meg-hódulását bizonyosnak lönni állítván, haza felé célozott.

Minek - utánna *Teágenesnek* magános szobájába érkezött; nem merte mindgyárt az Igazgatonének kívánságait nyilvánossan eleibe tenni.

tönni. Az alattomos módokat hathatósabbaknak
lönni gondolta. *Teágenesnek* szem-közébe áll-
ván; elő-vötte nagy fortéjjait; és, görög lét-
tére, *oroszkodni* kezdött.

Leg-is-leg-elsőben, szemérmetes szavaival
az Igazgatónénak hozzá-való hajlandóságát sü-
rűn emlögette. Az-után testje' ékességének
dícséretére ereszködött. Szóllott erkölcsjeiről-
is valamit. Ezt, a'-többi között, köllemetős-
nek, és a' meg-hálálásra igen hajlandónak mon-
dotta. Emlögette azt-is: hogy a' Görög szépe-
ket nagyon szeretné. Most-is azonn örvendene
leg-inkább: hogy egy ily izmos, és egészségös
Ifjúval meg-ösmérködhetött.

§. II.

Teágenes' állhatatossága.

Ezen fortéjos beszédeknek ki-adása után,
alig várhatta a' *Dajka*: hogy *Teágenesnek* gon-
dolatait, és hajlandóságait hallhassa. De ez a'
szemérmetes és okos Ifjú (mindenkor maga
magához hasonló maradván) eme késértő Go-
nosznak kacérkodássaira nem egyebet felelt; ha-
nem: hogy egy Kiráj' hűgának kegyességét nagy-
ra böcsüllené, magasztalna-is benne azt a'
jó akaratot, melyel a' Görögökhöz oly álhata-
tosan viseltetik.

Ezeketugyan, és még ezökhöz hasonló több-
ijeket világosan eleibe adta *Teágenes*. De ama'
kecsegtetve-hívó-fajtalan szavakat (mint-ha

nem hallotta, avvagy nem értötte volna) szemérmesen el-fülelgette. Azt akarta a' Nemes Ifjú elvárni: hogy ezen odvos fának redves gyümölcsjei meg-érjenek. Az üdötöl sokat várhatott.

Csak alig vólt: hogy eme' tejetlen gubás kecskét ki-nem-törte a' nehézség. Gondolta ő azt magában: hogy előbbeni szvait úntig meg-értötte *Teágenes*; de azokat vagy el-fülelte, avvagy talán meg-is-vetötte. Által-látta azt-is: hogy az Igazgatóné, egy Dajka által, nem fogja magát óron-fogva vonatni: mert már ennek-elötte-is *Teágenesnek* hajlandóságát sokszor eleibe hazudta, azt rebesgetvén aszszonjának le-csillapíttássára: hogy az Ifjú kész lönne parancsolatinak el-fogadássára; hanem csupán a' hozzá-jövetelnek alkalmatlanságaitól tartana.

§. III.

Kibele' nyughatatlansága.

Sok ijetén fortéjokkal tartogatta *Kibele* az Igazgatónét, nem csak ekkor; hanem osztán-is. És, ha jó föl-vösszük a' dolgot, ezzel ő maga' tehetetlenségét elég szorgalmatosan el-takargatta. Néha *Teágenesnek* erkölcsjeit alacsonította; mint-ha változó, és igen csudálatos természetű lönne: meg-igérne valamit, és arról ismét le-mondana.

Tartott eme' kopott csoroszjának *Teágenessel* való küszködésse egész hat napokig. Alig-is várhatta immár az Igazgatóné, hogy ügyeközetének célját el-érje. Sürgette *Kibelét*: hogy ígéretének be-töltéssében forogjon.

Ezen

Ezen napok alatt, gyakorta meg-kölletött *Kariklédának* jelenni az Igazgatónénál. Szinte minden nap, nagyobb-'s-meg-meg-nagyobb szí-vességgel fogadtatott. Úgy gondolkozott *Arsake*: ha hűgát meg-hódíthatná; bátyját-is osztán hatalmába vöhetné.

A' Szüznek gyakorta-meg-esött otthon-nem-létte alkalmatosságot nyújtott ama' rozsdás Ösztöknek: hogy *Teágenes'* szívét gyakrabban illethesse, és a' gyomot ki-írcsésa. Arany hö-gyet ígért a' Kódús; ha nyakasságát le-töszi. De *Teágenes* magát igen okosan viselvén; már így, már amúgy halasztotta a' dolgot. Végtere a' Nem-akarásnak nyögés léve a' vége: mert magát sokszor betegnek lönni mondotta.

§. IV.

Kibele' fortéjjai.

Látván tehát a' Dajka: hogy alattomos gyön-ge szavakkal nem megszszire mehetne; elő-vöt-te kegyetlenebb fenyegetéseit. Még ezökhöz pedig soha *Teágenes* egész életében nem szokott; ugyan-azért el-is-irtózott: hogy ezekkel támad-ta-meg

KIBELE: Mire céloznak vállad' vonyogatás-sai? Annyira távozol-el a' *Szerelem'* oltárjától? Fiatal és gyönyörű lévén, meg-vethetnéd-é éret-ted-epeködő *Arsakét*? Urának itt-hon-nem-létté-ben, ha eszöd volna, nyereségnek tarthatnád ezt az enyelgést: mert büntetlenül nyalakodhatnátok.

Nem fogja ezt valaki tudni ; hanem csupán Én ,
 ki gyerökségétől-fogva Nevelője voltam ; és ki
 néki ezt az alkalmatosságot magam szörzöttem.
 De néked se löhet valami ellen-vetésöd. Se Fe-
 leségöd ; se Mátkád ; kik téged' magokhoz köte-
 lezzenek. De még ezöket-is föl-cserélik azok ; kik
 eszökkel élnek. Evvel a' móddal (magoknak sem-
 mi vesztökkel , otthonosaiknak nagyobb javok-
 kal) sokan pénzre , sokan dücsőségre , sokan mind
 a' kettőre kaptanak.

TEÁGENES : Soha el-nem-hitethetöm ma-
 gammal : hogy más valaki igazábban meg-tanúl-
 ta volna a' *Kerítő* mesterségöket.

§. V.

Kibele' fenyegetései.

KIBELE : Hallod - é Te gyáva !

TEÁGENES : Hallom. Mit akarsz ?

KIBELE : Ha ostoba nem vagy ; vödd eszöd-
 re aztat-is : hogy a' Nagyságos, és kegyelmes sze-
 retők, irgalmatlan nagy haragúak , és engesztel-
 hetetlenök - is löhetnek ; ha, vagy meg - csalat-
 tatnak , vagy reménjökből ki-hülnek — Ha elő-
 ször hatalmokat vizsgállyuk ; azok ellen méltán
 panaszkodhatnak , a' -kiktől meg - vettetnek.
 Gondold - el : hogy *Arsake* kiráji vér , és *Persiai*
 Szülemén. Esze nagy. Ereje nyomos. Hatalma
 pedig messze - terjedő.

TEÁGENES : Bizon csudálatos ! És ezt né-
 kem talán el - is - kölletik hinnöm ?

KI-

KIBELE : Mi vagy Te , hatalmára nézve ? Gyámoltalan, Szarándok, el-hagyattatott terem-tés. Ki fogja pártodat, ha vagy sarkadra hág ? vagy örökre el-nyel ? Ha a' dolgot jól meg-fon-tolnád ; meg-kémélhetnéd magadat ; nagy jót tőnnél *Arsakével*-is. Ő ezt ugyan meg-érdemli tölled : mivel nem csak hajlik hozzád ; hanem valósággal szeret - is.

TEÁGENES : Szeret tehát engöm' ? Ezt még bizonyosan nem tudtam.

KIBELE : Sőt: a'-mint magát ki-jelentötte ; nálad nélkül nem élhet.

TEÁGENES : Soha ! Soha ! Nó !

§. VI.

Újjabb fenyegetések.

KIBELE : Ha pedig szívedet meg-nem-adan-dod ; hogy nem-mondottnak lönni ne mond-gyad, előre szemeidbe lobbantom : irtózz a' Sze-relem-haragtól ; és (a'-mi az - után következni szokott) a' keserves boszszú-állástól. Sok Ifia-kat láttam : kik meg - bánták ugyan ; de immár későre, törhetetlen nyakasságjokat.

TEÁGENES : Istenem ! Istenem !

KIBELE : Fiam ! Fiam ! A' szerelem' dolgá-ban (vagy akarod , vagy nem el-hinni) forgott aszszon vagyok. Többet tudok egy egész Palotánál. Fejemnek ezen ősz szálai sokat mond-hatnának felölle : ha hallani akarnád.

TEÁGENES: Hallom, hallom: csak beszély.

KIBELE: De felölled mostanában csak azt egygyet mondhatom: hogy ily kemény, és meglágyúlhatatlan szívet, a' micsodás a' tiéd, soha életömben nem láttam — De íme *Karikléát* látom béjönni. Akár mi legyek; ha ő ezen szavaimnak valóságát hejbe-nem-hagyandgya.

§. VII.

Karikléa' enyelgése.

Bé-jött igazában a' Szüz, midőn *Kibele* szavainak utóljára érkezött. *Arsakétől* jött, és (a' mint orcájának vonnássaiból elegendő - képpen ki-teccött) nem közönségös örömmel; úgy, hogy *Kibele* ebből valamit reméllene. Hogy ezeket a' szobában találta, így enyelgött

KARIKLÉA: Tehát ti ketten egy szobában egygyütt lőhattök? Csudálatos dolog!

KIBELE: Hallod-é édes leánom!

KARIKLÉA: Mi ujság?

KIBELE: Szólly egyszerlelkére ennek (nem is tudom kinek) meg-átalkodott szívű bátyádnak. Nem hazudok benne, de néked-is nagy hasznodra válhatna, ha *Teágenes* az Igazgatóné' kéreménjeinek engedelmeskődne. Mindgyárt nagyobbra böcsülnének az udvarban. Térdet-fejet hajtanának mindenek. Kincseidnek számát nem tudnád. Tisztösségös házasságod felől maga szorgalmatoskodna *Arsake*. Urastól holttodiglan el-is-tartana. Mind-ezeket a' szerencsésök-

is óhajtanák magoknak. Ugyan-azért: eszem' ágára se vöhetöm: hogy meg-vessék azok: kik (amúgy-is szarándokok lévén) a' mindennapi szükséggel élve-halva küszködnek.

KARIKLÉA: Hallod-é Dajka!

KIBELE: Hallom, hallom, édes Leánom.

KARIKLÉA: De jól hallasz-é?

KIBELE: Ezt mire kérdözöd?

KARIKLÉA: Hallyad, és jól meg-ércsd.

KIBELE: Azon leszek igen-is.

§. VIII.

Karikléa' ítélete.

KARIKLÉA: Igen szép dolog lött volna *Arsakétől*; ha magát okosabban viselhette volna; ugyan-azért: vagy a' Szeretetbe ne avatkozott volna; vagy, ha egyszer bele-hengörödött, legalább forró hevességét le-fúhatta volna. De már mostanában: mivel gyarlóságát föl-nem-gyámolíthattya; és egészen meg vövödött szíve: magam-is javallanám Bátyám'-uramnak: hogy vállát ne vonogassa; hanem: ha a' szerelmesködésben semmi botránkozás nem találkozik; minden okvetelenül engedelmesködgyék, mind - az' - által úgy: hogy se magának ne árcson, se *Arsakének* hírét le-ne-gyalázza. Tudni illik ha ezen alattomos szeretet nagy titokban, és tudódhatatlanságban maradhat, és soha *Oroondatesnek* füleibe nem mászhat, úgy véleködöm, hogy arra erkölcsét föl-szabadíthattya.

KIBELE: Oh! őszöm arany-szádat, édes-kedves leánom! édes *Kariklédám*! Csak igaz az: hogy (fő-képpen a' szerelemnek dolgában) a' Fehér szeméjek nem oly nyakasok, mint a' Férjfiak. Köszönöm, édes Lelkem! Hogy meg-könyörültél egy hozzád-hasonló gyöngé állaton. Van eszöd: hogy édes Bátyádnak mind értéket szerezni, mind böcsületét fenn-akarod-tartani. Nincs, a' mint mondtam, az egész szeretetben semmi félelőm. A' nap se fogja látni a' következőket.

TEAGENES: Hagygy itt *Kibele*. Beszélleni fogok erről húgommal. Engedgy üdőt a' tanakodásra.

T I Z E D I K R É S Z.

Kibelének bajai.

§. I.

Új tanakodások.

El-ment töllök *Kibele*. Egygyet se szólhatott előre *Teágenes*. A' Szüznek előbbeni szabados beszédjeit fontolván, soha nem láthatta által: mire célozna azokkal. Mind-ezöket előre elgondolván, és most észre-is vévén; így szólla

KARIKLÉA: No már mostanában, édes kedves Bátyám! édes Mindenem! E' szem-pillantatban jövök az Igazgatónéától. Egy valami csudálatos röndölés oly állapotba tékercsölte sorsunkat, hogy többek a' szerencsétlenségök belől; mint

mint külső képpen a' boldogságot tapasztalom. Ha valaha ; most kölletik élni eszünkkel. Ez arra segítheti álladalmunkat: hogy a' roszak - is javunkra fordújjanak.

TEÁGENES: El-ne-ijesz, édes *Karikléám* ! Mond-ki e gyesen: mit gondolsz?

KARIKLÉA: Én ugyan (ha csak röttögés nélkül elő-adhatom gondolatimat) éppenséggel nem tudom: fogod-e azt tönni, a' mire *Kibéletől* kérttetől. Mind az'-altal ; ha csak állandó boldogságunk csupán azon egy oszlopra támaszkodhatik : hogy *Arsake'* kívánságainak engedelmesködgyél ; én ugyan éppen nem ellenzeném reá-állásodat.

§. II.

Teágenes' ellen-vetése.

TEÁGENES: Az Istenért mi mondottál, édes *Karikléám* ! Gondolod-e : hogy azt töhetöm?

KARIKLÉA: Vagy ha pedig (a'-mint inkább képzölöm , illik-is erkölcsjeidhöz ezen kepzeményöm) mind-azokat, a'-melyekre kéretől ; undokoknak, és böcsületödhöz-nem-illendőknek lönni gondolod ; arra még-is reá-vetemedhetnél : hogy azon pogán aszszonnak gerjedelmeit egyszeriben el-ne-ólcsd ; hanem (szívének forróságát legyezven) heveit alattomban enyhícsd. Mert én úgy véleködöm : ha lángjait egyszeriben el-fojtanád ; reánk lobbanhatna, és velünk méltatlanúl bánhatna.

TEÁGENES: Te talán, Édesem, azokkal a' gondolatokkal-is veszeködni láccatol: hogy az

ígéret-hallás, és az ezt-gyarápító reménség lecsillapíthattyák lángba keverödött tüzeit annak az aszszonnak, ki soha jó nem volt?

KARIKLÉA: Leg-alább: azon üdő alatt, melyen ötet óron-fogva hordozod, valami ojast szülhet az égi röndölés, mely mind-a'-kettönket incselködéssei alól ki-menthet.

TEÁGENES: El-válik: mire mehetünk.

§. III.

Karikléa' félelme.

KARIKLÉA: Az Istenre kérlek, édes *Teágenesem*! amúgy-is vigyázz magadra: ne-hogy (a' szerelmes gondolatokban gyakorolván magadat) az Igazgatónénak szép szeméjébe bele-tántorogj.

TEÁGENES: Csak ki-teccik, édes *Karikléám*! hogy a' szerencsétlenségökben-is mindenkor magaddal hordozod az aszszonoknak tulajdonságjokat, mely nem egy-ébb a' *Szerető - féltésnél*. Ugyan: hogy juthatnak ezek eszödbe? Én ije-
ket tréfából se mernék te felölled gondolni. Mert rosztat tönni, avvagy beszélni, egyenlő-képpen nem illik. Ezt jól eszödbe nyomd.

KARIKLÉA. De a' környül-állások!

TEÁGENES: Ezek, nem félelmesök.

KARIKLÉA: Én se tartok *Arsakének* erőszak-jaitól. De félhecc csalogatássaitól. Ezek ellen föl-vagy-é fegyverközve emberül?

TEÁGENES: Hadd beszéllyek erről valamit. Ha *Arsakét* kétségbe hozhatom: hogy soha
aka-

akaratajára nem hajlok; úgy vélem: hogy osztáni csalogatásaitól nem igen félhetők: mert a' meghökköltt szeretet visszább-tántorog, mint előre möhetött. Ha eleinte ezen tettemért valamit szenvedök-is; annak meg-győzéssére már régen reá-tanított mind meg-átalkodott szívem, mind az ijenökben forgott szerencsém.

KARIKLÉA: Adná az Úr-isten: hogy eme' föl-tételöddel el-ne-vesztenél mind engömet, mind fő-képpen magadat. Ugyan-csak: nyersen le-fogsz-é-mondani *Arsakének* szeretetéről?

TEÁGENES: Ez immár el-tökéllött szándékom.

KARIKLÉA: Jó szerencsét hozzá.

§. IV.

Kibelének szorongattatásai.

Midőn ezek egy-más között így beszéllötenek; azon üdö alatt (*Karikléának* előbbeni szavaiból jó reménségre kapván) egyenesen *Arsakéhez* szaladott a' könnyen-hivő *Kibele*; és el-beszéllötte *Teágenes* felől azokat, (úgy-mint bizonyosokat), melyeket, (ha esze lött volna) reménlenie se löhetött volna.

Ezökkel az Igazgatonét újra föl-élesztötte. Ez pedig a' dajkát tüstént vissza-küldötte, fejére parancsolván néki: hogy azok közül, melyek az Ifiúnak tejjes meg-hódúlássára éppen szükségösök volnának, valamit el-múlasztani ne merjen. Mind-ezökön fölül, annak el-mene-tele'

tele' üdején, azt találá néki mondani : hogy ha a' madarat el-szalasztaná; akkor osztán maga-is takarodgyék a' várból.

Az Igazgatónéből elég szomorúan visszavértén a' Dajka; azzal figotatta *Karikléa* előtt különös kegyességét : hogy őtet háló-társának fogadta; és az-után maga osztályába el-is-vezette. Erössen sarkallotta a' leánt ekkor-is : hogy Bátyjának meg-hódúlassát munkájába vögye, ha-hogy életének bódog fojamatját kívánja. Ezek után valamenyien le-csöndösödtenek.

§. V.

Teágenes' válasza.

Elég jó ízűen aludtak a' többiek. De *Teágenes* egész éjtszaka semmit se alhatott; de még szeme' héjját se töhette öszve. Szűnetlen azon gondolkodott: miképpen löhessön *Arsakének* gerjedelmeit vagy le-csillapítani; vagy egészen el-nyomni. Ő ugyan meg-nem-változtatta gondolatjait. Mint valami állhatatos ember, éppenséggel meg-kévána-maradni tegnapi föl-tételeiben.

Ugyan - ezen okból : minek - utánna (a' Napnak föl - költte után) szobájába jönni látta *Kibelét*; és annak előbbeni regéjét, mely nem másból, hanem újjonnan - ki - főzött csalogátasokból állott, boszszonkodva hallotta; minden hátra - tartás, minden színlés és féle-

félelőm nélkül kereken ki - mondotta : hogy az Igazgatóné ne fáradgyon többet. Néki se testjének, se lelkének nem köll.

Eme' szavakat , mint ugyan - annyi mennydörgésöket egyszeriben hallván *Kibele* ; minden reménjéből ki - fogyni láccatott. Maga - magát emísztvén , és a' következő bajoktól - is irtózván ; el - tökéllötte még - is az Igazgatónéhoz - való menetelt. Menny a' Földdel össze - zavarodott fejében. Mi szín alatt adgya - elő a' dolgot ; szünetlen azon gondolkodott.

§. VI.

Kibelének baja.

Hogy *Arsakének* szobájába érkezött; egyenesen ki - mondotta ő - is (pedig szórúl - szóra) *Te á g e n e s n e k* gorombáságait. Semmit elnem - titkolt nyakassága felől. Utolsó válaszá - is (hogy se lelkének se testének nem köll) kereken ki - mondotta.

El - gondolhattya az ember, minő nagy lánggal égött egy oly veszedelmes aszszony , ki heves indulatjait soha zabolára nem szoktathatta. Ki - mondhatatlan meg - haragudván , és a' dühös ségtől - is egészen el - fogattatván , ki - taszította szobájából ama' deres Kancát, pedig oly irtóztató erővel , melyet az Igazgatónében lap pangani senki se gondolhatott volna. Meg - állott mind - addig , még ötet egészen a' lépcső - kig dögönyözte. Itt újra meg - lükte a' dajkát ;
ki-

ki-is a' lépcsőkre háttal - tántorogván, minek-utánna egygyikéről a' másakra bukdosott, alig volt, hogy nyakát nem szegte.

Viszsa - térvén az Igazgatóné ; le - vetötte magát az ágyra, és ott mérgében mindeneket el - tépött. Meg - bánta : hogy a' dajkát agyon - nem - sujtotta.

Veszedelmes el-estte után föl - lábbodozván *Kibele* ; kevésben múlt - el : hogy meg - nem - tébojodott. Ellenére voltak midenek. Kereste osztán szobáját ; de, fejének iszonyú fájdalmai miatt, hamarjában meg - nem lölhette. Elsőben keservesen sírt ; osztán pedig zokogott.

§. VII.

Achemen és Kibele.

El - esttét nem látván, de az-után keserves sírásait hallván ; minek - utánna őtet meg - lölte, így szóllította - meg a' Fia

ACHEMEN: Talán beteg az Igaztatóné ? avvagy a' táborból szerencsétlen hírek érkeztek ? Talán *Oroondatest* meg - szalasztották a' számosabb *Szerecsenek* ?

KIBELE: Azokhoz képeest, melyeket nekem mostanában túrnöm kölletik, mind - azokat, a' - miket mondottál, mák - szemnyinek vélhedd.

Anyjának e' szavait hallván *Achemen*, a' dolgot nem vöhetette tréfára. Meg - fogta kezét, és meg - csókolta. Az-után esedöző szavaival kérte: hogy egygyetlen - egy fiának szemei előtt el -

ne -

ne - takargassa azokat, melyeket nékie - is hasonló - képpen tudnia köllene.

Ezökre *Kibele* egy kevés üdeig meg - állapodott. Arról gondolkodott: ha a' titok' ki-nyilatkoztatásával, jót tönne - é magának? avagy fejét még nagyobb zavarokba buktatná? El - tökéllöte még-is a' ki-nyilatkoztatást. Megragadván Fiának kezét; őtet, a' kertben, egy alattomos fa alá vezette, a' - hol semmi ügyelőtől nem tartván, így fejtötte ki néki az Igazgatónének veszedelmes csomóit:

§. VIII.

Kerti tanakodás.

KIBELE: Fiam! igen ebül forog kerekem. Én ugyan soha másnak ki-nem - nyilatkoztatnám se *Arsakének* végetlen haragját, se fő - képpen magam' veszedelmét. De mivel szivességöd' látom; és azt-is bizonyosnak tartom: hogy az Igazgatóné, valamint a' bús tengör, fenekéből-fölháborodott; magam pedig életöm' el-vesztéssének szem-pillantássában kerengök (mert tud-meg: hogy az egész szélvész, minden menny-köveivel egygyütt, fejem fölött tekerög) kényszerítetöm mindenöket elődbe terjeszteni, nem másokra nézve; hanem: hogy, ha valami módra találhacc; mellyel azt az édes anyádat, ki tégöd' e' velágra hozott, és ezekkel az emlékekkel édösdedön táplált; valami-képpen ki-szabadíthatnád; annak eszközeit el - ne - mellőznéd.

ACHE-

ACHEMEN: Ez már ugyan nem tréfa. Csak ki vele: hadd tudgyam.

KIBELE: Azt az Ifiat, ki most nálam vagyok; nagyon meg-szerette *Arsake*. Azt gondolkánk felölle: hogy meg-adandgya szívét; de a' bolond, faragatlan, és szilaj Ifjú meg-vetötte minden kéreménjeinket — Az Igazgatóné pedig nála nélkül nem élhet. De ő, minek-elötte meghallyon, fejem' véteti: mivel sokat ígértem, és keveset adtam nékie.

ACHEMEN: Ez tehát a' dolog' veleje?

KIBELE: Fiam! ha tölled ki-telhetik; segícsd édes anyádat. Ha pedig nem segíthecc rajtam; takarícsd-el testömet.

§. IX.

Achemen' eszessége.

ACHEMEN: Az ilyen csekélségön segíteni leg-könnyebb. De munkámat jutalom nélkül nem fogjátok hagyni.

KIBELE: Mindent adunk, a' - mi szemed' szádnak meg-teccik. Mind - az'-által: mond-el előre: minő intézetid vannak.

ACHEMEN: Erre nékem se üdöm, se kedvem. Sietnöm köll az egész dologgal. Ismétt azt kérdem: mit adtok, ha rajtatok segítök?

KIBELE: Mindent Fiam mindent. *Pohárno*-ki tisztetnek nékem; ha Aszszonunkon segítesz, föjjebb-möntödet magadnak köszönhetöd. Akarod - é a' pénzt véka számra mérni?

ACHE-

ACHEMEN: Anyám! hogy *Arsake* azt az Ifiat szereti; régen gyanítom. És hogy ezek, a'-mik következtek, bizonyosan meg-lesznek, igazában tudtam. De mivel akkor ezekben semmi hasznomat nem tapasztaltam; bennök foglaltoskodni nem kíváncsoztam. Már most körmömré égött a' tapló. Egy valamit el-nem-titkolhatok, mely mind *Arsakét* ki-menti; mind engem' meg-bóldogít.

§. X.

Achemen' kérése.

KIBELE: Oh szólly fiam! szólly! bizonyosan meg-lösz, a'-mit óhajtol.

ACHEMEN: Se a' pénzzel, se a' föjjebbmenetellel nem gondolok valamit. Hanem: ha azon Ifiúnak húgát, azt a' szép *Kariklét*, neköm adgyátok; már akkor - - -

KIBELE: Meg-lesz fiam! meg-lesz.

ACHEMEN: Ígérhetöd ugyan; de meg-nem-adhatod. *Arse kének* szíve a' szerelemben abál. Hatalmában vagyon: hogy bóldoggá tögyön.

KIBELE: Ne kételkedgy fiam! Nem csak egy leánnal, hanem mással-is meg-hálállya jó akaratodat.

ACHEMEN: Nem egyébbel; hanem a' leánnal.

KIBELE: Hát, ha előbb a' leánnal közölnéd gondolatodat? Hát, ha szívének hajlandóságát-is ki-tapogatnád? — Ha pedig e' munkát ma-

gadra vállalni nem akarod ; magam fogok hozzá : mivel az ijenekben forgottabb vagyok náladnál. Mind-ezeket még öröместebb meg-tönném ; ha *Arsake'* ki-szabadúlttának módját előre hallhatnám.

ACHEMEN : Mind-addig senki se fogja halani ; még az Igazgatóné meg-nem-esküszik : hogy a' leánt nékem engedi. Te pedig *Karikléaval* éppen ne beszélly : mert mind üdödet , mind szavadat vesztenéd. Ő fönn-héjazó , és büszke teremtés. Előttök a' meg-alázódás nem egyéb ; hanem nagyobb högykeségnek nemzője. A'-kit erőltetnünk löhet , azt kérnünk nem kölletik.

§. XI.

Arsakéhez mőnetel.

KIBELE : Ha tehát mind-ezeket jónak lönni gondolod , maradgyunk-meg bennök. Most tehát egyenesen az Igazgatónéhoz léptessünk. Adgyon az Ur-Isten sok jó szerencsét.

ACHEMEN : Szükség pedig : hogy előre tudgya az Igazgatóné ; ugyan - azért el-ne-múlasd nékie meg - mondani : hogy , kívánságának bétöltésse felől , semmit se kételkedgyön. A'- mit én egyszer néki (tejjes reá - szántommal) eszesen meg - ígérek ; azt oly bizonyosnak tarthatya : mint - ha immár keze között löbbe. Erről tehát semmit se kételkedgyön : mert el-intézött végét bizonyosan el - éri.

KIBELE : Oh Fiam ! ne egyébbre célozzunk , hanem : hogy azon Ifiat hatalmába kericscsük.

ACHE-

ACHEMEN: Ha éppen úgy akarja ; azt még ma hatalmába vöheti.

KIBELE: Oh be jó szívvel fogja ő e' jó híreket hallani. Nem kételkedöm pedig : hogy intézeteidet egyenes úton eresztöd. Másokban-is tapasztaltam immár eszességödet.

ACHEMEN: Kár egy szem-pillantatot vesztenünk. Mennyünk az Igazgatónéhoz. Akkor köll a' Köpün leg - szorgalmatosabban dolgozni ; midőn a' Tej-fől ikrádzik.

TIZEN-EGYGYEDIK RÉSZ.

Te á g e n e s' f o r t é j j a.

§. I.

Achemen Arsakónél.

Azok a' gondolatok , melyeket a' Dajkának fia forgatott , és Anyjának előre meg - jelenteni nem akart ; nem valának gyeröki játékok. Esze meg - érött ; szívében az indulatok nagyon viaskodók. Hogy az Igazgatónénak szobájába értek (mert őket , minden halasztás nélkül , magához bé - eresztötte) így kezdötte

KIBELE: Egy jó kedvet Alakom. Az Egek' kegyelméből jobbra fordúltak mindenek. Ki-szabadúlhattál inségeidből.

ARSAKE: Ha csak , szokásod szerént , szóval nem tartasz , vagy óron - fogva nem húzol.

KIBELE : Mencsen - meg az Isten : hogy ezt valaha vagy gondoltam, vagy kívántam , vagy cselekedtem volna.

ARSAKE : Ezt immár szeretöm. Mi jókkal erköztetök tehát ?

KIBELE : Én már tehát nem szóllok. Az adgya elődbe böl dogságot, ki annak eszközeit szerencsésen ki - gondolhatta.

ARSAKE : Ki löhet az ?

KIBELE : Ime Fiam *Achemen*.

ARSAKE : No mi újság Pohárnok ?

§. II.

Achemen' jelentésse.

ACHEMEN : Nem egyébbel jövök Aszszonom , hanem csupán azon egygyel , mely *Teágenesnek* högykeségét bizonyosan meg-alázhattya.

ARSAKE : Oh mondgyál valamit !

ACHEMEN : Nem előbb ; hanem : ha hitödel fogadod : hogy *Teágenesnek* Húgát neköm feleségül adandod.

ARSAKE : Ez ennéköm leg-könnyebb. Hitömre fogadom igen - is : bizonyosan meg - lösz.

ACHEMEN : Jól vagyon. Mostanában tehát a' te szerencsédre ügyelvén — Ha *Teágenes* szabad ember volna; nem csudálhatná valaki , ha magát kívánságid ellen szögezné: mivel (törvényünknek szent szabásai szerént) a' szabad embert akár mire kénszertieni se nem illik , se pedig nem szabad. De én aztat meg - nem-fog-

foghatom: mi vihette ő-kegyelmét arra: hogy néköd engedelmesködni nem akar. Hiszen ő nem szabad ember; hanem néked szolgád, és valóságos Jobbágyod.

ARSAKE: Mit mondasz *Achemen*? Ő tehát nem szabad? — Oh *Achemen*! há ezt te velem el-hitethetnéd!

ACHEMEN: De még azt-is: hogy nem csak szolgád avvagy Jobbágyod; hanem Rabod-is.

ARSAKE: Ezt már én lehetetlenségnek lönni gondolom.

§. III.

Teágenes' Rabi - állapotja.

ACHEMEN: Mindgyárt meg-mondom. Midőn *Mitránes* a' Betyárok ellen hadakozott; akkor *Teágenest*, a' többi Tolvajokkal egygyütt, el-fogta; és magát-ötet *Oroondateshöz*, ide *Memfisbe* azért igazította: hogy az-után innétt, Nagy Urunknak szolgálatjára, *Babilonba* vitessön. Réám vala bízva ide hozattatása. De midőn vele *Bessa* falu mellett útaztam; meg-támadott *Tiamis*, és az Ifiat hatalmam alól ki-szabadította. Ezt meg-hallván *Mitránes*, nem sok üdő mulva, *Bessa*ra ütött; de szerencsétlenül; és éppen reménsege ellen.

ARSAKE: No mi lölhette őtet?

ACHAMEN: A' lölhette, hogy a' Hadban el-veszött: Én pedig alig szaladhattam *Memfisbe*, annyian lovaglottak utánnam.

ARSAKE: A' Hadnagynak veszedelmét igen is hallottam. De meg-tudnád-e te azt nékem bizonyítani; hogy *Teágenes* akkor el-fogattatott? és ide *Memfisbe* küldetött?

ACHEMEN: Hazám - fiaival nem. Mert, csupán engem' ki-vévén, azok egy lábíg el-vesztenek, kik e' titokban tudósok vóltanak. Ha-nem szerencsémre zsebemben maradott *Mitránesnek* levele, melyet Uradnak ír vala. Itt a' levele; olvasd-el.

ARSAKE: Ez már jól vagyon.

ACHEMEN: Ha e' nem elég. Állyon - elő *Tiamis*. Ő se tagadhattya rabságát. És, ha *Teágenes* nem hazug; ő-is meg-vallya az Igazat.

§. IV.

Teágenes' hivattatása.

Ezeket hallván az Igazgatóné; tüstént bátrabban vöhetette kesken-útra-kénszerítettött lassú lehelletét. Semmit se kételkedvén az Igazságról; utánna küldött *Teágenesnek*. Hogy ez elérközött, így szólla hozzá

ARSAKE: Hallod - é Ifjú! ösméröd - é ezen *Achement*; kit mellettem szemlélsz?

TEÁGENES: Láttam őtet; de, hogy meg-ösmérjem, annyi üdöm nem volt.

ARSAKE: Jut tehát eszödbe: hogy rabja vóltál ez-előtt, midőn veled *Memfisbe* ügyeközött.

TEÁGENES: Azt nem tagadhatom: mert valósággal *Memfis* felé hozott.

AR-

ARSAKE : Azt se tehát : hogy hatlmamban légy , és valósággal szolgálsz ?

TEÁGENES : A' szolgálatot kénstelenségből, nem szántt akaratból viselöm. Szabad Szülők-től vévén eredetömet (mivel szabadságomat soha el-nem-adtam senkinek) a' szolga nevet mind-
eddig meg-nem-érdömlöttem.

ARSAKE : A' - ki nálunk valami törvénes hadban el-fogattatik , ki osztán *Babilonban* a' Kirajhoz küldetik ; az nem csak a' szolga, hanem a' Rab nevet- is el-viselheti. Löhetött - é törvénesebb hadunk : mint midőn ily Haramjakra rohantunk ?

TEÁGENES : Én Haramja nem voltam.

ACHEMEN : De velök tartottál. Védelmezted-is velök magadat.

§. V.

Teágenes fortéjja.

ARSAKE : Így lévén tehát egész állapotod ; azt parancsolom : Rab maradj , és engedelmesködj. Szemem' járására vigyázz. Tudd-meg : hogy , az *Égiptomi* törvének szerént, Rab' életének avvagy halálának Ura legyen annak aszszonja. A'-mi pedig *Karikléát* illeti ; ötet *Achemennek* adom. Szerencséjének tarthattya , fogja-is tartani : ha egy Tál-mosogató hitvánság egy kiráji Pohárnokkal össze-párosodik.

Az Igazgatónénak ezen szavai , köröszülkosúl össze - vissza - járták *Teágenes'* szívét.

Kedves *Karikléáját* ezen élhetetlen *Acbemennék* karjai között látni ; veszni - valónak teccett. Magával ugyan, akár mire mennyen *Arsake* ; nem annyira gondolt. De *Karikléát* úgy el-bitangolni , az égbe-kiáltó véteknél-is nagyobbnak lőnni láccatott.

Soha *Teágenes* ily szorongatások között nem vala. Szinte kétségbe esött *Karikléa'* ki-szabadításának módgya' föl-leléséről. Mit töhetött egyebet ? Minden hajlandósága ellen , földig le-alázta magát : mivel (*Arsakének* mostani hatalmára nézve) annak agyarát el-kerülni kívánta. Ily alázatosan szóllott tehát

§. VI.

Teágenes' alázatossága.

TEÁGENES: Én ugyan elegendő hálát nem adhatok az Istennek : hogy (születésömre tekintve) nemes ember lévén ; nem más valakinek ; hanem egy kiráji Igazgatónénak szolgálók : pedig ojannak , ki a' szarándokokat különösen szereti ; és, ha velök jót töhet, szerencsének tartya.

ARSAKE: De az már való.

TEÁGENES : Kiráji Főntségödnék hozzám ki-mutatott kegyességét annál-inkább csudálom : mennél világosabban látom ; hogy a' velem-való jó-tételt (szolga-állapotomra nézve) törvénesen nem kívánhatom — De a'-mi Húgomnak mind mostani, mind előbbeni állapotját illeti ;

arra

arra kéröm kiráji Főntségödet : méltóztassék kegyes indulattal arra tekinteni : hogy ugyan - azon - *Karikléa* - test - véröm hasonló-képpen nemes szeméj lévén ; se hadi jussal meg-nem-fogat-tatott ; se szabadságát áruba nem bocsátotta. Az ijetén szeméjeket pedig erőszakos házasságra kényszeríteni , se a' természetnek igaz törvénye ; se kiráji Főntségödnék kegyessége meg-nem-engedheti.

ARSAKE : Húgodnak álladalma felől ez - után-is szólhatunk. A'-mi téged' illet ; most elsőben azt parancsolom : hogy az asztalnál - való szolgálatban gyakorollyad magadat. Oktató Mestöröddé *Achement* ründölöm. Ha Pohárnoki hivatalodban elő-menetelődet tapasztalom ; akkor osztán a' kiráji szolgálatra-is alkalmatosnak lönni ítellek ; és *Babilonba* küldelek.

§ VII.

Achemennek rossz szíve.

E' ründölései után mind-nyájokat el-eresztötte magától , ki-vévén *Kibelét*. Ezt azért marasztotta magánál : hogy mostani örömének özönét kebelébe önthesse. Meg-követte ötet a' minapi ki-taszigálásokért ; bocsánatot kért tőlle , és szinte sírva fakadott. Sok áldásokat mondott *Achemennek* fejére-is : hogy , *Theágenesnek* rabi állapotját ki-nyilatkoztatván , azt a' nyakas ifiat valósággal meg-törte ; és hatalma alá kényszerítötte.

Hogy ezek - után *Teágenes* haza - ballagott, méj gondolatokat forgatott. Fájt néki: hogy magát annyira meg-alázta. Utánna menvén, így boszszontotta őtet

ACHEMEN: Noszsa-rajta Legéncse. Büszke valál ez-előtt. Föl-meresztött nyakkal (mint-ha Uraságod előtt csak fittyek vólnának a' többiek) még fejed meg hajtássát-is átallottad. Íme mostanában mire jutottál — De eszesen tötted: hogy magadat az Igazgatóné előtt meg-adtad. Másként lött volna a' Bika-csíknak dolga. Ököl-lel, vagy bottal taníttják-meg nálunk a' nyakas szolgákat.

§. VIII.

Arsake' szorgalma.

Amazokra a' gúnyolásokra egy szót se szóllott *Teágenes*. Hanem *Kibelével* el-végezvén a' követésöket, így szolla hozzája

ARSAKE: Már most *Teágenesnek* minden kifogássai füstbe mentenek. Menny mostanában hozzá *Kibele*, és jelencsd-meg néki szándékaimat. Ha parancsolatomban el-jár; óhajtott szabadságát meg-nyeri; e' mellett tapasztalni fogja különös kegyességömet. Ha merevödött nyakasságát még jobban meg-sziklásíttya, és meg-lágyúl-ni éppen nem akar; boszszú - állónak látandgya mind a' meg-vetött *Igazgatónét*; mind a' le-gyalázott *Szeretöt*. Úgy-mint *Igazgatóné* őtet konyha vakaréknak tétetöm. Úgy - mint *Szeretö*,
meg-

meg-is feneköltetöm. Menny-hozzá, és szórúlszóra mind-ezeket meg-vidd.

Ki-menvén *Arsake*' szobájából *Kibele*; egyenesen haza iparkodott. Hogy hájlékába ért; látta *Teágenest* eme' magánosságában méjen gondolkodva, és szinte mindenekről meg-feletközve. Szórúlszóra el-beszéllötte néki a' parancsolatot. Ezzel meg-nem-elégödvén; ojakat is töldött hozzaja, melyek az Igazgatónénak kegyességét ugyan köllemetösebbnek rajzolták; de haragjának sújját, annál terhesebbnek mutatták.

§. IX.

Teágenes és Karikléa.

Mindeneket jól meg-fontolván *Teágenes*; arra kérte a' Dajkát: hogy el-távoznék, és magát magára hagyná. Oka magánosságának az lenne: hogy az Igazgatóné' parancsolatjának bé-töltése felől gondolkodhasson. Kiment szobájából a' Dajka; és *Karikléához* így szólla

TEÁGENES: Egy lábíg oda löttünk Édesem! Semmi szabadságom hátra. Ki-jelentötte *Achemen* azt a' rabi állapotomat, melyről (ötet ki-vévén) senki se tudott valamit. Ki-tétettem a' Pogányok' gúnyolássokra. Vagy azt köll cseleködnöm, a'-mit *Arsake* parancsol; vagy el-nem-kerülöm boszszú-állássait.

KARIKLÉA : Istenem ! Ez már nagy csapás !

TEÁGENES : De van ám ennél nagyobb-is.

Téged' az Igazgatóné *Achemennek* szánt — *Karikléa* ! ez vagy soha meg-nem történik ; vagy e' történetöt látni nem fogom ; vagy *Achemennek* testjét kardom' hüvejévé röndölöm ; vagy magam' meg-ölöm. E' négynek egygyikére állok.

KARIKLÉA : Meg-adgya érnöm az Isten : hogy egygyikére se legyen szükségöd.

TEÁGENES : De mit remélhetünk egyebet ? Minő fortéjhoz nyúlhatunk : hogy *Arsakének* szeretete én - hozzám, *Achemené* pedig te - hozzád füstre oszollyon ?

KARIKLÉA : Akár-hogy forgassam 'a' dolgot, más egyebet nem lölok ; hanem, ha az Igazgatónénak engedelmeskődöl.

TEÁGENES : Tudod-é : mire kénszerícc. Íme ! Íme ! eszembe jutott valami. Én megyek, a' *Kibeléböz* megyek.

§. X.

Teágenes' színlése.

Kedvessének e' reméntelen hírtelenségét látván *Karikléa* ; minek-utánna *Teágenes* tőlle eltávozott : az ablakra fordúlt ; és alattomos sírásokra fakadott. Nagyon fájlalta : hogy a' titkot föl-nem-födözte. Maga pedig semmi bizonyost ki-nem-gondolhatott. Hát, ha még ezek nagyobb örvényökbe sodorják neki-indúltt szerencséjüket ?

Minek

Minek - utánna *Teágenes* a' vén Dajkához érkezött ; előbbeni heves gondolataiból semmit alább nem hagyván , azt jelentötte - meg néki ; hogy *Arsakéhez* menni kívánczozna , és vele magánosan beszélni akarna.

Ezeket hallván a' Dajka ; el - hitette magával : hogy szorgalmatos iparkodásaival *Teágenes*' szívét meg-vötte. El-hagyta tehát őtet , és egyenesen *Arsakéhez* szaladott.

TIZEN-KETTEDIK RÉSZ.

Ujjabb Fortéj.

§. I.

Teágenes Arsakénél.

Hogy az Igazgatónénak szobájába érkezött *Kibele* ; többet szóllott előtte , mint *Teágenes*-től hall vala. Mely örvendetős hírre , magán kívül lévén *Arsake* , *Teágenesnek* hozzája - jövetelét vacsora utánra röndölte. A' vacsorát pedig, szokássa ellen, hamar el - végezte. Megparancsolta Leánzóinak ; hogy valamennyien el - takarodgyanak ; és onnét ki - ne - nézzenek. El - óltattak a' világos gyertyák ; 's - meg - gyújtattak a' homájos mécsök.

Csak alig várhatta *Arsake* : hogy *Teágenes* szobájába lássa. De nem különben iparkodott *Teágenes* - is : hogy *Arsakének* elejébe jöhessen.

Mi-

Minek - utánna oda érkezött; őket *Kibele* magokra hagyni akarta. De, kezét meg - fogván, és őtet közelebbre vivén, így szólla

TEÁGENES: Meg-engedi Föntségöd: hogy *Kibele* - is velünk maradgyon. Ő a' titkok' megtartásában különösen gyakorlott.

ARSAKE: Maradgy - itt *Kibele*.

§. II.

Karikléa' ki - nyíltta.

TEÁGENES: Kiráji Föntség! Midőn én ennek - előtte Föntségöd' kívánságának nem engedelmesködtem; nem azért cseleködtem: mint-ha szeretetre - méltó szeméjjét meg - vetni, és magamat akarátja ellen szögezni kívánkoztam volna. Hanem ezt a' váll - vonyogatást azért töltöttem: mivel a' fondor, és rágalmazó nyelvektől nagyon tartottam. Már most pedig azt tapasztalom: hogy engemet (nem csak szolgálai hanem rabi állapotra-is kárhoztatott szegént) kegyességéből ki-nem pusztított; hanem hozzám napról - napra nagyobb szívességét mutatya, mostanában immár készen állok az engedelmességre.

ARSAKE: Már most, édes *Teágenesem*, igen szeretöm bölcsességödet.

TEÁGENES: Csupán egyre (arra se igen nagyra) alázatosan kérem kiráji Föntségödet: méltóztassék hozzám oj kegyességgel lönni: hogy azt meg - is - nyerhessem.

AR-

ARSAKE: Vajjon mi löhet ez, édes *Teágenesem*? Ha meg-engedhetöm - - -

TEÁGENES: Igen-is: meg-engedheti.

ARSAKE: Ki vele tehát.

TEÁGENES: Meg-ne-engedgye azt: hogy *Achemen Karikléát* el-vögye. A' leán nagy nemű és nagyobb érdemű. *Achemen* egy dajkának magzattya. Talán nem illik: ha oly Nemességű szép Szűz, egy nemtelennel össze-párosodik.

ARSAKE: Ezt cselekednöm talán nem löhet.

TEÁGENES: Ha e' nyomos kéreménemet kiráji Főntségöd meg-nem-halgattya; esküszöm a' *Napra*; az Isteneknek leg-szöbbikére: hogy a' parancsolatnak nem engedelmeskedhetöm. Fogadom azt-is: hogy: minek-előte *Achemen Karikléát* el-vögye, magamat e' velágból ki-végzöm. E' pedig szent igaz.

ARSAKE: Hogy magadban kárt tégy, azt én ugyan nem akarhatom. Se azt: hogy eltagadgyak tölled valamit, a'-mi töllem böcsülettel ki-telik. Úgy akarom magamat-is bírtozkodba adni: hogy fontos ellen-vetésseid ne találkozzanak.

TEÁGENES: Szentül van tehát a' dolog.

ARSAKE: Mind-az'-által vödd-észre, édes *Teágenesem*! hogy én (*Kibéletől*, és *Achementől* reá-vétetvén) erősen meg-esküdtem: hogy húgodat *Achemennek* adom. Az esküvést pedig meg-tartanunk kölletik.

TEÁ-

TEAGENES: Igen jól van Aszszonom! Add néki tehát húgomat, akár hol talállyák - föl széles országtoknak szélein.

ARSAKE: Micsodát? mit mondasz?

TEAGENES: Ezt a' Szüzet, ezt a' *Karikléát*, kit én régtől - fogva szeretek; kit-is (úgy-mint jövődö - béli feleségömet) magamnak legyűrüztem; *Achemennek* adni, magad se kívánhatod, a' törvénök - is ellene - mondanak.

§. III.

Intézet - változás.

ARSAKE: Ugyan mit hallottam tölled, édes *Teágenesem*!

TEAGENES: Csupán az igazat. *Karikléa* nékem nem *Húgom*; hanem valóságos *Mátkám*. Nem köteles tehát *Föntségöd* azzal: hogy esküvéssét meg - tartsa.

ARSAKE: Nem *Húgod* tehát?

TEAGENES: Hogy ő neköm valóságos *Mátkám*, íme azzal hitethetöm-el leg - inkább kiráji *Föntségöd*: hogy akaratjára hagyom: össze-keelésünknek üdejét mikorra kívánnya meg - határozni. Ha holnapra rördöli-is; tapasztalni fogja kiráji *Föntségöd*: hogy mi össze - párosodunk.

ARSAKE: Micsodát? Ti össze - párosodni akartok? Erről az-után-is szólhatunk. Mind az' - által: legyen akaratod szerént. *Achemennek* számára más feleségöt keressünk.

TEA-

TEÁGENES : Kiráji Főntségödnék ezt a' szívességet nagy alázatossággal köszönöm. Mihejest látom : hogy *Achemennek* szövetsége elbomlott ; semmi ki - fogásom nem leszen. Ezután a' parancsolatokat bizonyosan be-töltöm.

Minek-utánna mindeneket így el-végeztek ; *Teágenes* (akár azért : hogy szíve meg - illetődött ; akár pedig azért : hogy a' jó akaratot meg - hálálhassa) egyenesen *Arsakének* noszolájához iparkodott : hogy kezét meg - csókolhassa. De a' lángoló aszszon (maga' száját vetvén amannak szája eleibe) őtet meg - csókolta ; de *Teágenes* meg - nem - csókolta.

§. IV.

Teágenes Karikleához.

Az Igazgatónénak szobájából ki - meneködvén *Teágenes* ; egyenesen *Karikleához* ment : hogy a' jó hírnek örvendetösségével néki kedvesködgyön. A' Szüz még ekkor - is búsúlt *Teágenesnek* oly-hirtelen-történtt el-menetele végött. Hogy mindeneket ki - beszéllött *Teágenes* ; vissza - tért kedve *Karikleának* - is. Meg - ütközött ugyan a' csóknak emléközetére ; de semmit se szóllott. Ezt észre - vévén , így szólla

TEÁGENES : Tudod - é : mi lesz ezekből ?

KARIKLEA : Adgyon az Úr - isten leg-szerencsésebb fojadékokat. De én - - -

TEÁGENES : Leg - elsőben tehát ördögötpoklot össze - fog - forgatni ama' szeleburgyi

M

Ache-

Achemen. Az-után boszszonkodni fog, mind azon: hogy tégöd' birtoka alá nem keríthetött; mind fő - képpen azon: hogy én, *Arsake* előtt, többet töhetök, többet - is érök nálánál. Mert ezeket bizonyosan meg - mondgya néki *Kibele*.

KARIKLÉA: Ötet tehát azért marasztottad az Igazgatónénál: hogy szavaidat hallya, és azokat *Achemennek* meg - vigye?

TEÁGENES: Nem annyira azért: mint, hogy azoknak tanúja légyön, melyeket az Igazgató - néval cselekszöm. Mert: noha ugyan elegendő lött volna: ha (semmi roszt el - nem - követ - ven) magamat az Istennek gond - viseelésébe ajánlottam, és lelköm' ösméretének bizonyosságában gyönyörködtem volna: még-is: tanácsosb - nak lönni gondoltam: ha e' velágon nem csak a' tova - látó Istenek; hanem az emberek - is szem - lélik tisztességös magam - viseelését.

KARIKLEA: Eszesen! Igen eszesen! Ezt a' viseletöt magam - is szeretöm.

TEÁGENES: Eleve el-gondolhattam: hogy *Achemen* az Igazgatóné ellen föl - támad; és megsúgja *Oroondatesnek* Felesége' erkölcstelenségeit. Mert: tudd - meg azt: hogy a' paraszt szolgálme pákostos; másnak moslékjában locskál; láb - mosadékkal hízik, és még, a' ki néki parancsol, azon szeméj ellen leg - inkább agyarkodik. Könnyen el - is - hitetheti magával: hogy vele (midön esküvéssel le - pöcsétlött mátkaságát
füst-

füstre - eresztötték) törvénytelen nem bántak. Ezt a' képzelt méltatlanságot el-sem-is - tűrheti.

KARIKLÉA : Ez könnyen meg-eshetik.

TEÁGENES : Az leg-könnyebben : hogy *Arsakén* ki-fogjon : mivel, ennek bizonyos meg-rontására, elegendő okokat tapasztalhat benne, erkölcstelen maga viselését látván, és így a' külső tanúkra nem lenne semmi szüksége.

KARIKLÉA : Nincs egyéb hátra, édes *Teágenesem* ! hanem : hogy az Isten ezen elmés iparkodásodat meg-ne-gátollya.

TEÁGENES : Még engem' az Isten soha el-nem-hagyott. Benne bízni öröm és nyereség.

§. V.

Teágenes az Udvarban.

Igy beszéltek emezek egész nap - esttig. Fekünni mentek az-után. És, mivel az előbbeni egy-néhány éjtszakákon, sok bú-gondok miatt, keveset nyugodhattak ; mostanában jó ízűen aludtak.

Más napra kelvén az üdő ; a' parancsolat szerint, *Teágenest* az ebédlő Palotába vitte *Achemen* : hogy, tisztje szerint, a' pohárnoki tudománokban jól meg-taníttassék. Föl-öltöztette őtet új ruhájába, melyet számára az Igazgatóné csináltatott.

A' ruhákon kívül, nyakába arany láncot vetött *Achemen*. Ebben drága kövek, és nagy árú gyöngyök ragyogtak. Ettől vötte-e na-

gyobb ékességét *Teágenes* (mert valóban igen ékesnek teccött); vagy inkább ő adta arra a' fényesebb tündöklésöket; itéllyék - meg azok, kik az érdömöket ösmérik. Mind-az'-által: mind a' ruhát, mind fölül a' láncot igen kölletlenül vötte magára. De egyebet tönnie nem löhetött.

§. VI.

Teágenes' el - tökéllésse.

Minek-utánna, az arra - röndöltetött szolgál-emberek által, a' nagy számú étkek a' Palotába bé - hordattattak; és az asztalon el-is-intéztettek: ime ki-mondhatatlan nagy pompájával oda érkezött az Igazgatóné, és szokott hejére le - telepődött.

Ezek-után a' vendégöknek számán körösz-tül - kosúl eregetvén szemeit, röndjök, és érdömök szerént le - telepítötte kedves Embereit. El - nem - fordíthatta pedig a' Poharaknál - álló *Teágenesről*. Ennek ékessége, a' *Persiai* ruhában, a' láncnak le - függéssével (leg-alább az ő szeme előtt), igen különös és valósággal méltóságos vala.

A' Vendégöknek le - telepödésök után, minnek - előtte az ivásnak üdeje el - jöve; arra kévánta *Teágenest* tanítani *Achemen*: minő módon köllessék a' poharat *Arsakének* kezeibe adni. Erre az oktatásra elég észre - vöhető - képpen meg - neheztelvén (ugyan azért oktatás-
sát

sát el-se-fogadván) egy három-lábú pohár-szék-höz ment, és fel-véven az arany kupákból ama' szöbbiket, így szólla *Achemennek*

TEÁGENES: Nincs semmi oktatásodra szükségöm. Az ijetén gyeröki szolgálatokban eszömet törnöm nem löhet. Magam' gondolatom után járhatok ; eleget-is töhetök Igazgatónédnak. Szükségöd löhetött neköd az ijen oktatásokra : mivel alá-való születésöd' árnyéka, meg-nem-világosíthatta sötét eszödet. Nékem mind üdöm, mind gyakorlásom elegendő arra : hogy magamba bízhasak.

§. VII.

Teágenes' szolgálatja.

Meg-töltötte osztán a' kupát, és azt az Igazgatónéhoz vitte, oly gyönyörű és köllemetös maga viseletével (a' pohár' alját újjainak végső részszeivel alig illetvén): hogy ezen új-módi mind-nyájoknak ugyan, de fő-képpen az Igazgatónénak nagyon meg-teccene. Meg-is-parancsolta a' *Pohárnokoknak*: hogy, ha ki ez-után, e' mai naptól kezdvén, ezzel az új móddal nem élne ; szeme eleibe ne jönné.

Meg-itta osztán a' poharat. Ez őtet inkább föl-gyúllasztotta, mint más több ezer italok. Hörpögetve itta a' jó erős bort, egyszer-is-mind *Teágenesnek* köllemetességeiről gondolkodott. Ugyan-azért: ama' vörös borral, a' szeretetöt-is föl-hörpögette. Szántt szándékkal ki-

nem itta egész fenékig: mint-ha a' bornak ezen maradványait *Teágenes*' számára marasztotta volna, a' régi szokás szerént.

Mind - ezeket lopogató szemekre vévén az oroszkodó *Achemen*; nagyon meg-pirúlt; meg-is-haragudott. Észre-vőtte ezen indulatjait az Igazgatóné; tudni-illik: hogy ráncosodott-össze homloka, és minő irigyek vólnának tekintetjei. Láttá azt-is: hogy súgott valamit azon Tanácsnokok fülökben, kiket, a' többi között, jó barátoknak tarthatott.

TIZEN - HARMADIK RÉSZ.

Achemennek csínje.

§. I.

Achemen' högykesége.

Az ebédi hála után, el-takarodtak a' hivatalosok. Csupán kettőre vala az Igazgatónénak szüksége, kiket-is magánál meg-tartóztatott. Az egygyik *Achemen*, ki ekkor, tele telvén méreggel, elég szomorúan hallgatott. A' második az vala, ki, *Arsake* előtt, e' könyörgésre fakadott,

TEÁGENES: Engedgye-meg, kiráji Főntségöd: ha-hogy ez-után a' szolgálatra rëndöltetöm, e' mostani cifráimat tagjaimra ne vögyem; hanem magaméban szolgállyak.

AR-

ARSAKE : A'-mint akarod. Mert : akár minő fókókkal ékesülly ; szépségödre szolgál.

Le-vetötte tehát a' haszontalan cifrákat , és azokat (az arany láncsal egygyütt) a' Palotában hagyta. Csupán feje'-meg-hajtásával bucsúzott-el az Igazgatónétól. Alig várhatta : hogy *Karikléával* szólhasson. Utánna ment , és ötet így boszszontotta

ACHEMEN : Csak azt akarom vala mondani : hogy, midőn *Arsakétől* el-mentél ; nem csak gyerökösnek , hanem vak-merőnek-is tapasztaltalak. Meg-nem-hajtottad egész testödet. Ezt az első hibádat meg-engedhette *Arsake*. De, ha ez-után-is merevedten hordozod kevéj fejedet ; a' bika-csíkot el-nem-kerülöd. Ezt azért mondom : mert, úgy - mint sógorod , hasznodra nagyon ügyelök.

§. II.

Achemen és Kibele.

Semmit se figyelmezött *Achemennek* előbbeni szavaira *Teágenes* ; hanem: szemeit lába előtt hordozván ; csupán előre léptetött , és végtére e' Rágalmazót-is el-hagyván, *Karikléájához* iparkodott.

Fiával össze-találkozott *Kibele*. Ez a' vén Gerebeny az Igazgatónéhoz méne ekkoron ; hogy, tudni-illik, ötet le-vetköztesse, és az ágyba késérje. Nagyon szerette *Arsake* (a' többi henyélő aszszonoknak szokássok szerént) a' dél-utá-

ni heverést. El - hült pedig a' Dajka ; midőn fiának méjjen-bé-esött szemeire tekintött. Kérdözte szokatlan szomorúságának okát, Erre

ACHEMEN : Anyám (úgy mond)! nékem az a' szarándok Ifjú egész métejem. Szépsége' tüneményével bé-csúszott immár a' Poharak közé. Kevéjen emelgetvén a' kupát, meg-vötte *Arsakének* szívét; új módot-is szabott. Le-gyalázta tehát hivatalomat, melynek mostanában pusztá címjét viselöm — Mért böcsüli? mért szereti ötet *Arseke*? Azért: mert mi (ostobák és élhetetlenök lévén) mint a' néma halak, szünetlen hallgatunk. Ezzel ötet mindig fényesebb pócra segittyük: mert íme eleibe mindenkoron nagyobb hivatalok hengörítettnek.

KIBELE : Ejnye ! Ejnye no !

ACHEMEN : Talán ki-nevecc ?

KIBELE : Hiszen nagy munka ez immár.

ACHEMEN : Ez nem elég : hanem tönni-is köll róla valamit. Annak a' kótyon - fittynek föl - magasztalássát úgy - is löhetött volna az Igazgatónénak végre-hajtani : hogy engömet le-ne-gyalázzon. Menny-dörgős háború ! Annyám ! Vezess ama' gyönyörűségös mátkámhoz. Örö-mest tartózkodom nála ezen állapotomban. Talán látásával - is meg - gyógyúlhatok.

KIBELE : Minő mátkádat emlögetöd Fiam ! Én már arról meg - feletköztem.

ACHE-

ACHEMEN: Mint-ha ezer, meg-meg-ezer volna. *Karikléát* értöm.

KIBELE: Tégöd', Fiam! csak az apró hitvánságok kénzanak: mert a' nagyobbakat . . .

ACHEMEN: Mit? a' nagyobbakat nem tudom. Löhetnek-é ennél nagyobbak?

KIBELE: Az-is: hogy *Karikléa* soha a' te feleségöd nem leszzen.

§. III.

Achemen' dühössége.

ACHEMEN: Mit? *Karikléa* az enyim nem leszzen? Lönni pedig kölletött.

KIBELE: Bár kölletött, de nem löhetött. Mások immár a' röndölésök felölle.

ACHEMEN: Talán szégyönli az a' Szolgáló: hogy egy Pohárnokkal össze-párosodik? Avvagy mi más okát tudhatod?

KIBELE: Jóságomat, Fiam! Mivel én *Arakét* életömnél-is inkább szerettem; magamról-is meg-feletközven, kívánságainak bé-töltéssére emberül iparkodtam: íme bé-csúszott háló szobájába egy Férög, kit *Teágenesnek* mondanak, és csak egy látássával-is annyira vitte a' rakoncátlan-szívü Igazgatonét; hogy előtled-le-pöcsétlött hitét meg-szegje, és tölled ama' *Karikléát* elvögye. És valósággal el-is-vötte immár. Nem csak azt vitte végbe az a' Fitty-firitty; hanem arra-is reá-vötte az Igazgatonét: hogy *Karikléát* Feleségül néki engedgye. El-is-vöszi nem soká.

ACHEMEN: Bátyja a' hűgát? Tűzes menny-
dörgő! Ezt a' törvén meg-nem-engedi.

KIBELE: Későre tudtuk-meg: hogy *Karik-léa* neki nem húga, hanem mátkája.

ACHEMEN: Hallod-é Any! És ezt Te *Ted-*
genesnek el-hiszöd?

KIBELE : Ők lássák. Ebben nekem, se szántanak, se vetnek.

ACHEMEN: Oda ígérte-é a' leánt?

KIBELE: Csupán az Igazgatóné' akarátjára hagyódott : mikor párosodnak - össze.

§. IV.

Achemen' intézetc.

ACHEMEN : Ha erre a' lakodalomra keserő falatokat nem készítenék; kiki azt mondhatná felöllem: hogy eszömmel élni nem tudtam. Egyre kérlek Anyám!

KIBELE : Mit akarsz ?

ACHEMEN : Ha töhetségöd annyira terjedhet ; a' lakodalom' üdejét leg-alább tíz napokra halaszszad. Mert nékem szükség-képpen el-kölle-tik mönnöm.

KIBELE : Hová Fiam hová ?

ACHEMEN: Meg-mondanom nem löhet ;
nem-is akarom. Akkorra meg-tudod, midőn ipar-
kodásomnak jó végét tapasztalod.

KIBELE: Bízok eszességödben.

ACHEMEN: Ha kérdezné valaki : hol lőnék ? minő foglalatosságim volnának ? azt mond :

hogy

hogy majorunkba fekszőm betegön — Istentelen *Tedágenes*! — Hogy mind-azokat, melyek néköm meg-valának ígérve, az Igazgatónéval porrá törettesse; édes húgát mátkájának hazudgya. A'-mi még istentelenebb: az össze-keles' napjának ki-röndöléssét az Igazgatónénak engedte; mint-ha ama' leánnak el-vövéssével el-hitethetné az éles eszekkel: hogy ez törvén-szerént való házasság; nem pedig meg-förtöztetése a' Testvéri Vérnek — Meg-szegették az esküvést, melyet az Istenek-is meg-tartanak. Ezek adták tudtomra: hogy böcsületjököt fön-tarcsam, és azok' rovássára senkit pajkoskodni ne hagygyak.

§. V.

Achemen' el-illantássa.

Minek-utánna ama' szavait elég-keményen el-végzötte *Achemen*; úgy teccött: mint-ha azok után még jobban boszszonkodott volna. Reménjének mostani el-aludtta, szívének minden részeit új lobogásra gyújtotta. Vagy csak ez-is elég lött volna arra: hogy nem csak egy zabolátlan Pogán (a'-micsodás vala *Achemen*) hanem akár-minő-más szelídebb-gondolatú ember-is föl-indúlhatott, sőt föl-zavarodhatott volna.

E' tüzeit tehát, melynek heveivel nagyon föl-gyúlladott, le-csillapítani nem tudván; nem-is-akarván; se eszének bírtoka alá nem édösgetvén; hanem, minden meg-fontolás nélkül, azon álló hejjében nem csak jóvá-hagyván; hanem

nem , mint házi bálvánját , nagy tisztelettelimád-
ván : az Igazgatónak istállójából elő-hozatott egy
fekete-szörű Csöre paripát , mely ez-előtt csupa
pompára ; és , mivel szép vala , mutogatásra
tartatott. Ezt azonnal meg-nyergeltette.

Erre a' Paripára , igen alattomban (el-érkö-
zött immár az éjtszaka) az Igazgatónénak le-
csöndösültte után , föl-ülvén ; egyenesen *Égip-
tomban*-lévő Nagy *Thébába* iparkodott. E' várost
szállássául vötte akkor *Oroondates* ; midőn a'
Szerecsenek ellen ki-nyomúlt. És , hogy az ellen-
ségnek hirtelen-ki-töreködő ár-vizét meg-gátol-
hassa ; mindenünnet szödte , és *Thébába* hordtta
a' Katonaságot.

HARMADIK SZAKASZ.

Teágenesnek, és Karikléának nagy
veszedelmeik.

1. Egyíptom' álladalma.	7. Karikléa' el-vesztése.
2. A' Memfisi dolgok.	8. Karikléa Teágenessel.
3. Arsake Kibelével.	9. Bágoás el - érkezése.
4. Új gyötrelmek.	10. Arsakének utólja.
5. Karikléa veszedelme.	11. El - tévejődés.
6. Karikléa Arsakénél.	12. Új Fogság.

ELSŐ RÉSZ.

Égyiptom' álladalma.

§. I.

Filának esete.

Ebben az üdő tájban, Barna Égyiptom ellen hadat indítottak a' Fekete Szerecsenek. Immár ekkor meg-vala - egyszer - loholva szegény Oro-
ondates. A' Szerecsenek pedig *Fila'* várossának e-
leibe nyomúlván (mivel a' hej az el - foglalás-
ra igen alkalmas vala), azt, leg - kisebb
erőlködés nélkül, szerencsésen el - is - foglalták;
bele - is - takarodtanak.

El-

Első szerencsáját gyarlónak tapasztalván *Oroondates*; minden eszességét arra fordította: hogy leg-több katonaságot teremcsön. Valakit kézre-kaphatott; és csak keze-lába volt: azt a' fegyvernek föl-vételére kényszerítötte. A' nem-akarókat halállal fenyegette. Egész *Égip-tomban* lármázott.

Az a' most említett *Fila* várossa egy oly szigetben vala építve, melyet *Nilus*, két-felé oszolván, körül-kerítötte. Nem messze vala az első zúggótól, avvagy *Viz-omlástól*. El-távo-zott *Elefánttól* két; *Sienétől* pedig három napi járó-földnyire.

§. II.

Filának eredete.

Ezt a' Szigetöt, melyben ennek-elötte az emberi művnek semmi nyomát nem látták, azok a' gonoszok foglalták-el magoknak, kik *Égiptomból* szám-ki-üzettettek. Sok más Cin-kosokat-is vöttek ronda társaságjokba. Ezekkel egyetemben föl-építöttek a' várost, és, minek-utánna kő-fallal-is körül-kerítöttek; *Filának*, az az: *Kertöletnek* nevezték.

Üdö járttával (valamint e' velágon más egyebek-is) kérdőre került a' dolog: ha az a' sziget, mely ennek-elötte el-hagyattatott vala, várossával egygyütt, *Égiptomhoz*-é? avvagy a' *Szerecsenekhez* tartoznék? mivel mind-a'-két országnak határjában épült.

A'

A' Szerecsenek azért mondták magokénak lőnni: mivel azon Víz-omláson innént építtetött, mely mind - eddig természetös határja vala a' Szerecsen Országi földnek.

Ellemben az Égiptomiak azon okból akarták magoknak tulajdonítani: mert a' töllök - számki - üzettetött gonoszoktól építtetött - föl; és (emléközettel föl - nem - érhető üdöktől - fogva) ők bírnák az egész szigetöt.

Illy álladalomban, és ily veszeködésök alatt lévén *Fila'* várossa; nem volt csuda: ha már az Égiptomiaknak, már a' Szerecseneknek bírtokok alatt sénlődött; tudni - illik: a'-mint szerencséjét a' változó üdők hordozták.

§. III.

Régi követség.

Még inkább nem csudálhattuk azt: hogy azon említett *Fila'* várossa, annyi viszontagságok között, soha igazán talpra - nem - állhatott. Ebben az üdő tájban az Égiptomiaknak Uradalmok vala. Magát a' várost *Persiai* katonák őrzötték, egy Hadnagynak igazgatása alatt.

Közel tíz esztendővel ennek - előtte, *Orodateshez* (az Égiptomiaknak akkori Igazgatójához) követséget küldött *Hidaspes*, az egész Szerecsenségnak leg-hatalmasabb kirájja. Viszsa-kérte az Égiptomiaktól *Fila'* várossát, úgy-mint tulajdonát. Viszsa - kérte a' *Smaragd* bányákat - is, úgy-mint azon nevezetös *Trogloditák-*
nak

nak Jóságjokat, kik a' fekete Szerccsenekkel örökös szövetségben éltek.

A' - ki evvel a' követséggel Égiptomnak abba a' várossába érkezött, melyet *Katadupának* neveztek ; és holott akkoron *Oroondates* mulatozik vala : egy vala azon Bölcsék közül , kiket Szerccsen országba *Gimnozofistáknak* neveznek. De ennek követség-beli kérésseit nem csak jóvá-nem-hagyta az Igazgató ; hanem, a' Követre meg-mérgeledvén, őtet vissza-parancsolta. Sőt : ha még az' nap *Katadupából* ki-nem-takarodik, halállal fenyegette.

Az a' *Gimnozofista* , eme' haszon-nélkül-való követségét fontolván ; azt állította leg-nagyobb szerencsájének lönni : hogy egy leánt valami Görög Papnak atyaságára bízhatott ; és ezzel lelke' ösméretét le - csöndösítötte. A' követségnek el-nem-sültte után ; egyenesen haza-ment, és *Oroondatesnek* embertelenségét Kirájja előtt el-beszéllötte.

§. IV.

Hidaspes' okossága.

Az Igazgatónak gorombaságát el - nem-szívelhetvén a' Szerccsen kiráj, a' követközött tíz esztendők alatt (igen alattomosan) szám-nélkül való katonaságot gyűjtetött, kiket-is a' városok' - el-foglalássára - ki - gondolt-új módokban, és a' hadakozásnak különös szer-tartásaiban gyakoroltatta ; és más e' féleket tött, melyek hasznára - is vóltanak.

Mi-

Minek-utánna a' röttentő hadat egészen el-készítötte ; előre-küldötte fris követjeit, megtanítván őket : hogy, *Filába* érközven, mind a' Városnak , mind a' Bányáknak vissza-adássát sürgessék ; mind-az'-által a' Város' lakosival semmi hejtelenségöt ne cselekedgyenek.

Alig mentek-el a' követök ; meleg nyomokba termöött a' kiráj egész seregével. Mert tudván, és mint-egy bizonyosnak tartván : hogy ezen új követsége - is ama' réginél többre nem menne ; őket egyszeriben el-nyomni, és, kevés emberének vesztességével, maga' jószágát vissza-vönni kévánta.

§. V.

Fila' meg - vétele.

A' Követök tehát *Fila'* várossába érközven, a' parancsolat szerént igen okosan viselték magokat ; azzal a' leleménnel élven : hogy ők nem hadnak ; hanem békességnek eszközlői lönnének. Így tehát szorgalmatlanná tötték a' népet. Völök ittak és öttek. A' hadi fortéjokat vagy nem értötték ; vagy el-felejtötték, vagy (a' Követöknek emberiségjökben bizakodván) nem - is visgálták.

Azon-közben (ki-mondhatatlan nagy sebességgel) reájok ütött a' *Szerecsen* Kiráj. Seregének egy részszét az örizetlen városnak egygyik osztáljába hamar, és észre-vöhetetlenül bele-csúsztatta. Tejjes zúr-zavarba hozta nem csak a'

népet, hanem a' Katonákat-is. A' *Persiai* vitézökkel, kik a' várnak védelmére vóltanak, letétette a' Fegyvert. A' tanakodás üdejének hosszát-is kurtábbra szabván, őket azonnal mind a' várból, mind a' városból ki - parancsolta.

Örömet ki-takarodtak az élhetetlen *Pribé*-kők: mert azon temérdök sok fegyverösök ellen, kik a' *Szerecsen* kirájnak mind *Hívei*, mind *Esküdtjei* vóltanak, két-három napnál tovább alig védelmezhatték volna magokat. Bé-ment osztán maga-is a' Kiráj, és oltalma alá vötte a' jó Polgárokat.

§. VI.

Achemen' el - érkezése.

Ezeket a' lengődöző hírekből, az-után ama' Katonáitól-is, kik *Filából* hozzá-jöttek, megértvén *Oroondates*; nagy lármával föl-lázította egész *Égiptomot*. Mindenünnett szödté a' Katonaságot, és maga mellé Nagy *Thébába* gyűjtötte.

Midőn Seregének el-intézésében e' módon foglalatoskodik; *Achemen* - is hozzája érkezött. Csudálkozott mind azonn: hogy nem-hívatva; mind, hogy ló'-halálába vágatott. Bé-eresztetvén, így köszöntötte Urát

ACHEMEN: Isten jó nap' jó Uram!

OROONDATES: Szerencsésen-é?

ACHEMEN: Nem ártana jobb hírrel.

ORO-

OROONDATES: Talán beteg *Arsake*? Avagy, mi más újság a' *Memfisi* Udvarban?

ACHEMEN: Történt valami. De magunk között öröместebb szóllanék.

OROONDATES: Mennyenek, kik nem ide valók — No mi lölt bennetöket?

ACHEMEN: El-fogott, uram, egy gyönyörű görög ifiat *Mitránes*, kit-is általam azért igazít vala *Memfisbe*: hogy, ha úgy teccene, Nagy Urunknak *Babilonba* küldenéd: mivel a' kiráji udvarban igen bé-illenék. Ezt az útban töllem el-vötték, és magokévá tötték a' *Bessai* Katonák, kiknek akkori vezérjök *Tiamis* vala. Ott *Mitránest* le-vágták. *Memfisre* ütött osztán *Tiamis* avval az Ifjúval, és a' *Bessaiakkal*. A' Csátát Feleségöd' okossága távoztatta-el. *Tiamis* fő-papságába vissza-tétetött. *Kalaxiris* (haza-érközttének napján) meg-halálozott. Azt az említett szép Ifiat magához vötte *Arsake*. Reá sok kincsöt; több jó akaratot vesztöget.

OROONDATES: Más valami nem-jót halottál-e felölök?

ACHEMEN: Azt nem mondhatom. Az Ifjú igen tisztösségös, és böcsületét szereti. A' vég-lági törvének felöl-is józanúl gondolkodik.

OROONDATES: Nem félhetni tehát.

ACHEMEN: Csupán attól: ne-hogy hízé-ködésökkel, vagy erőszakkal rosza-vitessön.

OROONDATES : Tüzes menny-dörgő! Ezt *Arsake* ne cselekdgye, mert . . .

ACHEMEN: Nem cselekszi; ha az Ifiat *Memfisből* el-parancsolod. Másként

OROONDATES: Hát ő nékem csak Feleségöm? és nem Hitesöm? Hallod-é *Achemen*! Ezt én boszszúlatlan el-nem-hagyhatom. A' rosznak pedig elejét vönnöm kölletik.

ACHEMEN: Ugyan ezért jöttem. Uram előtt semmit se akartam titokban tartani.

OROONDATES: Más egybet nem hoztál?

§. VII.

Achemen' gondjai.

ACHEMEN: Igaz bizon: majd el-is-felejttem: Van ott avval az Ifiúval egy Leán. Ezt ő elsőben *Húgának* mondotta; az-után *Mátkájának* hazudta. Inkább az Istenökhöz, semmint a' Teremtmenyökköz hasonlít. Hozzá - képest *Ágyassaid* csak fittyek; nem csak azok, kiket *Memfisben* hagyta; hanem ezek-is, kiket magadhoz ide hozattál.

Még több ijeket szóllott *Achemen*, melyek *Karikléa'* ékességének nagy tanúi löhettek. Azt reméllötte pedig ezökkal: hogy, ha ötet az Igazgató maga' *Ágyassának* fogadgya (a'-mint reméllhette-is, annak erkölcsjeit jól tudván), azt az-után még-is (meg-emléközven ennek a' titoknak ki-nyilatkoztatássáról) meg-hálálás gyanánt, néki engedi.

Esz-

Ez volt ez, a' - mi *Achemennek* kerekét megkente, és nagy *Thébába* sürgette. Mert: *Karikléának* el - vétele felől semmi üdvösségös fortéjt nem gondolhatván; a' házasságnak el-nyeréssére úgy intézte-el iparkodássait: hogy annak birtokára valami lépcsőkön ügyeközzön.

§. VIII.

Oroondates' röndölésse.

Mind-ezöket hallván; által - is - értvén az elmés Igazgató: újra meg-boszszonkodott mind *Achemenne*; mind Feleségére. Két indulatok rongálták; pedig nagyon ellenközők. A' *Harag*, melyel Felesége ellen dühösködött. Az - után: a' *Szeretet*, melyel *Karikléát* (noha még testi szemével nem látta; de, dicséreteit hallván, maga előtt lönni képzelte) már-is körül-karolni láccatott.

Boszszonkodott *Achemen* ellen-is: mert, noha Feleségének otthonos csínjeit (*Házának Ura* lévén) türhető-képpen hallotta: hogy jóra fordíthassa; azt mind - azon-által gyomráblól nem szenvedhette, ki azokat néki meg-jelentötte.

Hogy tehát mind a' rosznak elejét vögye; mind avval a' nevezetös *Karikléával* szembe-kerülhessön: magához hívatta *Bágoást*, ki ama' *Herülttek* között, kik mostonában az Igazgatónak táborába vóltanak, fő - embere, és hűségöse vala.

Ezt ötven Lovancokkal *Memfisbe* küldötte ama' Fiataloknak el-hozattatássa végötte. Megparancsolta pedig erősen : hogy, se itt *Thébában*, se az-után *Memfisben* ne múlassanak, hanem mennél-előbb elő-állítanak a' Fiatalokat, akárkinek birtokában lönnének. Adott néki két Leveleket-is. Egygyikét *Arsakének*, a' másikat *Eufrátesnek* írta, ki akkoron *Memfisben* (az Igazgatónénak fényes Udvarában) az ott-hagyatott *Herültteknek* Elöl-járójok vala. A' két leveleknek mássai ezek :

§. IX.

Oroondates levelei.

Feleségének, ha nem Hitessének-is minden Jókat kíván *Oroondates* az Igazgató.

Ama' két Fogy Test-véröket (*Karikléát* és *Tedgenest*); Urunk' szolgálatjára röndöltetött szépeket, magadnál meg-nem-tarthatod. Küld tehát hozzám szántt akaratból; másként arra fogsz kényszeríteni: hogy erőszakkal el-vigyem. Ha valami-képpen ezen parancsolatomnak nem engedelmesködöl; könnyen el-hitethetöm magammal: hogy mind igazak azok, melyeket felőled fül-hegygyel hallottam. Ebben maradgyunk.

OROONDATES EUFRATESNEK.

Hogy Udvaromra jobb gondot nem viseltél; akkor fogod bizonyos okát adni, midőn szerencsésen vissza-érközők. Azomban ama' Gö-

rög

rög Fiatalokat (*Teágenest* és *Karikléát*), kik, a' - mint hallom, *Arsakának* társaságában mulatnak ; minden ok - vetetlenül, minden késedelem nélkül, *Bágoásnak* kezeibe juttasd. Ha ezen parancsolatomnak bé - töltéssét, vagy el - mulasztod ; vagy továbbra halasztod : tudd - meg : hogy leg - nagyobb - szemű láncokkal meg - kötöztetve, *Thébába* hozattatlak. Ebben maradgyunk.

M Á S A D I K R É S Z.

A' Memfisi dolgok.

§. I.

Tiamisnak szorgalma.

Azon említett két leveleket kezéhez vévén *Bágoás* (melyekre maga pöcsétjét nyomta *Oroondates*), tüstént meg - nyergelte lovát ; és, ötven katonákkal föl - ülven, *Memfis* felé megindult — Maga pedig az Igazgató (rőndbe szödvén a' Katona - újoncokat) azokat fegyverbe öltöztette. Veleik egygyütt *Thébából* megindult, és a' *Szerecsenek* ellen nyomult. Magával vitte *Achement* - is oly őrizet alatt, melynek vigyázása felől nem gyanakodhatott. Az ütközetöt továbbra halasztani nem akarta. De

térjünk mi addig *Memfisbe*, és lássuk: mik adták - elő magokat az Igazgatónénál, még *Oropondates* ama' katonai röndölésöket meg - tötte.

Minek - utánna *Tiamis* (édes atyját el - takarítván) egész jussal bírta a' *Memfisi* Papságot; a' papi foglalatosságokból ki - bontakozván, *Tedgenesnek* és *Kariléának* boldogságjok felől kezdötte szorgalmatosságait. Azoknak hol - léttöket a' Nevendék Paptól meg - tudván, egyenesen az Údvarba ment, és felöllök meg - kérdezte *Arsakét*.

§. II.

Tiamis Arsakénél.

TIAMIS: Hol vannak (úgy mond), Aszszonom! azok a' Görög Fiatalok? Ezek (több fontos okokra nézve) az enyimekhez tartoznak. Őket édes atyám (éppen halálának szem - pillantással előtt) lelkömre kötötte minden szerencsájökkel.

ARSAKE: Lelködre kötötte tehát? Ezt ő igen okosan tötte.

TIAMIS: Nem csak meg - parancsolta: hogy azoknak gondjokat visellyem; hanem, végső könyveinek ki - csordúltta után, szinte esedözött előttem: hogy őket, valamint testvéreimet, oly böcsületben tarcsam; minden tehetségömmel segicscsem, és (ha a' szükség arra kényszerítene) védelmezzem - is.

AR-

ARSAKE ; Védelmezzed tehát ? — Ezt még okosabban cselekedte apád.

TIAMIS : Köszönöm tehát azon szívessé-
gödet, hogy őket (ezek alatt az egy - néhány
napok alatt, midőn velem társalkodniok nem
lőhetött) magadhoz bé - fogadtad , meg - is -
vendéglőttem. Már most arra kérlek : hogy,
ezen kedves zálogimat, kezeim közé vissza-
szolgáltasd.

§. III.

Arsake' nyakassága.

ARSAKE : Csudálatos dolog ! Ugyan - azért
meg - se - foghatom : hogy, beszédödnék kölle-
metős elején, meg - dicsértél azon emberiségöm-
ért : melyel azokat a' *Szarándokokat* magam
mellé vöttem, meg - is - vendéglőttem. Mos-
tanában pedig (hirtelen meg - másolván gondo-
latodat) arra iparkodol kényszeríteni : hogy ab-
ból az előbbeni emberiségömből hirtelen ki-
vetközzem ; és vagy ne akarjam, vagy lőhetet-
lennek mondgyam ki - tartássokat.

TIAMIS : Eszöm' ágában se vőlt, Aszszo-
nom ! hogy ezeket kívánnyam. Eleve el - hitet-
tem magammal : hogy itt nálad jobban ki - nyug-
hattyák magokat ; sem - mint, ha őket magam'
szállássába fogadnám. De, mivel vendégjeim fe-
lől szorgalmatoskodnom kölletik ; azt akarnám
töllök meg - tudni : örömetst mardnak - é nálad ?
vagy talán hazájokba örömetstebben mennének.

ARSAKE: Ezökre a' kérdésökre könnyen meg-felelhetök magam-is. Ott minden ember leg-öröместebb múlatoz, holott sem mi nélkül nem szükölködik.

TIAMIS: Eszem - iszom őket bóldogokká nem töszí. Ők nagy Nemességnek ivadékjai lévén; ezen-fölül: a' forgó szerencsének szem-látomos példáira tétetvén; nem vélem: hogy más-valamiről gondolkodgyanak; hanem: hogy, Hazájokkal egygyütt, szülőjüket-is meg-lássák, és azokat körül-karolhassák.

ARSAKE: Látom ugyan: hogy okoskodásidnak szövevényei elég türhetők. Dicséröm - is eszödet: hogy engömet nem boszszantani jöttél; hanem le-csillapítani ügyekszöl. Mind-az'-által: azoknak a' Szarándok fiataloknak Udvaromból ki-takarodtokat, bizonyos légy benne: hogy meg-nem - engedöm; de, ha akarnám - is; meg-nem - engedhetném.

§. IV.

Okoskodások.

TIAMIS: Mi okra nézve mondhatod: hogy Udvarodból ki - nem - ereszthetöd?

ARSAKE: Arra az okra nézve: hogy ők minden-képpen inkább hozzám, mint te hozzád tartoznak.

TIAMIS: Hogy - hogy, aszszonom!

ARSAKE: Mivel ezek néked barátid; de nekem valóságos szolgálaim.

TIA-

TIAMIS: Szolgáid? — Minő jussal?

ARSAKE: Hadival.

TIAMIS: Nem gondolom.

ARSAKE, Nem - de - nem azon Ifiú ez, ki *Mitránestől* el-fogattatott. A' Fogojnak pedig szolgálnia kölletik.

TIAMIS: Aszszonom! Nem tagadhatom ugyan: hogy ő legyen azon Ifiú. De, ha az egész történetöt hallottad; Te se tagadhatod: hogy, minek -utánna ő *Bessába* érkezött; utóbbi hadi jussal vissza - vétetött, és így előbbeni szabadságába vissza - állítatott. Az utóbbiakat pedig az előbbenieknél hatalmasabbaknak tartják a' tudósok.

ARSAKE: Tucc - é még többet?

TIAMIS: A' többi között azt-is: hogy mostanában nem hadakozunk, hanem békességben élünk. A' *Had* rabokká; de a' *Békesség* szabadokká teszi az embereket. A' szolgálatra való kárhoztatás *Kényesség*; de a' szabadság a' természetnek jussa.

ARSAKE: Én még-is őket igazságosan bírom. És ebben meg-maradok.

TIAMIS: A' *Had*, avvagy *Békesség*' uradalmaiban nem a' puszta szavak vagy *Vitézek*, vagy pediglen *Ügyészek*. Itéletöt se tősznek; hanem a' józan *Ész*, és az áldott *Törvény*, melyet édes *Őseink* böldegülésunkra szőrzöttek. Ha ezeket szorgalmatosan olvasgattad volna; szebb

szebb magyarázatját tudnád az *Igazság* szónak. A' szabad embert szolgálatra kényszeríteni (főképpen: ha tulajdonát el - adni nem szándékozik) ; éppen nem *igazság*.

ARSAKE : Ő magát, fülem' hallattára, az én szolgámnak lönni vallotta. Köll-e több ?

TIAMIS : Ha mondotta - is ; tisztességből ; nem kötelességből mondotta. Ugyan - azért: tölled többet várhatni.

ARSAKE : Ez már elég lesz.

§. V.

Arsake' boszszonkodássa.

TIAMIS : Hát még a' *Tisztesség*, aszszonom ! Hát még a' szép *bír - névnek* ki - szabhatatlan böcse hová lött ? Ezeknek fönn - tartására vajjon nem tartozik - e a' teremtött állat ?

ARSAKE : Hát, ha ezekkel nem gondolok ?

TIAMIS : Köztünk maradgyon a' szó aszszonom : de bizonyos légy abban : hogy nem fog böcsületödre válni, ha (az emberek' szavaival semmit se gondolván) azt a' fiatal és gyönyörű szarándokot oldalad mellé csatlod.

Ezen szavainak utólja felé lévén *Tiamis* ; elevenjére hágott az Igazgatónénak. Mert, ezeket hallván, magát meg - nem - tartóztathatta. Az történt véle, a' - mi más kacérokkal szokott. Ha szerelmöket senki se
gya-

gyaníttya ; védelmezésökre bátorok , noha néha el-is-pirúlnak. De , ha egyszer ki-nyílnak ; elsőben meg-rettennek ; az - után vak - merők ; végtére szemtelenök lesznek.

Mind-ezök , mind - ezökhöz ijen hasonlók nagyon gyötörhették *Arsakét*. A' gondolattal vala *Tiamis* felől : hogy gondolatjait által értötte. Ugyan-azért telédes-tele-telvén vak - merőséggel , meg - vetötte nem csak a' Fő - papot , hanem papi hivataljának méltóságát-is.

§. VI.

Tiamis' ki - menetele.

ARSAKE : De várakozz csak szép virág ! A' mi *Mitránessel* történt ; az mind - eddig nincs meg-engedve. Ki tudgya ! ha meg-nem-lakolsz érötte ? Löhet oly üdö , melyben annak Gyilkossait ráncba szödi *Oroondates*.

TIAMIS : Akkor én-is ott löszök. De nem az most a' kérdés. Azt akarom meg-tudni : ha azokat a' Fiatalokat magad mellett tartod-é ? avvagy hozzám eresztöd ?

ARSAKE : Bizonos légy benne : hogy azokat magamtól el-nem-eresztöm. Mert : ha azt a' durva Görög Ifiat goromba szokássaiból ki-tisztogatom ; magam fogom ötet Bátyámnak által - küldeni.

TIAMIS : Lássad Atyafi ! De . . .

AR-

ARSAKE: Oroszkodgy, a' - mint akarsz, az *Igazság* és *Tisztesség* névvel. Az e' - forma nevekre nem szorúlt az a' szeméj; kinek hatalma messze terjedött. Mind-ezeknél töhetősőbb az akarat. Szép szerivel menny-ki szobámból; mert meg-eshetik: hogy, Uraságodra nézve-is, ki - kénszerícsselek.

TIAMIS: Elég nyilvánosan mondád; de egyszer-'s-mind elég gögösen-is. El - megyek igen-is; azt jelentvén fejedre: hogy nyomodban immár a' büntetés; nyak - csigádon az igaz Istennek ostora.

HARMADIK RÉSZ.

Arsake Kibelével.

§. I.

Arsake' gyötrődésse.

Ama' civakodások után, *Tiamis*, igen méj gondolatok között, haza ballagott. *Arsake*, háló-szobájába jöven, magához hívatta ama' kopott-fogú gerebjét: hogy, e' mostani kétségös álladalma felől, vele tanakodgyon. Meg-ütközött nem csak ama' Fiatolok' dolgán; hanem azonn-is: hogy *Achemen* el-tűnt, és mind - eddig vissza-se-tért.

Hogy ama' *Vén - bús* el - jött; leg - isleg - elsőben azt kérdezte tőlle *Arsake*: Fiának hol-

hol-léttéről tudna-e valamit? Hol ezt adta, hol azt feleletül a' Dajka. Ezt észre-vévén, így szólla

ARSAKE: Már most tehát mi tévő lögyek? Hogy úszszak-ki e' hínáros tóból, melybe esztelenül bele-buktattál. Semmit se tágit a' szerelem, sőt mind-egyre inkább, meg-meg-inkább szorongat. Fújja a' szikrát *Teágenes'* látása. Ő pedig sokkal szilajabb, mint kezdetben vala. Hát, ha őtet birtokomba nem keríthetöm.

KIBELE: Még ettől nem félhetünk. Sok dolgot meg-fordíthat az üdő. Med-hódította a' kemén szíveket-is.

ARSAKE: Az övét meg-nem-hódította. Eleve ugyan, színlott ígéreteivel élesztgette bennem a' szerelem-szikrát; de most, szemem' láttára, fülem' hallattára meg-vet, és kerekdeden ki-mondgya: hogy se lelkének se testjének nem köllök.

KIBELE: Ez ugyan benne türhetetlen nyakasság. Csak okát tudnók!

ARSAKE: Hát, ha tudgya, nem csak azt: hogy *Achemen* el-ment; hanem azt-is: hová? és minő okra nézve? Hallhatta tehát nem csak azt: hogy *Thébába* ment; hanem annak okát-is: hogy, *Oroondates* előtt, házának mostani áldalmát elő-allicsca; és így engöm' Uram előtt le-roncsol.

KIBELE: Hogy *Achemen* az Igazgatóhoz indúlt; és immár *Thébába*-is érkezött: gyaníthat-tya *Teágenes*; de bizonyosan nem tudgya. Néki jelentötte - volna - é - meg azon alattomos útját, melyről édes anyjának se szóllott valamit?

§. II.

Arsake' haragja.

ARSAKE: Rosz fiadnak el-illantássával, én ugyan, hallod-é (ha bár Nagy *Thébába* ment-is) nem sokat, avvagy inkább semmit se gondolok. Ha *Oroondates* haza - ér; elő - vöszöm aszszoni fegyvereimet. Hízelnködni fogok néki, és töttetni ártatlanságomat. Bizonos vagyok benne: hogy, ha a' többibe bele - sülök - is; de könyveimnek záporát ki-nem állhattya.

KIBELE: Ez mind jó lönne, ha úgy vöhetnök hasznát, a'-mint gondollyuk.

ARSAKE: No mi lölt ismétt? Talán azt gondolod: hogy, annyi üdeig hív tanítványod lévén, mesterségömet nem tudom. Én nem csak egynek, hanem ezröknek meg - csalássára alkalmatosnak vélem magamat.

KIBELE: De az lönne ám a' röndös: ha (minek-elötte *Teágenes'* szívét meg-vösszszük) hozzá-való hajlandóságodat meg-órollya Urad. Hát, ha vele egy szót se beszélhecc, még-is meg-lakolod töttödet?

ARSAKE: Rajta tehát *Kibele!* Nagy a' veszedelem, melyben csavargok. Vödd-elö min-

minden mesterségödet. Abba-ne-hagygy semmit; a'-mi ügyemet föl-gyámolíthattya. Tudd-meg pedig: hogy, ha magam felől kétségbe eshetök; akkor osztán veled - is meg - lakoltatom ostoba cselekvényidet. Te lészel az első, ki Fiad' gonoszságának gyümölcscsét meg - öszöd: mivel annyira el-andalodtál: hogy felőlle semmi tudósítást nem vöttél. Vigyázz tehát magadra. Hogy-ha *Teágenest*, egy - két napok alatt, meg-nem-hódíthatod (egy szó, mint száz); fejeddel jádzol.

§. III.

Kibele' tanácsosa.

Az Igazgatónénak utolsó szavát hallván a' harcsa - szájú dajka; nagyon meg - röttent. Mennél vénebb volt; annál örömebb élt: mivel hozzá szokott. A' halálal - való fenyegetésre, nem csak (a'-mint mondtam) meg-röttent; hanem (hogy magához tért) meg-mérgelődven; elő-vötte a' végső módokat. Sem-mint maga el-veszszön; inkább másnak el-vesztéssére töreködött. Tehát: egy kevés gondolkozása után, így szólla

KIBELE: Fiamról gyanakodnod nem löhet. Te, a'-mint tudod, alattomban üzted szerelmes-ködésseidet; reája tehát nem foghatod: hogy azokat tudta. Töllem se hallotta.

ARSAKE: Nem az most a' kérdés: hallotta - é? nem - é? hanem az: vagyon - é va-

O

lami

lami remény *Te á g e n e s n e k* meg - hódulása felől ?

KIBELE: Ha így bánsz vele ; semmi sincs. Mit hízelköcc néki ? Aszszonja vagy : parancsolly. Húzd a' kaptára.

ARSAKE : Bizon : mondasz valamit.

KIBELE: Elsőben ugyan foghattak valamit rajta kecsegtető szavaid : mivel még akkor szíve meg-nem-átalkodott. Most immár : mivel ellenöd parasztosan föl-támadott ; add értessére az esze-veszöttnek : hogy ő Jobbágyod , nem pediglen Szeretőd.

§. IV.

Kibele' kegyetlensége.

ARSAKE: Már látom : hogy a' durvább módokhoz fognom kölletik.

KIBELE: Ha még egyszer meg-veti esdek-lő szavaidat ; vonasd a' kalodába. Avvagy azt se várd ; hanem ebben a' pillantásban kénoztasd-meg a' vak-merőt. Meg-látod : hogy, valamint a' gyűrűt, újjadon forgathatod.

ARSAKE: Oh lösz-é belőlle valami ?

KIBELE: Hogy ne lönne ? Szokásba vöttek az ijetén Fitty-firittyke Szeretők : hogy , kik velök édesdedön bánnak ; azoknak gyöngeség-jöket ki-nevetik. Ha pedig, vagy a' hatalmat, vagy a' csapásokat érzik ; testjökkel egygyütt, gondolatjokat-is meg-adgyák.

AR-

ARSAKE: Oh de vajjon hogy láthassam, hogy szemlélhessem annak a' gyönyörű testnek irgalmatlan kénzássát, melyet én ki-mondhatatlan-képpen szeretök.

KIBELE: Ennél könnyebb nem löhet.

ARSAKE: Hogy - hogy gondolod?

§. V.

Kibele' tanácsosa.

KIBELE: Elsőben ugyan: titkold, ha löhet, ezt az aszszoni gyöngeségödet, melyel bizonyosan nem mész meszsire. Kegyetlenebb szeméjt vöhecc magadra. Eröltesd - reá magadat: meg - látod: hogy benned a' kegyetlenség természeté válik.

ARSAKE: Soha el-nem-szenvedhetöm.

KIBELE: Annak az Ifiúnak kegyetlen megkénzássai, melyeket még mostanában el-nem-szenvedhecc; meg-hozandgyák azon gyönyörűségeidet, melyek után már régtől fogva vágyódsz.

ARSAKE: Istenem! Istenem! hogy löheszön ezökre a' kénzásokra kárhoztatnom azon Iñat, kit én valósággal böcsületösnek, és éppen ártatlanak gondolok. Soha én ezt el-nem-tűrhetöm.

KIBELE: Ne tégy egyebet; hanem: add ötet *Eufrátesnek* kezébe. Adgy néki elegendő töhetségöt arra: hogy vele azt cselekedheti, a'-mi kedvét tartya.

ARSAKE: De mi okot mondgyak ellene: hogy ezt *Eufrátes* biztosan cselekedgye?

KIBELE: Fogd-reá: hogy alattomos gonoszságba kaptad. Avvagy kölcsd-reá: hogy tisztességödet ingerlötte légyen. Könnyebb lösz hallani, mint látni a' kénzásokat.

ARSAKE: Ez pedig örökké így tarcson?

KIBELE: Éppen nem. Ha észre-vösszük: hogy szívének fagyja enged; nyakassága hajól: löhet a' csapásokon (a' meg-javulás' lépcsőire tekintve) valamit tágitani; avvagy (ha egészen meg-jobbúlt) föl-is-hagyni azokkal. Ennél jobbat (ezen üdőkben, és környülméneken) nem - is töhetni.

NEGYEDIK RÉSZ.

Új gyötrelmek.

§. I.

Teágenes' fogsága.

Az Istentelen Dajkának javallássait el-fogadta, bé - is - töltötte az irgalmatlan Igazgatóné. Tudni - illik: kétségbe esvén a' mérges Szerető; Szeretőjét nem szánta. Örömet meg - boszszulta a' rugásokat. Ötet tehát *Eufrátesnek* kezeibe adta.

A' *Herültteknek* ezen Elöl - járójok (maga könyörületös szívü lévén) által - adta

a'

a' Rabot ama' kő - szívű társsainak, kik (kivetközven az emberiségből) annak lábaira vas bilincsöket vetöttek. Önni se adtak néki. Meg - is - korbácsolták.

Kérdözte ugyan öket *Teágenes*; mi vétke volna: hogy a' tömlöcöt meg - érdömlötte? mert abba zárták, mely, a' többi között, legméjebb, 's - leg - úndokabb vala. Meg - kérdözte azt-is. kinek parancsolatjára sanyargattatik? mert eme' *fél - férfiak* két - annyira gyötrötték; mint *Arsakének* parancsolatjából értöttek.

E' kérdésökre semmit se feleltek a' *Nem - emberek*. El - únván a' sok fartatásokat; azt mondották hazugúl: hogy gyöngébben bánának véle, mint vagy a' parancsolatban volna, vagy meg - érdemlené. Senkit se eresztöttek hozzája, ki - vévén ama' vén sátánt, ama' vén késértetöt.

§. II.

Kibele' ravaszága.

A' Dajka tehát, minek - utánna *Teágenesnek* tömlöccébe érkezött; úgy töttette magát: mintha néki alattomban, és lopva hozná az eledeleket: pedig a' világos parancsolat ellen, megkönyörülvén rajta. Színlötte ravasz könyveit; mintha meg - akárná - siratni.

Hazudott a' vén szerszám, mind szavában, mind cselekedetjében. Mert: oda-jöddögéléssének valóságos oka az vala: hogy *Teágenesnek*

gondolatjait ki - vögye ; és azokat az Igazgató-nénak meg - vigye. Tudni - illik : meg - akarná - é föl - tételeit másolni ? akarna - é *Arsakének* engedelmesködni ?

De *Teágenes* (valamint ez - előtt mindenkor , úgy mostanában - is állhatatosan) ember maradt a' talpán. Most még inkább ellenök-mondott az illetlen kívánságoknak. Testje ugyan nagy csapások alá vettetött ; de szíve (a' tiszta életnek gyönyörködtető érdemeivel föl - ékülve lévén :) vígan engesztelte a' nyomorúságokat.

§. III.

Kibelének gondjai.

Ily keserves állapotokban forogván az ártatlan *Teágenes*, semmi más nem könnyebbitött fájdalmain , hanem azon - egy örvendetes érzés : hogy mind - ezeket *Karikléájáért* szenved. *Kibele* előtt - is szünetlen *Karikléának* nevét emlegeti vala : őtet édes lelkének , szeme' világjának , szívéből - szakadtának , és más e' - félének igen edösdedőn nevezvén. Fejét - is csupán abban törni láccatott : hogy löhetne ezen szenvedéseit *Karikléának* tudtára adni.

Ennek az Ifiúnak állhatatos maga - viselést tapasztalván *Kibele* ; reája (mint - ha *Aszonjának* parancsolatjából származna) nagyobb kénzásokat szabott. Ezt pedig éppenséggel

Arsa-

Arsakének ki - nyilatkoztatott parancsolatja ellen cselekedte a' gonosz. Mert ez őtet nem holtig gyötreni ; hanem kevés üdeig meg - ijeszteni kívánta. De ezen új csapások után - is meg - állapodott *Teágenes* régi erkölcsében.

Mind - ezeket fontolóra vévén ama' meddő tehén ; most vöhetette leg - elsőben eszére : minő veszedelmek között tántorog. Mert : ha fia ezöket *Oroondates* előtt ki - nyilatkoztatta ; tudta : hogy maga lönne az első , kit vagy a' Bitó - fához , vagy éppen a' Pelengérhöz kötnöznek a' kegyetlen Poroszlók.

Ezek - után a' Férj - fiaknak szokott állandóságokról - is gondolkodván ; tartani kezdött attól - is : ne - hogy *Arsake*, ennek az Ifiúnak meg - törhetetlen nyakasságát látván, mérgében maga magát meg - öllye. Már ekkor maga fejére - is várhatta a' le - nyakalást.

§. IV.

Kibele' roszasága.

E' jövendő inségöket szeme eleibe tévén *Kibele* ; egy irtóztató gondolatra vetemődött. Vagy törik vagy szakad ; meg - akarta *Teágenes* törni. Ha - hogy ezzel elő - nem - menendene , akkor osztán eget a' pokollal össze - kívánta - zavarni.

Ezen menny - dörgésseinek sebes nyilaival szegén *Karikléára* célozott. Már akkor ,

midőn *Arsakéhez* meg-indúlt; halálának módját el-intézi vala magában. Igen jó szívvel látta őtet az Igazgatóné: mivel *Teágenes* felől örömet hallott volna ojatént, melyet szája' kénjére fordíthatott volna. De rossz hírokkal jöven, így kezdötte

KIBELE: Minden fáradságunk hasztalan. Semmit se tágit az a' szilaj ember. Hová-tovább; föl-tételében inkább meg-gyökösödik. *Karikléan* kívül senkit se emleget. E' leánnak mind élete, mind neve, gyönyörűségöse töszí a' kénok' el-szenvedéssét. Rajta tehát aszszonon! nyúllyunk az utolsó módokhoz. Hallyon-meg *Karikléa*.

§. V.

Arsake' kegyetlensége.

ARSAKE: Mit akarsz ezzel mondani?

KIBELE: Hallyon-meg, mondám: mert *Teágenest* ő tartya állhatatosságban. Ha nem lösz, a'-kit szeressön; hozzád hajólhat.

A' kegyetlen Dajkának ezt a' javallását elfogadta az irgalmatlan Igazgatóné. A' megvetött szeretetnek lángadozó tüze (fő-képpen ekkor, midőn *Teágenesnek Karikléához* hajladozó szívességét újra meg-értötte) oly boszszúállásra ingerlötte az Istentelent: hogy, ha talált volna; a' halálnál-is nagyobbat el-követött volna. Így szolla tehát nagy örömében.

ARSA-

ARSAKE : Jót javallottál *Kibele* ! Hogy pedig a' leánt életében ne hagygyam ; ki végzésse felől magam gondolkodom.

KIBELE : De találhacc-é egy valakire, ki őtet (puszta parancsolatodra) meg-öllye. Maga a' halál (midőn érötte el-jövend) kételkedni fog abban: ha e' velágot meg-foszsza-é e' Széptől ? Ez pedig úgy vagyon.

ARSAKE : Ha akarom ; hatalmammal élhetök. És élni-is fogok.

KIBELE : Igaz ugyan : hogy hatalmad alatt vannak mindenek. De az-is igaz ám : hogy, a' *Persiai* tanácsnak híre nélkül, senkit megöletnöd nem szabad.

§. VI.

Kibele' kegyetlensége.

Mind ezeket úgy adta-elő *Kibele*, mint-ha máskép'a' dolgot el-nem-végezhette volna. De bizonnára maga' kedvét kereste: hogy *Karikléát* maga tehesse szerencsétlené. Felele

ARSAKE : Én ugyan, *Karikléa* ellen, egy halálos vétket ki-gondolhatok.

KIBELE : De vajjon a' *Persiai* Birák előtt meg-vittathatod-é ?

ARSAKE : Ez' enyimek előtt mért ne ?

KIBELE : Ha annyira mész-is : hogy a' ki-gondoltt vétket a' déli nap-fénynél világosabban elő-állíthatod ; *Karikléa'* szépsége még-is elegendő arra : hogy, ha valósággal vétkes-is,

a' Férj - fi bírák előtt ki - igazúlyon — Hanem, ha néked úgy teccik; mérget adok *Karikléának*. Ezt pohárba vögyíteni jól tudom. Nem első próba előtttem. Hirtelen halálának okát szomorúságára foghattuk, mivel *Teágenest* elveszöttnek lönni gondolta. Reám bízhatt tehát az egész remeket.

ARSAKE: Mennél - előbb, annál jobb.

KIBELE: Én tehát el - megyek; és menten a' dologhoz fogok.

Ö T Ö D I K R É S Z.

Karikléa' veszedelme.

§. I.

Kibele' ravaszsága.

Ki - ment valóban az Igazgatónénak igyalázatos szobájából az Istentelen Dajka; és, a'-mint meg - ígérte; menten a' dologhoz fogott. Utját tehát elsőben egyenesen *Karikléához* vötte. Ez akkoron (minden vigasztalásokból ki - fogyván; és *Teágenessének* se élttéről, se holttáról semmit se tudván) mit töhetött egyebet a' sok sírásnál?

Annyira vitték immár el - tűrhetetlen bánatai; hogy azokról az alkalmatos módokról gondolkodni kezdene, melyeknek egygyikével böcsületösen ki - végezhetné magát ebből az

ár-

árnyék velágból. Nem jött haza *Tedgenes* a' szokott üdöre. Mely szokatlan dolognak okát kérdezgetvén ama' fonnyadt dajkától; nem érthetött tőle semmi bizonyost. Most is: hogy *Arsakétől* vissza - jött, és szobájába bé - lépett; így szólla

KARIKLÉA: Szólly már egyszer igazat; de azt - is ojast: hogy el - löhessön himnöm.

KIBELE: Szegén Leán! be meg - sajnállak. Mért sanyargatod úgy - annyira magadat?

KARIKLÉA: Hol van *Tedgenes*?

§. II.

Kibele' haszugsága.

KIBELE: Ne szorgalmatoskodgyál *Tedgenesöd* felől. Valami kis hibájáért, melyet pohárnoki hivataljában el - követött vala, házi tömlöccébe, nem mondom: hogy záratta; hanem csupán tétette az Igazgatóné. De ki - eresztötte immár; mivel könyörögtem érette. Estére bizonyosan itt terem.

KARIKLÉA: Az Igazgatóné tehát oly kegyességgel viseltetött hozzád: hogy meg - hallgatta könyörgésödet.

KIBELE: Egy kis ravaszsággal éltem. Reá - vöttem tudni - illik aszszonomat: hogy a' házi kápolnában áldozatot tögyön. Ekkor valakit a' házi tömlöcbe vagy bé - rekeszteni; vagy benne meg - tartani, csupa szentség - törés. Így tehát ötet ezen szavaimra ki - eresztötte.

Most

Most immár előbbeni szolgálatját ismét folytatta. Esttére (a'-mint mondtam) bizonyosan itt terem.

KARIKLÉA : Istenem - Teremtőm ! higgyek - é vajjon annak, ki számtalanul meg-csalt ? soha se tudom !

KIBELE : Ha nem hiszöd ; jöjj vacsorára hozzám : mert meg-hagytam *Teágenesnek* : hogy téged' ne másutt ; hanem nálam keressön. Jöjj (mondám) vacsorára hozzám ! és tapasztalni fogod : hogy akkorra mindönök megtörténnek azok , melyek veled a' bú-bánatot el-felejtetik. Tudd - meg pedig : hogy hazunni nem szoktam. Csupán arra kérlek : hogy addig-is magadat a' haláltól meg-kéméld, még *Teágenesed* haza jó. Mert egy - néhány napoktól fogva semmi eledellel nem éltél. Ögyél nálam és igyál. Meg - lásd : *Teágenesöddel* egygyütt minden gyönyörűségöd meg-jövend.

§. III.

Karikléa' meg-étetése.

Igen nehezen löhetött arra vinni a' Szűzet : hogy ama' fogatlan gerebenhöz vacsorára mennyen. Talán meg - jelentötte szíve a' szerencsétlenségöt. Mindenkor ugyan , de fő - képen most tartott ördögös fortéjjaitól. De ha zug mondássának szinlett igazságát hallgatván ; azt gondolta szegén, hogy az nála igazságnak

pecsétje. Engedelmesködött tehát az Istentelennek. Hamar el-hitte, tudni-illik azokat, a melyeket kívánt. Hogy a' vacsorának üdeje elérkezött; az asztalhoz ültenek.

Úgy teccöt: mint-ha *Karikléa* jó ízűen ötte volna a' vacserát. Élesítötte kíváncscsát *Tedgenes'* el-jövetelének bizonossága. Hallgatott minden-felé, ha topogását hallaná, melyet ezerek közül meg-külömböztethetött volna. Várva-várta jelen-léttének örvendetösségét.

Minek-utánna elegendőt övött; szomjúságának el-óltássára, poharat kére maga' szolgálójától. Ez, az el-intézött gonoszságokról semmit se tudván, elő hozta azt a' poharat, melyet *Kibelének* oktatássából elő-hoznia kellett, és méreggel tele töltt. Ezt a' poharat *Karikléa* megitta.

Szándékának reméllött jó végét látván az Ördöggel határos *Kibele*; eleinte úgy teccött: mint-ha szerencsétlenségét szívére vötte volna. Mert: nincs talán széles e' velágon oly kegyetlen teremtés, ki felebaráttjának nem mondom méltatlan, hanem meg-érdömlött halálát-is látván, azon örvendene: hogy az élők számából ki-törültetik.

De mivel ennek a' kegyes indulatnak semmi jó gyöke, se gyök-ere nem vala; hamar ki-adta magát fattyú sarjazattya. Nem sok üdö múlva, előbbeni kutyaságára vissza hem-
pör-

pörgött. A' mérges pohárnak el-költtése után, iszonyú - képpen örvendött. Úgy - is teccött: mintha lelke meg-könnyedett volna. Jó kedve szottyant az - után; és, előbbeni szokása ellen, el - dallotta azon éneköket, melyeket, leán korában, a' fonóban tanult.

§. VI.

Kibelének itala.

Eme' redves éneköknek el-pöndítése után; kérges torka meg-szomjúhozott. Ugyan attól a' szolgától kérte a' poharat, ki előbb *Kariklénak* adta az étetöt. Ezt kezébe vévén, némi-némű ki-csúfolással, egy húzomra megitta. Még jobb kedve duzzant az - után. Ismét meg-ígérte: hogy *Teágenes* bizonyosan el-jövend. Sőt azt hazudta végtére: hogy már lábainak tipogássát-is hallja.

Midőn így csalogattya, így gúnyollya, így egész - bolonddá teszi az ártatlan Szűzet; íme vissza-fordulni kezdenek az el-igazított rossz kedvek, és, szem - látamást, meg-alázódtak a' kevéj gondolatok. Meg - se - álmodta, midőn nagy forróságba esött.

Mivel a' vén gyomor soha ennek - előtte ily heveket nem érzött: mi baja lönne; meg-nem foghatta. Akkor se gondolta Isten' ostorának lönni, midőn veszedelme okát által - értötte. Mert elsőben nagy szemeket vetött *Aurára*, ama' szolgálóra. Az után, egy-kétpillan-

pillantások múlva, nagyobb szaggatásokat érzött bélében. Szaggatódtak minden tagjai; és a' szé-
kön esze-nélkül inogott.

Ezt látván *Karikléa*; nagyon meg - ijedött. Az-után: magához térvén, halálos ellensége-
nek hanyatló tetemeit föl - akarta - gyámolítani. De ennek végbe - vitelére nem vóltanak elegen-
dők gyöngé erei. Le-rogyott tehát a' székről. Midőn el-nyújtózott testje a' padlaton hempör-
gött, a' többiek-is röszkettek.

§. V.

Kibelének el - vesztte.

Ki-mondhatatlan nagy erejű vala a' hatal-
mas méreg. Valamint a' nyíl (avvagy talán an-
nál - is sebesebb villám) egy szem-pillantatban
össze - nyargalta a' vén ereket, mely a' fiata-
lokét-is hamar le-gyalázta vólna. Meg-fosz-
totta őtet érzékenségetől. Egész testjén valami
útálatos fókók pörzsentek.

De a' gonoszágokhoz - szokott - istente-
len vénnek, minden mérőgnél kegyetlenebb
vala irgalmatlan szíve. Még akkor se hagy-
hatták - el erkölcstelenségei, midőn Szellét ki-
fűtta. Néha intésökkel, néha darabolt szavak-
kal *Karikléára* fogta a' meg - étetés' irgal-
matlanságát. Nem sokáig voncolódott az-után.
Kegyetlen szaggatások után, fekete Lehhét ki-
nyögte.

A' körül-állók, ama' haldokló vén Sárkán-nak végső hazugságát hallván; és azokat (mivel leg-utolsó szavai vóltanak) igazaknak lönni állítván: igen nagy lármát indítottanak. Össze-gyülekeztek e' zúr-zavarra többen-is. És mivel ezek-is *Kibelének* végső szavait hitelösöknek lönni gondolták; tele löttek sok-féle érzé-kenségökkel.

H A T O D I K R É S Z.

Karikléa Arsakénél.

§. I.

Arsakének rossz szíve.

E' történetöket látván az emberek; ne-hogy a' dolgot abba-hagyni láccattassanak, *Karikléát* az ítélet eleibe intézték. Elsőben gyönge kezeit hátra-tekerték, és egy-másra fójtották. Esőző szemeit egy hitván fátyollal (eztet *Kibelének* teteme mellől vötték-föl) bé-bo-rították. Gondolkodtak ugyan, és magok között tánakodtak-is; ha ötet az Igazgatónénak eleibe vigyék-é? Mert azon üdő-táj vala, melyben az emberek le-nyúgodni szoktanak. De, mivel a' dolog rossz-példájú vala, vele *Arsakéhez* mentenek.

El-löhet minden teremtésnek gondolni: minő örömet vötte az Igazgatóné ama' gyalá-zatos

zatos híröket. Mivel az ész benne különösen jó vala; tüstént által-látta, mind *Karikléának* ártatlanságát, mind *Kibele'* halálának okát. De evvel a' tudománnal élni nem akart; hanem el-iszonyodtat színlötte. Két-háromszor-is el-beszéltette az egész történetöt. Végtere: nagy mérgeledések között, *Karikléához* ezeket mon-dotta

ARSAKE: Hát te Gyilkos! életövé löttél? Valld - ki gonoszságodat jó szerivel: másként úgy meg-kénoztatlak, hogy a' hóhérok-is-meg-szánnak.

§. II.

Karikléa' bátorsága.

E' szavakat hallván *Karikléa*; egy valósá-gos Bajnoki szeméjt mutatott. Ötet nagy ál-mélkodással nézték mind-nyájan. El-nem-hagyta magát. Szívét pedig éppen meg - nem - adta. Se szomorú nem völt, se ojas valami ki - nem-teccött belölle, mely nemes lelkét el - árulta volna. Le-vétette fejéről a' tisztátalan fátyolt, és azt lába mellé tétette. Mosojogva léptetött az Igazgatónéhoz közelebb. Úgy teccött: mint - ha hatalmától egy mák - semnyit se félne.

Oka bátorságának az vala: hogy, mivel *Kibelének* szavait gyalázatosoknak lönni gondol-ta; lelke' ösméretének tisztaságát semmi ékte-lenség nem rútította. Az-után: mivel, *Teáge-*

nesnek halála után (mert ezt bizonyosnak lőnni gondolta), életében semmi vígasztalást nem remélhetvén, e' múlandó velágot nagyon megvetötte.

Mind - ezökön fölül nagyon örvendőzött azon-is: hogy amaz el-tökéllött halálának eszközét másnak hatalma alá hengerítötte, melyet (ha ezek így nem történtenek volna) maga magának meg-öléssével bizonyosan végre hajtott volna.

§. III.

Karikléa' felelete.

Eme' régen el-intézött gondolatjai után, vele-születött bátorságával élvén; *Arsakének* előbbeni goromba kérdéseire, ily módosan, és egyszer-'s-mind meg-nem-érdömlött alázatossággal felelt

KARIKLÉA: Kiráji Föntség! Nagy Aszszon! Ha mind-eddig életben vagyon *Teágenes*; Istenöm előtt, egyenes szívvel meg-vallom; ugyan - azért el-is-hihetöd: hogy (*Kibelének* halálára nézve) mint a' ma-születött bárán, oí ártatlan vagyok — Hogy - ha pedig el-veszött; semmi szükségöd arra; és azt magad-is által-láthatod: hogy belöllem annak meg-étetését kénzásokkal ki-facsard. Önként magamra vallom azt: hogy annak a' gyalázatos úndok Dajkának, a'-ki téged ily méltatlanúl föl-nevelt, és még gyalázatosabb mesterségre tanított, régen

régen meg-érdömlött csúfos halálára okot adni kívántam. Öless-meg mennél-hamarébb. Ennél jobbat velem nem töhecc.

ARSAKE : Mondasz valamit.

KARIKLÉA : Tudom-is : hogy a' legyen bögyödben. Ezt kívánnya *Teágenes* - is : hogy ő (kacér csábítottassaidtól örökre meg-meneködvén) engemet, mint valóságos mátkáját, a' más velágon meg-ölelhessön.

§. IV.

Meg - csúfoltatás.

Amá' szavakat hallván az Igazgatóné ; nem csak meg-nehezített reája ; hanem meg-is- haragudott, meg-is-dühösödött. Parancsolatban adta két mellette-álló tenyeres *berültjeinek* : hogy pofon-vagdallyák.

Eme' fél , avvagy talán *nem-is-emberek* , annak az igazságtalan parancsolatnak , minden megfontolás nélkül , hamar engedelmesködvén ; mind - a' - körül - állóknak , mind magának a' Természetnek el - csudálttára , csúfosan nyakon-szegdelték ; és , kiráj - kis - aszszoni gyöngé arcúlatját rútúl meg - pofozván , méltóságos szeméjjét rútúl le-gyalázták. Erre

ARSAKE : Így köll oj esztelennel bánni, ki , maga hitvánságáról meg-feletközven , egy kiráji nemmel högykeséggel beszéll. j

KARIKLÉA: Tudod - é, kiráji Főntség: hogy mind-ezen cselekvénjeidet, sőt minden gondolataidat számba - vőszik az Istenek? Mi közöttük az a' különbség: hogy ezen gyalázatomért, én ugyan vigasztalást ö-tölk; te pedig büntetésöd' várhatod.

ARSAKE: De mért engedöm-meg locsogásait? Vigyétök-el innent, és vessétök a' legméjebb tömlöcbe. Minek - utánna le - bilincselitek; hogy *Teágenesse*-is ily állapotban legyen, adgyátok tudtára. Mondgyátok - meg *Eufrátesnek*-is: hogy erre a' Gyilkosra leg-fő-képpen vigyázzon. Holnap a' *Persiai* Bíráknak hatalmok alá kerítöm: hogy elsőben meg-ítéltessék; azután meg-öletessék.

§. V.

Aurának elő - állta.

Az Igazgatonénak kemény parancsolatjait hallván *Aura*, a' Szüznek ama' leánzója, kit (a'-mint ez-előtt-is mondám) néki ajándekozott *Arsake*; akár azért: hogy jó szívü Kis-aszszonját nagyon szerette; akár azért: hogy az Istenöktől arra kényszerítettött; hallható-képpen nagy sírásra fakadott. Meg-ütköztek ezen mind-nyájan. Kevés üdö múlva így jajgatott

AURA: Oh ártatlan lélek! Hallya Ég, és Föld! *Karikléát* gyilkosnak mondani nem lehet. Meg-bizonyíthatom.

AR-

ARSAKE: Te vagy tehát a' Gyilkos.

AURA: Igen - is: de nem szántt-akaratú.

ARSAKE: Semmi haszna a' fogásoknak.

AURA: Egyenesen ki - mondom: Azt parancsolta *Kibele*: hogy vacsorának üdején, midőn *Karikléa*, szomjúságának el - oltására, italt kérendene; elejébe egy meg - jegyözött kis kupával jöjjenek. Én a' dologról semmit se tudván, és a' poharaknak egyenlőségét látván; mást találtam adni *Karikléának*; a' mérget pedig *Kibelének* hoztam. Ha e' gonosz aszszonnak halála miatt valakinek vesznie kölletik; nekem kölletik.

§. VI.

Karikléa' le - zárta.

A' leánzónak előbbeni szavait jól által - értvén a' könyörületössebb - szívű emberek; *Karikléával* nem a' tömlöcbe; hanem *Arsakéhez* közelebb állottanak. Kötelességjöknek lönni tartották: hogy az ártatlanságot (mivel az igen nyilvános vala) el - ne - tapodtassák. Súgtak valamit az Igazgatónénak fülébe; és végtére *Aurának* szavait a' meg - fontolásra méltónak lönni mondották.

Jól tudta az Igazgatóné, hogy *Aurának* szavai igazak; az embereknek kéreménjeik is hejések; de *Karikléa* - ellen - való föl - tételében állhatatosan meg - akarván - maradni: hogy Istentelensége leg - nagyobb tetőre föl.

emelődgyön, meg-fogattatta *Aurát* - is, mint *Karikléának* segédjét, és különös tömlöcbe abból az okból tétette: hogy össze - ne - beszélhessenek, és így magokat ki - ne - vághassák.

Föl-fogták tehát *Karikléát* - is az irgalmatlan Poroszlók, és őtet *Eufrátes'* kezeibe adták, avval a' parancsolattal; melyet ez-előtt *Arsakétől* hallottak. El-zárattatott ő - is, el-zárattatott *Aura* - is. Homájba borúlt az éj, melyet akkor tapasztaltak a' Poroszlók, midőn a' *Persiai* Bírákhoz mentenek: hogy őket holnap virradóra elő - szóllicscsák.

§. VII.

Karikléa a' Bírákhat.

Illyetén zúr - zavarok voltak ekkoron a' *Memfisi* Udvarban. Erőt vött az Istentelenség. Semmi hatalma az ártatlanságnak. Szinte arra jutottak némejek: hogy az Istennek léttéről kétködgyenek: mivel a' gonoszságokat nyertesöknek lönni szemlélték.

Más nap' virradóra össze-jöttek a' Tanácsnokok és Bírák. El-jött az Igazgatóné - is: úgy - mint *Karikléának* és *Aurának* vádja. Minek - utánna egész történetét el-beszéllötte a' Bírák előtt *Arsake*; mint - ha nem akarta volna de még - is nagy sírásra fakadott, azt fájlalván előttök: hogy azt a' jó Dajkát, ki őtet föl-nevelte, a' gonoszok alattomban meg-ölték. *Karikléának* gyilkosságát azért kárhoztatta fő-kép-

képpen: hogy azon dajka ellen, a' - ki hozzá annyi jó - akarattal viseltetött, hál' - adatlan vala.

Az Igazgatónénak eme' tüzes vádolásaira egygyet se sóllott *Karikléa*. Szótalanul állott mind - addig, még a' feleletre nem kényszerítetött. Mert másként: hogy meg - kénoztattya, erősen fenyegette *Arsake*. Ekkor tehát ismét azokat mondotta: hogy *Kibelének* halálát magára vállallya. *Aurának* semmi vétke nem volna.

A' - mit nehezen hinnénk, ha a' régi hagyományokban nem tapasztalnánk: azt - is vallotta: hogy, ha az időből ki - nem - fogyott volna, eddig *Arsakét* - is meg - étette volna.

§. VIII.

Karikléa' Szavai.

Mind - ezökből ki - teccött: hogy *Karikléa* meg - vetvén az életöt, a' halálra szántt akaratból iparkodott. Hogy pedig életének nagy súját érzötte, ki - vöhetni abból: hogy, *Arsakének* el - vesztése felől, nem csak igazat nem mondott; hanem ezen nem igaz - mondással magának ártani - is akart; a' - mi nem szabad. Az Igazgatónéhoz fordulván, végtére így fejezte - bé szavait

KARIKLÉA: Te pedig, *Arsake*! úgy meg - érdemlötted volna azt az említett étetöt: mint Szűz a' koszorút. Nem azért mondom: hogy

gyalázzalak (mert én- is tudom : mivel tartozom egy Igazgatónénak); se pedig azért: hogy magamat dicsérjem (mert e' - forma kérdésömmel egész divatomat el - veszteném) ; hanem azért szóllok: hogy , holttom után, magadba térj , 's-ne kacérkodgy többé. Tanúld-meg halálomból azt: hogy a' tiéd keservesebb , és sokkal gyalázatosabb löhet. Végtére arra kérek aszszonom ! hogy *Teágenest* (ha még az élők között múlatozik) országába vissza - szabadícsd. Elégödjy-meg az én halálommal.

§. XI.

Tegnap környülmének.

Kész - akarva beszéllött *Karikléa* ily két-ségösöket *Teágenes* felől: mint-ha annak hol-letteről semmit se tudna. Mert el - akarta *Ar-sakével* hitetni: hogy annak életéről bizontalan lönne. Tudta pedig, nem csak azt: hogy él; hanem azt- a' hejet - is, melyben mind-ekkoráig sanyargattatott.

Mert midőn teg-nap'-estte - felé a' tömlöcbe tétetött (történetből esött - é ? vagy *Eufrátes'* akaratjaból ?) *Teágenesnek* fog - szobájába zárat-tatott. Ki - írhatná - le azon irtózást, azt az örömet (két ellenző indúlatokat) melyekkel hirtelen föl - háborodtak. Még ezen indúlatoknak neveket nem találtunk. De nem - is löhet más valamihez ; hanem csupán maga - magához hasonlítani.

Hogy

Hogy tehát akkor az ajtót reájok zárta *Eufrátes*; kiki elő-beszéllötte tulajdon kénjait. A' halálnál egyéb módot nem láttak. Egygyik a' másiknak meg-esküdött: hogy egygyik a' másikért meg-hal. Búcsúzások között töltötték az egész éjtszakát. Röggel *Karikléa* minden gyöngyeit ruhája alá kötötte: hogy vele-egygyütt (mint éktelen torának nemtelen áldozatai) elenyízszenek.

H E T E D I K R É S Z.

Karikléának el-vesztése.

§. I.

Karikléa kárhoztattatása.

Minek utánna osztán (a'-mint ez-előtt-is beszélleni kezdöttem), a' röggeli hajnalnak kihasadta után, a' Bírák' eleibe vitetött, oda-is érközött; mind-azokat jól eszében tartván melyekben *Teágenessével* meg-állapodtanak: halálának szempillantássát alig várhatta. E' vólt az az ok: hogy, a' Bírák előtt többet-is szóllott maga ellen, semmint ugyan azon ítélő bíraktól kérdöztetik vala.

Mindeneket jól meg-fontolván a' Bírák, és még egyszer ötet újra meg-kérdözvén, ha vajjon előbbeni vallásaiban meg-állapodna - é? minek-utánna ismétt azon bizonyítássait hallották;

csak alig múlt-el: hogy, minek-előtte a' halál-ra kárhoztassák; meg-nem-kénoztatták. De testjének gyöngeségére tekintvén; a' kénnokkal ugyan föl-hagytak; de fejére azon irtoztató kárhoztatást mondották: hogy a' város' bástyáin kívül, amaz-úgy-neveztetni-szokott Vér-halmonn elevenen meg-égettessék. Hamvának porai a' *Nilus'* vizébe szórassanak. Böcstelen emléközete (egy Pölöngérnek föl-építésével, és reája *Karikléa'* nevének ki-meccésével) örökön föl-tartasson.

§. II.

Karikléa' ki-vitele.

E' szörnyű, és még meg-se álmodható kárhoztatást hallván a' kegyesebb szívű emberek; ki-mondhatatlan-képpen meg-röttentenek. Csupán maga láccatott *Karikléa'* lönni, ki meg-nem-ütközött. Mert, hogy kárhoztatássának menny-dörgéssét hallotta (hamar-halálának megköszönése végött) magát a' Birák előtt meghorgasította, és jó akaratjokat meg-is-köszönte. Minek-utánna osztán föl-egyenesödött; maga ment-ki előre a' Palotából; és az öröknek el-késérésével a' vér-halom felé iparkodott.

Midőn a' Városnak öreg kapuján, mely *Nilus'* felé fordúlt, a' vesztesre vitetött; temérdök vala a' sokaság. Ez mind előtte ment, mind

mind utánna léptetött. Némejeket az indított ide: hogy inkább szemeikkel lássák, mint füleikkel hallják a' történetnek mi-voltát. Némejeket pedig az: hogy a' Szűznek állhatatosságát csudálják, midőn akkor-is, ha a' hasábokon lángolna, bátor szívét láttyák.

Ki-jött e' csudára *Arsake*-is. Föl-hágott tudni-illik a' városnak arra a' bástyájára, melyről a' hasábokat leg-közelébb láthatta. Innét kívánta szemlélni a' siralmas pompát. Ha ezzel szemeit nem hízlahata volna; talán egész testje el-fonnyadott volna.

A' hasábokhoz ki-érven *Karikléa*; hogy maga' biztatássára egy kevés üdőt engedni méltóztassanak, szépen kérte azokat, kik föl-vonássára a' hasábokon állottanak; meg-ígervén nekik: hogy ezzel semmit se fognának veszteni. Hogy ez a' hohéroktól meg-engedődött; az egek felé vetvén harmatozó szemeit; végképpen e' szavait mondotta

§. III.

Karikléa' végső szavai.

Lássad Nap-fény! Hallyad Földünknek kereksege-is! Hallyátok bódogok, kik földünknek kül-lapjain mulattok! Hallyátok Ti-is bódogtalanok, kik immár a' föld' gyomrába vagytok, kik mostanában ugyan e' gonoszságnak nézői, az-után utálói, végtére boszszúllói lösztek.

Bi-

Bizonságaim a' tündöklő egek, és e' világ kerekségén lévő minden emberek! hogy mind-azokban ártatlan vagyok, melyekben a' reám-fölháborodott Igazgatónéától hathatósan vádoltatom. Semmiben bűnös nem lévén, magamat lelkem' ösméretének bizonyosságával vigasztalom; és ebben nagy örömet találok.

Mind - az' - által: szántt akaratból, régen elintézve megyek azon halálra, melyre a' Bírák kárhoztattanak; pedig azon egy okból: hogy azoktól az irtóztató nyughatatlanságoktól megmenekedjem, melyek ezen irgalmatlan napokban bús fejemre omlottok, és ezen kívül - is, már ennek - előtte régen, türhetetlenöknek lönni láccattak.

Ereszszetek magatok' társaságába, Ti kegyes Lelkök, kik valaha ijeket hasonló - képpen szenvedtetek; és mostanában az igazi ártatlanságnak gyámolói vagytok. És minek - utánna mind az én erkölcseseimet megfontoltátok, mind az Igazgatónének cselekvénjeit meg - vizsgálátok; arra kérlek, azonn esedezem előttetek, Égi hatalmasok: hogy mind - a' - kettőnkkel úgy bánnyatok, a' - mint meg - érdeklöttük. Én előttetek ismét meg - vallom: hogy mind - azokban ártatlan vagyok, a' - miben vádoltatom.

A' - mi az Igazgatónének cselekvénjeit illeti; ő ugyan telédes - tele - húzta magát minden fesletséggel. És, a' - mi szeméjéhez legillet-

illetlenebb , a' szent Házasságnak meg-mohosodott törvényeit-is föl-akarta-bontani : midőn töllem az én *Teágenesemet* (az én egygyetlen-egygyemet) el-akarta rablani. Most tehát Országokba megyek , Tí bóldogúltt szent Lelkek. Vegyetek-bé társaságtokba.

§. IV.

Karikléa a' Hasábokon.

Ama' szavainak vége után, valának a' Körül - állók közül némejek , kik annak el-vestéssét meg-akarták-gátolni. Ezek pedig (midőn más Bírákat , és más ítéletöt sürgettek) , *Tiamisnak* szó-szóllása mellett , igen nagy lármával vóltanak.

De ezen kegyes indulatú embereknek erőszakjaitól tartván *Karikléa* ; mivel már egyszer el-tökéllötte a' halált ; hirtelen ki-szabadította magát csoportjaik közül , és maga a' fa-rakásra föl-hágott.

Tüstént meg-gyújtották a' hasábokat , melyek-is azon kívül száraz fenyők lévén , leg-is leg-eisőben gyöngén pattogtak ; az-után nagyobb ropogással égtek. Le-ült *Karikléa* ama' lángoló tüzeknek kellő közepére. Tüstént körül-fojták a' ropogó lángok , és egy szem-pillantás alatt úgy el - borították : hogy a' szemek elől eltűnne. Ez irtoztató dolognak lönni láccattott.

Itt már az egész történet, a' természetnek minden erejét fölül - haladta. Mert kerül - fojták ugyan ötet az emíztő lángok; de testjéhez nem közlíthettek. Akár hová fordúlt; minde-nütt tagjaihoz csapott; de rólla semmiét le-nem-pörzsölhette. A' pattogó szikrák meg-vilagosították annak ülő hejét. Sőt: minek - utánna a' füstös tüzek le-csillapodtak, ötet a' világos lángok még ékesesebbnek mutatták.

Mind-ezöket észre - vévén a' Szüz; halálának meg-gátolássát nagyon sajnállotta. Hogy magát annál - inkább el-veszeszhesse; a' hasáboknak már eme' részszeré, már amarra dül-löngélt. Akár mit tött; semmire se mehetött. Szem-látomást engedtek a' lobogó lángok: mert, természetjök ellen, a' föld felé csaptak, föl-se-emelkedtek.

§. V.

Arsake' kegyetlensége.

Ama' nagy csudákat boszszonkodva látván az Igazgatóné; szemeinek tüzesebb forgássával meg-intötte a' hóhérokat: hogy kötelességjöknek eleget tőgyenek. Fenyegette őket mérgesen; és, ha a' tüzet jobban föl - nem-gyújtának, a' bele - hányással ijesztötte.

A' Hóhérok tehát (bőröket a' tüzeiktől féltvén) a' lángoknak erejét minden ki-gondolható móddal sürgették. Két - annyi hasábokat vöttek, és azokat a' tűznek élelmére vetötték.

Szá-

Száraz nádat ; és régen - le - vágott kórokat - is hoztak : hogy a' gyöngülni-kezdő tüzeket új gerjedelmekre erőltethessék. De minden iparkodások haszontalan vala.

Föl-zöndültenek erre még azok-is, kik ennek-előtte halálára össze-esküdtenek. Föl-kiáltottak egy szóval : hogy *Karikléa* ártatlan. Ötet a' tiszta aranyhoz hasonlónak lönni mondták : mivel a' tűznek próbáján szerencsésen által-eshetött.

A' Közönség közül sokan a' hasábokhoz szaladtak : hogy onnét ötet (még üdeje lönnie) ki-ragadhatnák. El-vervén a' gyújtogató hóhérokat, ezöket azzal fenyegették : hogy, ha még egyszer a' tüzek' élesztéssére közelítenének ; minden irgalom nélkül, bele - hányatnának.

§. VI.

Tiamisnak szorgalma.

A' Közönségnek eme' föl - lázittásában, és a' könyörületösségre - való hajlásban, leg-töb-
bet dolgozott a' jó szívű *Tiamis*. Ő ösztönözi
vala a' Népet : hogy az ártatlanságnak ki-sza-
badíttására iparkodgyanak. Ő lármázott leg-
többet. *Arsake'* eleibe ő öntötte a' kígyót és
békát : hogy ötet ugyan az egész népnek gyű-
lölségébe, *Karikléát* pedig annak méltó szána-
kodásába hozza.

Minden erejét a' Szűznek ki-szabadíttására fordítván; hogy őtet a' veszedelemből ép-penséggel ki-mencse (mert a' lángok miatt hozzája közelíteni nem lehetött; osztán arról-is kételkedött: ha, a' ropogások miatt, meg-ér-tené-e szavait?), mind szemével, mind kezével világosan intögetött a' Szűznek: hogy a' hasábokról le-szálljon. Azt gondolá a' jó ember: hogy, a' le-jövetelben, semmi szeren-csétlensége nem lehetne annak, ki a' lángok között meg-maradhatott.

Ezeket az intésöket jól észre vévén *Karik-léa* (és azokat *Isten'-emberétől* eredőtnék lönni ösmérvén); magát meg-tartottnak lönni gondolta. Tehát: hál'-adatlan lönni nem akarván; oda hagyta a' hasábokat. A' tüzek közül ki-jött; és a' Népnek közönsége előtt meg-állott.

§. VII.

Külömb indúlatok.

A' Szűznek meg-szabadúlttát látván az emberek; külömb-féle indúlatokat mutogattanak. A' Közönség előtt örmre fordúltanak mindenek. Nagy része örömében sikójtott. Kik a' leán-nak közelére érhettek; annak szoknyáját, és más egyéb ruháját tapogatva nézték, 's-csü-dálták.

De *Arsakének* leg-kegyetlenebb szíve ezzel meg-nem-elégödhetött. Ki-is, észre-vévén

vévén a' népnek ama' nagy tapsolássát ; hirtelen oda hagyta a' bástyát. Maga mellé vévén Őrjeit, és a' *Persiai* Nemeseiket ; a' Városnak ahhoz a' kapujához szaladott, melyen az örvendőző Polgárok (*Karikléát* hozván) bé - töreködni kezdettek. — Meg - látta a' leánt! Megragadta mejjét ; és főjtogatni kezdötte. Megütkezött a' nép ; és eszével élni nem tudott. Tüzes szemének sűrű szikráit eregetvén , ezeket mondotta az Igazgatóné :

§. VIII.

Arsuke' beszédje.

Esze - veszett Nemzetség ! Nemtelen - szívű Polgárok ! Nem kárhoztattyátok - é magatokat : midőn eme' gyilkost, ki gonoszágát nem tagadhatta, ki a' méreg - itálnak el - készítését önként ki - vallotta ; a' meg - érdömlött büntetés - től meg - akarjátok menteni ?

Ha ennek az Istentelen szemének ki - szabadítására tárgyaltok ; talpaitok alá vetitök a' *Persiai* Törvényöket ; le - gyalázzátok a' Törvén - tudó Bírákat ; magát a' Kirájt az uralkodásra érdemetlennek lönni mondgyátok.

Talán : hogy a' lángok között el - nem - veszhettök ; ezen történettel ártatlanságának nagy cégérjét kötítök ? Esztelenek vagytok , ha ezt vélitök. Még - esztelenebbek : ha ezt Isten' röndöléssének lönni mondgyátok.

Tí gyáva! és tanúlatlan Emberek! Éllyetök egyszer eszötökkel, és hitessétök - el magatokkal: hogy ez a' csudálatos történet a' leán' boszorkánságának tanú-bizonsága. A' tűznek erejével csatázott; és a' lángok között eleve-nen maradott. Derék állapot!

Ez az ő cselekedete leg-kisobb azok között, melyet az *Égiptomi Cigánnék*, avvagy az *Arabiai Boszorkánnék* tudnak. Meg-állíttják a' hóldat. A' Csillagok forgássait meg-változtat-tják. Ha reá hagygyátok; meg-bolondíttja eszötöket - is.

Tí pedig magatokat bolondokká ne tétes-sétök. Jöjjetök holnap virradóra a' Gyülekö-zetbe. Kezdgyük - el újra a' meg-visgálást. Kiráj' húga ne lögyek; ha újra ki-nem-vallya gonoszságait.

NYOLCADIK RÉSZ.

Karikléa Teágenesssel.

§. I.

Karikléa' le-zártta.

Minek - utánna ama' savakat úgy el-hadar-ta az Igazgatóné; meg-ragadta *Karikléának* nya-kát, és őtet maga után voncolta: Mivel pedig ma-ga nem bírhatott vele; meg-parancsolta az

Örök-

Öröknek : hogy elsőben a' népet széjjel - kergessék ; az - után a' Gyilkost újra tömlöcbe zárják. El - széjjedtek az emberek igen boszszonkodva. *Karikléa* pedig ismét *Eufrátesnek* kezeibe jutott. Ki - is őtet abba a' tömlöcbe tötte, melyben e' múlt éjjel *Teágenessel* vala.

Ezen tömlöcöt mind - a' - kettő mulató hejnek lönni gondolta : mert az egy - mással - való lételt örömnek ; az el - válást gyötrelömnek tartották.

El - beszéllötte az - után *Karikléa* az egész történetöt. Fő - képpen *Arsakének* kegyetlenségéről szóllott. Midőn magának sujosabb sanyargatásairól emlékezött ; azzal láccatott *Teágenes* előtt keveységét elő - állítani : hogy a' szeretetben őtet fölül - haladgya.

Se nem csüggedöztek, se nem búsultak ezen állapotjokban. Egygyik a' másikat híven ébresztgette. Mind - egygyike a' szerentsétlenséget erős szívvel szenvedte. Egygyike a' másiknak újra föl - fogadta a' hitet, és fő - képpen a' tiszta életet.

Minek - utánna egész esttig eleget beszélgettek egy - mással ; és fő - képpen azokat emlegették : melyek holnap virradóra következni fognak ; azt kezdték egy - más között forgatni : ha a' jövő éjtszakának óráit nyugalomban - é ? avvagy beszélgetésök között töltenék ?

Javallotta ugyan a' nyugodalmat *Teágenes*; de nem magára, hanem *Karikléára* nézve: mivel az előbbeni éjtszakán se alhatott eleget. De ő *Teágenessével* - való virrasztást, és annak társaságát nem csak az álomnál; hanem minden kincsnel nagyobbra böcsüllötte. Ugyan - azért az álmot szemeire vönni éppen nem akarta. Ekkor osztán reá - szánták magokat: hogy az egész éjtszakát beszélgetésökben fogják tölteni.

§. II.

Köz - beszélgetés.

TEÁGENES: Én ugyan ama' csudálatos történetben: midőn a' lángok között sérelem nélkül voltál, az Isteni Gond-viselésnek hatalmasságát imádom. A' tűznek erejével csatázni; egyszer-is-mind aztat meg-győzni, nem emberi munka. *Arsakének* szörnyű gonoszságait meg - únhatták a' kegyes Istenek. Ugyan-azért: ártatlanságodnak védelmezéssére tekintve, a' csudákhoz nyúltak.

KARIKLÉA: Úgy tecchetik ugyan: mint-ha szabadulásomnak módja Istennek tulajdona lenne. Tartoztak - is vele az ég - beliek; mivel talán Próba - köre tétettem. Annyi nyomorúságokkal bé - boríttatni; minden szünet nélkül sanyargattatni; annyi irtóztató kénokat (minden érdömöm nélkül) húzomosan szenvedni; mind - ezöket csak azokra mérték régi üdeinkben

ben a' meszsze - látó Istenek, kik, haragjokat meg - érdömlvén, azoktól meg - büntettettek.

TEÁGENES: Csudálatos dolog!

KARIKLÉA: Én ő ellenök nem vétöttem annyit, a' mennyit immár szenvedtem.

TEÁGENES: De még-is, édes *Karikléám*! nagyon csudálatos dolog.

KARIKLÉA: Ha te azt csudának tartod: midőn bennünket nagy veszedelmekbe hengerítenek az Istenek, és ismét ki - rántanak belőlök (pedig azon alkalmatosságban, melyben semmi reménségünk nem löhet); ám lássad. Én-is veled tarthatok.

§. III.

Karikléa' álma

TEÁGENES: Édes *Karikléám*! az Istenek felől jobb vélekedésben - is löhetnénk. Ők bizonyára különös segítségünkre vannak a' veszedelmekben. Azt - is cselekedhetik: hogy a' természetöt csudára kényszeríthetik.

KARIKLÉA: Igazán mondád, édes *Teágenesem*! Csuda volt - é ez? az Istenek lássák; de te engemet az el - múlt - éjtszakai álmomra meg - emléköztettél. Csudáлом pedig: hogy ma röggel (szunyadozásomnak abba-hagyta után) eszömbe nem juthatott.

TEÁGENES: No mi lölhettött édösöm! Talán jót jelentöttek az Istenek?

KARIKLÉA: Valami szózatot láccattattam hallani, melyet osztán meg-magyarázott egy öreg, kit én *Kalazirisünknek* lönni gondolok. Le-nem írhatom azt a' fényességöt, melyel szememet el-fogta. Úgy teccött: mint-ha az Egek-ből jöttek - volna - le eme' szép versek:

Pantarbesnek köve

Semmi tüztül nem fél.

A' kinek az öve,

Láng között - is el-él.

Úgy láttam pedig *Kalazirist*, azon édes atyánkat, mint Isten' angyalát. Midőn észre-vötte: hogy a' szózat' mi-vólttát eszömmel föl-nem-érhetöm; ime így magyarázta - - -

§. IV.

Teágenes' álma.

TEÁGENES: Istenek kegyelmezzetek! Ime! én-is valami versekről álmodoztam ezen éjtszaka. Maga volt-é *Kalaziris*? nem-é? nem tudom. De igen hasonlított hozzája az az ember, ki előtttem e' verseket dallotta:

Arsake' tüzének

Hamar el-múlttába;

El-érsz Kegyesóddal

Fekete országba.

Én ugyan eme' röndös verseknek magyarázatját nem hallottam jó *Kalazirisünktől*; de által-látom: mire céloznak.

KARIKLÉA: Hallyuk tehát.

TEÁ.

TEÁGENES: A' *Fekete Ország* az löhet, édes *Karikléám*, melyben a' Hólttaknak fekete árnyékjaik nyújtóznak. El - élők oda kegyesömmel, az-az: egygyütt fogunk a' föld' gyomrába le - szállani. *Arsakének* mérge hamar elmúlik: mert ha egyszer meg - halunk; méregjének oka meg - szűnik. Nemtelenök azon haragok, melyek a' sír fölött - is lebegnek.

KARIKLÉA: Mivel egyszer álm-fejtő lötél; minő magyarázatjat tudod az én verseimnek? löhetne - é azokbóljót reméllené?

TEÁGENES: Azok az enyimnél csudálatosabbak. Mind - az' - által: elegendő - képpen kiteccik: bogy a' tüztül félnöd nem kölletött.

§. V.

Karikléa' álm - fejtésse.

KARIKLÉA: Lelkem *Teágenesem*! mivel immár annyi szerencsétlenségök között forgottál; hogy azokkal szinte barátságba estél: azok téged arra vihettenek: hogy mindeneket arra magyarázz. Meg - esik: hogy az emberek arra alkalmaztassák magokat: melyek rajtok gyakor - ta meg történtenek. Én pedig jobb magyarázatját tudom a' te álmodnak: mert másnak történteiben szemesebbek vagyunk, a' magunkéban pedig vaksiak.

TEÁGENES: Lássam tehát szemességödet.

KARIKLÉA: Én vagyok azon *Kegyesöd*, kívül a' *Fekete*, avvagy inkább *Szerecsen* országot

meg-látod. Mert: ha egyszer *Arsakének* mérge el-múlik; bilincscseinkből ki-szabadulhatunk.

TEAGENES: Oh szerencsés lélek, édösöm! ki ezt magaddal el-hitethetöd. Gondolod tehát: hogy ez meg-eshetik?

KARIKLÉA: Meg-esik -é? nem -é? avvagy minő módon? azt a' *Múzsák* nem közlötték mi velünk. Illik még -is: hogy az Istenekbe bízunk. Mert ők gondjokat viselik a' szent verseknek; azonn -is vannak: hogy bé-tejjenek. Mert azt -is mondgyák a' versek felől: hogy azok az Istenöknek szerzeménjeik.

§. VI.

Új álom fejtés.

TEAGENES: El-akarsz, édösöm! engömet is hitetni. Köszönöm szívességödet.

KARIKLÉA: Valóságot mondtam a' te álmod felől. Mert íme: bé-töltenek azok - is, a' - miket én álmodtam: A' - mit lehetetlennek gondoltam, meg-meneködtem a' tüztől. Tudd-meg-pedig: hogy a' tűz-ellen-valót ágyékomon hordoztam.

TEAGENES: Hogyan hordoztad? A' bú-bájos szereket soha nem szeretted.

KARIKLÉA: Nem valának azok bú-bájos szerek, melyeket *Kalaziris* (midőn, tegnapi elszöndörödésöm után, velem beszélteni láccattott) a' természet' ajándékjának lönni vittatott.

Soha

Soha engöm' *Kalaziris* meg - nem - csalt. Ezt is el - hihetöm néki.

TEÁGENES: Igaz bizon: most jut eszömbé: hogy előbb meg - gátoltalak, midőn ama' csudálatos meg-tartásod' módjáról beszélleni kezdöttél. Mit mondott azon édes atyánk?

KARIKLÉA: Meg - mondom; de leg-is-legelől tötteimről szóllandok. Mivel minden azon jószágimat, melyeket édes anyám velem együtt ki - tétetött, mindenkoron magam mellett hordoztam; azt annál - inkább cseleködtem akkor, midőn, utolsó szem - pillantásomat látván, a' Biráknak elejökbe vitettem. Ennek oka az vala: hogy, ha életömnek napjait továbbra vinnék az irgalmas Istenek; táplálásomra lögyenek. Ha pedig *Arsakének* kegyetlenségét el-nemkerülhetném; halotti pompámnak tiszteletére maradgyanak.

§. VII.

Pantarbes' tulajdona.

TEÁGENES: Oh csak világosabban szóllanál! Mert én szavaidat nem értöm.

KARIKLÉA: Azon kincscseim között, melyeket *India*, és *Szerecsen* országokból eredőtteknek-lönni mondtak, találkozott egy gyűrű, melyet atyám akkor ada ajándékul anyámnak, midőn őtet hitessének fogadta. Ennek követ *Pantarbesnek* nevezik.

TEÁGENES: Akár minek nevezzék.

KARIKLÉA: Még akkor, midőn *Delfusban* voltunk, és, *Kariklesnek* engedelmeiből, *Kalazirissel* szarvas *Parnassusnak* högye felé rándúltam; meg-magyarázta *Kalaziris* édes anyámnak ama' himzött *Pójáját*, melyben Nemes kiráji eredetöm foglaltatott vala. Van ott a' *Pantarbes-ről* emléközet. Int pedig édes anyám: hogy azt soha el-ne-ajándékozzam, ha a' tűz ellen erejét tapasztalni kívánnám. A'-mit akkor szóval meg-magyarázott *Kalaziris*; azt, az el-múltt éjtszaka verseiben közlötte.

§. VIII.

Vigasztalások.

TEÁGENES: Már erről nem kételkedhetem. E' volt bizonyosan ki-szabadúlttodd' oka. De, hogy a' holnap veszedelemből meg-meneködgyünk; hol talállyunk ojan *Pantarbest*? Ez ugyan el-vöhetette a' lángok' erejét. De használhat-é, kérlek, a' kénzások ellen? Mert azt mint-egy bizonyosnak tarcsad: hogy tégödet *Arsake* nem immár a' tűzre (mivel annak erőtlenségét nagy méreggel szemlélte), hanem más iszonyítóbb kénzásokra kárhoztat.

KARIKLÉA: Én a' kénzásokkal (csak hamar meg-halhassak) nem sokat gondolok.

TEÁGENES: Oh! adnák az Egek: hogy engöm'-is azon halál érne; veled egygyütt; egy órában; egy szem-pillantásban. Oh édesöm!

én

én ezt nem halálnak; hanem nyomorúságunk meg-szünttének; és, ama' bódogabb világban egy-mással-való szerencsés életünk' kezdetének lönni gondolnám!

KARIKLÉA: Legyen jó kedved, édes *Teágenesem*! van még e' világban más *Pantarbesünk* is, melybe még inkább bízhatunk. Tudni - illik: az Istenöknek világos jövőndölésseik, melyeket elég gyakran hallottunk, és közülök némejek bé-is - töltek immár. Bé-telnek - é? nem - é a' többiek? nem tudom; de reménlöm: hogy még bizonyosan vigak löhetünk.

KILENCEDIK RÉSZ.

Bágoás' el - érközése.

§. I.

Memfisi dolgok.

Ezek ugyan, egész éj-félig, így beszélgettek egy - mással. Már sírtak; már búcsúztak; már ismét mosojogtak, és egygyet - kettőt nevettek. Ez, inkább amannak baját, mint a' magáját szívelte. Egy-másnak azon hűségre, mely holtok után-is tartana; ismét meg-esküdtek.

Midőn immár a' többiek mindyájan elaludtanak; íme *Bágoás* (ama' *Thébai Herültteknek* Hadnagyjok) ötven Lovas - katonáival

Mem-

Memfisbe érkezött. Minek-utánna azokat, kik az öreg kapunál őrizetben voltak; alattomban föl-verte; és nekik maga' szeméjjét megjelentötte: a' városba bé-eresztetvén, az Igazgatónénak házához iparkodott.

Körül vétette a' házat; meg-is parancsolta Lovanccainak: hogy-ha addig, még elintézőtt dolgát el-végezendí; valami találna elő-vetődni, a' védelőmre készek lögyenek; 's-hozzá lássanak. Maga az-után: egy közönségös kis ajtón, mely ekkor tátva tartott, az Udvarba bé-ment; meg-hagyván az elő-talált őrnek: hogy ezen be-jövetelről senki-fiával ne szóllyon.

§. II.

Bágoás Eufrátesnél.

Innént *Bágoás* egyenesen *Eufrátesbe* is iparkodott; ki akkor, az Igazgatóné' házának egy részszében lakozott. Tudta hozzája az alattomos utat. Azon-kivül: a' hód'-világ-is szolgált. Ötet az ágyba találván, így ébresztötte-föl

BÁGOÁS: Noszsa rajta! Ugordgy egygyet Baj-társ. Szorgos a' parancsolat.

EUFRÁTES: Ki vagy Te Késértet?

BÁGOÁS: Ha szavamról nem ösmérsz; hozass világot. Úgy-is olvasnod köll valamit.

Elő-szóllított egy *Herülttet Eufrátes*; és néki meg-parancsolta, elsőben azt: hogy föl-ne-

ne - verjöh egy lelköt ; az - után , a' mécsöt - is úgy hozza: hogy annak világát senki se lássa. Ezeket így el - végezvén az Inas , a' szobából ki - ment. Ekkor immár így sólla

EUFRÁTES: Minő szélvész hordoz teker-
gő? Pedig ily alkalmatlan üdőben?

BAGOAS: Semmi üdöm a' locsogásokra. Látod ezt a' levelet? Egy borék alatt kettő van. Nézd - meg előbb pöcsétjét. Olvasd - el osztán mind - egygyikét. Ez *Oroondatesnek* nyomója. Ez a' címer - is övé. Végbe - vidd , a' mit parancsol. Mivel , Isten után , urad ; illik : hogy néki engedelmeskődgy.

§. III.

Elő - intézetök.

Föl - szakasztotta *Eufrátes* a' tartalékokat Benne látta azt a' levelet - is , mely *Arsakének* szóllott. El - olvasta mind - a' - kettőt , és az - után ezeket mondotta

EUFRÁTES: Oh Baj - társ ! Ez ugyan *Arsakének* nem jó fölöstököm. Mint - ha előre lát - nám pityergésseit. Másként - is ag - ebül van dolga. A' napnak le - száltta felé oly hidegöt érzött lusta tagjaiban: mely nem mástól eresztetik valakire ; hanem azon Istenektől , kik a' gonoszok' büntetéssére ügyelnek. Erre a' nagy forróság , és , szinte a' hagymász következött , mely még most - is bolond - gombázza a' kegyetlen teremtetést.

BÁ-

BÁGOÁS : Hát a' Fiatalok ? mit gondolsz ?

EUFRATES : Ártatlanok. Ha *Oroondates*-nek levelét se olvastam volna ; azokat , pusztakérésödre , néköd adtam volna. *Arsake* az Ifiat nagyon szereti.

BÁGOÁS : Szentül van a' dolog.

EUFRATES : Vidd - el őket mennél - hamarébb. Azon légy : hogy , ha arra kereködik a' dolog , őket az Igazgatónének kegyetlensége ellen védelmezd. Elég kénzásokat szenvedtek , én általam ugyan ; de *Arsakének* parancsolatjából ; *Kibelének* közben - járása által. Köllemtös társalkodássokat tapasztalásomból tudhatom.

§. IV.

Tömlöcbe - menetel.

Ezek után *Eufrates* és *Bágoás* a' tömlöcbe mentenek. Hogy eme' Jövevén Hadnagy a' Fogjokat meg - látta (noha azok a' kegyetlen kénzások miatt , és annyi sok félelmek között el - halaványodtak , el - is - hervadtak) ; csudálotta még - is el - hervadhatatlan , és most - is gyönyörűen virágzó ékességjüket.

De ezeknek bé - jövetelőket elsőben ugyan a' zörgésből észre - vévén , az - után szeméjesen látván a' Fiatalok ; egyszer - is - mind el - érközöttnek lönni gondolták azt a' szem - pillantást , melyben magokat utóljára látták. *Bágoásnak* , egy idegennek , el - jövetele ; *Eufratesnek*

SZO-

szomorú tekintete ; ily késő éjtszaka ; azoknak semmi szavaik ; alattomos nyögésseik ; és más ezekhez hasonlók semmi jó reménségöt nem támasztottak el - keserödött szívökben ; hanem röttögést - is okoztak.

Föl-emelték a' Földről magokat. Vig órákat - is mutattak , és ezzel el - hitették a' *Herültekkel* : hogy a' halált számba se vöszik ; és életjökkel semmit se gondolnak. Közelebb méne osztán *Eufrátes* , és ki - vonta azokat a' kálatokat , melyekkel a' bilincsek le - szorítva valóának.

§. V.

Théba felé indulás.

TEÁGENES: Istentelen *Arsake*! azt gondolja a' Gonosz , hogy a' sötét éjtszaka meg-homájosíthattya, el-is-rejtheti világos gondolatjait. Oh ! hallod-é! Élesek ám az Igazságnak szemei. Körösztüil - hatnak a' tapogató hómájokon is. És a' gonosz töttöket valahára a' szem eleibe hozzák. Ti pedig jó emberek! tudom : hogy mind ezöket , kötelességtökre nézve, cseleksztök. Csak arra kérünk bennetöket : hogy egyenlő , és egy szem-pillantatban legyen ki-költözésünk. Tuz-viz-akasztófa-pallos , avvagy kerék egy-tünetüek előttünk. Csak arra kérünk : hogy egyszerre hallyunk-meg.

Ezeket hallván a' Hadnagyok ; akaratjok ellen-is sírva fakadtak. Egygyet se szólván hoz-

hozzájok (ezt ugyan elég ebül tötték: hogy a fogjokat a' szabadságnak édességével meg-nem-vígasztalták), csak intögettek nékiek: hogy után-nok jöjjenek. Így tehát a' tömlöcből ki - mentek.

Nem akarta *Bágozs*: hogy *Memfisbe* sokáig múlassanak. Le vetvén a' Fogjoknak láncokat, mind-a'-kettőt lóra ültette. Lóra kapott magais. A' Fogjokat Lovanccaival körül - kerítötte, nem azért: mint - ha el - szökéssöktől tartana; hanem: hogy, ha a' csatára kelne a' dolog, védelmezze őket.

T I Z E D I K R É S Z.

Arsakének utólja.

§. I.

El indulás.

Nagy szerencsájökre vált a' szegén Fogjoknak: hogy a' Városból, minden veszedelem nélkül, ki-mehettenek. A' - mi még az ejtszakából hátra - maradott; azt a' lovaglásban azért töltöttek: hogy *Arsakének* fortéjjait annál bizonyosabban el-kerülhessék. Meg-se-nyugodtak mind-adig, még a' nap fel - emelkedött, mely - is melegével alkalmatlankodott. Mert *Égiptombar* sokkal melegebbek a' napok, mint akár minő más tartománokban.

A'

A' húzomos ügetés el-fárasztotta *Karikléd-*
nak erejét, el-is - bágygyasztotta. El-tökél-
 lötte tehát *Bágoás*: hogy valamej alkalmas he-
 jen meg-állapodik; és, főképpen ama' fáradt
 leánnak nyugodalmat ad. Ezzel emberségös szí-
 vét (könyörületlen *Herültt* léttére-is) ki-nyilat-
 koztatta. Meg-is-érdömlötte: hogy felölle jót
 mondgyunk.

§. II.

Meg - nyugvás.

A' Fojó *Nilusnak* ahhoz a' partjához ér-
 köztek, holott a' menedékos högynek kies da-
 rabja a' vizek közé bé-ereszködött; holott-is
 ugyan azon vizek (szokott útjokból ki-kénsze-
 rítettven, és valami köllemetös fél-körre hor-
 gasíttatván), midőn osztán csavargós útjokat
 egyenösre vöhették; magoknak oj öblöket vág-
 tak, a'-minőnek mondgyák ama' híres - neves
Epirótai Rév-partot.

Igen gyönyörű fekvése vala a' terméken
 földnek. A' gyöngé pázsit, valamint a' zöld
 bárson, húzomosan, 's-igen vígan terjedött.
 Tele mindég jó nedvvel. A' legeltetésre-is igen
 alkalmas vala. A' Gyümölcs - fák között leg-
 inkább ki-teccöttek a' *Barackok*, az-után a' fe-
 hér, piros, és fekete *Eprek*, melyek *Nilus'* fojó-
 jának eme' környékét nagyon szeretik, 's-igen
 vígan nőnek. Le-telepödtek tehát ezen kölle-
 metös hejen.

A' Fák' ágaik Sátorok gyanánt szolgáltak. Alájok tehát nagy csoporttal ultenek. *Bágoás* csupán *Teágenessel*, és *Karikléával* mulatott. Melyet magával hozott, elejekbe szelte azt a' kenyeret; és reá-kérte az éhösöket: hogy hozza lássanak.

Se inni se enni nem akartak emezek. Minnek-utánna az étel' meg-útálása' okáról kérdöztek a' Fiatalok: az mondották feleletül: hogy azoknak, kik a' halálra kárhoztattak, és már-is arra vitetnek; semmi hasznokra nem válhatnának az étkek, semmi frissességek a' hűvös italok.

§. III.

Vigasztalás.

A' Fiataloknak e' hibázó gondolatjaikat vévén *Bágoás*; kárhoztatni kezdötte magának éktelen ostobaságát: hogy eddig-is őket a' bal-íteletekből ki - nem - mentötte. Meg - vigasztalta ezen szem-pillantatban szegényöket, azt fogadván emberségére: hogy semmi bajok nem volna: életjöket pedig minden tehetségével megtartani fogná.

Az - után: meg - jelentötte azt - is *Bágoás*: hogy, *Arsakének* horgas körmei közül, abból az okból löttének legyen ki-mentve: hogy elne-vezszenek; hanem inkább: kénjök szerint éllyenek. *Memfisbe* jötteének oka-is nem egyéb; hanem szabadságjok lönne.

Vég-

Végtére el-nem-titkolhatta azt-is: hogy mostanában *Oroondátes* elejébe mönnének ama' Száz-kapujú *Thébába*. Onnatt osztán *Babilonba* küldettetnének, az *Égiptomi* nagy kirájnak dűcsőségös szolgálatjára.

Ekkor jöttek ezek valósággal eszökre. Öt-tek osztán és ittak; és mind-addig nyugodtak, még a' déli melegségnek vége-szakadott. Ekkor immár a' Nap nem szolgált (ottani szokása szerént) az embereknek fejökre függösen; hanem oldalaslag melegítötte a' temérdököket. Ekkor osztán föl-kereködött *Bágoás*; és lóra ültette minden embereit.

§. IV.

Memfisi hírek.

Szinte el-akarának vala indulni; midőn *Memfis* felől egy Lovancot látnak ló-halálában vágatni, és egyenesen feléjük tartani. A' lónak tagjain csurog vala a' vér-ejték, ezen kívül rösztelve-is tajtékzott. Maga a' Lovanc halavány; 's-mind a' félénkhez, mind a' félelmeshez hasonló.

Minek-utánna *Bágoás*hoz érkezött; ötöt félre-szóllította, és valamit füleibe súgott. El-végezven dolgát; erősen meg-sarkantyúzta a' paripát, 's-viszsza-nyargalt *Memfisbe*. Oj serényen fojtatta pedig a' lovaglást: hogy vissza-se-tekintött többé.

Merevedten állott *Bágoás*. *Teágenes* félt; *Karikléa* pedig éppen rösztetött. Egy szót ki-

nem-vöhettek volna belőlök. A' földre függesztötték irtózó szemeiket, és méjjen gondolkodtak. Azt forgatta *Bágoás*, a'-mit a' követtől hallott. *Karikléa* valami új szerencsétlenségről, *Teágenes* az Igazgatonénak új fortéjjairól gyanakodott. Azomban: így szóllamla-meg

BÁGOÁS: Fiaim! Örömet mondok - é? avagy szomorúságot említök? magam se tudom. *Arsake* (ama' gonosz Igazgatoné), minek-utánna meg - hallotta röggel: hogy házatól el - ilantottatok, Urának levelét kezeihöz vévén, magát a' kertben egy alacson fára föl - akasztotta.

§. V.

Gondolkodások.

KARIKLÉA: Istenem! azt a' kevéj aszszont mi vihette arra: hogy így meg-alázza magát?

BÁGOÁS: A' kétségbe esés. Mind-az'-által: okosan cselekedte ő azt: midőn törvénes halálát meg-előzni-akarta. Néki se *Oroondates*, se maga a' Kiráj (a' rajtatok-el-követött illetlenségöket, és magát-egész-a'-földig-le-gyalázó cselekvéneket hallván) soha meg-nem-kegyelmeztek volna.

KARIKLÉA: Talán még - is?

BÁGOÁS: Tudom az *Égiptomi* törvént. Vagy ki-végezték; vagy örökös fogságra kárhoztatták volna a' házasság - törőt. Ezeknek egygyikétől se érdöme (melyre soha se ügyeltt),

se

se böcsülete (melyet régen el - föcsérlött) ki nem szabadították volna. Ennél a' maga' föl - akasztásánál soha életében jobbat nem cselekedött.

KARIKLÉA : Honnatt tudod ezöket ?

BÁGOÁS : Attól a' lovas Katonától hallottam, kit *Eufrátes* küldött utánunk.

KARIKLÉA : Szegén *Arsake* !

BÁGOÁS : Fiaim ! mivel senki - fiának nem ártottatok ; velem egygyütt örvendözzetök. Örömetök oka a' lehet : hogy , a' - ki ellenötök tört , egyszeriben el - veszött.

§. VI.

Bágoás' szíve.

Amazokat mondá *Bágoás*, nem igen jól éjtven a' görög szavakat. Mind - az' - által (noha nagy erőltetéssel esött) meg - akarta azt nekik jelenteni , a' - mit *Arsakéröl* hallott. Rész szerént azért : mert , kinek büszkeségét nem szenved - hette ; annak porig - le - alázttát leg - örömostebb hallotta. Rész szerént azért : mivel e' megszomorodott fiatalokat evvel az örvendetös hírrel meg - vigasztalni akarta.

De az egész esetben leg - fő - képpen azonn örvendözött *Bágoás* : hogy *Oroondates*' számára meg - tarthatta ezeket a' fiatalokat ; úgy - mint, a' *Memfisi* udvarnak tökéletlensége ellen, leg - világosabb Tanúkat. Örült annak - is : hogy

Iedgenes a' *Persiai* Kirájhoz *Babilonba* vitet-
vén, a' többi szolgák között az elsőségöt
el-nyeri; *Karikléa* pedig, ama' ronda *Arsaké-*
nek pokolba - mentte után, *Oroondates'* Fele-
sége lönne.

Nem löhetött a' Fiatalok felől azt mon-
dani: hogy, *Arsakének* halálát hallván, nem ör-
vendöttek volna; nem ugyan azért: mint - ha
vesztét óhajtották volna; hanem azért: mivel,
annak a' dühödtt állatnak el - enyíszttével, nem
gondolhattak oj valamely szerencsetlenségöt lö-
hetségösnek lönni, mely azokhoz hasonlíthat-
na, melyekben ennek - előtte ő miátta forogtak.

TIZEN-EGYGYEDIK RÉSZ.

El - t é v e j ö d é s.

§. I.

Tudósítás.

Hogy osztán az estti szürkület el - érkezött,
és az el - menetelre mint egy édesgetnék a'
Lovancokat; föl - kereködtek nyugodalmok'
hejéről, és (minden szünet nélkül) más nap
virradóig jártak. Ily húzomos járásoknak va-
lóságos oka az vala: hogy *Oroondatest* nagy
Thébából valami - képpen ki - ne - szalaszszák.

Noha erősen iparkodtak: hogy oda érhes-
senek; de egy valami esetöt hallván, útjokban
meg-gátoltattak. Mert: a' napnak föl-derültte
után, egy Katonát láttak elejökbe lovag-
lani. Ennek szeméjjét eleinte meg-nem-ös-
mérte; de, hogy közelebbre érkezött; őtet így
szóllította - meg

BÁGOÁS: Meg-álly egy kevesé *Termis!*

TERMIS: Mit akarsz?

BÁGOÁS: *Thébában* van-e *Oroondates*?

TERMIS: Nincsen.

BÁGOÁS: Meg-üthetné a' tatár.

TERMIS: Meg-indult a' *Szerecsenek* ellen.
Ezek immár (a'-mint közönségösen híresztelik)
Siéne' várossát körül-kerítették; és már eddig
erősen-is víják.

BÁGOÁS: Ez előttem löhetetlennek tec-
cik. Hiszen eddig *Elefántnál* se voltak a' *Sze-
recsenek*; *Siénére* tehát hogy eshettek volna?
Hamar esött talán?

TERMIS: Hamar-e? nem-e? ők lássák
a' *Szerecsenek*. De a' bizonyos: hogy, *Elefánt-
nak* szigetjét el-kerülvén, *Ftiától* egyenesen
Siéne ellen nyomultak. Későre tudta-meg *Oro-
ondates*: hogy *Ftiától* föl-kereködtek a' *Sze-
recsenek*. El-is-hiszöm: mert ezek hamarébb
járnak híröknél. Ezt hallván az Igazgató,
föl-szödde magát *Thébából*, és elejökbe indult.
Engöm' erre a' tájra küldött: hogy (akár hol

oszöm) Katonákat teremcsek. Ha egy-két ezret össze - gyujhetök , *Siéne'* védelmére vissza fordúlok.

BAGOAS : Mit gondolsz : *Nilusnak* eme' nap-nyugotti partján bátorságosan mehetünk - é *Siéne'* *Oroondateshez* ?

TERMIS : Nem - is más - kép' : mert annak nap keleti részszét egészen el-foglalták a' *Szerecsenek*. Magamnak-is által - költött - jönnöm a' *Niluson*.

§. II.

Szerecsenek' kémjei.

Amazokat hallván *Bágoás* ; *Nilusnak* nap-nyugoti partján mendegelt, a' gondolattal lévén : hogy, ha *Sienének* ellenében leszen, magát a' *Vizen* által-téteti. Mentek tehát egész éjtszaka, és *Sienéhez* nagyon közelítettek. De az éles - elméjű *Szerecsenek* (a' hadi fortéjoknak minden részeiben igen gyakorlott katonaság), még - a' tegnapi fénynek le-alkonyodtta előtt, által - menvén *Nilusnak* nap - nyugoti tájára ; minden hejeket lesbe-szorítottak. Röggelre egy bokornál le - telepődtek , mely , nékiek ugyan védelmezésökre ; de *Bágoás'* cselédjének veszedelmére vala.

Mert : hajnal - hasadttának tájján , a' *Szerecsen* Kémek, ezen első világra, ki - ütvén a' bokorból orrokat ; észre - vötték *Bágoást*. Megvetötték az ötven-egy-nehányból álló kis számot.

mot. Mivel pedig azt - is ki - kémlelték : hogy utánnok senki se volna segedelnökre ; a' hasztok alól ki - csaptak , és utánnok mentek.

Nem lehet azt mondani : hogy *Bágoás* meg - nem - röttent volna. Észre - vötte korom - fekete ábrázatjokból : hogy *Szerecsenek* ; csoportjokból pedig : hogy számosak. Az ezret fölülhaladták. Meg - nem - felelhetvén tehát sokaságjoknak ; szaladásra vöttek a' dolgot. Hogy még - is félénköknek ne tartassanak ; elsőben lassan ügettek , de az után nyargaltak. Mivel pedig a' Kémeknek semmi lovaik nem vóltanak , az el - nyargalást leg - üdvösségösebb dolognak lönni gondolták. De nyomokban vóltak a' *Troglodíták*.

§. III.

A' Troglodíták.

Azok a' *Troglódi Handsárosok* , avvagy *Nyilasok* , *Szerecsen* országból vöttek eredetjöket. De ezen üdőben az *Arabiai* Tengör - öblének nap - nyugoti tájján lakoztak. Szeretik a' legeltetést. Futássokban , a' hitel fölött , sebesek ; mind azért mert ez nálók a' természetnek különös adománya ; mind pedig azért : mert , kicsinységjüktől fogva ebben gyakorollyák magokat.

Meg - nem - szokhatták a' nehéz fegyvereket. De mind parittyázni , mind handsárokat hánni , mind az - után nyilazni - is különösen tudnak.

nak. Az első ütközetben leg-nagyobb károkat
tösznek : mert elsőben igen merészök, sőt in-
kább vak-merők ; az - után a' fegyvert - is nagy
serénységgel forgattyák.

Régenten: ha meg-tolattattak, a' szaladás-
ban leg-elsőbbek voltak. Többé semmi hasz-
nokat nem löhetött vönni. A' sziklák' üreg-
jei közé; a' högynek barlangiba rejtöztek, és
ott kuruttyoltak. De ezekben az üdőkben (a'
Szerecsenek között gyakorolván magokat) igen
jó katonáknak tartattak. Ezek a' gyalogok el-
érték a' vágató Lovancokat. Belőlök némeje-
ket le-parittyáztak, némejeket le-handsároztak.

§. IV.

Veszeködés.

E' károkat látván *Bágoás*, ellenök fordít-
tatta a' Lovak' fejöket; és ezzel azt vihette
végbe : hogy a' *Troglóditák* (meg-rögzött félel-
mökből egészszen ki-nem-tisztúlhatván) visz-
sza-tartottanak. Noszsa utánok eme' Lo-
vancok - is. És így kergetőbe vötték a' szapo-
ra futókat.

A' *Troglóditáknak* eme' kis meg-futamláso-
kat látván *Bágoás*; és, hogy őket meg-ijesz-
tötte, azzal egészen meg-elégödvén; vissza-
kürtöltette maga' emberit, és előbbeni útját
fojtatván, erősebben vágdatott.

Nem messze *Nilus'* partjától, egy kis
högy emelkedött föl-felé, mely *Bágoás'* kato-
nái-

náinak védelmökre löhetött: mivel azt a' gondos természet Vár-formára röndölte. Ezt a' hejet azért választották magoknak: mert, az utánok - leselkedők előtt, kiktől (ne - hogy ismét nyomokba lögyenek) nagyon tartottanak; lovaikat, magokkal egygyütt, el - titkolhatták; el - is titkolták.

De a' *Troglóditák*, ki ezeknek ismét nyomaikban vóltanak, a' sereg farkát el - érvén, el - fogták *Bágoást*: mert lovának lábai nagyon meg - romlottak. Ez el - esvén, el - terítötte *Bágoást* - is, és meg - fogatta.

TIZEN-KETTEDIK RÉSZ.

U j - F o g s á g.

§. I.

Karikléa' gyanúja.

Nem csak *Bágoás*; hanem, vele egygyütt, *Teágenes* - is, *Karikléa* - is el - fogattatott. Ezek a' jó szívü Párak nem akarták a' *Herülttet* elhagyni: mert hozzájuk-való hajlandóságát gyakran tapasztalták. Ezeknek ugyan lovaik épek vóltanak; de, *Bágoásnak* esttét látván; hirtelen le - ugrottak; vagy azért: hogy őtet a' szerencsétlenségbe ne hagygyák; hanem lóra segicscsék. Vagy talán azért: hogy a' lovaglásnak

nak elegendőre, 's-meg-is-úntára jutván, tovább vágatniok nem löhetött. Vagy végtére azért (és ezt én leg-természetesebbnek lömni gondolom): mivel magokat a' *Szerecsenek* től örömet el-fogattatták. Mert íme így szólla

KARIKLÉA: Bé tejjesödött, *Teágenes*, a' te álmod-is. *Arsake'* tűzének hamar el-múlttá-ba; el-érsz kegyesöddel *Fekete országba*. Nem de *Szerecsenek* ezek a' *Feketék*, kik bennünket mostanában el-fognak? Engedgyünk valamit az égi röndölésöknek-is. Inkább a' szerencsének bizontalanságára vessük magunkat; mint a' világos szolgálatra mennyünk *Oroondates'* eleibe.

§. II.

A' Kémek' csinje.

Kedvességének javallása' célját észre-vévén *Teágenes*, leg-is-elsőben egygyet se szóllott. Mert: már ez előtt-is, egygyik szerencsétlenségből a' másikba, mint-egy kézről-kézre, gyakorta hanyattatván; által-láthatta a' követhető nyomorúságokat-is. Fejét meg-hajtotta az-után; és, össze-vonogatván vállait, értessére adta *Karikléának*: hogy ezt a' magok' mostani meg-adássát szeretné-is, nem-is.

Hogy osztán közelebbre jöttek a' *Szerecsenek*, tüstént észre-vötték: hogy *Bágoás* a' *Herülttekek* egygyike. Ezt talán orcájának

jának aszszonos sápadtságából gyanították : mert valóban színe, noha *Égiptomi* módra barnás lönne ; de egyszer- 's - mind halaván - is vala.

Meg-kérdözték osztán a' Fogjokat: mi hivatalúak volnának ? és hová ügyeköznének ? Ezt a' kérdést mind *Szerecsen*, mind *Égiptomi* nyelven ejtötték, azt gondolván felöllök: hogy vagy mind - a' - kettőt ; vagy leg - alább az egyiket alkalmasint tudnák.

Mert az illetén Elő-vigyázók (kik csupán arra-valók : hogy mind a' történetöket sörényen meg-visgállyák ; mind a' szavakat nagy szorgalommal föl-fogják ; és ezöket ö uroknak meg-vigyék) mindenkor ojas embereket-is visznek magokkal, kik mind - a' - két ellenközö résznek nyelvét gyakorolva tudgyák.

§. III.

A' Kémek' intézete.

Ama' kérdésökre nem felelhettet *Bágoás* ; mivel, le-estte miatt, lélokzetét-is alig vöhet-te. *Karikléa*, az *Égiptomi* nyelvnek gyakor hallatából, nem csak érteni ; hanem, szorúlttságból, valamit beszélleni tudván, azt jelentötte *Bágoás* felöl : hogy *Oroondatesnek* fő - embere lönne. Magát Testvérével *Oroondates'* szolgálatjára vezettetni mondotta. Mutatták örömöket : hogy a' *Szerencsenekhez* jutottak.

Ezeket hallván a' *Szerecsen* Kémek ; és eszökbe juttatván : hogy *Kirájnéjok* igen óhaj-
tana

tana a' Görög Szűzek közül egy valakit látni; el - tökéllöttek magokban : hogy életjökben meg-hagygyák. De illendőnek - is lönni állították : hogy kiket a' *Memfisi* Igazgatótól el-rablottanak ; azokkal Kirájjoknak kedvesködgyenek.

Örvendöttek azon-is : hogy *Bágoásra* szertöttek. Jól tudták : hogy az ép természetnek eme' csonka Bajnoki a' *Persiai* Udvarnak titkai-ban jártosok , 's-mind a' szemnek , 's-mind a' szának kötelességét viselik. Se fiok se Feleségök nem lévén ; csupán azoktól fügnek , kik rajtok uralkodnak. Ötet tehát a' Kiráj' részszére alkalmatosnak vélték. Így velök *Siéne* felé meg-indúltanak.

NEGYEDIK SZAKASZ.

A' Szerecsenek' és Égiptomiak' szörnyű
haborújuk.

1. Siene' állapotja.
2. Siene' ostroma.
3. Békesség' jelei.
4. Fal - szakadás.
5. Oroondates' fortéjja.
6. Hadi kézűletők.

7. Maga a' hadakozás.
8. Hidaspes' győzedelme.
9. Sienébe menetel.
10. Teágenes és Karikléa.
11. Hidaspes Karikléával.

ELSŐ RÉSZ.

Siéné' állapotja.

§. I.

Hidaspes Siénénél.

Azomban *Hidaspes* (akkoron a' *Szerecsenség-*nek híres és hatalmas Kirájja), *Fila'* várossától előre nyomúlván, és a' víz-omlással *Elefántot*-is el - hagyván; *Siéné'* várossa felé iparkodott: hogy *Oroondatest* meg - előzhesse; de meg-nem-előzhette.

Mert Ez (*Hidaspes'* jövetelének hírét bizonyosnak lönni állítván) valamennyi Katonái voltak, mind - azokat maga mellé vötte; és, meg-indúl.

indulván *Thébából*, erősen *Siéne'* felé iparkodott. Nem valának messze a' várostól, midőn, a' *Szerecseneknek* sokaságát látván, a' szembe-szólást löhetetlennek lönni gondolták. Ugyan - azért: magokat *Siénébe* vötték; bé - is - kalatolták.

Ezt tapasztalván *Hidaspes*; a' város alá vitte győzhetetlen seregét; és azt (hat-száz - ezer katonáival körül-kerítvén) elsőben ugyan megijeszteni, és így a' föl-adásra kényszeríteni akarta. Irtóztató nagy térségöt fogott-el mind fegyveres embereivel, mind az *Egygyetmásokkal*, melyek még a' köz-utakat - is meg - szűkítették.

§. II.

A' Fogjok' sorssa.

Le-telepődtek immár az egész Seregök; és, a' holnapi hadakozásnak módja felől, a' parancsolatokat várták; midőn azok az Elő-vígyázó Kémek, kik *Tedágenest*, *Karikléát*, és *Bágoást* el - fogták; minek - utánna a' Kirájnak *Siéne* alatt le-telepödttét hallották, minden késedelm nélkül (a' *Niluson* által költözvén) egyenesen hozzája mentek, és elejébe vitték a' Fogjokat.

Nagyon örvendözik vala *Hidaspes* midőn *Tedágenesnek* katona-termetét, *Karikléának* ritka ékességét látta. Őket magához közelebbre szólítván; velök nagy kegyességgel beszéllött; mint - ha (eszének híre nélkül) meg - érzötte volna

vólna jó szíve : hogy fiaival beszél. Nagyon örvendözött azonn - is : hogy , midőn előtte meg - állottanak , őket meg - láncolva , és a' rabi öltözetnek szenyjével meg - piszkolva látta. Így szólla Vitézeihez

HIDASPEŠ : Íme minő kegyesek hozzánk az Istenek ! A' zsákmán elején , kötözve adgyák kezünkbe a' Fogjoknak Szépeit. Mivel ezek első ; törvényünk szerént , mind - addig őrizet alatt tartassanak , még az Ellenségöt meg - győzöm. Velök osztán *Méróébe* megyek , holott őket le - ölöm ; és Isteneinknek föl - áldozom.

§. III.

A' Fiatalok' el - távoztta.

Ama' szavait el - végezvén a' Kiráj ; megdicsérte a' Kémeket , meg - is - parancsován : hogy e' Fiatalokat az Egygyetmásokhoz vigyék , és őrizetjökre magok - is ott maradgyanak. Semmi bántások , semmi fogyatkozások ne legyen. Az eledeleket maga' asztaláról küldötte. Azon vólt : hogy , valamint az áldozatokhoz illik , minden szeplő nélkül , tisztán tartassanak. Mind - egygyikének kezére gyöngé arany láncot vettetött.

Ezek után magokat a' Kiráj előtt meghajtották a' fiatalok ; és egyenesen az Egygyetmásokhoz vitettenek.

TEÁGENES : Te talán nem - is örvendözöl azonn : hogy ily fényes állapotra jutottunk. A' szerencse el-felejtötte kegyetlenségét, sőt kedvezni láccatik. Arannyal cserélte - föl a' vasat. Hát ha ezek az arany szemek szabadságunk' jelei.

KARIKLÉA : Aranyok ugyan e' szemek, de még se egyebek, hanem láncok. Szabadságunk' jeleinek mondád, trefából - é? nem - é? te lássad ; de trefából - is löhetött igazságot mondanod. Emlékezz - meg a' *Memfisi* álmodról. Ime *Szerecsen* Országhoz közelebb estünk immár.

M Á S A D I K R É S Z.

S i e n é' o s t r o m a.

§. I.

Hidaspes' intézete.

Midőn amazok az útban amúgy beszéllöttek ; azomban *Hidaspesnek* leg - vitézebb Bajnoki a' Város' ostromához fogtanak. Irtóztató lármával mentenek a' Város' falaihoz. A' trombita harsogások ; annyi népnek egyszeri kiáltása, nem csak a' füleket hasogatták ; hanem, alig, hogy a' falakat - is le - nem - döntötték. Mind ezeket azért cselekedték a' Katonák : hogy
a'

a' Lakosok meg-ijedgyenek, és osztán el-tébojodgyanak; de el-nem tébojodtak. Mert: végső veszedelmöket képzelvén, nagy el-tökélléssel fogtak a' város' védelméhez.

A' meg-szállott *Siénaiak*, a' város' bástyáin oly szerencsésen dolgoztak a' moztonokkal: hogy a' *Szerecsenek'* iparkodássait füstre eresztenék. El-is-bízáván magokat, ki-gúnyolták a' gyávákat. Őket; mivel az ostromot fenyegetéssel kezdték, nem vitézeknek, hanem aszszonyoknak mondták.

§. II.

Egy föld - fal.

E' gúnyoló szavakat el-nem-szívelhetvén *Hidaspes*; föl-háborodván arra-is: hogy magokat védelmezni mernék; el-tökéllötte magában: hogy az üdöt ijetén csekéjségökben nem vesztögeti; hanem vagy erőszakos vívással tövéből ki-forgattya a' várost; vagy őket, valamint a' mezei ürgéket, ki-önti. A' ki-öntést pedig jobbnak ítélte: mert így katonáiban semmi, amazokban pedig nagy károkat tőhetne. A' ki-öntést így kezdötte végre hajtani.

Egy *Kerek - kört* cöveköltetött - ki a' város bástyáinak kerületében. Minek - utánna az ottásandó gödörnek mekkoraságát a' *Föld - mérészekkel* ki-számoltatta (egy - egy katonára egy - egy ölet szabván) erősen meg-parancsolta: hogy serényen dolgozzanak. Néki es-

tek tehát. Némek a' ki-hányott földet húzómos nagy halmokra vetették. Mások: hogy tömöttebbek lögyenek, le-dömöcskölték. És így (a' város' bástyáinak kerületök ellen) egy föld-falat építtének.

A' műveseket se nem háborgathatták, se meg-nem-gátolhatták a' városiak. Mert: a' Szerecsenek' sokaságától tartván; a' városból ki-ütni nem merészlöttek. Le-dárdázni pedig őket, avvagy le-nyilazni nem löhetött: mivel a' két-falak-között-lévő távozat sokkal nagyobb vala, sem-mint oda löhettek, és belnök kárt tőhettek volna a' Városiak.

§. III.

Két egy-arányú gátok.

Minek-utánna a' temérdök föld-falat, a' dolgozóknak számtalanságok miatt, egyszeriben el-végeztette *Hidaspes*, annak azon táján, mely *Nilus'* vizének ellenére tötetött, két vagy három ölnyi ürességet hagyatott: hogy tudni-illik a' vizeket a' két falak közé bé-ereszthesse.

Mind-az'-által: hogy a' bé-eresztendő vizek annál természetesebben bé-rohanhassanak, ezen az említett vágáson kezdvén, egész *Nilusig* úgy emeltetött-föl két egy-arányú tötésöket avvagy gátokat: hogy ezeknek öble legalacsonabb lönne ama' vágás mellett; hova tovább, annál magosabb; *Nilus'* vize
mel-

mellett leg - magosabb lönne. Így ama' föld-fallal, és eme' gátokkal az egész paraszti munka szerencsésen el-végeztetött.

Minek - utánna a' Gátok-is készen-állottak; föl-fogatta *Nilus'* vizeit, és azokat a' gátok közé menni kényszerítötte. Ezek a' magosabb hejről az alacsonabbakra omolván, az öbölben oly irtóztató zajjal rohantak: hogy, valamint éppen *Katadupándl*, szinte úgy itt-is, csak nem süketökké löttek mind a' *Szerecsenek*, mind a' városiak.

§. IV.

Sienének félelme.

Mind-ezeket látván és hallván a' *Siénaiak*; és azokat a' vizeket a' városnak el-borítottására intéztetteknek lönni gondolván; mivel se a' városból ki-nem-szaladhattak (egyszeriben ott-teremvén a' temérdök vizek); se a' benn-maradást tanácsosnak nem ítélhették (a' vizekkel hadakozni nem tudván): szinte kétségbe estek; de még - is azokhoz kapdostak, melyeket ezekben a' környülménekben szükségösebbeknek lönni gondoltak.

Elsőben tehát a' kapuknak temérdök hasadékjait, és a' kő-falaknak minden üregjeit, szöszszel, gyantával, és szurokkal bé-tapasztották. A' kő - falaknak belső kerületét-is (hogy a' vizek' nyomássai ellen, erősebben álljon) támaszokkal föl - gyámolították.

Valamint a' hangyák , midőn fészkeket megbojgattyák a' henyélő utazók ; ide-tova szaladni , és a' fészeknek elő-állítássában fáradozni szoktak ; hasonló-képpen a' Városiak közül-is , ki követ , ki földet , ki ágasokat , mások mást , a' mi kezeikbe akadott , a' falnak meg-támasztás-sára serénséggel hordottak.

Egy se volt az egész városban , a' - ki henyélt volna. Dolgoztak az aszszonok - is. A' Gyerökökkel iparkodtak a' Vének - is : mert a' köz szerencsétlenség egy - aránt fényezette a' külömb röndöket.

§. V.

Siene' iparkodása.

Kik a' Városban leg-tenyeresebbek voltak ; azoknak a' parancsolatot adta *Oroondates* : hogy a' föld alatt , valami alattomos útnak ásásához kezdgyenek : az - után pedig (észre-vöhetetlenül) azt az ál-utat a' föld - falig terjeszték. Ezek a' munkához így kezdöttek :

Belől , a' kő - fal előtt , függösen fúrtak - le egy három - ölnyi kútát. Hogy ez el - készült ; a' falnak alapja alatt , ki - felé ügyeköztek ; és , a' fákjék mellett , egészen a' föld - falig dolgoztak. Egygyike a' másiknak , csekéj távozattal lévén egy - mástól , elejébe hánta a' földet. Egészen ki - hordották a' végsők ; és , a' falak mellett belől úgy fölhal-

halmozták : hogy ezek osztán Támaszok - is vóltanak.

Ezt az ál-utat azért csináltatta *Oroondates* : hogy a' föld - falak le - roskadgyanak , és így a' vizeknek szabad ki-menetelt adgyanak. Nem rossz vala ez a' gondolat. De hasznát nem vóhették a' *Siénaíak* : mert néha a' szerencse gyors; meg-is-előzheti a' gondolatokat.

§. VI.

Sienének baja.

Így tehát *Nilusnak* vize , a' két egy-arányú gátok között sebesen bé - rohanván ; veszedelmesen töltötte - meg a' két falak közét. Egyszeriben csak azt tapasztalták a' városiak : hogy Szigetben vannak.

Hogy a' reájok-töreködő vizeknek ellentállyanak ; csak egy nap valának elegendők a' Város' falai. Mert , minek-utánna a' Vizek' temérdöke föl-emelkedött ; és osztán (a' fekete - kövér földnek meg - repedözött nagy üregjeibe hatván) a' kő - falnak alapjához férközött : akkor immár a' vastag falak - is (a' nyomó sújnak engedelmesködvén) lassan hajlani , és béfelé nyomúlui láccattak , fő-képpen ama' részekön , holott a' támaszok gyöngék vóltanak.

Ropogtanak tehát a' bástyák , és a' mi legveszedelmesebb vala , a' városiak , a' viznek föl-bugyoregható hatalmától-is féltének.

Hogy bé-estvéjödött ; a' Kő - falnak az a' része, melyet régenten két tornyok közé építettek a' Siénaiak ; egyszeribe le - dőlt, nem ugyan annyira : hogy a' vizet bé - eresztené ; hanem : a' viz' színén öt könyöknyire ki-állván, a' bé-töreködhető hullámokkal fenyegette a' Városiakat.

Nagy láрма és sivítás támadott egész Siénében, melyet a' Szerecsenek - is meg - hallottanak. Az egek felé emelgették kezöket: mert (az emberi segicscsének reménjéből ki-hülvén) magokat az Isteneknek ajálták.

H A R M A D I K R É S Z.

Békességnek jelei.

§. I.

A' nép' habozása.

Nagy röttögésök között el-telven az éjtszaka ; nem tudták röggel : elsőben mit cselekedgyenek. Oszsze - beszéllöttek a' Főbbek , és arra kérték Oroondatest : hogy a' Szerecsenekhez Követöket küldgyön. Az Igazgató (már-is a' Szerecsenek martalékja lévén) el-akarta ugyan Követjeit küldeni ; de a' vizek miatt azoknak oda-jutássát , avvagy annak módját (mivel semmi hajójok nem vala) éppen nem láthatta.

Ira-

Írattatott osztán egy levelet, és azt kövecs-re kötven, ki-parittyáztatta. De, mivel a' két falak távozatja nagy vala; a' vizekbe hullott, Ezt nem csak egyszer próbálták, de semmi hasznát nem látták.

Végtére: föl-állottak a' bástyán, és össze-tött kezekkel könyörögtek némejek, azt akarván a' Kirájnak meg-jelenteni, a' - mit a' levélbe írtanak. Némejek hátra-külsolták kezeiket: mint - ha a' bilincsöket örömeztőbb hordoznák, mint életjöknek bizontalanságában ilyen sokáig lönnének.

§. II.

Hidaspes' okossága.

Észre - vötte *Hidaspes*: mit akarnának amazok, és, mivel igen ember-szerető Fejedelöm vala; a' meg-alázódtakon segíteni kévánt. De, ebben a' kétségös állapotban, hirtelenködni nem akart. Magok' meg - adtoknak világosabb jelét kévánta.

A' jövőendőket tehát előre meg - vizsgálván; ez - előtt el - készítettött egynehán csónakokat. Ezeket a' gátok közé vitetven; ottan az elő-adandó alkalmatosságra tartotta. Ki-választott az - után tizet eszesebb emberei közül, és nékik meg - parancsolta: hogy a' csónakokra szálván, ne vak - mérészködgyenek; hanem, ha szükségét látták, a' meg - tromfolással mértékletösen éllyenek.

Ezek tehát egygyik faltól a' másikhoz azon földek fölött eveztek, melyeket ennek előtte föl - szántani - szoktak. Meg - se - eshetött: hogy újságot ne szült volna e' szokatlan látomán. Ama' szigeti, hamar össze - kapott e' vízi sereggel.

§. III.

Egygyet - nem - értés.

Mert, minek - utánna ama' Katonák, kik a' város' falait védelmezik vala, a' Szerecseneket feléjük közelíteni látták, pedig a' bástyának azon tájjára, holott a' falnak egy darabja bé - omlott; oly emberek, kiket immár egészen meg - vött a' röttögő félelem, Ellenközöknek vélték azokat, kik védelmökre jötenek.

Maga Oroondates (ojan nyúl - vezér, kinek bokor a' vára), minden levél - zörgést gyanúsnak lönni gondolván; és, mit cselekszik; maga se tudván: meg - parancsolta katonáinak: hogy vagy köveket hagyigállyanak ki - felé; vagy azok ellen nyilat löjjenek; kik a' békességnek eszközlői voltak.

Ezeket nem annyira esztelenöknek, mint kétségbe - esötteknek löhet mondani. Úgy véleködtenek: hogy, ha a' halált továbbra halaszthatnák; azt nyereségnek tartanák. Úgy - is tectött: mint - ha nem annyira abban foglalatoskodnának, hogy valakit öllyenek; hanem csupán

azon

azonn lönnének : hogy a' Falakhoz közel ne-
eresztenék a' Szerecseneket.

De hasonló-képpen vissza-löttek a' Csóna-
kosok-is. Es, mivel a' nyilazáshoz igen jól
tudtak; a' városiaknak gondolatjuk felől pedig
világosságban nem voltak: közülök elsőben ket-
tőt, az-után többet-is a' falakról úgy le-sodrot-
tak : hogy némejek ugyan csak meg-sebesültek;
némejek pedig a' vízbe-is buktak. Ezek ugyan
ha sebcikből ki-gyógyúlhattak volna-is; akko-
ron a' vizekbe vesztenek.

§. IV.

Öregnek okossága.

Ezök az ellenközések (melyek csupán a-
zért történtek: mivel egygyik rész a' másiknak
szándékját meg-nem-érthette) tovább-is tartottak
vólna (a' városiak engedni nem akarván, a' Sze-
recsenek pedig annál inkább ellenök töreködvén);
ha egy nagy-tekintetű, és méltóságú öreg (ki
Sienében születött; ott-is neveltetött) magát köz-
be-nem-vetötte vólna. Le-csillapodtak egysze-
riben a' lármák. A' Falasokat-is le-csöndösít-
vén, e' szavait mondotta azon említett

ÖREG: Reám tekíncsetök, és híven hall-
gassatok Polgár-társaim! böcsös Atyám-fiai
Tí bizonnára mind-nyájan (*Oroondatesen* kezd-
vén, egészszen a' Kemence-pemetelőig) esz-
telenek vagytok: mert, hajatokkal egygyütt,
értel-

értelmetöket-is el-vesztöttétök, midőn azokat, kiknek ez-előtt könyörögtetök, és segedelmetökre hívtatok (minek - utánna, minden reménünk fölött, falainkhoz békességben jöttek) leg-elsőben meg-támadtátok. Mert: ha ők hozzánk barátságos indulattal eveznek (azokat adván tudtunkra, melyek a' békességet illetik megszabadítóink löhetnek. Ha pedig a' barátságot töttetik; és meg-csalásunkra ügyelnek; mi könnyebb, mint azokon ki-fogni, ha falaink mellett ki-kötnek. Mondgyátok-meg esztelenek: jóra fordíttjuk - é állapotunkat, ha ezen maroknyi katonákat meg-öllyük, kiknek boszszú-állói (*Sienének* kerületében) ezerenként fekszenek? Legyen egyszer eszötök. Kérdözzétök-meg inkább a' hatalmasokat: mit méltóztatnak parancsolni veletök?

§. V.

Meg - békéllés.

Az Öregnek ama' tanácscsát meg - dicsérték, el-is-fogadták a' *Siénai* Lakosok. El-fogadta *Oroondates* - is, noha későre, és mint-egy erőltetve.

El - takarodtak osztán a' Nyilasok, és hejökbe azok a' Polgárok jöttek; kik, vagy zászlójoknak lobogattásával, vagy husángokra-kötött fehér keszkenőjöknek villogtatásával, békességet, avvagy leg - alább fegyver-szünet

nést hirdettek; és így: ama' csónakosoknak a' falakhoz - való jövetelt jó szívvel meg - engedték. Ezeket nagy örömmel vévén, így szólta hozzájuk, a' Szerecsenek közül, egy

KOVET: Hallyátok *Persák*, és *Siénaiak*, kik most jelen - vagytok. Mondgyátok - meg pedig azoknak, kik itt mostanában jelen - nincsenek. *Hidaspes* (az Éj - és - Dél - szaki Szerecseneknek, mostanában pedig a' ti Kirájoatok - is) hírrül - adgya mind - nyájoatoknak: hogy ő a' nyakas ellenséget meg - verni; mind - az' által: ha az alázatosságot, és igaz szívűséget láttya; meg - kémélni - is tudgya. Amazt hatalmának; emezt emberiségének jele gyánánt, mindenkor magával hordozza. A' diadalmat katonáinak; a' könyörületességet maga' erkölcsének tulajdoníttya. Hatalma alatt vagyon életők: akár azt (erejére nézve) el - vögye; akár (atyai kegyességét mutatván) meg - hagygya. Még - is: mivel néki könyörögtetők, és a' várost hatalma alá adtátok; el - állván a' hadi törvéntől, atyai kegyességének azt a' jelet mutattya: hogy a' békesség' cikkejjeinek ki - dolgozássát nem magának tartya, se maga nem akarja előttökbe olvasni; hanem azoknak, melyek, reátok nézve, üdvösségösök, alázatos ki - jelentéssét önnötök' - magatokra hagygya. Ő ugyan kényösen soha nem uralkodott. A' meg - győzött alázatos ellenségeköt polgári állá-

állapotra emeli. Legyen tehát eszötök. És vagy atyai kegyességével éllyetek, vagy kiráji hatalmától tarcsatok. E' kettő egygyikének meg - kölletik lönni.

§. VI.

A' Város' ígérese.

Ama' szavakat hallván a' Siénaiak, a' Kirájnak atyai kegyességét választották magoknak: mivel ezt emléközetre méltónak lönni ítélték. A' Polgároknak köz - értelmöket így nyilatkoztatta - ki az előbbeni

ÖREG: Én tehát (ennek a' Siénai Polgárságnak érdemetlen Elöl - járója lévén) mind magunkat, mind (Feleségeinkkel egygyütt) gyerekeinket - is, *Hidaspesnek*, ama' jó kirájnak, atyai kegyessége alá ajánlom. Ha élünk; városunkat - is föl - adgyuk. Mert mostanában (ha csak vagy az Isten, vagy a' kiráj nem könyörül rajtunk) a' végső romlásoktól rőtögünk.

OROONDATES: Én pedig azokat a' két hejségöket, melyek e' jelen - lévő hadnak kész okai vóltanak, által - adom a' Szerecseneknek; tudni illik *Fila'* várossát, és a' *Smaragd* bányákat. Mind - az' - által: a' kegyes kirajtól előre ki - kéröm aztat magamnak: ne kényszericscsön arra: hogy magamat, vagy vitéz katonáimat hatalma alá kericscsem. Hanem:
ha

ha emberiségét egészen meg - akarja mutatni ; engedgye - meg Vitézeimmel neköm - is : hogy mivel se károkat tönni nem akarok , se ezután fegyverhöz nyúlni nem szándékozom ; inént *Elefántba* mehessek. Másként mind egy patvar lönne : akar itt *Sienébe* meg - halni ; akár (a' katonaságnak föl - adása miatt) oda - haza meg - ölettetni. Itt a' halál sokkal türhetőbb ; mivel közönségös , katonas - is lönne. Ha böcstelenül haza - érköznének , új halálnak módja röndöltetne ellenünk. Ezt pedig jó kirájtok nem kívánhattya.

§. VII.

Viszsa - térés.

Hogy amazokat *Oroondates* el - monda ; a' *Szerecsenek*' követi, se a' Katonák föl - adása' szükségéről ; se az *Elefánti* utról ; *Hidaspes*' hire nélkül , az Igazgatónak semmit meg - nem ígérhettek. Fogadták mind - az' - által mindnyájan : hogy mind ezeket meg - fogják jeleníteni. Reméllenék pedig : hogy ellene nem mondana *Hidaspes*.

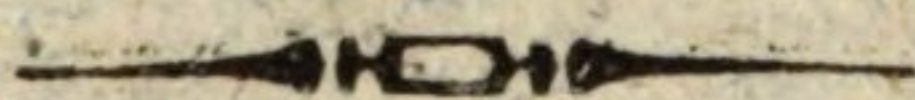
Végtére : arra kérte *Oroondates* a' *Szerecseneket* : hogy , katonái közül , kettőt magok mellé vögyenek , és azokat (a' kirájnak hírével) *Elefántba* ereszszerék. Ha ezek , *Sienének* föl - adására , reá - birhatnák az *Elefántia - kat* ; a' győzedelem dücsőségösb lönne.

Hogy

Hogy osztán a' Követök a' Kirájnak sátorába vissza - érkeztek ; és szórúl - szóra mindereket el - beszéllöttek : el - nevette magát *Hidaspes*, az Igazgatónak esztelenségére tekintve. El - útálta éretlen gondolatait : hogy, kinek élete, vagy halála hatalmában volna, az merészlené a' Békességnek cikkeljeit föl - tönni. Megvetötte őtet azért - is : hogy *Filát*, és a' *Smaragd* bányákat néki engedné, melyek immár hatalmában nincsenek.

NEGYEDIK RÉSZ.

F a l - s z a k a d á s.

§. I.

Hidaspes' meszsze - látássa.

A' Kiráj tehát (meg - vetvén az ostoba Igazgatónak gyáva beszédjeit) a' Katonaságnak föl - vagy - nem - adása felől semmit se szóllott. Mind - az' - által : magában illetlen dolognak lönni állította : hogy, egy eszelős embernek gyöngesége miatt az ártatlanok - is szenvedgyenek, és vele egy lúgba keverödgyenek.

A' - mi azokat a' két *Persiai* Katonákat illeti ; azokat magától tüstént el - eresztötte, és, ha *Elefántba* menni kívánkoznának, védelmökre Lovancokat - is ajánlott. Keveset gondolt azzal *Hidaspes* : abból az okból mennek - é :
melyet

melyet *Oroondates* töttetött? vagy - is : hogy az *Elefántiakat* hirtelen föl - lazzícsásák , és velök osztán a' levet össze - szűrhecsék. Mert magát mind - a' - két résznek meg - alázására elegendőnek lönni gondolta.

§. II.

Hidaspes' rëndölésse.

Amazokról tehát amúgy véleködvén a' Kiráj; meg - parancsolta katonáinak : hogy , a' bérohanó vizeknek meg - gátlássa végött , a' Gátok eleibe előtét vessenek. Az - után a' Földfalat - is , valahol a' *Nilus'* felé , le - roncsásák ; tudni - illik : hogy a' vizek mennél - előbb kitakarodgyanak ; az iszapok pedig két - három nap alatt ki - szikadgyanak.

A' katonák tehát (szorgalmatosok lévén) a' Gátok előtt meg - vetötrék a' mondott előtét ; és a' vizek' egybe - jövetelét szerencsésen el - vágták. De , a' - mi a' falnak le - rontásáról parancsoltatott , azt - is végre - hajtani óhajtották ; de , mivel nem sokára bé - estvéjödött , egészszen el - nem - végezhettek.

Mind - az' - által : a' Városiak (noha a' Kiráj' kegyessége felől nem kételkedtek) mégis , a' mint löhetött , magok' oltalmazásokat el - nem - mulatták. Továbbra - vitték azt az állutat , melyet ennek - előtte el - kezdöttek. Meg - se - szüntek mind - addig , még a' földfalig ki - áshatták magokat.

Midőn mások a' bé - dültt falat fákjék mellett föl - építötték ; még akkor se löhettek baj nélkül , midőn magokat leg - jobb karban állítottaknak lönni gondolták. A' következőt éjtszakának közepén , egy része annak a' falnak , melyet , nap - szálltta felé , a' Szerecsenek ki-lukasztani kezdöttek , magától meg - szakadozván , oly irtóztató zúggásokkal eresztötte - ki tengör vizeit : hogy mind a' Siénaiakat , mind a' Szerecseneket el - ijesztené. Azt gondolák amazok : hogy kő - faljok bé - esött , és bé - eresztötte a' Viz - ellenségöt - is.

§. III.

Külömb röttögésök.

A' Fal - meg - nyílásnak oka vagy az vala : hogy a' nem - rég' - öszsze - hordott , 's - jól le - se - vertt és ülepedött agyagok a' vizek' erejének engedtek ; vagy , hogy , az estti meg - boj - gatas után , a' töltésök lejjebb - süjyedtek ; vagy a' Szerecsenek' ásogatása miatt , gyöngébb tartalékja léve a' víznek , és így mindenkor bej - jebb , meg - meg - bejjobb szállana. És , mivel a' víznek mák - szemnyi a' kis feje ; oj a' természete még - is : hogy , ha azt egy parányi lukon ki - dug - ja ; maga után húzza testének temérdekségét - is.

Ezen nagy láрма után - is , jó ízüt aludtak a' Szerecsenek , a' gondolattal fordúlván másik oldaljokra : hogy hólnap virradóra - is elegendő üdejök lönne a' történet - vizsgálásra.

De

De a' Siénaiak, hamar föl - ugorván ágyjokból, körül - járták a' városnak azon falait, melyek egygyikének és másikának különös gondviselésére bizattak. Ki - ki épen találván maga' bástyáját, más' falának le - dülésséről gyanakodott. Ő még - is úgy örült maga szerencséjének, hogy egyszer - 's - mind félne - is, ne hogy másnak szerencsétlenségétől el - nyomattasson maga - is.

§. IV.

Iszap - szikkadás.

A' következőt hajnal mindeneket ki - nyilatkoztatott. Szemeikkel látták a' Föld - szakadást. A' vizek - is természetössen, és igen szerencsésen *Nílusba* vissza - fojtanak. De a' városból se ki, se bé - nem - mehettek az emberek. Oka ennek az iszap vala, melyet a' zavaros *Nílus* maga után hagyott.

De lovakkal se mertek néki eredni, attól tartván, ne - hogy ama' gödrökbe süjyedgyenek, melyeket az iszapok fölösleg bé - töltöttek. Mert ha ezt cselekedték volna; soha azokból ki - nem lábalhattak volna.

Elő - nem - vöhatték tehát a' Békesség' cikkeleit, várni köllött, még az iszapok ki - száradtanak. Nem vólt csuda: hogy mind a' Szerencseneknek únalmas, mind a' Siénaiaknak kétségös vala ez a' hosszszas várakozás. De várniok még - is csak ugyan köllött.

Öt napokba került, még az iszapok ki-szik-kadtanak. Azomban a' *Siénaiak* ki - nyitották a' Város' kapuit. A' Szerecsenek pedig, fegyver-jökkel egygyütt mind a' haragot, mind az ellen-közést le - tötték. Ezek a' Békesség' jelei.

Igen - is : fegyver - szünet vala mind a' két részről. De egy - máshoz még se közelíthettek a' *Békészek*. Nem valának semmi virrasztók a' Szerecsenek' szélein ; de a' *Siénaiak'* tornyain. A' - mi több : Játékokhoz kezdettek a' város' lakossi : mert, éppen ekkor, annak az üdőnek me-leg tájja vala, melyben a' *Nilusi* ünnepök elő-fordúl-tak, és az *Égiptomiaknál* nagy örömmel tartattak.

§. V.

A' *Nilusi* ünnepök.

E' szent ünnepöket akkor szokás *Égiptom-ban* meg - ülni : midőn a' nap (nyári meg - álla-podássának üdején) *Nilusnak* meg-áradott vizeit a' földekre ki-önti. Az első két napok (a' követ-közni szokott öt napokra nézve) leg - szenteb-beknek tartatnak. Oka szerzésének ez vala :

Istennek nevezik *Nilust* az *Égiptomiak*, és ugyan leg-nagyobbnak, és leg - hatalmasabbnak. Azt-is mondgyák felölle : hogy (a' - mi az elsősé-göt illeti) veteködni szokott még az *Éggel-is* : mert minden *Fölbő*, minden *Esső* nélkül meg-ned-vesíti, meg-is termékenyíti az *Égiptomi* földeket.

De ezt a' vélemént csak a' köz-nép forgattya. A' - miket *Nilusban* isteni magasztalásokkal dü-

csö-

csőitenek a' tanultabb emberek; azok között ez a' fő: *Nílust* az emberekkel egy természetűnek tartják. Mert: valamint az emberben, (ez a' többi *Növetének'* természetét maga-magában foglalja) föl-találtatnak a' *Nedves* és *Száraz*, az - után a' *Hideg* és *Meleg* minéműségök; úgy föl-találtatnak e' Fojóban - is: mivel annak vize a' *Nedvet*; *Partja* pedig és *árka* a' szárazt; ki-öntesse a' meleget; *viszsa-takarodássa* a' hideget jelenti.

De még ezek sincsenek a' méjebb tudományok közül. Azt tartják a' leg-élesebbeszűek: hogy a' Földet *Ízisnek*, ezt a' fojót pedig *Ozirisnek* mondhatni. Emennek amahhoz langoló szeretete vagyon. Úgy-is küszködnek annak üdejében: hogy *Oziris* el-öntené *Ízist*. A' földnek termékenysége ezen ivásnak gyümölcse lőne.

§. VI.

Ünnepi példázat.

Mit akarnak pedig ezzel jelenteni; jól tudják a' fogható elmék. A' többiek eleibe téj gyanánt adgyák, az - az: mese-mesére fordították: hogy ezzel őket erősebb ételekre szoktassák.

A' melyek ezeknél - is méjebbek, azokat a' Bölcsék meg-se-érdöklik: hogy a' szent Titkoknak szőnyege alatt, méltóságosabbak maradgyanak.

Ijetén vallások, és szer-tartások mellett, igen bátorságosan élnek az *Égiptomiak*. Eszébe se jut valakinek: hogy ezeket kétségbe vögye.

De én az *Égiptomi* Nemzetnek erről a' szertartássáról talán több szavakat-is ejtöttem ; semmint az üdö , és a' *Szerecsen* történetöknek rendös fojamatja kívánthatta , avvagy meg-engedhetne volna. Erre azok meg-ne-neheztellyenek, kik a' Nemzeti szokásoknak külömbségjüket nem örömmel olvassák. Némejeknek kedvökért ennek-is meg-kölletött lönnie. Térjünk tehát vissza, és lássuk : addig-is *Sienében* mik történhettek.

ÖTÖDIK RÉSZ.

Oroondates' Fortéjja.

§. I.

El-illantási készület.

De a' *Nílusi* ünepöknek meg-ülésében (mert ez-is ide tartozandó volna) még takarékosabb leszek. Csak azt mondom tehát : hogy a' bar-mok' le-öléssében , és a' vendégösködésben igen serények voltak a' városiak. És ; noha , az ünnepi szertartásokra nézve , igen el-fáradtak gyöngé tagjaik ; tele-teltek még-is azon buz-góságokkal , melyek ezen ünnepeknek tulajdonává löttének.

Ezeknek vége után , azon éjtszaka , mely a' leg-zsírossabb vendégségöt Nap-le-szálltta után követte ; méjen el-aludtak a' *Siéndi* Polgárok.

Ezt

Ezt az alkalmatosságot javára akarván fordítani *Oroondates* ; alattomban össze-csődítötte a' *Persiai* Vitézőket ; és nékik , mi gondolattal lönne, meg-jelentötte. Meg-parancsolta erősen : hogy se lovakat, se más barmokat magokkal el-ne-vigyenek ; ne-talán-tán az el-kerülhetetlen nyerítésökkel, kapállásokkal, és más zörgésekkel vagy el-árúltatnának , vagy az úton meg-gátoltatnának. Kinek-kinek csak fegyverét vala szabad föl - övedzeni. Ezen kívül , kinek - kinek vagy deszkát, vagy valami szál-fát kölletött az *Elefánti* nagy kapuhoz vinni.

§. II.

Elefántba menetel.

Minek - utánna a' kapuhoz gyűltenek ; azokat a' szál - fákat, melyeket minden tized magával visz vala, köröszül - tötték az iszapokon. Ezekre deszkákat raktak nagy csöndösséggel ; és, a' hátúlsók mindeneket az elsőeknek kezeikbe adván, egy húzomos hídat vetöttek , melyen osztán el-is-illantottak.

Szerencsésen el - kerülhették a' *Szerecseneket* : mert ők (a' - mint ez - előtt - is mondám) nem virrasztottak ; hanem , minden bú - gondokat el - vetvén, édesdedön és széltében aludtak ; és hogy ezek meg - történhessenek ; arról nem-is álmodoztak.

A'-mint-csak ki-telhetött a' *Persiai* Fegyverösöktől , nagy gyorsasággal *Elefánt* felé tartottak.

tottak. Hogy osztán a' Város' kapujához érkeztek ; meg-ösmérték őket ama' két *Persiai* katonák , kiket az Igazgató *Siénéből* ki- küldött, és ezen éjtszaka , a' parancsolat szerént , a' kapu fölött lévő kis toronyban vigyáztak. Be-is eresztették az egész sereget.

Az Igazgatónak alattomos el-illantassát csak akkor vöttek észre a' *Siénai* Polgárok : midőnröggel, a' napnak világánál föl- keltek. Senki se látta otthon maga emberét. Hogy a' Város' nagyjai a' kapukat vizsgálták ; az el- szökés' jelet a' hídakban látták.

§. III.

Siénének rémülte.

Erről a' gyalázatos el-szökésről gondolkodván a' *Siénaiak* ; fő-képpen *Hidaspesre* tekintve ; igen meg- ijednek. Mert: ha a' Kiráj azt találná gondolni : hogy az el-szökésre alkalmatosságot magok nyújtottak ; annyi kegyes tétéménjeinek ily gyalázatos meg- vetését alig- ha meg-nem-boszszerűllaná , és így őket, noha ártatlanokat, sanyargatni fogná.

Hogy minden szerencsétlen következhetőségnek elejét vöhessék ; el-tökéllöttek : hogy hozzája mennyenek ; előtte le-térdelleyenek ; magokat, a' várossal egygyütt, föl-adgyák ; a' történtt el- illantásban tudatlanságjokat ki- nyilatkoztassák ; és , ennek meg-bizonyítássára , az esküvést-is ajánlyák.

Össze-

Össze - szedvén tehát minden üdő - beli teremtések; hogymagokat békességösöknek lönni mutassák; mind-egygyikének kezébe zöld ágakat adtak; és, hogy esedezőknek - is tessenek: gyertyákra, és szövétnekökre gyújtottak. Utóljára: az Istenek' képeit (mint valami békéltető jeleket) a' sereg előtt hordozák.

A' Kiráj' sátorához érvén; mint - ha valakitől jel adatott volna, egyszeriben a' földre telepödtenek; és sírva jajgattanak. Sírtak azon gyerökök - is, kiket a' képek közé azért osztottak: hogy ők a' *Persák'* el-illantásában igazán tudatlanok lévén; bátrabban könyörögghessenek, és így a' Kiráj' haragját előre meg - engesztelhessék.

§. IV.

Hidaspes' kegyessége.

Mind ezeket látván *Hidaspes*; fő-képpen a' Gyerököket csudálta. Észre-vévén pedig azt is: hogy, a' szent Istenek után, vétek vallásra jöttek a' városiak; hozzájuk küldött egy Követet: sírássoknak okát tudakozván az öregebbektől.

Ők nagy alázatossággal meg-jelentötték a' honnyi ünneplésöket; a' következőtt vendégségöket; a' jó ízű álmakat; a' *Persáknak* el - illantásokat; és ebben ártatlanságjokat. Önként meg - esküdtek végtére: hogy, ha azt a' gyalázatos el - illantást észre-vötték volna (no-

ha semmi fegyverökkel nem bírtak, melyekkel útjokat el-állhatták volna); még is, hűség-jök' ki-nyilatkoztassa végött *Oroondatesnek* ezen hűtelenségét előre meg-jelentötték volna.

Hogy mint-ezeket a' Követők meg-hozták; tüstént arról gyanakodott a' Kiráj, a'mi az-után valósággal meg-történt: hogy *Oroondates*, állhatatlan gondolatú lévén, már ehhez, már amahhoz kapna; mostanában pedig abban foglalatoskodna: hogy az *Elefántiakat* föl-fegyverezze; lóra ültesse; és *Sienének* föl-szabadíttására vezesse. Az ütközetet tehát mint-egy el-kerülhetetlennek lönni gondolta.

§. V.

Hidaspes' intézetei.

Hogy azt magával annál inkább el-híthesse; elő-szóllította a' Nap' Papjait; elő-is-hozatta Isteneinek azon bálvánjait, melyek előtt a' jövendőket tudakozni szokta. Hozzájuk állítván a' Papok' véneit, kik az Isteni ründölésök' ki-nyilatkoztatásában gyakorlottabbak voltak: meg-kérdöze tőlök: hol lenne *Oroondates*? minő fortéjába bízna? az ütközet' üdejét melyik napra szabná?

A' két első kérdésökre elég világosan; a' harmadikra homályosan szóllottak. *Oroondates*, nagy godolatokat forgatván, *Elefántban* volna.

Minden

Minden bizodalmát pancélos katonáiba hejhöz-
tetné. Ellene pedig tüstént el-készülne *Hidas-*
pes: mert: hogy amazoktól meg-előztessék; azt
lehetetlenségnek ne tartaná.

Altal - látta mind - ezeket a' kiráj, minek
előtte a' Papoktól hallotta.

Noha a' városiak alázattal kérnék: hogy
Sienébe bé-jönné; azt ő cselekedni még se akar-
ta: mert nem tudhatta: ha maga után valami
alattomos fortéjoka nem hagyott-é a' ravasz
Igazgató, melyek néha az éles elmét-is meg-
előzhetik, meg-is-tompíthattyák.

§. VI.

Had - hírlelés.

Mind - az' által *Sienének* el - foglalássára, bé-
eresztött vagy két csapatot, azt adván paran-
csolatul a' Vitézek Első vezérjének: hogy, ha
szükségét látná; védelmézné a' Városiakat. A'
Városnak ezen el-foglalássát - is csupán azért
tötte: mert (hogy azt tögye) a' Lakosoktól
nagyon kérettetött.

Azt-is ki-adta parancsolatban: hogy, ha
valami - képpen nyomára akadhatnának; a' *Sié-*
naiak' csalfaságjokat erősen meg - büntessék. Ha
a' Polgárok ártatlanok lönnének (a'- mit - is fe-
löllök könnyen el-hihetött) őket egy újjal se
bántanák; hanem velek barátságosan élnének. Ha
kiket a' *Persák* közül ott találnának; a' had vé-
géig le-kötözve tartanák.

El - eresztvén magától a' *Siénaiakat* ; a' két csapat katonákat - is nyomok után küldvén ; már ennek - előtte-is jól - ki - nyugodtt seregét föl lázzasztotta, és köztök a' *Persák* - ellenvaló hadat ki - hírleltette. Valamint a' hangyák, úgy zsibojogtak a' fekete *Szerecsenek*.

Nem csak hogy meg - nem - ijedtek ; hanem nagy örömmel hallották kirájjoknak szavait. Bé - se - akarták az ellenséget várni, hanem még az' nap' elejökbe menni, és egyszerre el - nyomni. E' serénségjököt látván a' Kiráj, csapatokra verte a' 'sereget, és menten meg - fúvatta az indulót.

§. VII.

Oroondatesről ítélet.

Meg - se - indulhattak igazán ; midőn a' Kirájnak Elő-vigyázói vissza - tértenek ; úgy - is teccöttenek : mint - ha valami reméntelen hírrel lovaglottak volna. Meg - jelentötték elsőben a' Kirájnak, osztán a' Tábornokoknak : hogy *Oroondates* egész erejével nyomúlna, és egyenesen a' *Szerecsenekre* tartana.

Íme ! azon *Oroondates* ; ki ez - előtt *Thébának* tájjára azért gyűjtötte a' roppant seregét : hogy azokkal *Sienének* vedelmezéssére löhessön ; ki, reménsége ellen, a' *Szerecsenségek* akkori temérdökségét, mint a' vizek záporát, magára omlani tapasztalván, ugyan csak

csak *Sienében* maradni kényszerítettött; ki - is osztán (ama' föld - fallal körül - vétetvén) könnyörgő levelekre fakadott; kinek élete meg - is engedődött: gyalázatos hűségtelenséggel minden nemzetséget fölül haladván; azon kiráj ellen, ki hozzá annyi kegyelmességgel viseltetött; leg - ravaszszabb módra istentelen hadat indított.

H A T O D I K R É S Z.

H a d i k é s z ü l e t ö k.

§. I.

Had - röndölés.

Hogy az előbbeniekre vissza - térhessünk : azt mondom *Oroondates* felől : hogy még akkor is, midőn két katonáit a' *Szerecseneknek* általadta; nem egyébbre célozott; hanem : hogy, az *Elefántiak'* gondolatját ki - tanulván, azokat maga részszére hajthassa.

Hogy tehát *Elefántba* érkezött, és ezeket inkább a' hadra készeknek, mint a' békességre hajlóknak tapasztalta : minden haladék nélkül el - röndölte a' Sereget, meg - akarván előzni a' *Szerecseneket*. Mert ezeket a' hirtelen-történhető csatára készületlenöknek lönni gondolta.

Őket

Öket tehát egyszeriben föl - akarván - falni ; minden erejét maga mellé vötte. *Persiai* högykeséggel villogtatta a' fényös fegyverösöket. El - futotta nagy - kevéjjen terültt rőndjöket. A' Főbbeket meg - szóllította. A' Félénkebeket meg - bátorította.

Hogy az ellenző napnak sűrű sugárjai a' fegyverökre és Paisokra szolgáltak , nem csak azokat , kik hozzájuk közelebbre álltanak ; hanem a' távol - lévőket - is szem - bé - fogásra , és álmélkodásra kényszerítették.

§. II.

A' Tábor' szárnyai.

Táborának jobbik - szárnyára a' Haza - fia - kat rőndölte : úgy - mint a' *Persákat* , és a' *Médusokat*. Ezek előbbre állottak , és készség - jöket ki - rántott karddal mutatták. Hátjuk után voltak a' *Nyilasok*. Mert: mivel ezek a' ne - hezebb fegyverökhöz nem szoktak ; mago - kat az elől - járó katonáknak védelmezésére bízták.

A' Tábornak bal - szárnyát az *Égiptomiak - ra* , és más *Áfrika* - belieknek vitézségökre bíz - ta , azoknak tudni - illik , kiket ez - előtt annak minden részeiről hamarsággal össze - gyű - tetött. Utánnok a' Parittyázók , kiknek erő - sen meg - parancsoltatott: hogy gyakorta ki - üssenek , és amazoknak ellen - vetött szárny - jokat soha nyugodalomba ne hagygyák.

Tá-

Táborának kellő - közepére tötte magát *Oroondates*. Oj szekeren ült, melynek minden részei kaszákkal voltak föl-fegyverközve. Szekere mellett azok mentének, kik az egész Táborban leg-vitézebbeknek tartattanak. Azokat a' vasas Lovancokat, kiknek rontó erejüket jól tudta, 's-bennök - is hejhezött minden szerencsáját, maga előtt léptette, igen gyönyörködven bátor szívökben.

§. III.

A Páncélosokról.

Ezek a' Lovancok szemen - szödött különös emberekből állottak. Szívök katonás. Erejük kemény, és sokat nem csak vállaló; hanem viselhető - is. Testek' épülete tömött. Erkölcök a' vak - merőségig bátor.

Őket az egész Sereg' kő - falának tartották. Ugyan - azért Győzhetetlenöknek mondattanak. Föl-fegyverközésöknek módja - is szokatlan. Ha csak értelmesen le - írhatom; annak formája e' vala:

Fejükön vas sisakot viselnek. Igen keményet ugyan, de jól ki - dolgozottat. Ezzel egész orcájokat befödik; következés - képpen semmi - nemő fegyveröktől nem félnek. E' sisakot pedig oj igazán el - készítettik: 's- úgy is illik mind - egygyikének ábrázatjára: valamint az ojan ál - orca, melybe az egész arcúlatot bele - nyomhatni. Úgy vagyon el - készítve

an-

annak hátúlja , hogy bé - takarja a' katonák-
nak nyakokat. Előre két lukakat hagynak.
Ezek a' szemek' ablakjai. Jobb kezökben csák-
jához inkább, mint dárdához hasonlóbbat visel-
nek. Baljokkal a' Lovat igazgattyák. Vagyon
(ha szükségét láttyák) bal oldalak mellett le-
fityögő kardjok - is.

Nem csak mejjöket; hanem egész testjöket
védelmezi egy Páncél; melynek müve igen
egy - ügyü, de még - is csudálatos , és a' hadban
biztos. Annak formája ijen :

§. IV.

A' Páncél' le - írása.

Réz, vagy vas bátokok vétetnek , négy
szögletüek; és mind szélére, mind hosszára egy-
arasztniak. Ezeknek karimaik egy - más hátára
tétetnek , és vas-cérnával öszve - szövettetvén,
valami dolmánnak hasonlatosságát mutattyák ,
mely (minden leg - kissebb alkalmatlanság nél-
kül) hamar föl - vétetik; könnyen viseltetik ,
le - is - tétetik. A' testhez pedig nagyon szépen
állanak.

Holott a' bátokok vas - cérnával vannak
öszve - foglalva; ott leg - könnyebben húzattat-
nak - özsze ; ki - is - terjesztetnek. Vannak ily
formára verve , nagy - szorgalommal készültt
kar-vasok ; sőt, a' minálunk leg - csudálatossabb ,
mind - a' - két kezökre kesztyuk - is.

Az egész Páncél , nyak - szirttől fogva , egészen a' térdig eresztetik. Csupán a' comboknál vagyon ki - vágva : hogy a' Lovon alkalmatosabban üllyenek. A' Láb - vasak a' talpaknál kezdődnek , és föl - érnek a' térdekig , holott a' fölső Páncélokkal össze - kapcsolatnak.

Éppenséggel így öltöztetik - föl - Lovaikat-is. Lábokra vas sarukat vonnak. Így kantározzák - föl homlokokat - is. Hátoktól fogva , hasokig érnek a' vas takarók. De hasoknál bé-nem vonatnak , hogy azzal a' szaladást meg - ne - gátolják.

§. V.

A' Páncélosok' szokása.

Így lévén lovastól föl - öltözve a' Páncélos katona ; ruhájának sújja miatt , föl - nem-veheti magát a' lóra ; hanem reája föl - segítetik. Ha a' dolog hadakozásra kél ; meg - eresztik a' kantár - száracat ; meg - is - sarkantyúzzák a' lovakat. Így vágtnak az Ellenség felé : mint - ha valami vas emberek , kalapácsokkal e' formára veretve , vagy valami más szerzetű bálvánok hordoztatnának a' lovak' hátaikon.

Csákjájoknak högyje úgy áll ki - felé : hogy , a' lónak kurta nyaka mellett , valami tartalékkal , vagy - is sallangós szíjjal le - kötöztetik ; markolatja pedig , a' lónak combja mellett valami

csomós tokba eresztetik, mely a' hartzban semmit se enged; hanem a' Páncélósnak erejét (midőn annak högyjét az ellenségre szegezi) nagyon segíti. Ha e' dardával valakinek néki szaladnak; az iparkodó katonának ereje, és az ellenségnek nem csak nem hátrálása; hanem inkább ellen-töreködése miatt, valamint a' tapasztalás mutattya, köröszkül-dőn a' leg-erősebb állatokat-is.

Ily erős katonái lévén *Oroondatesnek*; seregének el-röndölésse után, nagy reménységgel nyomult a' *Szerecsenek* ellen. Fő-képpen arra vigyázott: hogy *Nilus'* vizét messze-ne-hagygya; hanem (serege' hátuljának védelmezésére) mint-egy magával vinni láccattasson: ne-hogy a' *Szerecsenektől*, kik a' *Persák'* számát fölül haladták, körül-vétessenek.

§. VI.

Hidaspes' katonái.

De siettette *Hidaspes*-is katonáinak el-röndölését. A' *Persák*, és *Médusok* ellen, kik (a'-mint mondám) *Oroondatesnél* a' jobbik szárnyon vóltanak; azon leg-erősebb vitézeit röndölte, kiket magával *Méroéből* hozott, és a' gyalog hadban leg-hiresebbeknek tartattak. Mennyi katonát; annyi Vezért láttál.

Táborának jobb szárnyára tötte ama' hires *Trogloditákat*, és más e'-tartomán-mellett-lakó Népeket, holott a' Fa-héj terem,
és

és más - e' - féle szagos növetének - is. Ezek a' *Trogloditák* (a' - mint ez - előtt - is mondtam) láboknak gyorsaságával igen nevezetösök. A' nyilazásban, gyerökségöktől - fogva, gyakorlották magokat. Minden bizonnal le - lövik , a' mire céloznak.

Tudván pedig *Hidaspes* : hogy az ellenségnek közepe leg - erősebb , 's - leg - hatalmasabb lenne ; magát hejhezttette ellene azokkal az *Elefántokkal* , melyeknek hátokra tornyot építtetött, melyek - is körülötte elég nagy számmal vóltanak. Maga mellé vötte a' *Séreseket* és a' *Blemmiusokat*. Meg-tanította őket eleve : minő móddal csatázzanak a' Páncélosokkal.

H E T E D I K R É S Z.

Maga a' Hadakozás.

§. I.

Első - ütközet.

Hogy az - után a' csatára jel adatott ; a' *Persák* ugyan *Trombitákkal* harsogván ; a' *Szercsenek* dobokat - is vervén ; el - ordította magát *Oroondates*, szava' hangjával - is akarván föl - indítani erős vitézzeit. A' Páncélosokkal pedig , kikben leg - inkább bízott, egyenesen a' Kiráj felé nyomált.

Maga *Hidaspes*, eleinte ugyan, igen mértékletösen léptetött a' Páncélosok ellen; mind azért: hogy az ellenségnek vasassait, kik már erre, már amarra térengtek, el-fáraszthassa; mind azért: hogy az Elefántokat, melyek a' szaporá járást meg-nem-szokhatták, hátra ne hagygya.

Egy nyíl-vetésre állván egy mástól, észrevették a' *Blemmiusok*: hogy a' Páncélosok, abba hagyván előbbeni billégesöket, csupán arra vetemődtek légyen: hogy egyenesen reájok üssenek. Ekkor tehát (eszekbe juttatván *Hidaspes'* hagyássait) a' *Séreseket* az Elefántok oltalmára hagyták, magok, a' Sereg' közepéből kiszökvén, előre iramlottak, és a' vasasokra rohantak.

§. II.

A' Blemmiusok' csinje.

Kik a' *Blemmiusoknak* ezen mérészségjüket látták; a' többiek ugyan azt gondolták felőlők: hogy csupa vak-merők; de a' Páncélosok azt-is: hogy meg-bolondúltak: mivel, egy-maroknyi emberek, szembe-mernének-szállani annyi vasasokkal. Meg-sarkantyúzták paripájokat; és hogy őket el-tapodhassák; ellenek nagy sebességgel vágattak.

Ekkor a' *Blemmiusok* (mint-ha jel adódott volna) egyszeriben le-gunyorogtak; az-után, nagy hamarsággal, a' lovak alá lopództak.

Egy

Egy lábbal le - térdeltek a' síkra. Fejüket, és hátokat a' lovak alá vetötték. Nem vala még ekkor nagyobb veszedelem : hanem , hogy magokra vigyázniok kellett : ne-hogy a' Lovaktól özsve-tiportassanak.

Csudálatos , és (ki - vévén a' Kirájt) senkitől ki - nem - gondolható mészárlássokat vittek ekkor végbe a' *Blemmiusok*. Egygyik ló alól a' másik alá bújván, föl - hasogatták hasokat. Mely sebet nagyon fájlalván a' Paripák , és ezért nem szenvedhetvén a' zabolákat - is ; le-vetöttek a' rajta-ülőket. Kikre reá-esvén a' *Blemmiusok* , azoknak térdjeikön fölül , combjok mellett bé-eresztötték a' kardot ; meztelen ágyékjokhoz jutottak , és így bennök sok károkat töttek.

§. III.

Elefántok' hadja.

Kiknek lovaik föl - nem - hasíttattak ; azok a' *Séresek* ellen vágattak. De ezek (a' Kirájnak bölcs oktatása szerint) tüstént az Elefántok hátúljara kerültek. Nagy félelmöket töttetvén, sött magokat el-is-rejtötték.

Ekkor immár irtóztató és szinte talpra - állíthatatlan nagy károkat szenvedtek a' vasas Katonák. Mert : a' *Séreseknek* hátra - vonnyúlttok után, elő - állván a' kegyetlen , és ennek - előtte a' lovak előtt szokatlan - tekintetű kemény Elefántok ; az egész Lovasságot úgy meg - ijesztötték ; úgy meg - zavarták : hogy egygyik erre,

a' másik amarra tartana ; és (nem sok üdő haladva : az egész rőndöt szerencsétlenül föl - isbontanák.

Azomban az Elefántos katonák (minden Elefántra egy - egy fa - torony vala építve , 's mind-egygyik toronyban hat nyilazó emberek) a' négy ablakok közül azt , mely annak hátuljára fordítottatott , el - hagyván ; a' más három ablakokon ketten - ketten dolgozván , a' vasas Lovancokban nagy károkat ejtöttek.

Eme' fa-toronyból , *Hidaspesnek* parancsolatja szerint (mivel azoknak az említett Páncélosoknak minden részszeik bé valának-födözve) nem máshová löttek a' *Szerecsen* Elefántosok ; hanem azokba az ürességökbe , melyek (a' ki látásnak szükségére tekintve) a' Sisakokon hagyattak.

§. IV.

Had - hanyatlás.

Ama' különös csatának löhetsége felől nem is álmodozhatván a' vasas katonák ; lassan vesztegetni kezdöttek előbbeni bátorságjokat. Észre-vöttek magok' károkkal : hogy a' harcolás nem egyenlő ellenséggel legyen. Szemeikben hordozván az oda - tárgyaltt nyilakat ; föl-bontották a' rőndöket ; és egy útálatos szaladáshoz fogtanak.

Némejeket , kik , félelmök miatt , a' lovon ülni se tudtak , a' Paripáknak virgoncsá-

ga föl-ébreszthetött. Ezek a' tüzes állatok (a' rajtok-ülőknek gyávaságjokkal semmit se gondolván; hanem magokat *Arábiai* ivadékoknak lönni gondolván) az Elefántok ellen nyomúltak; de itt-is képzeletlen veszedelmökre találtak.

Mert az Elefántok, ama' Lovaknak tüzeiket meg-vetvén; reájok rohantanak, és közülök sokat le - tiportanak. Többeket rontottanak - meg a' *Séresek*, és azok a' *Blemmiusok*, kik egy - néhányan az Elefántok mellett maradtak. Ezek, az Elefántoknak hátuljáról előre szökdécsölvén, vagy nyilakkal lövöldözték - le a' félénkebbeket; vagy, ha közelebbre jutottak (az egész katonaságnak szörnyű gyalázatjára) a' lovakról - is le - vonták.

§. V.

Elmélködés.

Kik a' *Séreseknek* és *Blemmiusoknak* kör - mök közül ki - menekődtek; semmi emléközetre - méltó fírfiséget végbe - nem - vihettek. Minden érdem és dűcsőség nélkül maradván; az egész velág előtt ki - nyilatkoztatták: hogy a' páncélt és fegyvert csupán cifraságra; nem haszonra hordozták. Ezt az útálatos történetöt (a' páncélos Katonaságnak örökös gyalázatjára) az - után - is emlegették a' *Szerecsenek*.

Mind - az - által: ha ezen viszontagságokat egy parányi mértékletességgel föl - vösz -

szük ; ama' vasasKatonáknak tehetetlenségjüket nem csak ki-menthettyük ; hanem (az akkori állapotra nézve) meg-is-dícsérhettyük.

Mert nem-külömben , valamint ama' Vasasok , úgy ezen Elefántok - is pancélokkal körül-véve vóltanak. Ezen Elefántoknak hal-héjjas küleik a' fegyvernek semmi nemétől nem féltek. Ezeken kívül : természetjökre , és , a' - mi a' természetnél hathatóssabb , szoktatássokra nézve , igen kemény bőrűek ; és , a' tagoknak végetlen gyakorlások miatt , nagy erősségűek lévén , könnyen ki-állhatták a' hadi viszonytagságokat.

§. VI.

Az Afrikaiaknak veszedelme.

A' *Persiai* tábornak ama' bal szárnya , mely (a' - mint mondám) az *Égiptomiakból* , és más *Afrika* - beliekből állott , magát eleinte igen katonásan viselte ; mivel még a' vásasoknak gyalázatos el - illantássokat észre - nem - vőhette. Ugyan - azért : noha több sebet vönne , mint ejtene ; nagy fírfiséggel szenvedte a' vagdalkozásokat.

De , mivel a' *Trogloditákkal* (ama' fa - héjjas - tartományú híres katonákkal) veszeködtek , kik ekkor győzhetetleneknek neveztettenek ; ezek őket annyira le - gyalázták : hogy az-után magokat lábra - nem - állíthatták. Ezeknek pedig utolsó veszedelmök így esött :

Mi-

Midőn az *Afrikaiaknak* ellenök rohanássát észre - vötték a' *Troglodíták*; elsőben ugyan eme' Fa - héjjasok meg - szaladtanak. De, e' szaladássokat hasznokra fordítani akarván; és nem csak egyszer vissza - fordúlván: a' vakmerők ellen serényen lövöldöztek, és bennök nagy károkat töttek.

Mert: Ha az *Áfrikaiak* meg - állottanak; vele a' *Troglodíták* szembe szállottak, vagy parittyázván ellenök, vagy azokkal a' nyilakkal dolgozván, melyeket, egy valami sárkánna vérevel meg - kezegetvén, reájok eregettenek.

§. VII.

Troglodíták' nyila.

Löheessen igen rövideden ezeknek a' Fa - héjjas *Troglodítáknak* nyilazások módját azoknak kedvökért le - írni, kik a' régi hadi szer - tartásokat különösen szeretik.

Ezen Katonáknak fejök valami gömböjű *turbánnal* vagyon bé - fődve. Ebbe a' *turbánba* körös - körül dugdossák a' nyilaknak ama' részeit, melyeket, nyil - szárnyaknak nevezünk. Ellemben azoknak högyjei (mint valami sűgárok) egészszen ki - teccenek, meg - is - vannak kenve sárkán - méreggel.

A' hadakozás üdején, igen könnyen ki - emelik eme' nyilakat, talán könnyebben, mint - ha azokat tegezjökben hordoznák. Ki - vévén nyírott kopasz fejöket, melyet turbánjokkal fö -

döznek, anya - szültt meztelenek lévén, a' nyilak' el-lövésse után, egygyet ugranak; és ismét más nyilakat vesznek.

A' veszszők' végét (mint más nemzetségeknél) meg-vasaltatni, se nem szokás, se nem szükségös: mert azokat nem fából faragják hanem valami Sárkánnak háta' girinccéből szedik, holott a' hal - csontoknak nyil - formája vagyon. Ezekből a' síma tetemekből egy-egy rőfnyit eltörnek; högyjét fen - kövel meg-vonnyák; másik végét meg-szárnyasították; és így egészszen el-készítették a' nyilakat, én pedig felöllok el-végzettem ígért szavaimat.

§. VIII.

Áfrikaiak' szaladássa.

A' bal-szárnyon-vitézködő *Áfrikaiak*, ezen *Trogloditák* ellen katonásan víván; sokáig megtartották a' tábori rőndöket. A' nyilak elejekbe vetvén nyúltt Paissokat; számtalan hüllássait szerencsésen el - hárították. Ki - mondhatatlan nagy bátorsággal, és serénséggel dolgoztanak. Meg-vetötték a' halált, ha nem szívökre; legalább a' dücsöségre nézve: mert bizonnára, o'j kedvvel, és szívvel dolgoztak, mint - ha a' veszedelmet nem - érzötték volna.

Ha észre-vöttek o'jas valakit, ki a' hadi rőndöt föl - bontani, avvagy el - szalanni akart: meg-nem-engedték: ne-hogy azért az illetlenségért mind - nyájan számot adgyanak.

De,

De , minek - utánna azt meg-hallották : hogy a' vasas katonák (kik a' had-gyök-erének-is tartattak) nem csak meg-bomlottak ; hanem el-is-szaladtak ; 's-nem lönne már az ütközetben *Oro-ondates* - is ; ezen-kivül : hogy a' *Persák* és *Medusok* , kiknek vitézségjök felől sokat tartottak, semmi dücsőségös dolgot végbe-nem-vivén ; haza takarodtak : ők-is , abba-hagyván minden viaskodást, egészen el-széjjedtenek.

NEG Y E D I K R É S Z.

Hidaspes' győzedelme.

§. I.

A' had' ki-menetele.

Az egész hadat *Hidaspes* igazgattya vala, egy-gyikében lévén azon tornyoknak , melyeket az Elefántok hátokon viseltenek. Maga-is vitézi módra katonáskodott, és sok veszedelmekben forgott ; melyekből még-is (minden seb , avagy leg-kissebb sérelem nélkül) szerencsésen ki-bontakozott.

Hogy az Ellenköző seregnek el-széjjed-tét, és meg-futamadtát, és így az egész had-nak szerencsés ki-meneteletét szemre-vötte a' Kiráj ; tüstént kevetöket küldött azon tüzes katonái után, kik az ellenséget üzőbe-vöttek, és már-is kegyetlenül meg-csorbították. Meg-paran-

parancsolta ezeknek, hogy az ember-öléstől megszünnyenek; *Oroondatest* pedig (ha löhetségös lehet) elevenen el-fogják; és *Sienébe* hozzák.

E' parancsolatot vévén a' Tábornokok; hirtelen ki-terjesztötték katonáikat, és az egész seregöt fél-körnek ékes formájára meg-horgasították. Ezzel *Oroondates* után nyargalván; ötet, egész katonaságával egygyütt, *Nilus'* vize mellett meg-szorították, semmi más ki-menetelt az el-illantásra nem hagyván; hanem ama' körnek üregét, mely a' vízre terjedett.

§. II.

Oroondates' fogsága.

Újjabb szaladásra adták magokat mind a' a' Páncélosok, mind a' kaszás szekerek. Ezek, magok előtt, sok meg-ijedteket üzvén; azoknak nagyobb részszt a' víz felé kényszerítették, bele - is - vesztötték.

Észre vévén *Oroondates*; hogy az a' gondolata, melyet hasznosnak lenni állított (tudniillik: ha maga' seregének hátuljára a' vizeket hagyná, pedig azon okból: hogy körül - ne - vétessenek) nem csak nem segítene rajtok; hanem (mivel ezzel magok előtt az útat - is el - rekesztötték) ártalmokra - is lönne: kevésbe múlt-el: hogy ojjas kétségbe nem esött, melynek a' halál lött volna ki-menetele. De, minek előtte maga - magát meg-öllye *Achemennel* egygyütt körül vétetött.

Nem

Nem löhetött ugyan még ekkor azt mondani felöllök: hogy éppen el-fogattattak vóltanak: mivel, a'-kik vele egygyütt bé-kerítetttek; a' pallosokkal igen serényen dolgoztak, és a' Szerecsenekben nagy károkat töttek. Végtére mind-az-által meg-nyerettettek.

§. III.

Achemen csinje.

Ekkor ama' gyalázatos *Achemen* egy embertelen cselekvénre vetemődött. Eleve mindene-
ket meg-tudott, melyek, el-menetele után, *Memfis-
ben* történtenek: *Kibelének* (tudni illik) erőszakos; *Arsakének* önkényes halálát; *Teágenesnek*, és *Karikléának* ide-hozattatássokat, és más e'-féle viszontagságokat.

Mind-ezen történetökből semmi üdvössé-
gös dolgot nem remélhetvén; sőt, minek-után-
na a' környülméneket jobban meg-visgálta; ma-
ga életébe se bízván: hogy *Hidaspes'* kegyel-
mébe magát bé-fúrhasa, *Oroondatest* (amannak
fő-ellenségét) órozva meg-akarta ölni.

Az akkori röndetlen szaladásban tehát,
Urának hátuljára kerülvén, a' természetnek el-
bámúlttára (mely a' szolgát ura ellen föl-tá-
masztani nem szokta) utánna vetötte sebes
landsáját, és annak testjén egy veszedelmes
nagy sebet ejtött.

De tüstént meg-lakolta embertelen töttét.
Mert: a' Szerecsenek közül egy katona Tiszt
(ki

(ki *Oroondatest* igen jól ösmérte, és, a' parancsolat szerént, elevenen el-fogni akarta) ezt, az alattomban - gyilkoló szemét - embert leg - gonoszabbnak lönni allítván, nyilával főbe lőtte, és lováról le - is - fordította. Azon boszszonkodott fő - képpen : hogy annak, ki az ellenségtől meg - meneködött ; maga embereitől tartania köllene.

§ IV.

Hidaspes és Oroondates.

Hogy *Oroondatest* a' Kiráj eleibe vitték ; alig vólt: hogy, sebe miatt, ki - nem - múlt. Bugyoroga csurog vala sok vére, el - is - lankadott. Ezt látván a' Kiráj ; leg-első gondja vala : hogy vérét meg - állíttassa. Tüstént oda gyűltek az Orvosok. Bé - kötözgetvén nagy sebét, mind a' vért szerencsésen meg - állították, mind lankadtságát föl - gyámolították. Hogy egészen magához térni láccatott; ezeket mondotta néki

HIDASPESES : Meg - engedöm : hogy élly, nem érdemödre, hanem jó szívemre nézve. Az ellenséget meg-vernü (fő - képpen akkor: midőn, a' Csata - piacon, talpon-álva erősen viaskodik) dücsőségös dolog. De kit egyszer, töhetetlené töttem, annak meg - engedni ; ezt én sokkal dücsőségösebbnek lönni állítom.

OROONDATES : Mind ezeket pedig o'j méltóságú kirájtól hallani, kinek hatalmában vagy

gyon mind életem, mind pediglen halálom ;
ki-is mostanában az egész sereget el-széjjeszt-
hetné , avvagy a' *Nilusba* ölhetné ; nekem ugyan
igen örvendetes hallás.

§. V.

Hidaspes' panasza.

HIDASPEŠ : Mind - az' - által : valld - meg ,
pedig igaz lelködre : annyi jó téteménjeim , hoz-
zád - való hajdandóságimnak annyi ki-nyilatkoz-
tatásai után , mi vihetött arra : hogy magadat
a' Hitetlenök közé keverjed ?

OROONDATEŠ : Hitetlen voltam , azt nem
tagadhatom ; de csupán Fölségedre , nem pedig
magam' Kirájjára nézve ,

HIDASPEŠ : Tehát : szeméjjemre tekintve ,
nem keveset vétöttél.

OROONDATEŠ : Vétöttem igen - is , azt se
tagadom ; de csak úgy : ha ezt a' vétkemet Ki-
rájomhoz - való kötelességöm el - nem - törüli.

HIDASPEŠ : Mivel pedig meg - is - győzte-
lek , ezen kívül kiráji hatalmamba kerítöttelek ,
életödnök meg - engedésse után , mi más jutal-
madat várhatod ?

OROONDATEŠ : A'-minőt az én Kirájomtól
várhatna ojan Tábornokod , ki (minek - utánna
kötelességében el - járt) a' mieinktől el - fogat-
tatott , és elejébe vitetött.

HIDASPEŠ : Ha Kirájad okos , és , hiva-
tala szerént , meszsze - látó volna ; meg - dí-
csér-

csérné azon Tábornokomat; és Országomba (talán nagy ajándékokkal meg-is-terhelve) katonái által vissza késértetné. Ezzel azt tönne: hogy, e' példának meg-mutatását végezvén, maga' vitézzeit föl-sörkentené, és őket ezzel kötelességjükről meg-emléköztetné.

§. VI.

Hidaspes' ellen-vetéssi.

OROONDATES: Oh ama' gyönyörű szavak-is, *Hidaspesnek*, ama' jó kirájnak szájában, igen szépen hangzanak.

HIDASPES: De hangzanak ám azok-is, melyeket (*fekete leves gyanánt*) hátra marasztottam.

OROONDATES: Mi löhet az Uram!

HIDASPES: Meg-engedhetöm: hogy Kirá-jodhoz, kötelességöd szerént, hűségödet ki-nyilatkoztattad; de, hogy egyszer-is - mind esztelen-is vóltál, azt, ha eddig eszödre jöhettél, éppen nem tagadhatod.

OROONDATES: Hűségösnek - - még-is esztelennek lönni - - - hogy érti ezt Fölségöd?

HIDASPES: Ezernyi, meg-meg-ezernyi Katonáim ellen, egy-maroknyi gyűlevészökkal szembe szállani; és még a' hadakozást nem annyira szenvedni, mint szántt akaratból el-kezdeni, egy okos Igazgatóhoz nem illik.

OROONDATES: Midőn én, a' *Babilóniai* kirájnak erős parancsolatjáról gondolkodom; távól-
lé-

légyen töllem: hogy esztelen; de még vak-merő se voltam. Ő a' félénk katonát keményebben szokta a' büntetésre húzni, mint meg-jutalmazni a' leg-serényebbeket. El-köllött tehát magamat a' Csatára tökéllenöm! hogy, vagy győzedelmes lögyek (a'-mint-is a' hadban gyakorta meg-eshetik: hogy, ha alkalmatosságra juthat; egy-maroknyi katonaság e' nagy számot meg-veri); vagy, ha szerencsétlen lönnék, a' nyúl-szívet szemeimre ne hánná.

KILENCEDIK RÉSZ.

Sienébe menetel.

§. I.

Városi Ritkaságok.

Minek-utánna ama' vizáltt beszédöket meg-eléglötte *Hidaspes*; az Igazgatót *Sienébe* vissza-vitette; meg-parancsolván Orvossainak: hogy sebére gondot viselleyenek. Maga-is osztán a' Város felé meg-indúlt. Eleibe tódultak a' Lakosok, fü-koronákat, és *Nilus*-parti virágokat hintvén a' vitézek' útjokra. A' győzedelmes seregnek magasztalássára új éneköket dallottak a' válogatott Szüzek.

Maga *Hidaspes* (diadalmi Szekerére föl-ülvén) négy Elefántok által húzattatott. Tüstént: hogy a' Város' kapujához érkezött;

a' szent dolgoknak ki - tanulássában foglalatoskodott. Meg-kérdözte a' Papokat : minő eredetét tudnák a' *Nilusi* ünnepnek? Ezekre ők csupán azokat mondották , a' - mit annak eredetéről ennek előtte mondottunk.

§. II.

Sienai ritkaságok.

Az - után a' Papok egy közel - lévő kúthoz térítették a' Kirájt ; és azt *Nilus'* mértékjének lönni mondották. Nagyon hasonlított a' *Memfisihöz*. Faragott nagy kövekből rakatott , kiis-símíttatott. Annak belső oldalaira függösen valának le - eregetve az arany akolók , egy - egy röfnyi távozáttal egy - mástól , melyeket különös vonásokkal meg - is - róttanak.

A' közel - lévő *Nilus'* vizeit csatornákon eresztötték a' kútba ; melyek azon említett akolókra vagy föl - emelkedvén , vagy le - ereszködvén , mind áradttát , mind apadttát ki - jelentették azok a' rovások , melyekről ennek előtte szóllottam.

Meg-mutatták a' Csillagodmánosoknak függösen - álló veszszejüket-is , mely (a' nyári napnak állapotássában) semmi árnyéket nem vét : mivel a' sugárok egyenesen reá - szolgálnak. Ebből az okból tisztán világítanak az üres kútak - is , és benne (midőn a' Nap a' délszaki karikára ér) semmi árnyék nincsen.

Ama-

Amazokat, mint valami ritka különösségöket elég - hangosan fitogtatták a' Siénai Tanúltak. De ezekenn éppen nem csudálakozott *Hidaspes*: mivel a' természetnek ezen titkait *Szerecsen* Országban - is látta; fő - képpen *Méroében* (kiráji lak - hejében); midőn a' Nap a' *Rák*' forgójáról vissza - tér; és, azon említett Városon köröszkül, a' *Bak*' forgójára ügyekszik.

§. III.

Nílus' Titkai.

Ezek - után: *Nílusnak* dicséreteihöz fogtanak a' tudósabb Férj - fiak. Ezt a' *Naphoz* igen hasonlónak mondták: mivel a' Földeknek termékségét, és az egész *Áfrikai* bőséget egyenlő - képpen okozza. Ez az áldott Fojó (Fölső *Szerecsen* országnak gyámja, az alsónak nemző attya lévén) minden szög - lukakkal közlené hasznos iszapjait.

Mind - ezeken fölül: *Nílus* tanítaná - meg az *Égiptomiakat* az esztendő' részszeinek el - osztására. Nyár lönne, midőn áradna. Ősz pedig, midőn apadna. A' *Tavaszi* virágjaival szokna ki - nyílni, vagy - is azt a' *Leviatánok* jelentenék, melyek ottan bőven teremnek. A' dedergető *Tél* felől semmit se tudnak, se nem hallottak, de hallani sem akarnak valamit az *Égiptomi* cigán emberek. Ez annak az oka: hogy *Égiptomnak* e' tájján,

szinte egész esztendő által, sátorok alatt laknak, és ha szerit töhetik, minden lélok' ösméret nélkül, bizonyosan lopnak.

Azt - is vittatták a' tanúltabb emberek: hogy *Nilus* nem egyéb, hanem maga az esztendő lenne. Ezt annak öt bötüi bizonyítanak, melyek, ha szám alá vettetnek, három - száz - hatvan - ötöt tesznek, a' - mennyi napok vannak egy esztendőben. Elő - vöttek az - után a' sokféle növeténeket - is; a' virágoknak különböző sorjokat; az állatoknak fajjait; és ezeknek tulajdonságait.

§. IV.

Sienében mulatás.

Mind - azokat nagy türedelömmel hallgattya vala *Hidaspes*: méglen amazok minden kérkedéssöket el - végzötték és meg - pihentek. Ekkor immár eme' högyke fitogtatásokat meg - elégölvén; sött (igazábban szöllván) meg - is - únván; így szólla

HIDASPESES: Mind - ezen hagyományok, melyeket egész garmadákkal hordottatok előmbé, nem *Égiptomi*; hanem *Szerecsen* országi szármánok. Mert: íme magatok - is tudgyátok: hogy ezt a' Fojót, melyet tí' (*Nilus*' nevezete alatt) Istennek - is lönni mondotok; ezt a' több patakszatoknak mint - egy Vendégfogadóját, a' *Szerecsenek* eresztik *Égiptomotokba*. Tisztölhetitek tehát, sött imádhathat-

hattyátok-is azt a' csudálatos Országot, mely néktök ily Istenségöt nemez.

Minek - utánna ezökkal így beszélgetött a' Kiráj; *Sienének* beljébe iparkodott. A' követközött üdőt mulatsággal kívánta velek tölteni. A' Papokat, és a' Város' Bölcsjeit a' vendégségre kínálta. Meg - parancsolta a' Polgároknak - is: hogy vígak lögyenek.

T I Z E D I K R É S Z.

Teágenes és Karikléa.

§. I.

Ajándékozások.

Mind-eddig úgy viselte magát *Hidaspes*: mint-ha, kiráji méltóságáról meg - feletközven; csupán baráti szeretettel viseltetött volna a' jó Polgárokhoz.

Más napra kelvén az üdő le - telepödött kiráji székebe; és (valamint ennek-előtte szokott cselekedni) érdemeik szerint, meg - dícsérte, meg-is-jutalmazta sok vitézzeit. Kinek-kinek azt ajándékozta; a'-mit vagy természet-jéhez, vagy kívánságához illendőnek lönni állított.

Némejeknek barmokat ajándékozott. Másoknak Lovakat, avvagy Fegyvereket. Vóltak ojak - is, kiknek a' köz zsákmányokból sokat

oda engede. Midőn pedig az ajándékok ily bőven ki-osztogattattak; jelen vala az-is, a'-ki *Oroondatest* el-fogta. Ez-is várta a' jó szerencsét. Vitézsége ennek, már ez-előtt, nagyon el-hírösödött. Nem-is vala más neve; hanem: a' *Szerecsen* Vitéz. Ennek hozzája-való törekődéssét látván, így szóllította-meg

HIDASPES: Hát, Te *Vitéz*! semmit se kérsz magadnak? Azt kérd pedig, a' - mit leginkább óhajtaszsz.

VITEZ: Semmi egybet, Uram! hanem: a'-mit *Oroondatestől* el-vöttem. Meg-tartom (ha meg-engedöd) eme' horgas kardot, melyet valami kövek pillangóssá tősznek. De ezek szemeim' fényjét meg-nem-vesztegetik. Hanem vasa jó, el-is-szolgalhat. Ez nekem elég.

§. II.

Ellen-vetés.

ÉGIPTOMI: Ez a' kincs, Uram! el ajándekozhatatlan. Egy al-tisztnek oldalára se illik. Ezt a' kardot ajándékba vötte *Oroondates* magától az *Égiptomi* kirájtól, pedig szemem' láttára, midőn vele egygyütt *Babilonba* voltam. Ugyan-azért csupán csak egy Fölsegöt illet.

HIDASPES: De a' Fölsegöt az-is illeti: hogy kívánságait zabolában tarcsa. A' kardnak drágaságát nem nézöm; erre-való-nézve, ajándékba bocsátom. Azt hozzák magokkal hadi törvényeink: hogy azé lögyön a' zsákmány, a' ki annak Urát

Urát el-fogta. Tarcsd magadnak *Vitéz*, mostanában ugyan engedelmemből, melyet (ha felőle semmit se szóllottál volna (annélkül-is megtarthattál volna).

A' Kirájnak ezt az adakozóságot nagyra böcsülvén a' többiek, és azokat meg - is - köszönvén : elő - állottanak azok az Elől - járó Kémek, kik *Teágenest* és *Karikléát*, *Bágoússa!* egygyütt a' Kirájnak adták. Vártak a' kirájtól ök-is valamit. Ugyan azért, így szólla a'

KÉM : A' mi zsákmánunk, Uram! se nem kard, se pedig ojas kő-darab, mely másutt annyira böcsültetik; de országunkban. (holott a' Kiráji tárokbán garmadákkal fekszenek) megis-vettetnek. Hanem két Görög Fiatalokat adtunk kezedbe, szép orcájukat, és gyönyörű természetűeket. Párjokat nem találhatni. Ezen Hadrászságunkért meg - dicsértél ugyan ez - előtt; de jutalmunkat nem láttuk.

§. III.

Hidaspes' röndölése.

HIDASPES : Igen szeretem : hogy azokról a' fiatalokról valamit szóllottál, és eszembe juttattad. Akkor őket, midőn Sátorom eleibe hoztátok, csak futólag láttam. Hozzátok tehát ide mind őket, mind-a'-többieket. Illik : hogy felöllek - is meg - tögyem a' röndölést.

Ezek a' Kémek, minek - utánna *Hidaspes*-től el - eresztettenek, egyenesen az egygyet más-

sokhoz mentenek ; és fő-képpen *Teágenesnek*, és *Karikléának* a' kiráj' parancsolatját meg-jelentették. Jobban meg - akarván az egész dolgot tudni , elő - szóllítottak az Örök közül egygyet, kinek atyja Görög országban születött, és mind-
eddig a' Görög nyelvet el-nem-felejtötte. Ettől alattomban meg-tudakozták , ki lenne a' Kiráj ? és mit parancsolna.

Az Ör erre azt felelé : hogy a' Kirájt *Hidaspesnek* hívják ; ki-is azért küldötte ide azon embereket : hogy , vele egygyütt, ama' jó Kirájhoz mennyének.

§. IV.

Karikléa' öröme.

El-hült leg-elől , el-is-iszonyodott *Karikléa* ; midőn *Hidaspesnek* nevét mostanában hallotta. Ki - teccöttek arcúlatján az öröm-vonások. Rö-pülni akart édes atyjához : hogy magát karjai közé vesse , és a' titkot ki-vallya. De az egész dolgot igazább fontolóra vévén ; evvel hirtelen-ködni nem akart. Mennél többet gondolkodott ; annál több akadékra talált. Meg-indúltak osztán a' Kiráj felé ; de *Karikléának* szava nem hallatott. E' hallgatást el - únván , így szóllott hozzája

TEÁGENES: El-fogod tehát Történeteidet *Hidaspes* előtt beszélleni. Ragaszd, kérlek, a' Tiédhez az enyimet-is. Oh! meg-fog ő téged' bizonyosan hallani.

KARIK-

KARIKLÉA: Lelkőm *Teágenesem*! Meg-neheztelly: ha (magamon-is erőt vévén) édes atyám előtt, úgy - mint annak leánya, meg-jelenni nem fogok.

TEÁGENES: Az Istenért! mit akarsz? Ez tehát neköd el-tökéllött szándékod?

KARIKLÉA: Hánytam és vetöttem a' dolgot; de ennél jobbat ki - nem - gondolhattam.

TEÁGENES: Én tehát oda leszek egészen; mert én se gondolhattam - ki valami üdvösségösebbet, mint - ha a' titkot ki-jelentenéd.

§. V.

Okoskodások.

KARIKLÉA: A' nagy dologhoz nagy készülettel nyúlnak az okos állatok. Tudd-meg: hogy kinek elejét sok viszontagságokba kevergették a' nagy-hatalmuk; utólját - is sanyargatások nélkül el - nem - eresztik az irgalmatlan *Párkák*. Hogy édes atyám pusztá szavaimnak higgyön; és egyszeriben leányjának fogadgyon: nem remélhetöm. Ennek el-hitetéssére sok-egy-más után, és rönddel - következő eszközökre vagyok szükségöm. Régi köz-mondás, igaz-is: hogy, a'-mit a' régi üdők össze-szövtének; azt egy szem-pillantás föl-nem-fejtheti. Nincs jelen édes anyám-is, kinek tanú - bizonságát leg-szükségösebbnek lönni gondolom.

TEÁGENES: Oh! édes *Karikléám*! Hát, ha hamarébb föl-áldoztatunk; avvagy (úgy - mint

fogjok) valakinek el-adattatunk, vagy pedig len-oda-ajándékoztatunk; semmint édes anyádat meg-lássuk ?

KARIKLÉA: Mi ezeknek egygyikétől se félhetünk. Füleimmel hallottam: hogy föl-áldoztatásunk *Méroében* történik; holott édes anyám lakik. AZ-után: kiket az Isteneknek számokra egyszer föl-ajánlottak; azok se el-nem-adattatnak, se el-nem-ajándékoztatnak. Meg - tartya azt *Hidaspes*, a'-mit fogadott.

§. VI.

Okoskodás' folytatása.

TEÁGENES: Leg-alább egy két szóval meg-jelenthetnéd: hogy *Méroéből* származol. Én okát nem tudnám: mért nem kezdhetnéd - el történeteidet édes atyád előtt.

KARIKLÉA: Azért: mert bőcsülettel el-nem-vegezhetöm. Ha mértékletlen öröömötől meggyőzöttetvén, kiráji vérömet hamar ki-nyilat-hoztatnám (pedig azoknak itt-nem-léttökben, kik a' jeleket meg-ösmérhetnék, és tanúságjokkal meg - is - erősíthetnék) könnyen meg - eshetne az: hogy a' Kirájt magam ellen gyúlasztanám, meg . is - haragítanám.

TEÁGENES: Én haragja' okát nem látom.

KARIKLÉA: Elég az: ha én látom. Bizono-san a' véleködésben lönne felöllem édes atyám: hogy, Fogoj léttömre, szabadulásomnak módját sürgetöm. És, hogy ezen hitván állapotomból
ki-

ki-szabadúlhasak ; magamat (görbe szavaim-mal) kiráji vérből eredöttnek lönni hazudom, minden böcsületös próbának heánosságával.

TEÁGENES : Azok a' próbák ; azok a' jelek, azok a' meg-cáfolhatatlan vittatások, melyek gyöngyeidben, vagy a' Pójában el-rejtözve vannak ; ki-menthetnének bennünket annak az iszonyú képzöltt hazugságnak minden gyanújából. Ezeket én ojanoknak lönni gondolom : melyek a' hazugúl-költött meséket-is el-hitethetnék akár-kivel ; hogy-ne édes atyáddal ? Gondold - el ezeket, édes *Karikléám* !

KARIKLÉA : Azon Te-mondád *Próbaim* ; *Jeleim*, és *Vittatássaim*, csak azok előtt érnek valamit, kik azokat ösmérik ; tudni-illik : kik ezen csöcseléköket, gyerökségöm' üdején, szeméjjömmel ki-tötték. Ellemben azok előtt, kik ezekről semmit se hallottak ; vagy történeteimet csak feléből tudgyák : annyit érnek, mint haszontalan kövek.

§. VII.

Elöbbinek folytatása.

TEÁGENES : Édes Karikléám ! ne erőltessd úgy-annyira magadat. Néha a' nagy ész veszedelmet szülhet.

KARIKLÉA : Mind-azok, melyeket ez-előtt mondtam, nem igen veszedelmesök. De bezzeg : ha gyanúba esünk : hogy a' gyöngyöket, a' drága köveket valami *prédában* kaparítottuk ?

TEÁ-

TEÁGENES: Az Istenért! az atyai szívet ily gyanakodónak itélni - - - ?

KARIKLÉA: Meg-engedem tehát: hogy mind-a'-gyöngyöket, mind-a'-köveket; 's-leg-főképpen a' Gyűrűt meg-ösméri *Hidaspes*; vajjon el-hitetheti-e egyszer-is - mind magával: hogy mind-ezek anyámnak ajándékjai? Nem gondolhattya-e azt: hogy mi ezöket valóságos leánjától el-loptuk? Avvagy nem gondolhattya - é azt: hogy mi azokkal kérködünk? avvagy keresködünk? Oh *Teágenes*! *Teágenes*!

TEÁGENES: Oh édes *Karikléám*! a' te gondolataid igen méjségösök; de talán haszon-nélkül - valók. Mert ki-gondolhattya azt egy atyafelől: hogy édes leánjával (ha bár őtet nem ösméri-is) így bánnyon. Benne van annak szívében az a' hajlandóság; melyet ő ugyan éröz; de el-nem-igazíthat. Hadd-el-kérlek az ijetén gondolatokat Ezekkel csak hervasztod magadat. Jó az Isten, jót ad.

KARIKLÉA: El-hagyom: mivel úgy javallod. Mind - az'-által: engedgy te - is énnékem valamit.

TEÁGENES: Mit akarsz?

KARIKLÉA: Sietve mondom pedig: mert íme előttünk vagyon immár *Sienének* öreg kapuja. Tüstént a' Kirájnál termünk.

TEÁGENES: Ki vele tehát szaporán.

KARIKLÉA: Eredetömnek valóságos ki-nyilatkoztatássát arra az alkalmatosságra hagygyuk:

midőn édes anyámnak szeme eleibe jutandunk. Oh! érzöm én azt magamban, az édes anyai szív minő hajlandósággal löhessön az ő kedves szülöttéhez! El - nem - felejthette ő azon édes leányát, kit, midőn e' velágra hozott, ily veszedelmek közé hengörítve látott. Oh! ha engem' meg - lát! Oh! ha meg - ösmér! Oh! ha kebelébe szorít! Édes *Teágenesem*! igen szépen kérlek: ebben maradgyunk.

TEÁGENES: Adgya Isten: hogy jó legyen!

KARIKLÉA: Semmit se fély, édes *Teágenesem*! Másokat - is meg - segítött az Isten!

TIZEN-EGYGYEDIK RÉSZ.

Hidaspes Karikléával.

§. I.

Hidaspes' bámúlása.

Ezek - után *Sienébe* bé - menvén; egyenesen a' Kiráj eleibe vitettenek. *Bágoás* - is oda hozatott. Nem külömben (a' parancsolat szerint) a' többi fogjok - is. Meg - állottak mindnyáján; és a' Kirájt (a' Nemzetöknek szokássokra tekintve) kölömb - féle módon meg - üdvözlötték. Föl - állván a' székből, és az Egekre tekintvén; így fohászzkodott

HIDASPES: Tí kegyes Istenek! irgalmazatok! kegyelmezzetök! Meg - nem - érdömlöttem

tem kegyességtöket. Hamarább el - töküllötté -
tök azt : a'-mit meg-ígértetök ; semmint remélni
mertem. Tí kegyes Istenek ! kegyelmezzetök !

E' kurta fohászkodás után ; ismét le - tele -
pödött. Úgy - is teccött : mint - ha , méj gondo -
latjai miatt , semmit se kívánna szólni. Hír -
telen változást tüstént észre - vötték a' Sze -
recsenek ; de annak okát nem tudták. Halgatott
a' temérdök sokaság. Hallgatott a' Kiráj. Ál -
mélkodtak a' fogjok - is. Szavait osztán így
fojtatta tovább.

§. II.

Hidaspes' álma.

HIDASPEŠ : Reméntelen történet ! Állya -
tok - elő tí görög Fiatalok ! és , fő - képpen Te
Leán ! ki engömet (ezen el - múltt éjtszaka)
annyira meg - háborítottál. Bé - pojazva láttá -
lak , midőn Hitesemtől elő - adattattál ; és , íme
egy szem - pillantatban ekkorára nőttél. Ő té -
göd' leánomnak lönni víttatott. Későre hihet -
tem , a'-mit lehetetlennek véltem. El - enyíszött
az álom. Ennek tündérsége nagyon csudálatos.

Kik ekkor a' Szerecsen Bölcsék közül je -
len-vóltanak ; és *Hidaspes'* álmát fejtögetni kez -
dötték , ezt alattomban ojannak lönni gondol -
ták , melynek bé - tölte felől senki se löhetne
kétségbe. Meg - emléköztek a' régi Szerecsenek -
nek álom - könyveikről. Ezekben azt tapasztal -
ták : hogy , ha az atya el - veszött magzatjáról

ál -

álmodozik; annak meg - lölését bizonyosnak lőnni vélheti. Ezek - után közelebb híván a' Leánt, így szólla hozzája

HIDASPES: Fiaim! honnét valók vagytok? Minő szülőknek magzati? Mi nevetök?

KARIKLÉA: Mi Uram! mind - a' - ketten Görögök vagyunk. Szülőink nagyok; de abban szerencsétlenök: hogy bennünket meg - nem - ösmérhetnek. Engem' *Karikléának*, Test - vér bátyámat *Teágenesnek* nevezik.

HIDASPES: Bóldog Ország, melyben ily gyümölcsök teremnek! de egyszer - 's - mind mi is bóldogok, kik Isteneinknek oltárjaikra ily áldozatokat rakhatunk.

KARIKLÉA: Oh bár az az óra itt volna.

§. III.

Hidaspes' csudálkozássa.

HIDASPES: De az én eszem egy gondolatjával meg - nem - alkhatik. Álmomban leánomat láttam; de mellette akkor semmi fiamat nem tapasztaltam. Pedig ennek képzelete - is oda tartozandó lött volna. Bátyád - é neköd ez az Ifjú?

KARIKLÉA: Annak mondom igen - is.

HIDASPES: Kiktől származtatok?

KARIKLÉA: Midőn föl - áldoztatunk, Szülőinket akkor meg - ösméritök.

HIDASPES: Leg - alább atyádnak lak - hejjét.

KARIKLÉA: Az most *Siene'* várossában van. Ő ugyan engömet nem ösmér; nem - is

ös-

ösmérhet; de én jól ösméröm őtet. Midőn *Méroében* föl-áldoztatom; jelen leszen édes anyám-is. Oh! ha őtet mennél - előbb láthatnám!

HIDASPES: Nekem bizonyára úgy teccik: mint - ha ezen álmomban - lőtt leánom, nem vigyázva beszélzene; hanem most - is álmodna. Mert: nem álom - é ez: hogy, föl - áldoztatás-sa' üdején, annak anyja (*Görög országból Méroébe*) Országom közepébe jöjjön. Hát te *Teágenes*, mit álmodozol erről? Mondasz-e lehetőségösebbet?

TEÁGENES: Én valójában azokat, melyeket húgom mondott, jövődölésnek lönni gondolom.

§. IV.

Bágoásról kérdés.

HIDASPES: Akár jövődölés legyen az, a'-mit *Karikléa* mondott, akár pedig álmodozás; de Tí Fiaim ne tarcsatok semmitől. El-foglak igen - is bennetöket *Méroébe* vitetni; pedig szorgalommal, és nagy meg-elégödéstökkel. Katoná-kat-is küldök veletök: hogy annál bátorságosabban mehessetek. Ott az áldozatnak (én ezt előre látom) nagy ékességi lösztök: mert mind-eddig se tisztábbakra, se szebbekre nem találhattam.

KARIKLÉA: Oh cseleködd ezt mennél-hamarébb. Én ugyan immár alig várhatom: hogy édes anyámat *Méroében* meg - ölelhessem. Ezt neköm meg - ígérték a' jó Istenek. Ok pedig bé - is - töltik, a' - mit meg - ígérnek.

HI-

HIDASPEŠ : Adgya Isten: hogy édes Anyádat magam-is láthassam : mert ezen csudálatos dolognak végét alig várhatom. Mind-az'-által: Hát ama' *Nem-ember*, ki arcúlatján a' *Herülttek*' képét viseli, honnant eredött?

KARIKLÉA : Te felelly erre *Teágenes*.

TEÁGENES : Neve annak *Bágoás*. Állapotja *herültt*. *Oroondates*' Igazgatónak Hadnagyja. Jó barátunk pedig mi - nekünk.

HIDASPEŠ : Útazzon ő - is veletek; nem mint áldozat (mert a' tisztátalanokat föl - áldozni nem szokás; a' törvén ellen-is vagyon), hanem azÁldozatok' Örje, és fő-képpen *Karikléának* gondviselője. Tarcsa-meg épségében a' Szüzet, még föl-áldoztatik. Azon-kivül-is ehhez a' *Herülttek* jól tudnak.

§. V.

A' többi Fogjok.

Minek-utánna amazokat úgy el - végezte *Hidaspes*; elő - állította a' többi fogjokat - is. Számba - vötte őket, és egyről - egygyig meg - szemlélgette. De köztök eme' két fiatal görögöknél ékessebbeket nem találhatott.

Ezen fogjok közül némejeket el - ajándékozott; azokat tudni - illik: kiket már ennek - előtt-is szolgálatra rőndölt a' kemén szerencse. A'-kik pedig közüllök Nemessebb eredetűek, avagy tisztább ábrázatúak voltak; azokat szabadgyában el - eresztötte.

Y

Az

Az egész fogjok közül nem többet, hanem csupán huszat válogattatott-ki a' Kiráj. A' Férjfiak tizen; a' Leánok-is tizen vóltanak. Még ezek a' fiatalságból ki-nem-léptenek. Esztendejük húszon fölül nem vala. Tekintetre nézve elég csinosok. Őket-is *Méroébe* vitette: hogy föl-áldoztassanak; nem egyszeribe; hanem egy-más-után a' *Pán'* mezején, ha csak a' tüzes próbákon által-eshettek; de ők ugyan mind -nyájan által nem estenek.

Mindennek ily szerencsés végét tapasztalván *Hidaspes*; sok embereket meg-hallgatott, kik vele különösen beszélni akartak. Senki se vólt, kit valami vigasztalás nélkül el-eresztött volna. Végtére *Oroondatest* (mivel sebes-is, el-bágygyadt-is vala) egy gyalog hintóba maga elejébe hozatta, és néki ezeket mondta

§. VI.

Siene' el-igazítása.

HIDASPE: Noha bár mind-azokat, melyek ezen hadnak kész okai vóltanak (hála légyen a' Nagy Isteneknek!), szerencsésen hatalmam alá vöttem; nem akarok még-is a' gondolattal lönni: hogy a' Harc után-is kegyetlenködgyem. A' Szerencsével vissza-élnem nem alku. Soha oly kíváncsiságim nem vóltak (de Nemzet-ségömre, az-után föl-neveltetésömre nézve), nem is löhettek; melyek gerjedelmeimet egészen a' telhetetlenségig föl-lobbanthatták volna. Birodal-
mom-

momnak végtelen ki-terjesztését soha eszem ágába nem eresztöttem. Ugyan - azért: mostanában-is, eme' meg-rögzött erkölcsjeimre támaszkodván, *Szerecsen* vitézeim előtt azt mondom az *Égiptomiaknak*: hogy meg-fogok-elégödni azokkal a' határokkal, melyekkel, a' gondoskodó természet (a' viz omlások mellett) *Égiptomot* a' *Szerecsenektől* el-választotta.

OROONDATES: Áldás és dicséret; dücsőség és Hatalom *Hidaspesnek* minden tötteire. Az Istennek áldássa bizonyosan követni fog téged oh Kiráj! mivel a' hadat nem a' Nyereségért; hanem a' békességért szörzötted. El-is-hitedd magaddal: hogy ezen emberségös cselekedetöd szörzötte az örök békességet.

HIDASPES: Mivel tehát mind - azoknak birtokába jutottam, melyekért országomból ki-jöttem; a' Szomszédságnak tisztességös törvényeit meg-akarván-tartani; magamnak kevés hasznával, minden károtok nélkül; Országom felé fogok indulni.

OROONDATES: Bár nálunk örökké megmaradhatna azon drága atyánk, ki velünk fiaival ily kegyesen bánik.

HIDASPES: Te pedig *Oroondates*! ha életedben meg-maradcc; légy azoknak Igazgatójok, kiket Gond-viselésöd és hatalmad alá rördöl gondos Kirájod. Ha Uraddal *Babilonba* öszsze - kerülhecc; mond - meg tiszteletre méltó

nagy Szeméjjének : hogy *Hidaspes* ereje sokat elővött tőle ; de annak mértékletessége ismét visszazszo szolgáltatta nékie.

OROONDATES : Örökkön föl-tartandó emléközet ! Ellyen a' Kiráj !

HIDASPES : Azon vagyok pedig minden tehetségömből : hogy annak a' Nagy kirájnak barátságát föl-tarcsam. És, ha benne-is ezen erkölcs vagyon ; ötet nagyra magasztalom.

OROONDATES : Benne vagyon igen-is.

HIDASPES : Mert : veszekedni az ebek-is tudnak ; de meg-békélni nem tudnak. Mind-az'-által : ha (minden reménségöm, és akaratom ellen) valaha engem' meg-támad ; tudgya - meg : hogy akkor-is fog annyi erőm lönni : hogy gyöngeségét le-tögyem.

OROONDATES : Ezt ő nem cselekedheti.

HIDASPES : Még egygyet : Azt az adót, melyet a' *Siénaiak* esztendőnként a' *Babilóniai* kirájnak le-fizetni szoktak, tíz esztendőre el-engedöm : hogy Kirájod-is azt tögye, barátságunk' el-vesztésse alatt javallom.

Ezen utolsó szavaknak vége után, elő-vöttek hál'-adó szavaikat a' *Siénaiak* valamenyenien ; és a' Kirájnak gondosságát, és fő-képpen atyai kegyességét az Egek' tornáccáig vitték. *Oroondates* (a' mint erőtlenségétől ki telhetött) elsőben ki-terjesztötte karjait ; azokat ismét mebbe eleibe hozván, és köröszül-vetve vizsgálván

ván, magát egészen a' földig meg-hajtotta, és *Hidaspest* azon szer-tartással imádta, melyel a' *Persiai* kirájokat szokták.

Ezért a' cselekedetért nagyon meg-nehezteltek reája a' högykén-gondolkodó *Persák*: hogy (a' régi meg-mohosodott szép szokások ellen) avval a' tisztelettel viseltetött egy idegen kirájhoz, mely csupán a' leg-hatalmasabb *Persákéhoz* tartozik. Ezen neheztelesjöket észrevéven, és meg-enyhíteni akarván, végső-képpen ezeket mondotta az Igazgató:

§. VII.

Oroondates' beszédje.

Oh! kik most jelen vagytok atyámfiai! talán bennem meg-is-botránkoztatok; avvagy talán azt gondollyátok: hogy honnyi szer-tartásunkat föl-bontom: midőn, *Persiai* módon, azt a' Kirájt imádom, ki *Szerecsen* országban születött. Nem cselekedtem pedig törvéntelenül: mert, ezzel az imádással, leg-hatalmasabbat, és, a' jók között, a' leg-jobbat tisztöltem.

Nem-de tehetségében vala: hogy életömet el-vögye. Mivel pedig azt neköm vissza-ajándékozta; úgy teccik: mint-ha hólttomból föl-támasztott volna. És, kinek jussa vólt a'hoz: hogy *Siénét* el-vögye; meg-engedi: hogy (Uram' részszére) Igazgatója maradgyak.

Soha ezöket emléközetömből ki-írtani nem fogom. Ha az Istenek életömet meg-hagy-

gyák : fogadom : hogy a' *Persák* és a' *Szerecse-*
nek között örök békességet köttetök. Fogadom
azt - is : hogy, a' mint a' parancsolatban vagyon,
az érdömös *Siénaiakkal* - is úgy bánok.

Hogy - ha pedig méj sebemből ki - nem - gyó-
gyúlhatok ; tejjes szívemből , és minden erőm-
ből óhajtom : hogy ama' nagy - hatalmú kegyes
Istenek , azokért a' bokros jó teteménekért ,
melyekkel mind engömet , mind Polgárjainkat ,
mind fő - képpen a' kirájt meg - gazdagította ,
ezen nagy nemű , és nagy nevezetű *Hidaspest*,
Házával és Nemzetével egygyütt , szerencsésé,
bóldoggá , és halhatatlanná tögyék.

ÖTÖDIK SZAKASZ.

Az egész történetnek ki-mene-
nete.

1. Haza - indulás.	7. Intézetők' változássa.
2. Áldozati készület.	8. Követség - hallgatás.
3. Áldozati Próba.	9. Áldozat-gátlás.
4. Karikléa' töttei.	10. Teágenes' diadalmai.
5. Karikléa' ki - nyíltta.	11. Teágenes' veszedelme.
6. Karikléa' új jelei.	12. A' dolgok' utólja.

ELSŐ RÉSZ.

H a z a - i n d ú l á s.

§. I.

El - menetel.

A'-mik *Sienénél* történtek; mind - azokat az előbbeni szakaszokban világosságra hoztam. Ez a' régi, és igen nevezetes Város (egy - néhány esztelnöknek ostobaságjok miatt) iszonyú veszedelembe kerülván, egészszen el - enyíszött volna; ha, *Hidaspesnek* kegyessége által, az előbbeni, és az előbbeninél talán bódogabb állapotjába vissza - nem hejheztetött volna. Így pedig még szerencsésebb léve.

E' hires győzedelem után, seregének nagy részszét előre igazítván *Hidaspes*; maga-is haza iparkodott. Nagy darabra késérték-el őtet a' *Persák*, és a' *Siénaiak*. Úgy teccött: mint-ha ez a' szerencsétlen el-válás keservesebb lött volna, ama' nagyobb csatánál. Atyai kegyességét örök emléközetjökben tartották.

A' *Siénaiaknak* vissza-térttök után, *Hidaspes*, avval a' Seregével, melyet maga oltalmára elegendőnek lönni állított, 's-ugyan-erre a' végre, hátra-is marasztott; mindétig *Nilus'* folyamátja szerint léptetött. Ezek a' tájak a' lovak' legelésökre igen alkalmatosok vóltanak.

§. II.

Hidaspes' intézetei.

A' viz-omlásnak azon egyikére érközven, melyet az *Égiptomiak*, és *Szerecsenek* között határ-gyanánt tétetött; leg-első gondolatját arra fordította *Hidaspes*: hogy a' határ-örző Szentöknek áldozatot tégyen.

Ennek az áldozatnak vége után, *Fíla'* várossának környékére jutván, seregének ismét egy részszét az előbbeniek után küldötte. Maga egy darabig a' városban maradott. Meg-erősítette annak falait; oltalmára-is katonákat hagyott.

Ki-menvén *Fílaból*, *Sandacébe* érközött. Itt serege közül két lovancokat ki-válogatott, azt adván nékiek parancsolatban: hogy az Egygetmások számára lovakat rëndöllyenek. Ezen

pa-

parancsolaton kívül , kezekbe két leveleket adott csak egy borék , és egy pöcsét alatt. Mely *Persindának* , kedves Hitessének szóllott, annak ily foglalvánja vala:

Tudd-meg , Édesem! hogy *Sienénél* győzedelmes löttem; és, a' - minn örvendőzhetől, noha számtalan veszéjökben forgottam; leg-kisobb bajom , avvagy hibám nélkül. Hogy az Isteneknek ennyi kegyességjöket meg-hálálhassuk; azonn légy: hogy az áldozati pompák , utánnok a' Vendégösködés szembe-tünő legyen. Magammal-is viszek különös áldozatokat , két görög és gyönyörű fiatalokat. A' városon kívül a' nap templomába gyűjjetök. Ki-jönnek a' Bölcsék-is, a' -mint hozzájok írott levelemből meg-értik. Jöjj-ki magad-is. Jelen-léttöd vagy csak azért-is szükségös: mert az áldozatnak egyikét reád hagyandom. Ebben maradgyunk.

Mely levelet a' *Gimnozofistáknak* küldött , azt e' képpen íratta:

A' leg-bölcsebb karnak , Országomban nagy tiszteletre méltó Fő-embereknek minden jókat kíván *Hidaspes*. Izenem: hogy a' *Persákon* győzedelmesködtem. A' jó ki-menetellel nem dicseködöm: mert a' szerencsének högykeségét és állhatatlanságát jól tudom. A' Bölcsék' méltóságát, noha ennek-előtte-is mindenkor, de mostanában különösen szeretöm. Hogy az áldozatnak szokott hejjére össze-gyüleközzetök;

kérlek-is bennetöket; de hatalmam, szerént, intlek - is. Ha Ti jelen-lésztek; annak méltóságát öregbíteni fogjátok. Ehhez tarcsátok magatokat.

§. III.

Persinának szorgalma.

Ezen levelekkel menten meg-indúltanak a' két Lovancok. A' parancsolat szerént megtéven az úton a' röndölésöket; *Méroébe* érkeztek, és a' leveleket egyenesen *Persinához* vitték. Ez, el-olvasván azokat, nagy örömrre fakadott. El-mentek osztán a' Lovancok. Egy ablakon az Egekre tekintvén; így fohászkodott

PERSINA: Győzedelmesködtél tehát, Édesem! talán, azt gondolod: hogy Te vagy első meg-jelentője diadalmaidnak. Meg-előztek az Istenek. Mert: az éjtzakai el-múltt álmomban (valamint mostanában értöm, akkor pedig egészszen föl - nem - vöhettem) ezek nyilatkoztatták-ki diadalmadat. Íme! terhbe esőttnék lönni láttam magamat; és, minek - utánna leánomat el - szültem: azt egyszeriben (minden én nevelésöm nélkül) *El - adónak* lönni szemléltem. Most tudom immár azon álmomnak magyarázatját: Szüksöm' fájdalma a' harcok' baját mutatta; hamar meg - nőtt leánom, a' hamar-győzedelmet jelenti. Íme nem mindenkor löhet az álmokat haszontalanoknak mondani.

Az-

Az - után bé - töltötte a' várost örvendetes hírekkkel. El - széjjesztötte annak úccáin és sikátorin azokat a' lovas embereket, kik *Ní-lusi* zöld *Lótust* fejökön; *Pálma* ágakat kezeikben hordoztak; és azokat öszve - csapkodván; minden - felé léptettek, és így a' diadalom' hírét ruhájokkal - is, magok' viseletjökkel - is mutatták.

§. IV.

Vendégség - intézet.

Tele - lött egész *Méroe* hirtelen vígasságokkal. Mind éjtszaka, mind nappal; a' városnak minden részein; minden tizedben; áldásokat, hála - adásokat mondottak a' buzgó emberek. Járták a' Templomokat, azért - is ugyan: hogy *Hidaspes* a' nyakas ellenséget megverte; de fő - képpen azon örvendőzván: hogy a' Kiráj (kinek kegyességét régen nem tapasztalták) szerencsésen vissza - térhetött.

Azombam, hogy az egész Város így örült, így örvendőzött; az el - intézött Téréségre egész gujákat, egész *Juh - nyájakat* hajtatott *Persina*. Seregestől vitték a' tyúkokat, a' kövér kappanyokat, és *füröket*, rész szerént azért: hogy az állatoknak minden nemeiből száz - száz darabokat áldozzanak a' Papok, rész szerént azért: hogy az utánna - következő vendégösködésben, melyeket azoknak a' le - nyakalt állatoknak hús-

hússokból készíteni szoktanak, senkinek semmi fogyatkozása ne legyen.

Ezeknek ily szorgalmatos el-intézetök után, a' *Bölcsek*' társaságába iparkodott a' Kirájnéné: hogy velök ama' levelet közöllye, melyet az ő borékja alatt számokra írta *Hidaspes*. Ezek akkor, a' nyári alkalmatosságot szeretvén; abban a' hűvös Berekben mulatoztanak, melyet közönségösen *Pán' Berkének* hívtanak.

§. V.

Persina a' Bölcsekkel.

A' *Pán' Berkébe* érközven *Persina*; kezekbe adta a' Kirájnának levelét; és, hogy parancsolatjára talpon lögyenek, még-intötte a' Föbbeket. A'-mit a' levélben ezek-is írva tapasztaltak; meg-bizonította *Persina-is*: hogy a' *Bölcsek*' gyülekezetjöket azért parancsolta legyen *Hidaspes*: ne-talántán (jelen-nem-létök miatt) a' szent áldozatnak divatja, a' Közönség előtt, héánosnak tessék.

Ama' szentségös *Bölcsek*, kik a' régi szertartásoknak állhatatos Böcsülői vóltanak; minekutánna arra könyörögtek a' jó Kirájnéné előtt: hogy csak addig-is valami kis várakozással lönni méltoztatnék, még egy el-tökéllött ájtatóságokat *Pánnak* kápolnájában mennél-előbb végre-hajtanák: ugyan-csak ezen kápolnába

kápolnába nagy bugósággal bé-menetenek ; hogy az Istennek bálvánja előtt (ott pedig *Bakhust* tisztelték, *Satirussaival* egygyütt) állhatatosan imádkozzanak, és végtére meg-is kérdözzék : ha, a' Kirájnak szent szabássán kívül, még valamit nem parancsolna - é az ott - imádandó Istenség ?

§. VI.

A' Bölcsék' jelentése.

Nagy buzgóan imadkoztak tehát a' Bölcsék, egészen le-terítvén magokat azon bőrökre, melyeket a' föl-áldozott állatoknak testjükről már ennek előtte le-vonattanak. Nem volt az imadás hosszú; hanem igen szíves. Ki-is-teccött : hogy meg-halgattattak : mert a' jövődökről hallottak valamit. Hogy *Persinához* vissza-érköztek, hallgattak a' többiek. Az, ki közöttök nagy méltósággal viselte az elsőséget ; és kinek párját alig találhatni, így szólla

SIZIMITRES : Oh Kirájné ! Mi ugyan mindönökre reá-állunk, melyeket vagy eszünkkel föl-érünk, vagy a' Kiráj parancsol. Mert *Hidaspesnek* parancsolatja igen meg-egygyez *Pánéva'*, egygyet ki-véven, melyel meg-röttentött bennünket. Mert azt-is jelentötte az Isten : hogy az áldozatban viszontagságok lesznek, melyek elsőben ugyan szomorúságodra, az-után pedig vigasztalásodra fordulnak. Ezt mi nagy örömmel hallottuk, és nagyobbbal ki-adtuk.

PER-

PERSINA: A' rosztat tehát jóval fogja föl-váltani az Isten? Ez én-néköm elég.

SIZIMITRES: Van felölled több-is. Azt mondotta *Pánunk*: hogy, ha egyszer el-veszett tagodat meg-találhatod; benne nagy országod' örökét bizonyosan meg-lölöd. Ez még egy-ke-vesé homajós.

PERSINA: De, ha jelen lösztök; meg-világosodik. Tudtotokra fogom pedig adni, ha Uramnak közel - léttét észre - vöhetöm.

SIZIMITRES: Holnap röggel haza-ér. Ezt is meg-jelentötte azon Istenünk.

M Á S A D I K R É S Z.

Áldozati Készület.

§. I.

A' nép' zajja.

Hogy a' Levelek' foglalvánját a' Lakosok-is hallották; egyszer-is-mind parancsolatba vötték a' Város' Elöl-járóitól: hogy a' Férjfiak ugyan a' Kirájnak elejébe mennyenek; de az aszszonok a' város' kapuján se merjenek ki-lépni, nem hogy a' szigetből a' vizeken által-költözzenek.

Ennek okául azt mondták az Öregök: hogy, mivel (a' régi szokás szerént) a' leg-tisztább és a' leg - fényesebb Istensegőknek (úgy-mint a' *Napnak* és *Hóldnak*) teendenék a' követkö-

vetközendő áldozatokat ; oda az aszszonokat meg-nem-engedné a' Szer-tartás , ne-hogy , akaratjuk ellen - is , meg-piszkolják a' tiszta szentségeket.

Az aszszonok közül tehát senkinek se volt szabad az oltárok mellett forogni , ki-vévén a' *Hóldnak* papnéját , ki mindenkor a' kirájné vala ; valamint a' *Napé* maga a' Kiráj. Mivel tehát a' Papi szeméjek nagy méltóságúak voltak ; nem volt csuda : hogy mind az áldozatok , mind maga az Ima pompásoknak tartattak. Mind-ezek a' nemzet' szokássából patakzottanak. Igaz ugyan : hogy azon az áldozaton jelen köllött lenni *Kariklénak* - is ; de nem úgy , mint szemlélőnek , avvagy hívalkodó szeméjnek ; hanem mint áldozatnak. Mert *Tegeanest* a' *Napnak* ; *Karikleát* pedig a' *Hóldnak* ajánlotta a' Kiráj.

§. II.

Méroé' le - irássa.

El - töltötte a' Várost a' nagy kíváncsiság. Nem várhatták a' következőt napot. Már, nap-estte-felé , által-költöztek *Astabara'* vizén , némejek hídon , némejek csonakokon, melyet egy *Szerecseni* nádból hasítottanak.

Az e'-forma hajók leg-sebesebben járnak : mivel , mind magokra , mind embereire nézve , igen takarékosok ; könnyűk - is. Hárman férnek belé. Ki-telik minden nádból két hajó.

A' Város, melyet *Méroének* neveznek, a' Szigetnek közepében vagyon. Leg-híresebb az egész *Szerecsenségben*. Maga a' sziget, három fojóknak egybe-jöttök miatt, valamint *Sicilia*, három szögletű. A' vizeknek egygyike *Nilus*; másika *Astabara*, harmadika *Asasoba*. E' két hátúlsók, vizeikkel egygyütt, neveiket-is a' *Nilusba* vesztik.

Mivel a' Sziget igen messze terjed (hosza három ezer; szélessége ezer dülő földnyi) azt a' Lakosok, fő-képpen azok, kik belőlle soha ki-nem-érköznek; nem *szigetnek*, hanem *búzomosnak* tartják. Benne nagy Elefántok teremnek. Fája, nádja számtalan. Nagyrá-nőnek a' gyümölcsös *Pálmák*. A' búzák' kalászszaí oly magosok: hogy nem csak a' Lovast, hanem a' Tevést-is el-rejtik. A' szemet oly bőven adgyák: hogy száz-an nyira mérhetni. Itt teremnek azok a' Nádak-is, melyekből hajójokat szörzik.

§. III.

A' Kiráj' el-érközése.

Az egész éjtszakán nem egyebet töttek a' Lakosok; hanem egygyik egy vizen, másik a' másikon megyen-vala-köröszkül. A' Kiráj' eleibe mentenek. Ki-kiazt vélte leg-szerencsésebbnek, ki a' Kirájt leg-hamarébb meg-láttya. Hajnal hasdttakor jöve által *Astabarán*.

Hogy a' Szigetbe érkezött: ötet nem különben; hanem, mint valani jó-tévő Istent,

tent ; oly buzgósággal fogadták. *Lótus*-leveleket hántak az útba ; és így ötet a' *G i m n o z o f i s t á k i g* vezették. Ezekkel ugyan kezet - is fogott ; de ezek a' kiráját meg - is - csókolták.

A' *Bölcsektől* egyenesen *Persinához* iparkodott ; ki akkor (úgy - mint a' *Hóldnak* Papnéja) a' *Hóld'* templomának küszöbében állván , vár - va - várta azt a' szem - pillantást , melyben Urát körül - karolhassa — Meg - látta ötet — Körül - is - karolta — Le - nem - írhatni azt az örömet , mely mind - a' - kettőnek szívét el - lepte , midőn magokat sokáig össze - ölelve tartották.

§. IV.

Hejek' rőndölése.

A' köszöntésök után , egyenesen a' *Hóld'* templomába mentenek , és alattomos szavakkal hálákat adtanak azoknak az Isteneknek , kik mind a' hadban , mind az ide - és - oda - menetelben segítségül vóltanak. Ennek - utánna , a' Templomból - is ki - jöven , azokhoz fogtanak , melyek az áldozatnak környülménjeihez közelítöttek.

A' Kiráj' számára egy gyönyörű nagy sá - tort csöveköltetött - ki *Persina* , nem messze a' *Hóld'* templomának kerületétől. Annak négy ágassai válogatott négy nádakból állottak , négy - négy darabokra hasítva , és így négy szögle - tökre kényszerítetve. Fölül azokat bót - hajtás formára (annak a' Nemzetnek különös mester -

sége szerént) ékesen üresítették. Darabjait pedig ugyan azonn mesterséggel össze - ragasztották. Oda - rakták a' *Pálma* ágakat , azoknak zöld leveleiket.

A' másik Sátor alatt , melyet ennek ellenébe emeltek , rövid oszlopokon állottak a' bálványokra-faragott Isteneknek képeik; és a' legrégiebb *Szerecsenek'* ábrázolatjaik. Az Istenek közül ezek a' főbbek *Hóld* , *Nap* , és *Bakbus*. A' Bajnokok közül : *Andromeda* , *Memnon* és *Perseus*. Ezeket Nemek' eleinek mondják. A' képek mellett vagy ültek , vagy állva udvarlottak a' *Gimnozofisták*.

Ezeket a' Sátorokat , az-után a' *Napnak* és *Hóldnak* templomjait , végtére : az áldozatra-röndöltetött szeméjjeiket - is bé - foglalta a' seregkatoná. Ezek a' Paisokat fejökön tartották , és azokat , testjökkel egygyütt , össze-szorították. Meg-hátrálták a' ki - 's - bé-menetelt. Kint hagyattott a' csoport , és így az áldozóknak , és az áldozatok' számokra oly kerek hagyattatot üressen , melynek öreg - húrja közel két-száz lépésnyire terjedött.

§. V.

Hidaspes' szám - adása.

Ezek - után a' kiráj (egy ékesen ki-dombo-rodott hejre föl-állván) szép beszédet mondott a' Közönség előtt. Elő - adta a' Had - viselésének módját; *Filának* , és a' *Smaragd* bányáknak viszsza-

sza - vételét ; *Sienének* meg - szállását , meg - is - alázttát ; és más e' - féle diadalmakat , melyek a' köz - jónak nagy hasznára fordultak. Ki - jelen - tötte azt - is : hogy az Isteneknek nagy kegyesség - jöket áldozattal kívánná köszönettel vönni.

Ezeket a' Nép nagy csöndességgel hallgat - ta. De az - után , hogy a' fontos beszéd el - vé - geződött ; egyszer - is - mind nagy kiáltásra fa - kadtak , melyel a' Kiráj' Vitézségét ; atyai gon - doskodássát meg - köszönni láccattak. Az - után az áldozatnak kezdetéhez közelebbre jöttek.

§. VI.

Az áldozat módja.

Benn , a' katonáktól - el - foglalt nagy Ke - reknek tágas udvarában , három lapos oltárok állottanak kőből ki - faragva , és három - négy lábnyira emelve. Azok' ketteje egy - más mellett voltak , egygyike a' *Napnak* , másika a' *Hó!d - nak* tiszteletére. Jól tova állott a' harmadik *Bakbus'* számára.

A' *Napnak* és *Hó!dnak* áldozataiban igen válogatók voltak a' *Szerecsenek*. Azoknak mind testjök' épségére , mind külső tekintetjök' tisz - taságára ki - vált - képpen ügyeltek. De *Bakbus'* oltárjával nem annyira gondoltak. Áldozhattak néki Disznókat - is , Szamarakat - is , azt tartván felölle : hogy mindennel meg - elégödhetik. Ta - lán : mivel ő sokaknak sok jót ad ; sok - félével tisztelhettek az emberek.

Leg- is - leg - elsőben a' *Napnak* áldozatjára négy fehér, és jól - ki - szappanyozott *Pari-pákat* ajánlottanak. Ezt azért szokták: mivel ezt a' *Nap* - istent leg - futóbbnak lönni gondolták, ezen fölül leg - tisztábbnak - is.

Az - után a' *Hóld* számára négy fehér ökröket hozattanak. Ezt pedig azért cselekedték: mivel a' *Hóld* (hozzánk közelebb lévén a' *Napnál*) nagy segedelmökre vagyon a' szántóvetőknek; és a' földet - is különös természetességgel segíti.

§. VII.

A' Népek zsibajja.

Minek - utánna az áldozatok így el - valának immár készülve; és az oltárok' szögleténél le - is - cövekölve: íme a' nép között valami veszedelmes zsibaj támadott; mint - ha a' le - cöveköltt állatokkal meg - nem - elégödnének a' *Lakosok*; hanem a' *Kirájt* arra intenék: hogy elsőben a' hadi zsákmánokból, avvagy martalékokból rakattasson a' tüzre, és így (a' *Hazának* régi szer - tartása szerint) ezekkel kezdené - el a' *Barom* - áldozást.

Jól tudta a' *Kiráj*: mire tárgyalnának ezekkel. Tudta azt - is: hogy a' föl - áldozandó *Fogjoknak*, kül - országi szüleméneknek lönni kellett. Mert azok, kik *Szerecsen* országban születtek, isteni ivadékoknak, a' kik pedig *Méroében* származtak, éppen Isten' fiainak tartat-

tattak. Ugyan azért felöllök a' gondolattal valának : hogy az áldozatra alkalmatlanok.

A' népnek eme' nagy zsibajját, és szinte tüzet-hányó morgolódását hallván *Hidaspes* ; ezt elsőben keze' intésével le-csöndösítötte ; azután az egész Közönségnek tudtára adta : hogy ő ugyan a' Fogjoknak föl-áldoztatásáról el-nem-feletközött ; hanem azokat (a' Lovaknak és az Ökröknek el-enyisztök után) két-három Nap-utánra halasztani kívánta. Mivel pedig a' Népnek úgy teccene ; ezeket fogná előre bocsátani.

H A R M A D I K R É S Z.

Áldozati Próba.

§. I.

Karikléa' Szorgalma.

A' Közönség' kívánságának be-töltésse' okáért : elő-hozattattak tehát *Karikléa* és *Teágenes* : hogy föl-áldoztatandó szeméjjök a' szem elejébe tétessen , és a' Néptől jóvá-hagyasson. Le-valának ugyan véve arany lánczaik , de a' Fölségök elejébe még-is , mint valami gonoszok , a' katonáktól úgy hozattattak.

Leg - első gondja vala *Karikléának* : hogy abba-hagygya az áldozati készületeket , föl - se-vögye azokat ; hanem (már erre , már amarra

vetvén meszsze-látó szemeit) valahol édes anyját meg-lássa, és meg-ösmérhesse — Látott egy méltóságos szeméjt a' Sátor alatt állani, és a' történetet ügyelni — Édes anyjának lönni gondolta — Azt ő-néki szíve alattomban meg-súgta.

Édes anyjának szemeibe ütközött *Karikléa*-is; noha felőlle (hogy leánya legyen), nem-is gyanakodhatott. Érzött még-is szívében maga se tudta mit, de még-is édes valamit.

Mind *Persinára*, mind *Karikléára* egygyenként nézvén *Hidaspes*; mind-a'-kettőt csudálatosoknak szemlélte. Nem titkolhatván belső érzékenségeit; így szölla

§ II.

Szülői veteködésök.

PERSINA: Oh kedves *Hidaspesem*! hogy-hogy jutott eszödbe: hogy az áldozatra ily gyönyörü leánt válaszsál? — Ez még az Istenek' kezei között-is remek löhetne — Látod: miként ékesíti szépségét virgonc tekintete? — Minő bátor szívvel viseli a' Szerencsétlenséget — Életének leg-szebb zsöngéjében lévén; gondolod-e: hogy a' szíveket szánakodásra nem fogja hajtani? — Előre látom: hogy a' Község meg-könyörül rajta, és az oltárra bizonyosan föl-nem-téteti — Oh! ha életében meg-maradhatott volna édes leánunk; éppen ennyi esztendő, ekkora-is lönné — Lelkem *Hidaspesem*! Nem löhetne-e (valami szép szín alatt) ezt a'

a' leánt ki-szabadítanunk? — Széles e' velágon nem löhetne nagyobb gyönyörűségöm; mint, ha ötöt szoba-leánaim közé vöhetném — Oh tödd azt velem, *Hidaspes*! mivel talán Görög ivadék. Mert se nem fekete, mint a' *Szerecsenek*; se nem barna, mind az *Égiptomiak*.

HIDASPEŠ: Igen - is Görög országból eredött. Oly anyától-is születött: kit (ha *Sienében* mondott jövendőelő szavai igazak) föl-áldoztatásának üdején *Méroében* látunk — Az áldozattól meg-mentenem (ha akarnám-is) löhetetlen-ség. Szánom ugyan szeméjjét; sött, ha löhet-ne, jót kívánnék néki. Tudod magad-is: hogy, minden hadakozás után, a' *Napnak* ugyan fogoj-férj-fiakat; a' *Hóldnak* pedig fogoj-leánokat áldozunk, pedig martalékokat, és kül-országia-kat. Ezek akadtak leg-is-leg-elsőben kezembe; midőn, *Siene* alatt, hadakozni kezdöttem. Ha ennek föl-áldoztatását meg-gátolni, avvagy csak halasztani-is akarnám (hallottad a' Nép-nek zsibajját?) annak erőszakjait ki-nem-áll-hatnám.

PERSINA: Gondolkodnunk köllötik pedig ki-szabadításának módjáról. Talán eszünkbe juthat valami.

HIDASPEŠ: Csupán azon egygyetlen: ha (midőn a' Próbá - köre tétetik) nem *Szüznek*; hanem meg - szeplősítetötnék lönni találta-tik. Mert magad-is jól tudod, Édesem! hogy mi-

vel a' *Nap* és *Hóld* igen tiszta fények ; magok-
is a' tisztákat szeretik. A' meg - szeplősített
szeméjeket magoknak föl-áldoztatni éppen nem
hagygyák.

PERSINA : Akár mit kívánnyak; szörnyűség.

HIDASPE : Már tehát, ha ő meg-fertőzte-
töttek lönni tapasztaltatik ; bé - fogadod-é
leánzóid közé ? Mert: ha Szüz; föl-áldozássá-
ról nem tehetünk : mivel honnyi szokásunkat kö-
vettyük.

PERSINA : Ha Szüzességét el-vesztötte-is ;
ki-mentheti az: hogy, mint foga, maga' aka-
ratján nem járhatott ; az - után a' Hadak' üdején
sok törvéntelenségök történnék. Hazájától el-
jövén, Szülőinek szemök alatt nem löhetött.
Olly ékessége-is vagyon : melyet nem szeretni
lehetetlenség; meg-örizni, csuda mesterség.

§. III.

Tisztaság - próba.

Amazokat mondotta *Persina*. Ez-után mind
Urától, mind *Karikléától* el-fordulván, sírva fa-
kadott. Mivel a' leánt (minden környülménjei-
re nézve) tisztának lönni gondolta ; annak meg-
szabadulássát nem remélhette. Mind - az' - ál-
tal : hogy gyöngesége, és talán az áldozatok-
nak meg-vetesse-is ki-ne-tessön belölle ; köny-
veit a' körül-állók előtt el-titkolgatta.

Ezek után a' tiszta Szüzességnek Pró-
ba-kövéhez mentenek. Egy lapos, és ki-síkárlott
zöld-

zöld-márván (melynek fehérek voltak csavargós ereik) úgy ásattatott a' földbe : hogy annak föl-lapja a' föld' színével egy - húzomú volna. Arany veszszőket egyengettek reája. Ezek egy-mástól egy árasztnyira távoztak. A' veszsző tizen-kettő vala. Közbe-közbe égő szenek rakattak. Ezeken mezítelen lábakkal által kölletött nem futni, hanem lépdegelve menni azoknak , kiknek Tisztaságok' Próba-köre tétetött.

Előre kénszerítöttek ama' tíz fogoj leánokat. De alig léptek heten a' tüzellő szenekre ; tüstént el-égették talpokat. Mert azt tartják a' Természetnek Búvári : hogy az arany veszszők, melyeknek nyárs-formái vannak, ha rőndjőket a' szenekkel egyenesen tartják, nem szenvedik se a' tisztátalan bűjät ; se a' hamis esküvőt. Kik, a' fogoj leánok között, ezöktől az erkölcsstelenségöktől menttek vóltanak ; azok harman , minden sérelem nélkül, által-jutottanak. A' tíz férj-fiak közül egy se állotta-ki a' próbát.

§. IV.

Teagenes' próbája.

Ezek után *Teágenes'* próbájához fogtanak. Ő ugyan (lelke' ösméretének bizonyosságára támaszkodván) ki-mondhatatlan nagy bátorsággal a' szenekre föl-hágott. Ropogtanak alatta a' tüzek ; de talpát meg-nem-égették. Örvendözött lelke *Kárikleának*. Bé-illött a' Csudák közé : hogy, oly gyönyörű teremtés lévén , annyi alkalmatos-

ságokban forogván ; magát meg-tartóztatta. Mivel a' fogoj férj-fiak között maga volt a' tiszta ; a' *Napnak* áldozatjára röndöltetött. Föl-kiáltott erre, így szólván

TEÁGENES : Csudálatos dolog ! Itt a' *Szerceseneknél*, Tisztaságnak bére az Aldozat, és a' meg-tartott hitnek sarcca a' meg-égettetés. *Karikléa* ! Mire vársz ? talán : hogy a' torok-meccéshez fogjanak. Ha Nemességöd' fényjét meg-láttják, talán miáttad meg-engednek neköm-is. Ha így el-vesznék ; öröместebb hálnék-meg : mert tegöd' ki-mentötnék látnálak.

KARIKLÉA : Rajta tehát én-is. Ha eredetömnek ki-jelentesse után-is el-kölletik-vesznöm (mert mi hátrálhatna-meg , mivel egyedül valál tiszta) mi hasznom ki-nyilatkoztatásában ? Engömet meg-tarcsanak-é ? tégödet pedig el-veszesz-szenek ? Veszszek-el, veled egygyütt, én-is.

§. V.

Karikléa' próbája.

Ama' szavai után (meg-se-várván azokat, kik a' föl - áldozandó leánnak nyakába fehér ruhákat vetni szoktanak) maga vötte-föl *Delfusi* öltözetét , mely arannyal vala ki-varva, és testjének szép szabássához nagyon illik vala —
Hogy éppen föl-öltözött ; hogy haját-is a' lengedező szelletökre bocsátá ; hogy az égi tüzeket kebelében érzötte ; nem külömben, mint *Teágenes*

nes (Lelke' ösméretének bizonyosságával bátorítatván) bele - hágott, minden leg-kissebb félelöm nélkül, a' tüzes szenekbe. Szünetlen édes lelke anyjára nézött, és eleve meg-akarta magát mutatni: hogy ő, ugyan-azon édes anyjának erkölcsjeitől el-nem-fajzott igaz leánya legyen.

A' -mint egyszerre a' szenek közé bé - hágott; úgy, se föl-nem-vonogatta lábát, se száját meg-nem-vonította. Sokáig állott egy hejen, pedig oly ki-teccő szeméjjel: mint-ha nem valami alkotván, hanem égi szármány lönne; és azért jöve legyen le-felé, hogy csuda-tételével az emberek' szívét bé-töltsse.

Valóban csudállották-is, és benne mindent ugyan; de fő-képpen azt a' ritka Férjfséget dicsérték: hogy ő (oly köllemetős Isten' teremtesse lévén, és annyi katonáknak pajkossági között forogván) mindenkor meg-böcsülte szeméjjét és angyali tisztaságát semmi-féle-módon le-nem-gyaláztatta.

§. VI.

Persina' iparkodássa.

Mind-nyájan sajnállották *Karikléát*; és bánták: hogy az áldozatra tisztának, ugyan-azért: alkalmatosnak-is tapasztaltatott. Mind-az'-által: noha a' honnyi szer-tartásoknak szinte babonás meg-örzőji vóltanak a' fekete *Szerecsenek*; még-is, eme' leánnak ki-szabadíttássára ügyelvén, édes
örö-

örömet tapasztaltak volna, ha azon ki-szabadtásnak valami módjára találhattak volna. Ezeket forgatván, így szólla

PERSINA: Íme! minő nyomorúlt — minő szerencsétlen Leán! — annyi alkalmatosságok között meg-embörlötte magát — Szüzességét el-nem-fecsérlötte — Ha cégéres volna, megtartaná életét — mivel tiszta; meg-kölletik halnia. Az Isten szerelmére kérlek *Hidaspes*: meddig engedelmesküdünk azoknak a' szörzeméneknek, melyek az emberiséget el-nyomják!

HIDASPE: Mind - azokat haszon nélkül kérdöd, édes *Persinám*, a' melyekre nem felelhetök. Azonn-is hasztalanul könyörülsz, kinek meg-tartássa löhetetlenség. Úgy teccik: mint-ha, magok az Istenek szépek lévén, szépeket kívánnának az áldozatra-is.

NEG Y E D I K R É S Z.

Karikléának töttei

§. I.

Okoskodások.

Azt a' föl - jegyzésre szükségösnek lönni ítélem: hogy (a' régiségben-is), ha ki egy valami nemzetnek elsőségét ki - sarkallani kívánnya, csupán arra vigyázzon: kinek nyelve gyakoroltatik a' Fő-udvarokban. Ekkor *Hidaspes*

daspes' udvarában a' göröggel éltek. Ezzel beszéllöttek magok között a' *Gimnozofisták* - is. És , ha azt akarták : hogy valamit a' néptől elrejcsenek ; előttök görög nyelven szóllottak. Mostani alkalmatossággal - is: minek - utánna a' Kiráj (előbbeni szavait el-mondván) *Teágenest*, és *Karikléát* a' föl-áldozásra röndölte ; e' kegyetlen végezést hallván , hogy a' néptől meg-neértessön , ezeket mondotta *Sizimitres* görögül :

§. II.

Sizimitres' beszédje.

Nagy hatalmú , de még nagyobb kegyessé-gű kiráj! Te tehát (a' hadi vér-ontások után-is) ismétt vért akarsz ontani ? És talán azt gondolod : hogy ezzel az Isteneknek kedvét keresöd ? Bizonosan nem úgy van. Mert íme : csupán a' Próba - kőnek látássa , és ezeknek el-kárhoztatássok úgy - annyira meg - járták a' Bölcs embereknek szívöket, hogy erről ez - után hallani se kívánnának valamit.

Ugyan ezen okra nézve : mivel se magok-tól az Istenektől jóvá - hagyattatni nem lát-tyuk ; se magunk jóvá - nem - hagyhattyuk az emberekből - álló dísztelen áldozatokat ; benne-töket itt hagyunk ; és , egyszer - 's - mind Isten' emberei lévén , a' templomba térünk.

Ha ezöket ekkoráig - is meg - másolhattuk volna ; sőt , minden azon áldozatokat , melyek-
ben

ben akár - minő állatnak méltatlan vére ontatik, meg - tilhattuk volna : eddig az Isteneket-is hozzánk hajlandóbbaknak lönni tapasztaltuk volna. Hogy - hogy gondolhattuk azt : hogy a' kegyes Istenek, e' kegyetlenséget vidám szemekkel nézhetik? Bizonnára nem annyira gyönyörködhetnek ők az állatok' piros vérének füstölgő párájában, mint a' gőzölgő tömjéneknek, vagy a' gyöngé virágoknak illatozásában.

Te mind - azon - által, *Hidaspes!* minden kételkedés nélkül, meg - maradhacc azokban, melyeket édes Eleidtől vöttél. Kötelességödben - is áll: hogy a' gyáva népnek hitván kívánságát bé - tölcse; és így a' föl - zöndülésnek tüzet még szikrájában el - olcsad. Hajcsd végre, ha éppen úgy kívánniak, ezeket az embertelen áldozatokat.

Tégöd' ugyan (mivel a' tiszteletes Régi - ség' szokássának meg - tartójává tétettél; és, ha mindgyárt baltatag - is a' szokás, annak meg - tartásával még - is, úgy - mint a' Napnap fő - papja, tartozol) türhető - képpen ki - löhet a' velág előtt menteni, és a' halálos véteknek szörnyüségétől valami - képpen föloldani.

Mind - azon - által: ha, cselekvénjeidnek vége után, lelködnek ösméretével számot vecc; tudd - meg: hogy szoroš és el - kerülhetetlen kötelességödben fog - állani: hogy a' - mit világo-
lago-

lágosan töttél, alattomban meg - bánd; és, ha Isteneiddel meg - békélni kívánsz; minden ügyeközetöddel azonn légy: hogy egyszer akkor ezeknek a' vérös áldozatoknak vége szakadgyék.

Ha a' dolgot jó fontolóra föl - vöszöm; nékem úgy téccik: mint - ha ezeket az áldozatokat (amint ennek - előtte - is *Pánnak* templomában meg - jelentötték) meg - fognák gátolni magok a' jó Istenek. Ennek vítettatására sok, de fő - képpen ez az okom vagyon: hogy, a' szenek' tapodássa' üdején, oly fényösségben láttam ezeket az áldozatra - röndöltetött két fiatalokat; melyben ennek - előtte csupán csak azokat tapasztaltam lönni; kiket a' Menny - égiek különösen szeretnek, és gyámolítanak.

§. III.

Karikléa' furasága.

Ama' fontos szavainak vége után, föl - kele ülő - hejjéből *Sizimitres* (mert a' *Bölcsek*, a' *Kiráj* előtt - is, ülve mondgyák oktató beszédjüket); és, mivel semmi foglalatosságát nem látta: többi Társsaival egygyütt, *Pán'* temploma felé kívánkozott.

Mind - ezeket hallván *Karikléa*, és, mivel görögül jól tudott, köröszkül - is - értvén mindeneket; 's - egyszer - is - mind a' *Bölcseknek* ügyekö-

közetjüket - is jól észre vévén; le-szállott a' tüzes szenekről (mert mind-eddig, tisztaságának nagyobb ki-nyilatkoztatása miatt, azokon tartózkodott); és ama' *Fő - Bölcsnek* elejébe menvén, előtte le-térdelt.

Ezt némejek arra magyarázták, mint - ha a' haláltól félne; 's - ugyan - azért: meg-alázódása által, életének meg-hagyását akarná ama' *Fő - bölcsnek* tehetségétől ki-pityeregni. De meg-másolták osztán gondolatjokat, midőn őtet szóllani hallották.

§. IV.

Ritka vetekedés.

KARIKLÉA: Tí, velág' *Bölcsei!* hallyátok szavaimat! Én a' Kirájt; és (a' - mit nem reméllöttem volna) egyetemben magát eme' drága Kirájnét - is az ítélő széknék elejébe üdözöm. És, mivel az Ország tikteket leg-bölcsebbeknek állít; ezen pörömet előttetők fojtatom. Meg-allyatok tehát, és ezen vetekedésömben, melyben életömet egy haj-szálla kötöték, Bírám lögyetök. A' Pör' alattja ez: Engöm' a' Kirájné föl - nem - áldozhat.

Ekkor ugyan igen szépen találta-föl magát az okos *Karikléa*; midőn mind a' *Kirájt*, mind a' *Kirájnét* az ítélő széknék elejébe üdezte. Mert a' *Szerecsenek*, a' *Bölcseknek* ítéletjök alá vetik a' Kirájokat - is, fő-képpen akkor: midőn egy valakit föl-áldozni akarnak, és
így

így valakinek életje veszedelemben forog. *Karikléának* előbbeni szavait hallván, így kiálta - föl

SIZIMITRES: Tudtára adatik tehát az érdömös Közönségnek: hogy e' Szűz a' Kirájjal pörbe száll. És ezt a' régi törvén világosan meg - engedi.

HIDASPES: Minő törvénről szóllasz?

SIZIMITRES: Arról, mely a' *Szerecsenek-nél* fenn - forog; és *Természet - törvényének* lönni mondatik.

HIDASPES: Hogy a' Kiráj egy foga leán - nal a' Birák előtt állyon; azt az egész világ törvéntelenségnek tarthattya.

SIZIMITRES: Az Igazságnak Ūra - istene semmi külömbségöt nem tesz a' Kiráj, és egy Foga között. Avval tart Ő; kinek (hogy az Igazságot meg - vittathassa) fontosabb okait tapasztallya.

HIDASPES: Én - istudom a' törvént. Pörbe szállhatnak velem a' *Szerecsenek*, de nem a' *Kül - földiek*.

Ezekkel az utolsó szavakkal szinte meggyőztetött *Sizimitres*. Mert valójában (a' *Szerecseneknek* meg - mohosodott régi törvényök szerint) a' kirájjal csupán csak az *Otthonosok* vetekődhettek, nem pedig a' *kül - országiak*. Mind - az' - által (noha *Karikléát* itthonosnak lönni nem tudta *Sizimitres*; hogy magát még-

A a

is

is meg-győzöttnek lönni ne mondgya ; újra így okoskodott

SIZIMITRES : Egy az Igazságnak Ura-istene , akár a' Szerecsenekre , akár a' kül-földiek-re nézve. Az Ég-beliek-nél e' földünknek egész kereksege egy város ; ugyan - azért kül-ország-*giak* benne nem találkoznak. Mindnyájan tehát ugyan azon egy Városnak Polgárjai vagyunk. Ez pedig a' Tiszta Igazság.

§. V.

Ujjabb vetekedés.

HIDASPES : Néköd ugyan röndös gondolataid löhetnek. Ezekre a' Te - mondottad Nagy Polgárságra nézve , az a' külömbözet : hogy a' Szerecseneknek (mivel velem laknak) a' Pörleködesre okaik - is löhetnek. Ezt a' leánt soha életömben nem láttam. Ugyan kérlek : mit vétettem ellene ?

SIZIMITRES : Mivel ő , elég okos lévén , pörbe üdözni mere tégödet ; leszen , úgy vélem , annyi töhetsége-is : hogy e' kérdésödre meg-felel.

HIDASPES : Meg-felel igen-is : a' Vakmerőknek szokássok szerént , kik , ha magokat valami szerencsétlenségökbe , avvagy reménten veszedelmökbe szemlélik ; a' Pók-hálókhoz kapnak ; a' szalma-szálat keresik ; ki-szabadulássoknak okaért , öszve-tűznek minden szakadozó haszontalanságokat. Ennek a' leánnak pedig ilyen alkalmatosságot ne nyújcsunk.

SI-

SIZIMITRES: Ezek az - után - is el - válnak. Most csupán az következik : hogy a' Nép-is világosan tudgya , a' Kirájnak minő intézete légyön ?

HIDASPEŠ: Hallya tehát a' Közönség! Mivel ezen *Sizimitres* (a' Fekete Szerecsenek között leg - eszesebb Férj - fiú) azt hejbe - hagygya , jónak - is ítéli : hogy én evvel a' leánnal pörbe eredgyek ; ezen *Sizimitresnek* bölcs javallássát el - is - fogadom , szabadságot adván ezen *Kül-országi* leánnak : hogy velem pörbe eredgyön.

§. VI.

Sizimitres' ki - léte.

Egészszén meg - rázódot *Karikléa* testje ; midőn *Sizimitresnek* nevét mostan *Hidaspestől* kétszer - is hallotta. Ő volt az az ember , ki ötet kis korában az erdőbe meg - lölte ; Majoriába vitte ; és *Égiptomba* követte , 's - akkor bízta *Kariklesnek* kezére : midőn , a' *Smaragd* bányák miatt , *Katadupába* küldetött. Még akkor a' *Gimnozofisták* között alacson röndü vala. Már most , tíz - esztendőnek el - fojása után , abba a' karba tétetött , melynél fényösebbet nem ösmérnek az *Ethiópi Bölcsék*.

Látta ugyan előbb - is *Karikléa* azon emberét , sött (midőn a' vérből - álló áldozatnak mi - vólttáról szóllott) csudállotta - is annak okos ellen - vetéseit ; de mivel annak nevét mind - e - koráig senkitől se hallhatta , se szava' járassából , se ábrázatjának vonásaiból , ki légyen ,

ki - nem - vöhetette , meg - se - ösmérhette. Csak hét esztendő's vala akkoron , midőn tölle el-szakadt. De *Sizimitresnek* nevét jól eszében tartotta: mivel őtet *Méroében* a' Majorosoktól neveztetni sokszor hallotta.

Édes nevének mostani hallattára azonn örvendözött fő-képpen : hogy , eme' veszedelmes *Pörében* , az fogná meg - ítélni szeméjjét , ki ennek - előtte gyámolója vala. Ő ugyan ezt a' *Bölcsét* nevérol meg - ösmérte. De *Sizimitres* nem tudta : hogy *Karikléa* legyen az , kit akkor *Kariklesnek* kezeibe juttatott. Ennek ki - nyilatkoztatására így akara lassan le - ereszködni a' Szüz

§. VII.

Karikléu' okoskodássai.

KARIKLÉA: Te fényes *Nap!* a' kiráji *Vérnek Eleje!* Istenek! és *Bajnokok!* kik a' *Szerceseneket* kedvelitök. *Tí lögyetök bizonságaim!* hogy igazságot mondok , és ezektől - is az Igazságnak ki - szolgáltatatássát óhajtom.

SIZIMITRES: Semmit se kételkedgy erről édes *Leánom!* Öncsd - előnkbe egész szívedet.

KARIKLÉA: Az igazságos Kirájtól azt kérdöm tehát leg - elől : *Kül - országit* akar - é a' *Hóldnak* föl - áldoztatni? avvagy egygyet a' *Szercesenek* közül?

HIDASPES: *Kül - országit* igen - is. Mert az itthonost meg - tiltotta régi törvénünk. Ennek pedig engedelmesködnünk kölletik.

KA-

KARIKLÉA : Szükség tehát : hogy erre az áldozatra más Fehér-szeméjet keressetök.

HIDASPES : Mint-ha arra alkalmas nem volnál , *tiszta-is* , *kül-földi-is* lévén.

KARIKLÉA : Én kül-földi nem vagyok. *Sze-
recsen* Országban születtem.

HIDASPES : Nem mondtam-é : hogy utól-
jára-is ilyenekre vetemedik. Tucc-é egyebet ?

KARIKLÉA : Azt-is : hogy *Méroében* löttem.

HIDASPES : Talán nemes vérből ?

KARIKLÉA : Éppen a' kirájiból.

HIDASPES : Hallgass leány !

KARIKLÉA : Nem löhet.

HIDASPES : Én vagyok *Méroében* a' Kiráj.

KARIKLÉA : Ugyan-ezért : a' Nagy Iste-
nekre kérlek ! meg-ne-vond töllem (szerelmes
édes atyám !) atyai kegyességödet — Én a' Te
Leánod , és édes Leánod vagyok — Ha édes Szü-
lőim el - hagynak , el-taszigálnak magoktól ; Is-
tenem ! kihez fojamodgyam.

§. VIII.

Hidaspes' gondjai.

HIDASPES : Hogy élete' meg-tartássa' vé-
gött , sok-féle gondolatokra fog vetemődni ; azt
előre láttam. De , hogy magát leánomnak lönni
hazudgya ; azt meg-nem-álmodhattam — Tudgya
a' Velág : hogy egynél többet soha nem nemzöt-
tem — Az - is születése' napján meg - halálozott.
— Az áldozatra vele : ne - hogy több ijeket

hazudgyon; és az üdőt halaszsa — Az áldozatra vele,

KARIKLÉA: Még a' Bölcséktől meg-nem-ítéltettem: ugyan-azért hatalmadban nem vagyok. Te se vagy azért itten: hogy meg-ítélly: hanem meg ítéltessél.

HIDASPES: Hova-tovább; annál vakabb-'s-merőbb.

KARIKLÉA: Én vakúl-merő nem vagyok; hanem az igazságot sürgetöm. Kül-országi se vagyok, mivel magamat *Hidaspes'* leánjának lönni víttatom.

Ö T Ö D I K R É S Z.

Karikléa' ki-nyíltta.

§. I.

A' Pója' bizonsága.

HIDASPES: Hallod-é leán! én meg-nem-foghatom: mi vihetött ezökre. Hogy leánomnak tarcsalak; minő bizonságid vannak?

KARIKLÉA: Minden ügy, mely ítélet alá vétetik, ha szerencsés végét érhetne, két oszlopokra támaszkodhatott. *Első* volt az Írás-beli bizonság. *Másadszor*: a' Tanúk' hitelessége.

HIDASPES: Ha ezeket elő-állíthatod; engem' nagy örömmel meg-töltesz. Mivel ily derék szeméj vagy, magam-is szeretném, ha leánom lön-nél. De - - -

KA-

KARIKLÉA: A'-mi a' Tanút illeti; ne véld, édes atyám! hogy valami köz-emberre mutassak. Ki-ki azt gondolhatná: hogy részemre hajólt, vagy pénzzel meg-vétetve; vagy, ügyemet megszánván, a' könyörületösségre fordulva. Íme *Sizimitres* előtt beszéllök, ki, ha *Katadupáról* megemlékezik; kiráji vérségömet könnyen meg-bizoníthattya.

PERSINA: Hallod-é leán! mit mondasz?

KARIKLÉA: Ehhez még azt-is: hogy ezt a' *Póját* kezeiddel vartad.

§. II.

Persina' bágygyadsága.

Hogy akkor a' *Póját* egészen ki-ersztötte a' Leán, és édes Annyának szeme eleibe vitte: ime *Persinának* anyai szíve el-lankadott — Szóllani akart valamit; de az tőlle ki-nem-telhetött — Ki-terjesztötte ugyan karjait, és közéjük várta kedves-édes alakját; de az ina-szakadtak módjára, nem bírhatták lábai. Ugyanazért egyszeriben le-rogyott.

Föl-meresztötte szemeit az egész Közönség — El-iszonyodott a' Kiráj, és maga-magával nem bírt — De a' kirájnénak el-ájúlása senkinek ojt nehezére nem esött, mint *Karikléának*. Alig láthatta edes anyjának rég'-óhajtott szeméjjét, és ime őtet el-veszteni láccatott. Életét pedig (maga' ügyének szerencsés el-végezésére) szükségösnek lönni gondolta.

De az ijeten keserves tüneményekben ennek-
előtte-is eleget forogván *Karikléa*; és (az ese-
töknek külömbségök szerént) az alkalmaztatá-
sok' módját-is jól ki-tanúlván: hogy, a'-mi tölle
ki-telhetik, el múlatni ne láccattassék; édes an-
nyának közelére le-térdelt. Nevén nevezte a'
halállal-vajúdót, Meg-csókolta kezeit. Végte-
re: könyv-húllatássai között, édösdedön ko-
rúl-karolta. Ezen látomán az egész Közönség-
nek szívét köröszkül-hasogatta.

§. III.

Persina' föl-eszmélködésse.

Ugy teccött az-után: mintha *Karikléa*, az
anyai névnek gyakori emlegetéssével, új lelket
öntött volna *Persinának* páratlan tetemeibe. Ölel-
getéssei között föl-élemödni láccatott. — Né-
zegette a' *Póját* — Meg-ösmérte édes leánját.
Újra meg-rázódtak minden tagjai, midőn (eszé-
nek vissza-tértte után) maga' kezének régi var-
rassait az el-terjedt *Póján* olvasta — Csurgottak
orcájáról a' vérnek ejtékjei, midőn Urának ké-
telködésséről gondolkodott. Nagy küszködés-
seit látván, így szólla hozzája

HIDASPEs: Mi lölhetött, édösöm! An-
nyira le-gyalázott egy *Pója*? Vessétek a' tűzbe.
Talán meg-babonázta valaki.

PERSINA: Meg-ne-égettesd Uram! ha bö-
csületömet fönn-tartani kívánod. Ennek a' *Pó-
já-*

jának el-enyíszte bizonyos halálomat ; meg-tartassa bizontalan reménemet szüli. Hitesöm vagy *Hidaspes* ; de egyszer-'s-mind *Bírá*m-is.

Szóttalan állott *Persina* ; midőn az - után a' *Pó*ját kezeibe vötte *Hidaspes*. Mind magára, mind leánjára várta az utolsó ítéletöt. Magát o'j álladalomba hejhezötnék lönni gondolta, melyben, ha böcsülete fönn-nem-tartatik; a' böcs-telen halált inkább kívánta : mert ezzel a' rá-galmazó szavaknak véget vetött volna.

§. IV.

A' Pója' el-olvasása.

Ezek után, maga mellé vötte *Hidaspes* a' bölcs embereket. *Sizimitres'* kezeibe adta a' *Pó*-ját: hogy el-olvassa. Ez már ugyan annak valóságáról nem kételkedött; de a' Kirájnak mostani állapotjára tekintve, foganatosságaról kételkedni kezdött. Mind-az'-által : az *Igazságnak* erejét győzhetetlennek lönni állítván ; szórúlszóra el-olvasta a' varrott bötüket, és ezt amazal egynek tapasztalta lönni, melyet *Karikléának* leg-elsői föl-találásakor kezeibe vösz vala.

A' *Pó*jára varrott történetet jól meg-értvén a' kiráj; külömb - féle méj gondolatokat forgattott. *Sizimitresnek* ábrázatján ezer változások vóltanak : mivel *Persinát* röttögni tapasztalta. Hol a' *Pó*jára, hol a' kiráji Szüzre tekintöttek

a' többiek. Így szóllott pedig, mint - egy ál-
mélkodva,

HIDASPES: Hogy házasságom' elejét egy
Leán-szülöttel meg-áldották a' jó Istenek; bizo-
nosan tudom. Hogy pedig az Élők közé holt-
tan jött; *Persinától* hallottam. Most értem eme'
Pójából; hogy ki-tétetött. El-higygyem-é ezt?
még mostanában nem tudom.

§. V.

Ki-tétel' bizonyítása.

PERSINA: Édes Uram! Kirájom! Az igaz-
ságot (ha mindgyárt későre - is) híven meg-
vallani, üdvösségös dolog. Én ezen leánom-
nak halva - létét költöttem; az - után ki - té-
tettem: mert böcsületömet féltöttem, és mást
tönni nem tudtam.

HIDASPES: Ezeket én néked, kedves *Per-
sinám*, el - hiszöm: mert soha meg - nem - csal-
tál. Még - is mind - az' - által: ennek a' leánnak
kiráji vérsége felől, magamat meg - nem - győz-
hetöm. Ki találta-föl őtet? Ki-nevelte-föl? Ki
ment vele Görög országba? Úgy lakott - é vele
mindenkor: hogy szeme elől el-nem-eresztötte?
Meg-gátolhatta-é az el-cserélést? Hát, ha a' *Póját*
akkor lölte-meg valaki, midőn én - leánomat a'
vadak össze-szaggatták? A'-ki meg-lölte, nem
ajándékozhatta - é ezen leánnak? avvagy Szülői-
nek el-nem-adhatta-é? Ha ez így esött (a'-mint
meg-

meg-is-eshetött), mi már akkor a' szerencsének kényességére hagyatunk, mely (leánom hejett) annak ál-orcáját azért függesztötte előnkbe: hogy (minek-utánna ötet, úgy-mint sajátunkat, férj-höz adandgyuk) a' kiráji székben törvéntelen ivadékokat lássunk. Ekkor osztán ki-is-neveti szerencsétlenségünket.

§. VI.

Sizimitres' bizonyítása.

SIZIMITRES: Minden azon ellen-vétesöktől félnünk nem löhet. Mert íme: én találtam-föl a' ki-tétettött leánt az erdőnek elején. Én vittem ötet külső majoromba. Én neveltettem-föl, és gyakran meg-látogattam Gyám-anyniánál — Hét esztendőök után (a' *Smaragd* bányáknak vissza-kértte' végött), Égiptomba érkezvén, ugyan azon Kisdédöt (édes anyjának akkori véltt intézete szerént) *Katadupába* vittem, és egy emberségös Görög Papnak hitelére bíztam.

HIDASPES: Ezek igazak löhetnek.

SIZIMITRES: Juttasd eszödbe óh Kiráj! *Karikléának* előbbeni szavait. Minek-előtte vele csak egy szót-is szóllottam; *Sizimitres*-nevet hallván, tüstént *Katadupáról* emlékezött. Ezen *Karikléa* tehát ama' *Katadupai Karikléával* bizonyosan egy szeméj.

HIDASPES: Ezt-is könnyen el-hitethetöm magammal; de - - -

SIZI-

SIZIMITRES: Ezen-kivül ösméröm a' *Póját*, *Persinának* keze - munkáját. Meg-ösmerném; ha jelen volnának, azokat a' Köveket-is, melyeket édes anyja vele egygyütt ki-tétetött.

KARIKLÉA: Velem vannak azok-is. Csak kis várakozással lögyetök, tüstént itt termők.

Ezen szavai után (szüzességének meg - bősülhetetlen szemérmét mindenkor magával hordozván) egy kevés időre anyja' Sátorába szaladott: hogy ott a' gyűszűt le-vögye; melyet mindenkor az ágyékán hordozott.

§. VII.

Kövek' bizonsága.

Mine -utánna a' Sátor alól vissza - jött; elsőben, semmit se szólván, *Sizimitresnek* kezeibe adta a' Köveket. Ez *Persinának* eleibe vitte, és vele meg-ösmértette. Hogy azokat *Persina* magájénak lönni vallotta; tüstént a' Sátor alá keredzött: mert meg-érzötte: hogy anyai szíve ismét forrójában volna. Édes anyjának el-távoztá után, így szólla

KARIKLÉA: Tehát a' köveknek egy része, édes anyám előtt, a'-mint láttjátok, elegendő vala a' tanú - bizonságra — A' - mi pedig édes atyámat illeti: Íme édes *Hidaspesem*! ennek a' gyűrűnek köve *Pantarbes*.

HIDASPE: Hallod-é! mit mondasz? — Ezt ugyan magaménak lönni ösméröm: mivel, Kéz-fogásom' üdejen, *Persinánknak* adtam. Ezt se tagad-

tagadhatom — De az ám a' Kérdés: miként jutott kezedbe? — Mert: ha ezt *Persina* saját leánjának adta; azt nem egyébbnek; hanem *Szerecsen* színűnek adhatta. Te tehát (a' fehérnél-is fehérebb lévén) én-leánom nem csak nem vóltál; hanem nem-is löhettél.

§. VIII.

Karikléa' fehérsége.

SIZIMITRES: Ez pedig a' Te leánod löhetött-is; az-is. Mert: ama' kisdedet, kit akkoron az erdőben találtam, a' fehérnél fehérebbnek lönni tapasztaltam. Egyenlő-is benne az esztendő' száma. Ez annak, hogy ki-tétetött, tizen-hetedike; *Karikléa* többet nem olvas. Annak szeme-szája, és arcúlatjának minden vonásai, emezével egyenlők.

HIDASPES: Te, a'-mint látom, *Karikléának* nem annyira *Birája*; mint *Párt-fogója* löttél. Elöttem mind-az'-által ötet úgy védelmezöd; hogy *Persinának* hűségét gyanúba ejtöd. Hogy-hogy szülhetött fehér magzatot, kinek Férjét-is feketének látod?

SIZIMITRES: Hogy *Karikléának* nem annyira *Birája*, mint *Párt-fogója* löttem; arra két okomat találtam. *Első* az: hogy ötet leánodnak lönni bizonyosan tudom. *Második* az: hogy kit eleinte valósággal szerettem; végtére nem gyűlölhetöm. Lássad pedig, óh Kiráj! mire vetemödc. Ne higgy szavaimnak; noha bár jól

jól tudod: hogy hazunni nem szoktam. Én, a' valóság mellett maradok. Mert az Igazságnak eleget tönni; szép dolog.

HIDASPES: Beszélsz! beszélsz! de a' le-
annak fehérsége felől semmit se szóllasz. Ez
pedig nem utólsó, se nem leg-hitványabb kér-
dés. E' gyötörheti szívemet.

SIZIMITRES: Erre a' felelet haszontalan,
mivel füled' hallattára olvastam - el a' *Póját*.
Andromedának le - rajzoltt fehérsége; fehérnek
töhetete leánodat - is. Hozasd - elő *Andromedá-*
nak képét, és a' *Karikléával* - való hasonlatossá-
got meg - látod.

H A T O D I K R É S Z.

Karikléának új jelei.

§. I.

Andromeda' képe.

V alamint *Sizimitres* mondotta; úgy cselekö-
dött *Hidaspes*. Elő - hozatta a' sátor alól
(holott a' többi Isteneknek képeikkel állott)
Andromedának fehérén le - festetött képét; és
Karikléát annak melléje állította.

Bóldog Isten! leg - ottan úgy teccött: mint-
ha mind az orcának, mind a' termetnek ha-
sonlatossága éppen ojas lönne: hogy (ha ki
az egész történetben semmit se tudott - is) kiki
kön-

könnyen el-hitethette magával: hogy a' Képi-
ró *Karikléát* állította maga eleibe eredeti mun-
kául: midőn *Andromedának* képe' festéséhez
kezdött. Úgy hasonlítottak egy - máshoz, mint-
ha szakasztott egygyek löttek vólnak.

E' reméntelen hasonlatosságot szemre-vévén
Hidaspes; szíve meg - könnyedött. Benne az
atyai szeretet - is föl - éledni kezdött. Alig vár-
ta: hogy *Persinával* beszéllyen.

§. II.

Új jel - mutatás.

A' Kiráinak nagy örömét szeme' tükörébe
látván, és még ötet meg - vövődöttebbnek ta-
pasztalni kívánván: hozzája így szóllott

SIZIMITRES: Örök hála a' nagy Istenek-
nek! Még csak egy héján vagyunk: hogy *Karik-
léának* szerencséjét talpra - állítsuk. Mert: lön-
nünk azonn kölletik; azonn - is vagyunk: hogy
az egész *S z e r e c s e n* országnak javát, nem
színlés, avvagy tűnő - képpen; hanem igazában
keressük. Úgy talállyuk - föl Országunknak igazi
Örökössét, ha leg-elől az igazságot meg-löllyük.

HIDASPESES: Én már édes Leánomnak va-
lóságán semmit se kételkedöm. Ugyan - ezért:
több jelekre nem vágyódhatom.

SIZIMITRES: Csak még egyre vagyon
szükségünk: hogy kiráji vére éppenséggel ki-
tessön. Takard - föl bal - karodnak alját kedves
Karikléa! mert, könnyököd fölött, fekete jelnek
lön-

lönni kölletik, melyet magam szemeimmel kis-korodban láttam. Tödd-félre (édes atyád előtt) tulajdonodat; ama' Szemérmetességet. Azt a' fekete fótot dücső Nemzetségöd' szép jelének lönni gondollyad; avval a' külömbséggel: hogy fekete atyádnak fehér; fehér leánjának fekete fótja tapasztaltatik.

Nehezen vöhetette reá a' szemérmetes Szüzet: hogy ezt cseleködgye. Reá-vötte mégis, és meg-látta *Hidaspes* azt a' kereket, mely az *Ebanumnak* feketeségével veteködött; es ojanak teccött: a'-minőnek az Elefánt' bőrét lönni tapasztallyuk, midőn pettyegetéssére ügyelünk.

§. III.

A' Szülői szívek.

Hogy mind-ezeket a' kirájnénak meg-üzente *Sizimitres*; annak anyai szíve ismétt el-olvadott. Mert: noha ennek-elötte-is meg-jelentötte néki jó szíve: hogy *Karikléa* édes leánja lönne; most (a' jegynek valóságát hallván, melyet még kis-korában észre-vött) leánjának azonsága felől nem kételkedött.

Erre az üzenetre tehát új örömet vévén a' Kirájné; keresött valamit a' nagy sátorban, de semmire se akadhatott. Menni akart valahová; de maga se tudta hová.

Hogy osztán a' sátor alól ki-jött; és kedves leánjához érkezött: örömének özönétől elnyomattatván, egygyet se szólhatott. Néki-
esett

esett édes szülötjének ; őtet kebeléhez vötte, és sokáig meg - ölelve tartotta. Csak kevésbe múlt - el : hogy , eme' szóttalan beszélgetésök után , mind a' ketten a' földre nem omlottak.

Miket érzöttek emezök ; azt le - írni nem löhet. Okául pedig ennek ama' hirtelen , és a' zabolát - nem - szenvedö nagy örömet lönni gondolom.

§. IV.

Hidaspes' zavarjai.

Csatázott a' Kiráznak atyai szíve a' férj-fiúi állhatatossággal. Azokra a' szíves ölelgetésökre (valamint a' bús tengör) föl - háborodott. De végtére : attól a' természettől , mely minden szívnek hatalmasan parancsol , egészen meg - győzettetvén ; maga magát meg - adta. Nem csak el - hitte : hogy *Karikléa* néki édes leánja ; hanem ojas indúlatokat - is érzött , melyeket , az édes atyán kívül , nem - is érozhet más valaki.

Tudni - illik : midön *Persinát* , leánjával egygyütt , a' föld felé hajladozni látta ; hirtelen meg - ragadván öket , föl - is - emelvén : azoknak , de fő - keppen leánjának , maga - mejjéhez - való szorítássában , oj különös indúlatot érzött dobogó szívének kellő - közepében : melyhez hasonlót soha életében nem érzött.

Már ezek után ; vajjon mit cselekedhetött ? Kedves - édes leánját az áldozattól meg - men-

teni (mivel a' népnek akaratja a' Fogjok meg - öléssét sürgette ; és *Karikléa* , mivel külszországban neveltetött , és fehér - is volna ; *Szerecsennek* nem íteltetött) igen nehéz dolognak lönni állította. Mind - az - által : az egész közönségnek virganc tekintetét szemlélvén ; hamar észre - vötte : hogy a' leánnak meg - szabadításáról mind - nyájan gondolkodnának.

Közelebbre szóllítván tehát a' meszszebb - állókat ; hozzájuk oly beszédjét mondotta : melyet valósággal remek - munkának tarthatni. Úgy tudta Papi hivatalját kiráji méltóságával színleni : hogy mind - a' - kettőhöz az atyai kegyességet is sűrűn vegyíteni tudná. Így szólla tehát nékiek :

§. V.

Hidaspes' beszédje.

Íme szemötökkel láttjátok , kezetökkel tapasztallyátok , Polgár - társsaim ! hogy a' nagy hatalmú Istenek (minden reménségöm , és kívánságom fölött) édes atyai hivatalra föl - emel - tenek. Mert : velem egygyütt , bizonyosak lehet - tők abban : hogy , eme' Szüz , *Karikléa* név alatt , az én édes leánom légyen.

De én , mind Hazámnak szer - tartássaihoz , mind - fő - képpen az érdeömös Közönséghez oly hajlandóssággal viseltetöm : hogy , se az atyai névnek édességével , se Nemzetségöm' fojtatás - sával semmit se gondolván (noha reménlenöm
lő-

lőhetné: hogy, ennek az édes leánomnak férj-
höz - adással, ezek - is meg - történnyenek) ;
ötet, ha - hogy föl - tételötökben meg - állapod-
tok, föl - áldozni - fogom.

Tíkteket ugyan bő sírásra fakadttaknak lön-
ni tapasztallak, Polgár - társsaim! és bizono-
san tudom: hogy valamint a' mi szíveinkben,
úgy a' tiétökben - is, nagyon föl - gerjedtek a'
szánakodó indulatok. Sajnályátok, tudni - illik,
ti - is azon leánnak siralmas el - vesztését, ki
még a' halálra meg - nem - ért. Szánakodtok
rajtam - is: hogy ebből a' bizonyos magzatom-
ból semmi örökösömet nem láthatom, nem - is
remélhetöm.

De az Istenekre kérlek bennetöket: mit
töhetök egyebet? Nem - de azt, a' - mire kö-
telességömtől intetöm: hogy (ha ellenem ál-
lanátok - is; ha leánom föl - áldoztatását meg-
gátolni akarnátok - is) honnyi szer - tartásunkat
szorosán meg - őrizzem, és ötet az Oltáron meg-
is - égessem. Mert: a' Szerecsenek' kirájja a' köz-
jónak elő - mozdíttassát, és igazi böldegülássát
elsőnek; maga' hasznát mindenkor utólsónak
lőnni állíttya.

Magokkal hozzák - é azt az Isteni rőndölé-
sök: hogy leánomat kevés üdőre meg - mutas-
sák, és ismét el - tűntessék; én ugyan fesze-
getni nem merem. Ezt mind - azon - által akkor-
is tapasztaltam, midőn születött; most - is ta-

pasztaalom : midőn föl-találtatott. Azt se vitta-
tom : hogy a' kegyes Istenek ezt a' szegén sze-
méjt, kit (tizen-hét esztendőök előtt) szám-
ki-üztenek; mostanában pedig, leg-csudálato-
sabb történetök között, mint valami fogjot,
viszsa-küldöttek, és kezeimbe adtanak :
föl-áldoztatni kívánniak, és ki-omlott vére-
ben gyönyörködgyenek.

Akár-miként forgattyátok tehát a' dolgot;
én azt kötelességömben lönni gondolom : hogy
azt a' leánt, kit ellenségöm gyanánt el-fog-
tam; kivel én (úgy-mint Fogojjal-is) gyön-
gédedőn bántam; kiben én (meg-ösmérettetés-
se után), úgy-mint leánomban, nagyon gyö-
nyörködtem : semmit se gondolván azzal : hogy
ő Szerecsen országi szülemén; ha Tí jóvá-hagy-
gyátok, Isteneink' számokra föl-is-áldozom.
Az atyai indulat meg-nem-fogja-gátolni se pa-
pi hivatalomat, se kiráji kötelességömet; no-
ha azt se tagadhatom : hogy, ha e' hiva-
talban nem vólnék; soha ijekre nem vete-
medném.

Már most tehát : meg-nem-fog-hasadni
szívem : ha ezen édes leánom bárdokkal föl-
koncoltatik. Kérni se foglak bennetöket : hogy
néki meg-eügedgyetök. Föl-se-vöszöm azon
tanácstokat, melyel el-hitessétök : hogy en-
nek föl-áldoztatássát más-valami áldozattal
föl-cserélhessem.

Látom szívetöket kedves Polgár-társaim. Az éppen úgy vérzik, valamint az enyim: mivel ezt az esetöt magatok esetének lönni gondolhatjátok. De én-is szívemre-vöszöm a'-tí fájdalmi-tokat, és talán a' magaménál-is inkább sajnálom. Kevesebbet-is gondolok édes leánommal, kinek édes testje az oltárra kéretik. Kevesebbet édes anyjával, ki magát könyv-húllatássai között szinte végig emísztí, és ezenn az egy napon, mind szülni kedves magzatját, mind pediglen el-takarítottani láccattik.

Hagygyatok-föl tehát zokogó sírástokkal. Hagygyatok-föl hozzánk-való könyörületösség-tökkel. És mivel immár más egyebet éppen nem töhetünk; az áldozatnak elejéhez fogjunk. Reá - segít az Isten arra-is: a'-mí előtttem kegyetlennek láccatí.

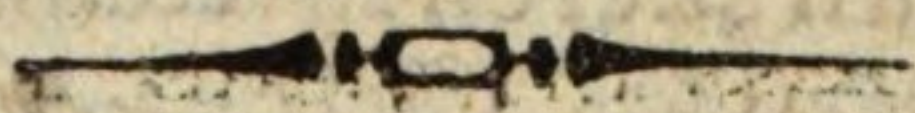
Te pedig kedves Magzatom! édes *Kariklé-ám!* kit mostanában szerencsétlennek mondhatok; édes haszontalan ékessegű fajzatom! ki Szülőid eleibe szerencsétlen szem-pillantásban kerültél! ki hazádba veszedelmödre érkeztlél (mert a' Kül-országot életöd' táplálójának; Hazádat el-vesztőjének tapasztalod)! ne vidd arra édes Atyádat: hogy, könyv-húllatássaid miatt, meg-gyöngülyön, avvagy meg-tébojodgyon. Ma vödd lel-ködni és bátorságodnak hasznát.

Jöjj utánnam az áldozatra. Jöjj azon édes atyád után, ki néköd, leg-kedvessebb maradékjának, semmi Jegy-ruhát nem készíthettem, és a' Fákját nem mennyegződre; hanem halálodra égetöm. Jöszte, mondám, azon atyád után, ki tégöd', egy szem-pillantás alatt, arra kényszerítelek: hogy egészszen el-hanvadgy.

Ti pedig győzhetetlen Istenek! Ti vérszomjúzó Égiek! meg-ne-büntessetek ezekért, a'miket mostanában mondottam. Ha, atyai indulatomtól reá-kényszerítettven, oly valamit szóllottam, melyet szent színötök előtt feszegetnöm nem kellett volna; engedgyétök-meg. Rosz neven se vögyétek azt: hogy *Karikléát* édes magzatomnak nevezem, kinek, egy szem-pillantásban, kész Gyilkossa leszek.

H E T E D I K R É S Z.

Intézetöknek változássa.

§. I.

Áldozat - hátrálás.

Minek-utánna előbb- említett szavait el-végezte a' Kiráj; meg-fogta leánjának kezét, és őtet ama' tüzzel-ropogó oltárokhoz vitte. Engedelmeskődött *Karikléa*: mivel édes atyának előbbeni szavait Isten' szavainak lönni gondolta. Így állította-meg őket egy érdömös

POL-

POLGÁR: A' Közönség' szava; Isten' szava. Tarcsd-meg, Kiráj! a' Szüzet! Tarcsd-meg Vé-rödet! Tarcsd-meg azt, ki az Istenek-is meg-tar-tani akarnak. Nágyra magasztallyuk kiráji szor-galmatosságodat; és Papi intézetödnek derekas-ságát. Eleget töttél a' Szer-tartásoknak-is. Ha mi tégöd' igazi Papnak ösmérünk; hiteds-el a' jelen-való Közönséggel: hogy leánodnak igazi atyja vagy. Bocsássák-meg néköd a' jó Istenek, hogy nyilvános parancsolatjaik ellen vétöttél. Már most pedig ki-jelentött akaratjok ellen ne töreködj. Meg-ne-öld azt, a'-kinek élete nemzetségöd gyarapítása. Ha Országodnak atyja vagy; ne légy Házad' gyilkossa. Mi a' Szüznek föl-áldoztatását meg-nem engedgyük. A' Közönség szava; Isten' szava.

§. II.

Hidaspes' nyájassága.

Hogy ezöket a' Polgár el - mondá; magát a' Szüznek elejébe vetötte. Oda gyültek a' többiek-is; arra intvén a' Bölcseket: hogy más - valami áldozatot gondollyanak-ki, melyel éppen úgy löhessék meg - engesztelni az Egeket, mint *Karikléa'* vérével.

A' Közönségnek előbbeni maga viseletét igen nagy örömmel látta *Hidaspes*. A' Bölcsek pedig az új áldozatnak ki - gondolássában foglalatoskodtak. Addig is; közelebb menvén *Karikléához*, így szólla

HIDASPEŠ : Hogy te nékem édes leánom légy, mind a' kövek és gyöngyök meg-bizonítot-ták, mind *Sizimitres'* szavaiból, *Persina'* tanúsá-gából, és magad' fekete fótjából világosan ér-töttem. Ebben tehát nyugodtt elmével vagyok. De ki löhet az : ki veled fogattatott-el, és a' Napnak áldozatjára tartatik ? Mért nevezted ő-tet *Sienében* bátyádnak ; ha én őtet fiamnak nem mondhatom ? Szólly, édes leánom !

KARIKLÉA : Nem mondtam őtet Test-vérömnek lönni ; hanem bátyámnak : mert ná-lam öregebb. Azt akkor a' szükség úgy hozza vala magával. Ki legyen pedig ő, mivel magát inkább ösméri, maga fogja ki - nyilatkoztatni. Én annyira nem tudom.

§. III.

Karikléa' esedezésse.

HIDASPEŠ : Talán előbbeni kérdésömmel meg-píritottalak, édes leánom ? Igen - is : mivel azon Ifiúnak emléközetére jutottam. Szeméröm-mel-tejjes feleletödön nagyon örvendök. Nem faggatlak többé. Jól értöm a' többit - is. E-redgy mostanában édes anyáddal a' Sátor alá. Ő ott tégöd' nagyobb örömeivel fogad ; mint mi-kor e' velágra hozott. Történeteidnek elő-be-szélttével vigasztald őtet addig-is ; még mi az áldozatnak végét szakasztyuk. A' Fogoj Szü-zek közül hejedbe egygyet választatok, kit osz-tán *Teágenessel* föl - fogunk - áldozni.

Csak

Csak kevésben múlt-el : hogy atyjának szava' végére el-nem-sikójtotta magát szegén *Karikléa*. Meg-röttent, el-is-álmélkodott *Teágenes* föl - áldoztatásának emléközetére. Elő - vötte eszét, és osztán meg-zabolázta forró gerjedelmeit. Végtere e' szavait mondotta

KARIKLÉA: Szerelmes édes atyám! mi Szükség hejembe más-valami Szüzet ki-választani? Az én- meg-szabadulásommal tudtokra adhatták a' nagy Istenek : hogy (leg-alább e' málnapnak szentségére nézve) a' vérös áldozatot el-nem-fogadgyák. Ha Te, az Istenek' röndölésseivel semmit se gondolván, meg-álapodol abban : hogy mind-a'-két Nemből egygyet-egygyet hányass az Oltárok' lángjára ; szükség : hogy ne csak én-he-jettem leánt ; hanem *Teágenes*' hejett-is más Ifiat keres. Ha ezt tönni nem akarod ; más leánra se legyen semmi gondod. *Teágenessél* egygyüt, ölymeg engöm'-is.

HIDASPE: Minő végre ezeket? Van valami közöd ő-vele?

KARIKLÉA: A'-végre, édes atyám: mert az Istenek röndöléssét igen jól tudom : hogy, vagy vele éllyek, ha meg-él ; vagy, ha meg-hal, vele én-is meg-hallyak. Ezt már régen meg-jelentötték nekem a' tova-látó Istenek, pedig *Del-fusban* ; és e' mellett meg-kölletik állanunk.

HIDASPE: Dicséretre méltónak tapasztalom azt benned, kedves leánom : hogy azon szor-

galmaddal hamar elő-állottál, melyel azt a' szarándok *Görögöt*, azt a' fogoj társadat, azt a' jó emberedet, kinek társágában mind-eddig tisztességösen utaztál, életében, és épségében megkévánod tartani.

KARIKLÉA: Kötelességömben vagyok.

HIDASPES: Sajnálom pedig: hogy kívánságod' bé-nem-tölthetöm. Se az Ima, se a' Szer-tartások meg-nem-engedik: hogy *Teágenest* életében meg-hagygyuk: mivel az áldozatok (csupán a' te részedről-is szóllván) elég csorbát szenvedtek. A' nép se fog arra állani: mert, noha néköd megengedett, még most-is sürgeti a' vérös áldozatot.

§. IV.

Karikléa a' Kösséghez.

Édes atyjának ama' szavait; és, szavaival egygyüt, végső el-tökéllését halván *Karikléa*; nem vélt más dolgot tanácsosban lönni; mint-ha a' Közönséghez fojamodik. Ennek szive hajlandó szokot lönni. Így szólla

KARIKLÉA: Hallya az érdömös Közönség! Mert: hogy erről többet édes atyámmal szóllyak; azt az irtózás meg-nem-engedi. Ha az Istenek' kegyessége meg-tartotta *Testömet*; ne tögyétök azt: hogy az irgalmatlanság el-veszeszsze *Lelkömet*. Én *Teágenest* Lelkömnek mondhatom; mivel úgy teccik: mint-ha e' két testöt egy Lélök élesztene. Mind - az' - által: ha annak életében kárt tösztök; csak arra kérlek benne-

bennetöket : hogy annak föl - áldoztatását én-
kezemre bizzátok. Meg-mutatom a' Szerecsenek
előtt : minő erő és bátorság legyen egy kiráji
vérben.

HIDASPES : Te, édes Leánom! nagyon ha-
bozol gondolataidban. Előbb meg-akarád ötet
a' haláltól menteni; most annak meg-ölését ma-
gadra vállalod. Ezen föl-tételödnök se böcsüle-
tét, se dücsöségét nem látom. De, ha a' Kö-
zönséggel látnám-is; kívánságodat bé-nem-tölt-
hetném. Mert az áldozatoknak le-ölését csu-
pán a' *Hóldnak*, és *Napnak* Papjaira bízták a'
Szerecsen törvények; azokra se vaktába; hanem
ha a' *Napnak* Papja Feleségével, a' *Hóldnak* Pap-
néja ő Urával él. Ez pedig el - kerülhe-
retlen.

§. V.

Karikléa' fogássai.

KARIKLÉA : Hallya a' Közönség: hallya,
ha úgy akarja, a' Kiráj-is. Vagyon nekem Hi-
tesöm. Élök-is vele nem kevés üdeig.

HIDASPES : Azon vagyok, édes Leánom :
hogy részödre egy örökös hitest válaszszak.
Ezt pediglen mára tartottam.

KARIKLÉA : Semmi szükség a' választásra.
Ki-van az immár választva. Én pediglen ötet
nem csak *Hitesemnek*, hanem *Uramnak*-is mond-
hatom.

Eze-

Ezeket ugyan elég világossan mondotta *Te-
dgenessének* szeretete felől. Közelebb-állott osz-
tán édes anyjához; és annak füleibe súgott va-
lamit. Azomban így almkódott

HIDASPES: Tí kegyes Istenek! jót a' ros-
szal miért vegítitök? reményem-ellen ki-de-
rültt fényjemet miért keveritök újra fekete föl-
legökbe? Leánomat vissza-adtátok; de eszé-
ben meg - tebojítottátok. Bizonnára: ha miket
ennek - előtte cselekedött, igaz fontolóra vö-
szöm; azokat csupa esztelenségnek lönni ta-
pasztalom — Bátyjának mondotta *Teágenest*, ki
Rokona se löhet — Sok üdöt töltvén társaságá-
ban, midőn meg-kérdöztetött: ki lönné? egy
Nem-tudommal felet — A'-kit nem ösmért, an-
nanak életét meg-akarta - tartani; hogy meg-ös-
mérté; el-akarja-veszteni — Hogy az Áldozókat
szükség - képpen házasoknak lönni hallotta; ma-
gát Házasnak lönni vittatta; Urát pedig meg-
nem-nevezhette. De, hogy-is lönné Ura, kit
a' Próba-kő, és azok az égő szenek tiszta Szüz-
nek vallottak? Ha csak az a' márván mostaná-
ban nem hazudott, mely mind - eddig igazságot
mondott. Végtere: tulajdonává tötte azt a' ha-
talmat, melyel Ellenségét nem-ellenségnek, nem-
urát pedig Uránk teremcse.

PERSINA: Én a' Közönség között valami
új zsibajt tapasztalok. Hallod-é?

HIDASPEŠ: Értöm, mire tárgyalnak. Vidd *Karikléát* a' Sátor alá; és ha löhet, gyógyicsd-ki eszelősségéből. E' kettőnek egygyikét bizonyosnak lönni gondolom: vagy valami Istenség zavargattya a' leánnak velejét; vagy által-láttya a' jövendő dölgoakat. Eredgy vele, mondám, a' sátor alá. Addig-is, még *Teágenest* föl-áldozom, meg-hallgatom a' Követöket.

NYOLCADIK RÉSZ.

Követség - hallgatás.

§. I.

Méroébnek ki-vóltta.

Ezek-után *Hidaspes*, a' Sátortól nem messze, egy különös dombon, kiráji székébe letelepödött. Meg-parancsolta osztán *Hermóniásnak*, ki, a' *Hírlelők* között, fő-embere vala: hogy a' követöket elő-szóllicsca. Ezeknek az áldozat-előtt-való meg-hallgatássokat kötelességének gondolta. A' Kirájhoz így szólla

HERMÓNIÁS: Hogy parancsolod Uram? Egygyütt jőjjenek - é mind-nyájan? Avvagy egy-más után, a' Nemzetségeknek külömb érde-
meik szerént?

HIDASPEŠ: Az érdömök szerént igen-is.

HERMÓNIÁS: Leg-első lösz tehát *Méroéb*. Nem régen érkezött. De ötet a' Kerekbe, pa-
ran-

rancsolatodon kívül, bé - eresztetni nem mertem, Azonn esedezik pedig; hogy mennél - előbb bé - bocsáttasson.

HIDASPEŠ: Tégöd' ugyan az esztelenök közé számlállak. Tudtad ostoba: hogy ő mostanában nem *Követ*; hanem (Bátyámnak halála után) uralkodó Kiráj. Tudtad azt - is: hogy Kirájságába bé - is - iktattam. És, hogy, maradékjaim nem lévén, minden birodalmimat az ő valaira szántam.

HERMÓNÍÁS: Tudtam Uram mind-ezöket. De ezökon fölül azt - is: hogy a' *Hírlelő* mind az üdöre, mind az alkalmatosságra köteles. Meglöltt - leánoddal - való beszédödet meg - akasztani nem mertem, Ha vétöttem - - -

HIDASPEŠ: Esztelenségödet követvén, igenis. Mert ha Ő jelen - lött volna ezökon; velünk egygyütt örvendözött volna. Add - elő.

§. II.

Méroéb' elő - jötte.

Mihejest a' Katonákhoz érkezött a' *Hírlelő*; meg - szakasztotta rőndjöket, és azonn az üregön bé - vezette az Ifiat. Termetét nem löhet közönségösnek mondani. Fővel haladta - meg azokat, kik mellette állottak. Üdeje húsz esztendőnél tovább nehezen terjedött. Sereglötték azon Örjei, kiket gazdagon föl - öltöztetött, és maga után mindenkoron jártatott. Fejében szája és orra kutya - módra ki - dundorodot és el - állott

a' közönségös embereknek képétől. E' volt az oka : hogy azok a' *Sciták*, kik akkor *Szerecsen* országban (ki tudgya mi dologok miatt) ide - tova jártanak, őtet nem *Méroébnek*; hanem *Merő ebnek* nevezték. Így szóllot hozzája

HIDASPEŠ: Kedves Unokám! ennél alkalmasabb üdőt ki-nem-gondolhattál volna. Hálaikat akarok adni Isteneimnek: mivel a' *Bar-nák* ellen segicscségül voltak. Ennek vége után lakadalmat lakunk: mivel leánomat (a' Te Mátkádat) vissza-adták a' jó Istenek. Elbeszélem osztán az egész történetöt. Most: mi' végre jöttél? és minő kívánságid vannak? add-elő, hadd tüggyam.

§. III.

Méroéb' ajándéka.

A' *Mátka* nevet nagy örömmel hallotta *Méroéb*. Úgy-annyira-is meg-pirúlt: hogy tüze' szikrái a' fekete orcán-is ki-teccötteenek; de nem más-képpen; hanem: mint mikor a' Nád, vagy a' szalma-pörnyében, a' láng' utólja felé futkosik, és csak hamar el-tűnik. Mind-ezek után, e' szavait hallatta

MÉROÉB: Kik Diadalmaid' dűcsőíttéssére ide gyűltenek; tudom: azt hozták ajándékul elődbe: a'-mik Országjokban különösök. Én se akartam alább-valónak láccatni. Oly Leventával, oly Bajnokkal fogok kedvesködni, kinek ereje, mind az *Ököl-csatában*, mind a'

Baj-

Baj-vívásban nevezetös. Alig találhatni mássat. Ha Test-örjeid közé számlálod ; kötelességének bizonyosan meg-felel.

Elő-állított osztán egy *Órjást*, kinek iszonyú temérdökét elegendő-képpen nem csudálhatták. Midőn a' kiráj előtt le-térdelt; fölül-haladta a' leg-magosabbakat. Nagyságához vala szabva tagjainak szere.

§. VI.

Az Órjásnak kérése.

Ez a' temérdök *Órjás* (a' kiráj' imádásának vége után) semmi parancsolatra várakozni nem akart; hanem tüstént le-vetötte minden ruháját, melyel azon-kivül-is gyöngén vala föl-öltöztetve, és, anya-szültt mezítelen állván, a' baj-vívásra hívta azokat, kiknek kedvök telne akár a' fegyverrel-való csatában, akár a' kézi Leventáskodásban. Senki se találkozott, a' ki vele ki-kelne. Mind-ezek után sokáig várakozván, így szólla

HIDASPES: Látom: hogy mind-nyájának szívét ki-vötte. Ugyan-azért: érdömös-is vagy arra: hogy, mind a' böcsületöt, mind az ajándékot el-nyerjed. Böcsületödre válik: hogy Örjeim közé fogallak. Az ajándékot pedig tüstént el-nyered.

E' szavai után, elő-hozatott egy meg-élemödött, és ki-váltt temérdökségű nagy Elefántot. Azt néki ajándékuł adta. O ugyan

az állatot örömet el-vönni láccatott ; de a' nép oly kacagásra fakadott ; mely a' kiráj' adakozóságának ugyan dícséretére ; de az Órjás' ostobaságának ki - nyíltára fordúlt : mivel oly csekéjséggel, és szinte haszontalansággal megelégedhetött.

§. V.

A' Séresek , és Arabok.

Eme mulatságos dolognak vége szakadván ; elő - állíttattak a' *Séresek*' követjei. Ezek ama' sejem - bogaraknak (melyeket *Pókoknak* - is neveznek) vékony , és előre - el - készült szálait ; azután egy - néhány darab szövevényeit, ezeken fölül egy öltözetöt , mely vörös bárson - színre festetött ; és más fekete ruházatot , ezt a' *Kiráj*' , amazt a' *Kirájn é*' számára ajándékba hozták. A' Kirájtól semmit se kértek ; hanem magokat ajánlották , és kegyességére bízták.

Ezek után (a' többi követőknek meg-hátráltatásával) elő-állott *Méroe*' várossának tömlöcnőkje , a' régi szokás szerént, arra kérvén a' Kirájt : hogy a' le-zártt fogjokat természeti szabadságjokra ereszsze. Reá - állott erre a' Kiráj. Elbocsátotta mind-nyájokat ; ki-vévén az éji Gyilkolókat , és a' szüzek' Rablóit. Ezeknek Törvén - széket - is röndöltt.

A' *Séresek* után bódog *Arabidnak* követjei jöttenek. Szagos leveleket , *Cinamomumfa* - héj-

jakat, és más e'-féle szereket ajándékul hoztanak; melyek náluk igen bőven termenek. Nagy köllemetösségjök vala ezöknek. Mert a' leg-gyönyörűbb illattal bé - töltötték az egész környéket. Ajánlották ezök - is szomszédságjokat. A' Kirájtól pedig semmit se kérteknek.

§. VI.

Troglodíták, Askaomíták.

Ezeket a' *Troglodíták*', és *Blemmiusok*' követjei sarkalták. A' *Blemmiusok* ugyan *Grif* madarakat; a' *Troglodíták* sárkán - tetemekből - készült nyilakat ajándékoztak. Ezen most - említett Nemzetségek közül, egy

KÖVET: Ha (úgy - mond) a' többi ajándékokra vettyük szemünket; mí ugyan leg - csekéjebbekkel láccatunk elődbe állani. De, ha az elmúlt hadat igazi fontolóra vöszszük; leg - hasznosabbakkal. Mert ezek a' *Persiai* seregöt egészen le - rontották.

HIDASPE: Ugyan - azért: én-elöttem sokkal böcsösebbek akár ezüstből, akár aranyból álló ajándékoknál. Ezek tötték azt: hogy mostanában másoktól - is meg - ajándékoztatom. Kértek - é valamit?

KÖVET: Nem egyebet; hanem: ha az adót kevesebbre szabnád. Szük az üdő, kevés a' kereset. Ki - pótollyuk, ha bő esztendőket érünk.

HIDASPE: Atyátok; nem mostohátok vagyok. Tíz egész esztendeig minden-féle adótól menttek lögyetök.

Elő-állatok utóljára az *Askaomiták*. Soha semmi adót nem fizettek emezek; hanem barátjai, ez szövetségössei voltak a' Szerecseneknek. Egy állatot hoztak a' Kiráj' számára, melynek természetje-is különös.

Teve formát hordozott. Annak bőre (virágos hal-héj-módra) pettyegetve vala. Hatúljája (hasával egygyütt) alacsonra; lábai (szügyével egygyütt) a' többi tagoknak szere ellen, jó-magosra vétetött. Feje mint a' Tevéjé; de kétszer nagyobb, mint a' *Libiai Struccoké*; avvagy ehhez hasonló állatoké.

KILENCEDIK RÉSZ.

Aldozat - gátlás

§. I.

El - ijedés.

Csuda látománya vala azon említett állatnak, és, úgy szólván, különének. Ide-toya forgatta azon szemeit, melyek meg-festve lönni láccattak. Járása nem ojan, mint a' Vízieké; se mint a' Földieké. Láb-szárai nem viszáltatnak; hanem a' jobb-felen-lévők egygyütt-mozdúlnak; utánnok pedig a' bal-felin-lévők inognak; és így, azon csudálatos állat, egész temérdekét billegtetve viseli; más állatoktól meg-külömböztetve.

Mivel a' reá - szoktatással meg - szelídültek ; könnyen vezettetnek. Tudni - illik : vékony kötelkével, melyet nyakába imígy - amígy akasztanak ; békével hordoztatnak, ha hozzájuk szoknak. Vezetője' parancsolatjára ez-is figyelmezött. El - is - fogadta szavait.

Hogy a' Katonáknak kerekébe hozatott; elijedött tőle a' Közönség. Nevét nem csak nem tudták ; hanem kérdezni se merték. A' Tudósok *Kameló - Pardalisnak*, vagy - is *Teve - Párducnak* nevezik. Miatta pedig egy veszedelem történt.

§. II.

Állatok' zenebonája.

A' *Hóldnak* oltárja mellett (valamint ez előtt - is említtem) négy igás ökrök valának ; a' *Napé* mellett ugyan - annyi paripák le - cöveköelve. Hogy ezek ama' szokatlan *Teve - párducot* meg - pillantották ; egyszeriben el - fenültenek ; és azokat a' tartalékokat, melyekkel le - cöveköelve valának, el - szaggatván ; egy ökör egy és paripa meg - futamodtanak.

Ezek a' sereg - katonáknak körét körösz - túl - nem - törhették ugyan ; mivel a' Paisoknak föl - emeltökkel, és testjök' öszve - szorúltával erőszakjaikat meg - gátolhatták ; hanem, az egész körnek udvarát özsze - nyargalván, és mind az edényeket, mind az embereket özsze - forgatván, oj zenebonát töttek : hogy magokat hejre - állítani alig tudhatták.

Röt-

Röttögtek ugyan azok, kik a' veszedelemhez közelebbre jutottak. Ellemben amazok, kik a' kerületen kívül-szorúltak (mivel bőröket nem annyira féltötték), a' benn-lévőknek le-tiportatásokat látván; nagy kacagásra fakadtak. Én e' dolgot igen méltatlannak lönni gondolom.

§. III.

Teágenes' merészsége.

E' zenebonákat hallván *Karikléa*, és *Persina* (mivel még ekkor a' Sátor alatt vóltanak, 's ki-se-láttanak), elsőben el - álmélkodtak, az - után: az emberek' lármáit-is hallván, nagyon meg - ijedtek. Halkkal föl - emelvén az ajtó' szőnyegét, ki-kukucskáltak; és íme *Teágenest* látták, ki ez-előtt, Oltárja mellett lévén, és a' Papnak késsét ön-torkára várván, ekkor oly dologra vetemődött, melyben több vala a' vak-merészség, mint a' bátorság.

Akár maga' firfiségétől, akár az Istenek' ösztöneitől reá bátoríttatván: azokat, kik a' Barmoknak őrizői vóltanak, el-széjjedve látván; hirtelen talpra-állította magát. Az-után: az Oltárról egy meg - füstösödött hasábot kezeibe vévén; meg - fogta egy ott - maradott paripának sörényjét; magát egyszeriben reá hagyította. Melyel - is osztán azon el - fenúltt ökör után indúlt. Ez a' látomán sok féle ítéleteknek oka vala.

Sokan azt állították felölle : hogy az oltárok² tüzeinek ki-állására magát reá-nem-vöhetvén ; a' mostani el-szökésnek könnyűségét láttya , és ebben bizakodna. Ugyan-ezért meg-is-intöttek a' Katona-seregöt : hogy a' kertöletre jó vigyázással lögyenek ; és belölle ki - ne - ereszszerék. De nem sokára meg-másolták gondolatjokat : mivel annak más intézetjeit látták.

§. IV.

Teágenes' vívássa.

Mert *Teágenes* (hamar úton érvén a' kártekon ökört) annak farkát meg-kapta. És, hogy annál-inkább ki-fáraszthassa ; ötet a' leg-gyorsabb szaladásra kényszerítötte. Akár merre szökött - ugrott , avvagy csavarodott ; mindenütt nyomába nyargalt. Azon iparkodott fő-képpen : hogy vele ama' kesköny , és sok emberekkel-meg-töltt útakat ; de fő - képpen a' Királynénak sátorát el-kerülhesse, melyben *Karikléát* lappangani tudta.

Hogy osztán *Teágenes* neki hevülhetött ; és már ekkor az ökörnek szilajságától nem annyira félhetött : arra vetötte fejét , és minden mester-ségét : hogy Lovának oldalát az ökörnek oldalához értesse , és mind - a'-kettőnek vér-ejtékeit össze-keverhesse. Ezt az akkor-beli Ökrészök a' szilajságnak el-vesztéssére alkalmatosnak lönni tartották.

Az - után , mind a' Lónak , mind az Ökörnek tajtékzó szaldássát úgy láccattatott egybecsatlani : hogy Lovának feje az Ökörnek szarvaival meg - ne - bántatnék.

Ez a' latomán nagyon csudálatosnak teccött azok előtt, kik ijét soha ennek - előtte nem láttak. Azt gondolák amazok , kik a' Katona-seregnek körén kívül állottak : hogy *Teágenes*, kül-országi módra, egy járomba két különböző állatokat fogott : és ezzel az ott - lévő Közönségnek kedvét legelné.

§. V.

Karikléa' félelme.

Ama' merész *Teágenesnek* eme' tötteit, és szinte vak-merő intézetjeit a' sátor alól látván a' bátortalan *Karikléa* ; mivel világosan ki-nem-vöhetette : mi lönne föl - tételeiben , és mire szándékozna : röttenetös-képpen meg-ijedtt ; és minden tagjaiban rösztetött. Ha lováról (mivel minden nyereg, minden takaró nélkül csupa szörinült) valami-képpen le-találna esni : annak sebét, tagjának ki-ficamodttát , maga vesztességének lönni gondolta. Észre - vötte leánjának ezen gyötrelmeit ; és , kevés várakozássa után , hozzája e' szavait mondotta

PERSINA : Vajjon mi bajod löhet néked, kedves-édes Magzatom ? Nékem ugyan úgy tec-cik : mint - ha ama' gyönyörűségös Lovancot féltened ? Ha igazat köll mondanom : félttem én-is ;

és valami nagy veszedelmeitől irtózom. Sajnál-
lanám fiatal esztendeit. Óhajtom: hogy ép ma-
radgyon az áldozatra.

KARIKLÉA: Oh te Any! Kévanhatd-e éle-
tének itteni meg-maradássát; ha amottani meg-
ölését óhajtod? Ő ugyan szántt akarattal lácca-
tik halála eleibe menni, hogy úgy müllyon-ki,
mint valóságos Leventa, nem pedig mint alá-va-
ló áldozat. Mind-az'-által: az Egekre, és a' ben-
nek-lakozó Fölségökre kérlek: vesd-meg annak
az Ifiúnak ki-szabadíttására minden mesterségö-
det. Ő nem arra születött: hogy ily gyalázatos-
san föl-áldoztassék.

§. VI.

Persinának gyanúi.

Leánjának ama' szavait hallván *Persina*; el-
hitette magával: hogy *Tedígenesnek* szerencsét-
lenségét nagyon szívellené. Gyanakodott-is fe-
lőlle: hogy őtet kedvellené; de nem más okra
nézve; hanem: hogy ennek-előtte, jó-té-
vője vala. Hogy többet ki-facsarhasson; így
szólla

PERSINA: Én ugyan őtet az áldozattól ki-
nem-menthetöm. Szerelmes Magzatom! oly Any
előtt állaszsz: ki minden gondolataidban gyönyör-
ködik. Mond-ki fiúi bizodalommal: mért vőt-
ted azt az Ifiat úgy - annyira szívedre? Nem gon-
dolk véle: ha mindgyárt, fiatal indulataidból
származtanak - is hajlandóságaid. Altal - estem
én-

én - is , által - estek mások - is az ijetén szédöl-
gésökön. Ezt az aszszoni gyarlóságot senki se
tulajdoníthattya véteknek, ki gyöngé Nemün-
ket közelebből ösméri. Aszszon pedig az asz-
szont gyökerében láttya. Az ijen környülmé-
nekben Anyja ő - leánját leg - inkább segítheti.
Ereszd kebelembe szívedet.

KARIKLÉA: Oh Anyám ! én, az egek' tud-
tára, szerencsétlen vagyok. Mint-ha néma vól-
nék, azok se értenek ; kik az aszszonyi szívet kö-
zelebből ösmérik. Eleget szóllottam álladalmam-
ról, de a'-mint látom, keveset mondtam. Arra ju-
tottam : hogy, Anyám előtt, magam' vádolója lö-
gyek. Kévánhatd-é azt töllem: hogy parasztosan
ki-mondgyam : *Ezt szeretem, Azt gyűlölöm ?*

T I Z E D I K R É S Z.

Teágenes' Viadalmai.

§. I.

Ökör - győzés.

Csak kevésbe múlt-el : hogy , ezen alkalma-
tossággal anyja előtt ki - nem fakasztotta *Karik-
léa* föl-hójjagzott bibéjét. És valóban, a'-mint
szavainak utóljából ki-teccött ; eret - is - vágott
vólna szíven , ha valami történet, mely mind
Karikléát , mind *Persinát* el-andalította , magát
elő-nem-adta vólna. E' látomán pedig hathatós-
is vala.

Mert íme *Tedgenes*! valamint ez - előtt - is mondám, gyors paripáján ülven, tejjes erejéből vágtatott; azon ökörhöz-is, mely előtte nagy sebességgel szaladott, oly közel érhetött: hogy a' lónak hasa amannak feje mellé vonódna. Ekkor hirtelen le-vetötte magát a' lórúl; és, az Ökörnek szarvjaira kapván, addig dolgozott, még szándékának tejjesítettessére nem jutott.

Meg - nehezítött Testjének erőltetött sújjával el-fárasztotta az ökröt, és, minek-utánna annak inait-is lankadozni látta; arra a' hejre, holott *Hidaspes* ül vala, minden szerencsétlenség nélkül el-érven; maga lábait az Ökörnek első lábaiba fonta, és lépését mind-addiglan gátolta, még hanyat-fordította, és szarvjait a' föld-be szögezte.

§. II.

A' Nép' kívánsága.

Semmi-képen nem mozdíthatta fejét a' lehullott Ökör; noha lábaival a' levegőben motozott. Nem hive néki *Tedgenes*; noha bár egészen le-csillapodottnak lönni szemlélte. Mind-untalan nyomkodta fejét baljával. Jobbját pedig az Egekre emelte. Nézött *Hidaspesre*, és a' többire. Az Ökör-böggés diadalmának Trombita' harsogássa löhetött.

Hogy ezeket az el-bámúlt közönség látta; egy valami zajját hallatta; javára-é valaki-nek? vagy neheztelessére magának? nem tudni.

Hogy

Hogy a' Nép' szándékát *Hidaspes* ki-vögye ;
kemenyebben fogott *Teágenes*' ügyéhez , csupán
azt akarván meg-tudni : ha őtet védelmezni fog-
nák-é? Föl-emeltetvén a' földről, és az Ökörnek
szarvaira-is kötelet hurkoltatván ; őtet-magát az
oltárhoz vitette. De az áldozatnak szolgái az
ökröt ugyan és a' kézre-kerített lovat-is le-cö-
vekölték, *Teágenesnek* pedig békét hagytanak.

Azomban a' Népnek Nagyjai, mint-ha az
Orjásnak elsőségét meg-írigylötték volna ; fön-
szóval azt kiáltották : hogy elő-állyon , és *Teá-
genessel* meg-birakozzon. Ezek a' Nagyok ter-
jeszteni akarták az üdöt : hogy az Áldozatnak
szem-pillantássa el-múllyon , mely csupán csak
délig tarthatott.

§. III.

Új röndölés.

Erre az új viaskodásra reá-állott *Hidaspes*.
Tüstént elő-szóllította az *Orjást*, és néki a' Kö-
zönség kívánságát elejébe adta. Ez, szokása sze-
rént, magát föl-fujván, ide-tova hordozgatta sze-
meit. Láb-újjainak högyén járt. Büszkeségét
igen teccőleg ki-is-mutatta. Föl-puffasztot-
ta kenőcse-színű pofáját. Könyökjének csúcsjait
viszáltt karjaival veregetve sújtotta. Ezeket
látván , *Teágenest* e' szavaival szóllította-
meg

HIDASPESES : Hallottad -é a' Község' kérés-
sét ?

TEÁ-

TEÁGENES : Nem értöttem a' Nyelvet.

HIDASPES : Vív-meg az Órjással.

TEÁGENES : A' vívásnak módja ?

HIDASPES : A' Birakozás.

TEÁGENES : Mért nem a' Fegyver ?

HIDASPES : Hogy meg-ne-sebesülly.

TEÁGENES : Mi hasznom avvagy károm
ebben ?

HIDASPES : Áldozat vagy : ép maradgy.

TEÁGENES : Bóldog Isten ! Sebemet útál-
hattyák ; halálomat kívánhattyák az Egek !

HIDASPES : Mi erről nem töhetünk.

TEÁGENES : Töhetnének az egek , ha úgy
akarnák. Tösznek-is : mivel a' Görögöt szeretik.

§. IV.

Baj - vívás.

Hogy azokat *Teágenes* el-mondá ; magát az
Órjasnak szem-közébe vetötte. Vállára hintötte
és karjaira-is a' homokot : mert ezek (az ökörnek
előbbeni hajtogatássa miatt) még akkor-is izzad-
tak. Azokat a' porokat osztán, melyek hamarjában
meg-száradhattak , le-sórolgatta testjéről.

Ki-nyújtotta , ki-is egyengette karjait. Lá-
bait pedig (egygyikét a' másika után) , mintha
a' Vívás jelen -vólna immár ; talpra hejhezötte.
Térdjeit, annak módja szerént, hajtogatva tar-
totta. Hasonló-képpen, nyakával egygyütt, fejét-
is. Így, egész testjét tökéletös rőndbe állítván,
az ellenséget fírfúsan várta.

Mind

Mind - ezöket észre - vévén az Órjás ; elsőben ugyan gúnyolódva nevetött. De belőlle kinem - vöhették : meg - vetné - é Baj - társsát ; avvagy tőlle tartana. Hirtelen *Teágenesre* rohanván ; reámérte nagy öklét , meg - is - sújtotta.

Az Orjásnak ezen mérges maga viselete után ; *Teágenes* , úgy mint sok bajokban neveltött Ifjú , elsőben ugyan (mivel e' mestersegöt híres mestöröktől tanúlta) menny - kövező Ellensége ellen türedelömmel dolgozott. Mert által - látta : hogy barom - erejével nem bírhat. Arra vetötte tehát minden eszessége' erejét : hogy ötöt valami fortéjjal meg - csajja.

§. V.

Nyertesség.

Minek - utánna *Teágenes* az első öklözésre le - rogyott ; hirtelen föl - emelte magát ; az Órjásnak ismétt ellenébe állott ; és (a' - mitöbb) nyakának meg - illetött részszeit , újjabb ütésre néki ajánlani láccatott. De észre - vévén egyszer - 's - mind : hogy az Órjás valósággal egy új ütésre készülne ; hamarjában le - buka , és ütessét a' levegőre bocsáttá.

Hogy harmadszor - is éktelenül *Teágenesre* vághasson az irgalmatlan Órjás ; leg - magosabbra föl - emelte , karjával egygyütt , nagy öklét. Hogy pedig a' tanúltt Ifjú az Órjásnak ezen öklelését - is nem csak a' szelekre bocsássa , hanem javára fordíthassa ; észre - vöhetetlenül ha-

mar-

marsággal az *Órjasnak* hónja alá szaladott. Balkezevel amannak jobbjára alá csapván; el-kerülhetett a' leg-tüzeesebb öklelést. Sőt: még osztán hátuljára-is kerülven, őtet körül-karolni akarta; de, potrohossága miatt, körül-nem-foghatta.

Ekkor osztán annak karjaira föl-kapaszkodott. Hátra-tekerte azokat. Lábainak szünetlen sarkalássaival, az *Órjasnak* térdjeit meg-horgasítván, és gyakor gáncsjaival el-erőtlenítvén, hasra ejtötte. Testjének nagy temérdökét azután le-is-dömöcskölte.

§. VI.

A' diadalom' sükere.

Vitéz *Teágenesnek* mind eszességét, mind erősségét, és mind e' kettőből Uri eredetét-is látván a' *Szerecsen* Közönség; még nagyobb öröm-kiáltásokra fakadott; mint mikor (az Ökörnek le-szőgezesse alkalmatosságával) kurjantásit hallatta. Meg-nem tartóztathatta magát a' Kiráj-is. Kar-székjéből nagy örömeben föl-ugrott: mivel őtet kívánta diadalmasnak látni.

Csak maga sopánkodott az *Órjas*; a' többi mind ellene támadott. Csúfolták őtet mind-nyájan, és hejéből ki-nem-eresztötték. Ezeket így tapasztalván, e' szavait mondotta.

HIDASPES: Oh embertelen szükség! Minő Ifiat kölletik föl-áldoznom a' *Napnak*? Ojat tud-

tudni - illik , kínél szebbet még a' Nap -fény se látott. — Ide hozzám Leventa! Ezért a' méltóságos diadalmadért meg-koronáztatlak : hogy tudni-illik az áldozatra nagyobb pompával vigyelek. Ha hasznodra nem fordíthatod-is : meg-érdömlöttes ezen dücsőségödet. Mivel , hogy életödet meg-tarcsam ; hatalmamban nincsen ; meg-töszöm azt : a'-mi töllem ki-telhetik. Kérj számodra valamit ; a'-mit kérnöd kevés üdö múlva nem löhet.

§. VII.

Hidaspes' neheztelése.

Ama' szavainak mondássa között, fejébe nyomta *Hidaspes* azt az arany koronát, melynek gyöngyjei igen drágák vóltanak ; és kövei is nagyon ragyogtanak. Észre - vötték a' Kirájt : hogy könyveit húllatta. Feje immár koronázva lévén , így szóllott

TEÁGENES : Azt kéröm tehát , a'-mit kérnöm, kevés üdö múlva, nem engedtetik. Meg-add pedig : mert meg-igérted. Ha csak föl-áldoztatnom kölletik ; *Karikléa* legyen hóhérom.

Úgy teccött : mint - ha ezen kéreessel megsértődött volna *Hidaspes*. Mert : leánjának - is előbbeni kéréseit forgatván ; szinte el - hitette magával : hogy egygyet értenek. Örömet tudta volna az alattomos szövetségnek okát ; de arra üdöt mostanában nem lölhetött. Hanem : az Áldozatot már-is el - halasztottnak lönni gondolván , annak végét siettetni akarta , és így szóllott

HI-

HIDASPEŠ : Hallod-e , dücsöségös *Leventé!* de egyszer - 's - mind szerencsétlen áldozat! En ugyan meg - engedtem azt : hogy valamit kérjél. De ez által azt - is értöttem : hogy az ojaš lögyön : mely honnyi törvényünknek ellenére ne lögyön. Kérésödre reá - nem - állhatok , mivel annak , ki a' férj-fi áldozatot meg - öli ; nem Szüznek ; hanem aszszonnak : nem özvegynek ; hanem házasnak lönni kölletik. Ezök közül leánomban egygyet se tapasztalok.

§. VIII.

Teágenes' okoskodássa.

TEÁGENES : Nem Szüznek tehát ; hanem aszszon-állatnak lönni kölletik , ki engemet megölel ! — Nem-de e' Szüzek-is aszszon-állatok ? és ; ha házok van ; házásoknak-is mondattnak. Hát ha még igazsággal azt - is meg-vittathatom ; hogy *Karikléának* Hitesse - is vagyon ?

HIDASPEŠ : Mondhatod ; ha , vagy támogatni akarod hanyatló életödet ; vagy meg-bolondúlsz ; vagy haláloed' siettetöd — Hogy *Karikléának* hitesse nincsen ; ki - mutatta a' Próbakő. Mind - az - által : ha a' *Hites* név alatt , a' *Mátka* nevezetöt érteni akarod ; *Méróebre* nézve , igazat szöllöttál.

TEÁGENES : Mit ? — *Méróebre* ? — És te ezt a' váltottat Leánodnak matkájává töhetted ? — Lehetetlenség ! — Hatalmas vagy ; de a' szívnek meg se parancsolhacc. Hogy *Karikléának*

szívét *Méroé*nek ö-részszeré hajcsad ; kiráji hatalmaddal meg - nem töhetöd. Ezt el - hidd : mert igazat szóllottam ; és, úgy-mint *Aldozat*, jövendöltem - is.

HIDASPES : Jó Ifiú ; én tégöd' szánakozásra méltónak lönni ítéllek. De rajtad így se segíthetők. Nálunk nem az élő állatok jövendölnek ; hanem a' le - ölttek' bélekből vöszik a' vizsgáló Papok, a' - mit jövendőnek mondanak.

MÉROÉB : Jól mondád, *Hidaspes* : hogy ezen Ifiú meg - tébojodott. Halad az üdö. Várja a' *Nap* - is maga' áldozatját.

TIZEN-EGYGYEDIK RÉSZ.

Teágenes veszedelme.

§. I.

Karikléa' iszonyodta.

Föl - fogták osztán *Teágenest*, és az oltárhoz vitték. *Karikléa*, ki, *Teágenesnek* két diadalmaira, nagyon örvendőzött ; és, ki - szabadúlta felől, minden jókat reméllött : minek - utánna annak föl - fogattatássát látta ; magát kegyetlenül el - sikojtotta. Erre meg - ijedvén, így szólla

PERSINA : Mi lölt, Édösöm ?

KARIKLÉA : Ha azt az Ifiat el - vesztitök ; öllyetök - meg engem' - is. Avvagy magamat - is utánna vetöm a' tűzbe.

D d

PER-

PERSINA: Meg-ally. Hová iparkodol?

KARIKLÉA: Halni az Oltárhoz.

PERSINA: Látod-látod: mi újság ez ismét:

A' *Hirlelőt* látom. Hallyuk: mit akar?

Elő-állott valójában a' *Hirlelő*; és, az oltárnak szarvát meg-fogván, meg-gátolta mindaddig az áldozatot, még a' most-érkezett Követők meg-nem-halgattatnak. Ismét le-tötték tehát szegén *Teágenest*; és az új Követőket elő-szóllították.

Úgy teccött: mintha *Sienéből* küldötte volna őket *Oroondates*. Egy tiszteletre-méltó Öregöt láttak vala közöttök; ki *Hidaspesnek* e' levelét nyújtotta:

§. II.

Oroondates' levele.

Hatalmas Kiráj! Szerencsés Uralkodó! Midőn a' Hadbán diadalmaidat szemléltem; sokkal inkább csudáltam jó szívednek Nagyságát, mint erődnek hathatósságát. Mivel akkor hozám oj kegyességgel vóltal; hogy Tisztömet vissza-engedted; azon szívességödnök fogom köszönni: ha mostani: kérésömet bé-töltöd.

Egy valami Szüzet (midőn *Memfisből* hozám *Thébába* hozattatott: hogy, Bátyjával egygyütt, Nagy Urunkhoz küldessön) embereid elfogták, és, a'-mint hallom, kezeidbe adták. Az emberiségre nézve, alázatosan kérlek: hogy azt a' Szüzet magadnál meg-ne-tarcsd. Ez mind
néki

néki javára, mind édes atyjának vigasztalássá-
ra leszen. El-is-hiteds magaddal: hogy, ha
leánját édes atyjának vissza-adandod, ennél
dücsőségösebbet nem cselekedhetöl.

E' szerencsétlen atya (hogy leánját föl-ta-
lálhassa) sok Országot be-járt. Az előbbeni
Hadnak alkalmatosságával; *Elefántba* érkezött;
és Katonámtól (mivel Kémnek tartották) el-fo-
gattatott. Hogy a' fogjokat, és csatából ki-
bontakozttakat vizsgáltam; meg-láttam ugyan
azon Öregöt. Ki-is; történeteit beszélven,
esedözött előttem: hogy *Méroébe* segícssem. Ott
lönne édes leánya, kinek vissza-vételeét (ha ügyet
levelemmel segíteném) bizonyosnak vélné.

E' levélnek kezedbe szolgáltatóját, a' Szüz'
atyjának lönni gondollyad. Ha erkölcsjeit ki-
vösződ, a' jó akaratra méltónak fogod itélni.
Orvendeni fogok, ha őtet; leánjával; hozzám-
vissza-térni látandom. Ezt pedig; Fölseggös
gondolataidra nézve; bizonyosnak remélöm.

§. III.

A' Szüz' keresése.

Hogy a' levelet el-olvasta a' Kiráj; az Igaz-
gatónak kérését igazságosnak lönni mondotta.
Előbbre szállítván a' Követöket; így szólla

HIDASPEŠ: Tíznél több Szüzet *Méroébe*
nem hoztam: mert a' tizen-egygyedik nem
azokhoz tartozó. Lásd-meg amazokat, jó Öreg!
Ha-hogy édes leánodra találhacc; vidd-el őtet
Isten' hírével.

Ezeket hallván az Öreg ; le - borúla a' földre. Imádta a' Kirájt ; és lábait meg - is - csókolta. Eleibe hozatták ama' tíz leánokat , és hogy mindeniken annál - inkább köröszkül mehes - sen : őket egy húzomos rőndbe szorították. Megnézte mind - egygyiknek orcáját ; de leánjára nem találhatott. Erre az

ÖREG : Haszontalan' fáradoztam (úgy mond) annyi üdeig. Haszontalan' jártam - bé annyi országokat. Leánomra nem találhattam.

HIDASPE : Leg - alább , *Oroondates* előtt , bizonyosnak lönni mondhatod ; hogy annak vissza - vételében meg - gátolni nem akartalak. Hogy pedig őtet meg - nem - találhattad ; azt - is a' többi szerencsétlenségid közé számlálhatd.

§. IV.

Teágenes' baja.

Ezek után nagyon sujtogatta az öreg széles homlokát , és keservesen jajgatott. A' Kirájtól el - állván ; midőn az Oltárra tekintött , egyenesen oda rugaszkodott. Azon köpönyegjének szárnyját , melyet (az üdőnek viszontagságai ellen) mindenkoron magával hordozott ; össze - tekervén ; és vele kötél - gyanánt élven : *Teágenesnek* Nyak - csigájára vetötte. Hogy mindnyájan érthessék ; fen szóval így adta - ki akkori gondolatait az

ÖREG : Itt van a' haramja ! Itt a' leánomnak Rablója. Igazságot kívánok.

Az

Az Öregnek ezt a' maga viseletét látván a' Körül - álló emberek ; és *Teágenesnek* méltatlan illetéssét el-nem-szívelhetvén : körül - vötték a' *Köpönyegöst* , és annak kezéből *Teágenest* ki-men-teni akarták. De, valamint a' bojtorján , bele-ragaszkodván ; és magát a' körül - állókon-is kö-rösztül vágván , egyenesen a' Kirájhoz ment, és ezeket mondotta az említett

ÖREG : Itt van Uram a' Gyilkos. E' pusztí-totta-ki házamat. *Delfusban* (Apóllónak szent oltárjától) ez ragadta-el azt , a' - kit keresők. Tudom a' szer-tartásokat. A' Tolvajokat föl-áldozni nem löhet. E' pedig valóságos Tolvaj.

§. V.

Nép - zendülés.

E' lármázó szavakat hallván a' külömb-ér-zékenségu Közönség : föl-zöndültenek valamen-nyen. És , noha ugyan a' köz emberek az Ö-regnek görög szavait éppen nem értették ; mind-az'-által : cselekedeteit szemlélvén , könnyen ál-tal - érthették : mire ügyeközné. Azomban kur-ta szavait így ejtötte

HIDASPES : Szünnyön egy ke vessé forró buzgóságod, jó Öreg. Hadd beszéllyek én-is valamit. Talán meg-egygyezünk.

ÖREG : Oh adnák az Istenek. Szólly U-ram ! hadd hallyam.

HIDASPES : Ha te itt magadat világosab-ban ki-adnád ; mind magadra ; mind *Teágenesre* ;

D d 3

mind

mind Leánodra nézve, okosabban tönnel; se az áldozatot meg-nem-gátolnád.

Ezeket hallván az Öreg; gondolkodva megállott. Leg-inkább abba törte fejét: ha, leánja felől, ki-nyilatkoztasson-e minden titkokat? Attól tartott fő-képpen: ne-hogy (ha magzatjának lönni nem hiszik), atyasága alól el-vögyék. Mert: hogy jelen legyen *Karikléa*-is; azt *Teágenesnek* jelen-léttéből bizonyosnak tartotta.

Végtére el-tökéllötte magában: hogy amazokkal nem egyebet közöl: hanem csupán azokat, melyeket (e' mostani környülményekre nézve) elégségösöknek lönni állított. Így kezdötte tehát panaszszát az az Öreg ember, ki nem egyéb volt, hanem ama' régi *Karikles*.

§. VI.

Karikles' beszédje.

Oh hatalmas Kiráj! Egy ojan leánom vala egykor én-nékem; kinek, ha ékességét, és (ami ezt sokkal föjjebb multa) gyönyörű magaviseletét tapasztaltad volna; azt mondanád felöllem: hogy méltó okaim lögyenek szerencsétlenségömnek meg-siratássára.

Tizen-két esztendő's koráig tiszta Szüzségében töltötte Papi életét. Gyerökségjétől fogva Papnéja vala azon *Diánának*, kit (*Apol-lóval* egygyütt) különös tisztelettel dücsöíttének a' szent *Delfusiak*.

Íme azon egygyetlen-egy leánomat, egy velági gyönyörűségömet, ez a' *Tessáliai* haramja (ki magát városunkba azért érkezöttnek lönni hazudta: hogy úgy, mint valami szent követségnek Vezérje, pár Isteneinknek áldozatot tégyen) a' templomból, az Isten' Oltárjának mellőle, elragadta; és, ki tudgya, minő országokba hurcolta.

Ő ezzel nem csak *Delfus*; hanem *Méroe* ellen - is nagyon vétkezött, dücső *Szerecsenek*! Mert: tulajdon Istenötöket *Apollót* (Ez a' tí *Napotokkal* nem különben egy Isten; valamint a' tí *Hóldotok* a' mi *Diánánkkal*), és annak tiszta templomát, haramja módra, meg-förtöztette.

Gyilkos cselekvénje társsául vötte a' *Memfisi* Fő-papot, kit *Kalazirisnek* neveztenek, és így Pap a' Papot szokatlanul meg-csalta. Erre az okra nézve; az egész Papságot, puruttya-módra le-is-gyalázta.

Azt gondolám leg-elől: hogy leánomat *Tessáliába* vitték. Oda bajlódtam, és az igazságot-ki-szolgáltató Bíráktól ötet szeméjösen kértem. Ezek, a' tolvajságról semmit se tudván; sőt: e' töllem-leg-elől-hallott haramjaság miatt, boszszonkodván-is; meg-átkozták mind-a'-két istentelen Tolvajt; és őket (széles e' velágon akár hol lögyenek) birtokomba adták.

Minek-utánna osztán *Memfis*-várossába érkeztem (mert ott *Kalazirist* nyakon kapni akartam) ; annak halálát fiától *Tiamistól* ; *Leánom*-nak *Méroébe*-létét *Oroondatestől* hallottam. Így indúltam osztán a' *Szerecsenek* felé , és szerencsésen ide - is érkeztem. Az Istenre kérlek, hatalmas Kiráj : adasd-viszsa egygyetlen - egygyemet.

TIZEN-KETTEDIK RÉSZ.

A' dolgok' utólja.

§. I.

Teágenes' faggatattássa.

Hegy szavait el-végezte *Karikles* ; ábrázatján oly szomorúságot mutatott , melyet nem majmozottnak ; hanem valóságosnak lönni tapasztaltanak. Azok a' Fő-emberek, kik görög nyelvet értöttek , ezen utálatos szövevének méltatlanságára nagyon meg-nehezteltek. *Teágenest* így támadta-meg

HIDASPES : Hát te mind-ezekre nem felelsz ? Igazgák-e az Öreg' mondássai ?

TEÁGENES : Löhet igazaknak mondanom.

HIDASPES : Tehát *Leán-ragadóvá* löttél ?

TEÁGENES : *Kariklesre* nézve, igen-is. De a'-mi tégöd' illet ; magamat *Leán - védelmezőnek* mondhatom.

HI-

HIDASPEŠ : Add - vissza a' *nem - tiédet* : másként le-ölettetéssöd büntetés , nem áldozat leszen.

TEÁGENES : Nincs már hatalmamban.

KARIKLES : Hová sikkasztottad átkozott ?

TEÁGENES : Viszsa-lopták töllem-is.

KARIKLES : Te add vissza : mert te lop-tad-el.

TEÁGENES : Kérd attól : a'-ki töllem el-vötte.

KARIKLES : Ki lehet az ?

TEÁGENES : A' Szerecsenek' kirájja.

HIDASPEŠ : Én - é ?

TEÁGENES : Add-viszsa *Karikléat*, ennek leánját.

§. II.

Sizimitres' csudállása.

Ezeket hallván a' Közönség ; el-álmélkodott. Nagy zsibaj , és egybe - keverődött szózat hallatott ; melyel azok , kik az egész dologban tudatlanok voltak ; bizonytalan ítéletben haboztak. Ebben a' dologban senki se tudott annyit , mint *Sizimitres*.

Ez akkor *Kariklesnek* nevét *Teágenestől* hallván ; és azt *Karikléa'* nevével össze - aggatván ; ezen-kivül : ama' vén Papnak szeme közé nézven , és rajta a' régi vonásokat meg-is-ösmérvén : eleibe szaladott , és őtet meg-ölelte , meg-is csókolta. Erre meg-döbbent *Karikles* : Így szóllott pedig

SIZIMITRES : Kedves Öregöm ! régtől-fogva nem-látott *Kariklesem* ! Él-él azon kedves leán, kit én neköd tiz esztendőök előtt) *Katadupában* adtam. Jut-e eszödbe az a' templom, melyben ama' gyöngyöket, és ezökkal a' drága köveket kezeidbe juttattam ? Én vagyok az a' *Szerecsen* Követ, ki akkoron veled szóllottam. De, kik a' leánt nemzötték ; magokénak ösmérték. Mert eszödbben tarthattad : hogy ő *Méroében* születött.

KARIKLES : Oh *Karikléám* ! édes *Karikléám* !

§. III.

Karikléa' elő - álta.

Mind előbb *Kariklesnek* nevét *Teágenestől* ; mind mostanában a' magájét *Kariklestől* hallván *Karikléa* ; minek-utánna az egész titkot édes anyának füleibe súgta : magát meg-nem-tartóztat-hatta. Látták ötet a' Kiráj' elejébe úgy töreködni : mint-ha (meg-feletközven magáról (egy tekergő leánnak rút szeméjjét viselné. Hogy *Karikles* előtt meg-állott ; így kezdötte fohászzkodássait

KARIKLÉA : Oh ! éppen arra a' tiszteletre, melyel Nemző-atyámhoz viseltetöm, leg-érdömösebb emberem ! Öncsd-ki ellenem minden boszszúidat. Meg-érdömlöttem kárhoztatásidat. Én tégöd (midőn *Delfusban* el-hagytalak) éktelenül meg-csaltalak. Ezt a' vétket (tudgyák az Egek) kimondhatatlan-képpen szégyenlöm. El-se-fogadd töllem azt a' védelmezésömet : hogy el-szökésömet magok eszközlötték a' jövendőlö Istenek.

Ök,

Ők, az atyai tisztelet ellen, semmit se akarthattak, ugyan-azért nem-is eszközölhettek.

KARIKLES: Oh kedves *Karikléám*!

KARIKLÉA: Oh édes Gyám - atyám!

§. IV.

Karikléa' Jegyessége.

Midön ezek így tisztelik; így ölelgetik egy-mást: ki-jött nagy hirtelenséggel a' Sátor alól *Persina*, és egy-ojat vetött a' latba; mely minden áldozatot meg-rontott. Meg-értvén eleinte leánjának minden titkait; hogy a' Kiráj eleibe érkezött; így szólla

PERSINA: Hallya a' Kiráj! Hallya a' Közönség-is! Országunknak törvénye: hogy a' Jegyösök (akár-hová-valók lögyenek) föl-ne-áldoztassanak. *Karikléa* és *Teágenes* régi Jegyösök.

E' szavakat hallván a' Közönség; örömlármára fakadott. Magasztalták az Eg-belieket: hogy az áldozat' meg-gátolássának ezt az egygyetlen, és leg-foganatosabb módját ki-nyilatkoztatták. Áldották a' gond-viselést: hogy, valamint a' Játék-színben, előre el-ron-dölték a' szomorú darabot, és az-után víg ki-menetelre fordították.

És valóban: ha az egész dolgot szemesen meg-tekintjük; ebben a' Játék-darabban a' leg-külömbözőbb történetöket vögyítették-össze a' jó Istenek. Örömet a' szomorúsággal

szorítottak egybe. A' nevetés után, sok könyveket szórtak. A' leg-munkássabb napokat ünnepekre vöttek. Egygyütt vannak a' szívek, melyek el-váltak. Ezek azokat találták-föl, kiket nem kerestenek; el-vesztették amazok, a' kiket föl-találtak. Így jádzik a' hatalom a' vég-légi dolgokban.

§. V.

Sizimitres' javallása.

Azomban a' Kiráj, mindeneket jól megfontolván; és fő-képpen *Teágenest* és *Karikléát* Jegyesöknek hallván: már nem annyira az Ifiú-nak föl-áldoztatássáról; mint az áldozatnak meg-másolásáról gondolkodott. Ötet meg-menteni, meg-is áldozni, nehéznek láccatott.

HIDASPES: Mi tévők lögyünk immár az Isten' kedviért! Az Áldozatot meg-gátolni; illetlen. Eppen el-hagyni; istentelenség. De egyszer-'s-mind azokat, kiknek védelmezésüket magok az Istenek föl-fogták, azoknak Oltárjok-ra tenni, le-is -öldösni, szentség-törés lenne. Ki-kölletik gondolnunk valamit, ha az Isten' ostorát el-kerülni akarjuk.

SIZIMITRES: Uram! ezen csudálatos környülménekben, ily változó esetöknek külömb-ségjük között; az örömnék ily özöne után: nem lehet azt remélni: hogy a' leg-élesebb elmék meg-ne-tonpúllyanak. Mind-az'-által az Isteni
rön

röndölésöknek homájjaiban vakoskodó emberek még - is által - láthattyuk: hogy nem kívánnják az Egek azokat az áldozatokat, melyekkel mostanában nékik kedvesködni akarunk. Mert: íme *Karikléát*, kinek föl - koncolássát eleinte sürgettük; leánodnak jelentötték éppen az oltárok előtt. El - ijesztötték az áldozati barmokat: hogy az embereket széjjel - kergessék; és egyszer - s mind tudunkra - is adgyák: hogy abban az áldozatban, melyben az emberi vérnek ki - ontódni kölletik, kedvöket nem találhattyuk. Leánodnak Gyám - atyját (ezt az érdömös *Kariklest*) Görög - országnak közepéről ide röndölték. Vég - tére (a' mi az Isteni kegyelmességnek leg - világosabb ki - mutatása, és, ki tudgya, ha nem bé - fejezésse - é?) bóldog *Teágenest Karikléának régi Jegyössét*) minden reménségünk fölött, ki - nyilatkoztatták. Vögyük tehát szívünkre az Isteneknek intézetjöket; és magunkat akarat - jokhoz alkalmaztassuk. Tilcsuk - el az emberi vérből - álló kegyetlen szer - tartásokat, és azoknak szent színek' elejébe más áldozatokkal járúlljunk.

§. VI.

Hidaspes' szabása.

Eme' bölcselködő beszédjét azért mondotta *Szerecsen* nyelven *Sizimitres*; hogy azt a' Kö - zönség - is meg - ércse, és hasznára fordícsa. Álmélkodott pedig erre a' Nép; de senki se
szól-

szóllott valamit. Maga a' Kiráj (telédes - tele-
telvén égi buzgóságokkal) meg-fogta a' Jegye-
söknek kezöket. Nagy szorgalommal várták
mind - nyájan , mire célozna. Végtere: *Teáge-
nes* és *Karikléa* között meg-állván ; így szólla:

HIDASPE: Minek-utánna ezek (az Égiek-
nek Röndölésök szerént) így történtenek ; hal-
lya *Ég* és *Föld* ! Hallyátok ti - is *Szerecsenek* ;
Az Isteneknek akaratjok ellen nem szögezhet-
tyük magunkat. Tehát (ugyan - azon Isteneink-
nek jelen - léttekben , a' ti jóvá - hagyástokkal)
örökre meg - tiltom az emberi vérnek föl - áldoz-
tatássát. Nehezen engedődgyön - meg az Alla-
toknak le - ölése - is. Töménnel tisztellyük a'
Jókat , és virágok' szagával. Hogy pedig en-
nek a' szent röndölésnek dücső emléközete az
örök üdökre terjedgyen : e' gyönyörü Teremt-
méneket (*Karikléát* , és *Teágenest*) egygyiket
a' másiknak hitessévé röndölöm. Ellyenek im-
már egyszer nyugodalomban , kik egy - másért
annyi-meg-annyi veszedelmekben forogtak. Gya-
rapodgyanak , mind Országom , mind Nemzet-
ségöm' fön - tartássára. Erösicscse - meg e' mos-
tani intézetöt a' Tömén-áldozat. Oh fényes
Nap ! Oh világos *Höld* ! Nagy Uraink ! Nagyobb
Isteneink ! Mivel *Teágenest* és *Karikléát* egy-
más' számára választottátok : arra kérem szent
Fölségtöket : szabadicscsátok - föl öket egyszer-
's-mind : hogy néktök áldozzanak.

E' szavakat hallván, tapsolt az egész Kö-
zönség. Azt akarta a' Kirájnak tudtára adni:
hogy röndöléssével meg - elégödne. Mind a' Ki-
raj tehát, mind a' Kirájné le-vöttek magok' fe-
jökről a' Koronát, és azt *Hidaspes* ugyan *Teágenes-*
nek; *Persina* pedig *Kariklés*nek tetejére alkalmaz-
atta ; hogy (ezzel a' viselettel föl - ékölve) az
Idozáthoz fogjanak. Mert a' Korona nélkül
nem paposkodhattak;

§. VII.

Kariklés' jelentése.

Hogy mind ezeket így tapasztalta *Kariklés*;
meg-emlékezött egy utóbbi jövendölésről, melyet
magától *Apollótól* hallott *Delfusban*.

Mert: hogy onnatt *Kalaxiris*, fiaival, el-
szökött, és *Kariklés* őket föl-nem-találhatta; dol-
gainak ez-után mi-volttáról meg-akarván az Is-
teneket kérdeni: *Apolló* templomába ment; és an-
nak bálvánja előtt szivesesen imádkozott. Felele

APOLLÓ: A' forró övedzetek alá értek a'
szerelmesek. Itt őket meg-vigasztallják az Is-
tenek. Fehér fejök ékölni fognak azon koro-
nákkal, melyeket a' feketék mostanában hordoz-
nak. Ezt te pedig szemeiddel fogod meg-látni.

§. VIII.

Haza - menetel.

Íme! mind azokat szerencsésen be - töltöt-
ték a' nagy Istenek, a' miket eme' fiatalok fe-
lől meg-jövendöltenek. Meg-koronázva lévén, és
ez-

ezzel, a' Papi hivatalra, föl - is - szentöltetvén ; tüstént az áldozathoz fogtanak. A' népnek köllemetös énekléssei között, tömént vetődtek azokra az élő szenekre, melyeken ez-előtt köröszkül mentenek. Ennek nem-csavargós füstje szem-látomást az egeket érte. Ebben az Istenek-is gyönyörködni láccattak : mert az a' Szél-vész, mely ez-előtt kegyetlenködni kezdött, éppen ekkorra le-csillapodott. A' *Nap* gyönyörűen fénylött. A' *Hóldnak* - is első Negyede világoskodott.

Hogy ennek - is vége lött ; mind-nyáján haza ügyeköztek. Égtek ekkor a' fákják, sivítotak a' sipok - is. Itt a' dobok zörögtek ; amott a' trombiták harsogtak.

Az örvendöző *Hidaspes* (úgy-mint ekkori Öröm - atya) maga' szekerébe vötte *Tedigenest*. *Persina* magától el-nem-ereszthette leánját. *Sizimitres*, és *Karikles* egygyütt útaztak. Hogy ezután haza értenek, oly pompás lakadalmat laktanak : hogy (a'-mint az oda-valók mondgyák) még most-is híre vagyon ama' Feketéknél.

Bayrische
Staatsbibliothek
München

ERDÉLYI MÚZEUM

319 * 1911. APR. 22.

KÖNYVTÁR. A.

~~113200~~

Dugonics, András, 1740-1818

A szerecsenek

Bd.: 2. Afrikai esetek. - 432 S., Taf.

Pozsonyban u.a. 1798

P.o.rel. 8150 t-2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10048087-8